

MONOGRAFIJE VELEUČILIŠTA U ŠIBENIKU
MONOGRAPHIAE COLLEGII STUDIORUM SIBENICENSIVM

NAKLADNIK

Veleučilište u Šibeniku

ZA NAKLADNIKA

dr. sc. Ljubo Runjić, prof. v. š.

RECENZENTI

prof. dr. sc. Vesna Barić Punda

prof. dr. sc. Onesin Cvitan

LEKTURA

Nataša Jurić Stanković

GRAFIČKO OBLIKOVANJE I PRIJELOM

Ante Filipović Grčić

TISAK

Kerschoffset, Zagreb

NAKLADA

100

ISBN 978-953-7566-47-0

CIP zapis je dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem

Ljubo Runjić

**ARBITRAŽA IZMEĐU
HRVATSKE I SLOVENIJE**

- anatomija jedne neuspjele prijevare -

Šibenik, 2021.

Radije bih časno pao nego pobijedio varajući.

Sofoklo

SADRŽAJ

9	Predgovor
10	Popis kratica
11	I. UVOD
11	Uvodna razmatranja
15	Arbitraža kao sredstvo mirnog rješavanja međunarodnih sporova
19	Hrvatsko-slovenski spor
25	Arbitražni sporazum između Hrvatske i Slovenije
31	II. ARBITRAŽA IZMEĐU HRVATSKE I SLOVENIJE
31	Početak arbitražnog postupka
33	<i>Ex parte</i> komunikacija
36	Događaji neposredno nakon javnog razokrivljanja <i>ex parte</i> komunikacije
40	III. (NE)DOPUSTIVOST <i>EX PARTE</i> KOMUNIKACIJE U MEĐUNARODNOJ ARBITRAŽI
40	Pravila međunarodnih arbitražnih institucija koja uređuju <i>ex parte</i> komunikaciju u međunarodnoj arbitraži
43	<i>Soft law</i> i <i>ex parte</i> komunikacija u međunarodnoj arbitraži
45	IV. ANALIZA PRAVNIH POSLJEDICA <i>EX PARTE</i> KOMUNIKACIJE U ARBITRAŽI IZMEĐU HRVATSKE I SLOVENIJE
45	Jednostrano povlačenje Hrvatske iz arbitražnog postupka
48	Bitna povreda Arbitražnog sporazuma
50	Pojam bitne povrede
51	Pravo na jednostrani raskid međunarodnog ugovora
53	Članak 60. Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora
58	Postupak za utvrđivanje prestanka ili suspenzije međunarodnog ugovora zbog njegove bitne povrede prema Bečkoj konvenciji o pravu međunarodnih ugovora
62	Predmet i svrha Arbitražnog sporazuma

- 65 Povreda odredbe bitne za ostvarenje predmeta i svrhe
Arbitražnog sporazuma
- 68 Podvrgavanje postupku za utvrđivanje prestanka
Arbitražnog sporazuma
- 71 Djelomična presuda Arbitražnog suda
- 75 V. ZAKLJUČAK

PRILOZI

- 79 Memorandum o Piranskom zaljevu
- 81 Deklaracija o stanju međudržavnih odnosa Republike Hrvatske
i Republike Slovenije
- 84 Sporazum o Arbitraži između Vlade Republike Hrvatske i Vlade
Republike Slovenije
- 92 Zaključak slovenskog parlamenta glede dopune Prijedloga
memoranduma Republike Slovenije o pitanju arbitraže prema
Arbitražnom sporazumu između Vlade Republike Slovenije i
Vlade Republike Hrvatske, potpisanog 4. studenog 2009.
- 93 Pismo ministrice vanjskih i europskih poslova Republike
Hrvatske Vesne Pusić tajniku Arbitražnog suda
od 30. travnja 2015.
- 95 Pismo Arbitražnog suda Hrvatskoj i Sloveniji
od 5. svibnja 2015.
- 97 Transkripti razgovora Jerneja Sekoleca, člana Arbitražnog suda,
i Simone Drenik, zastupnice Slovenije pred Arbitražnim sudom
- 111 Priopćenje za javnost Arbitražnog suda od 23. srpnja 2015.
- 112 Pismo ministrice vanjskih i europskih poslova Republike
Hrvatske Vesne Pusić tajniku Arbitražnog suda
od 24. srpnja 2015.
- 114 Zaključak o obvezi Vlade Republike Hrvatske na pokretanje
postupka za prestanak Sporazuma o arbitraži između Vlade
Republike Hrvatske i Vlade Republike Slovenije potpisanoga
4. studenoga 2009.

- 115 Odluka o pokretanju postupka za prestanak Sporazuma
o arbitraži između Vlade Republike Hrvatske i Vlade
Republike Slovenije
- 117 Diplomatska nota Hrvatske Sloveniji od 30. srpnja 2015.
- 119 Pismo ministrice vanjskih i europskih poslova Republike
Hrvatske Vesne Pusić tajniku Arbitražnog suda
od 31. srpnja 2015.
- 121 Pismo predsjednika Vlade Republike Hrvatske Zorana
Milanovića predsjedniku Vlade Republike Slovenije Miru
Ceraru od 31. srpnja 2015.
- 122 Ostavka člana Arbitražnog suda Budislava Vukasa
- 123 Priopćenje za javnost Arbitražnog suda od 5. kolovoza 2015.
- 124 Diplomatska nota Hrvatske državama članicama Ujedinjenih
naroda od 16. ožujka 2016.
- 128 Djelomična presuda Arbitražnog suda (paragrafi 169. – 231.)
- 144 Bečka konvencija o pravu međunarodnih ugovora (Dio V.)
- 154 Bečka konvencija o pravu međunarodnih ugovora (Prilog)
- 156 KARTE
- 162 LITERATURA
- 174 Bilješka o autoru

Predgovor

Vječno pitanje: “*Quid est veritas?* – Što je istina?” (Iv 18,38) postavljeno je i nakon javnog razotkrivanja *ex parte* komunikacije u arbitraži između Hrvatske i Slovenije. Upravo stoga, ova je knjiga napisana da se s međunarodnopravnog aspekta rasvijetli *ex parte* komunikacija u spomenutoj arbitraži te njezine posljedice. Naime, javno razotkrivanje *ex parte* komunikacije između člana Arbitražnog suda kojeg je imenovala Slovenija i zastupnika Slovenije pred Arbitražnim sudom, a bez prisustva hrvatskog zastupnika, dovelo je do situacije bez presedana u povijesti međunarodne arbitraže. Kako se radilo o izuzetno važnoj međudržavnoj arbitraži, s pomoću koje su dvije države pokušale riješiti svoj dugogodišnji teritorijalni spor na kopnu i moru, šira javnost, kako hrvatska tako i svjetska, treba znati što se uistinu dogodilo u arbitraži između Hrvatske i Slovenije.

Nit vodilja pri pisanju ove knjige bile su činjenice, i to one uz koje međunarodno pravo nadovezuje svoj učinak. Shodno tomu, u knjizi se izlažu činjenice koje su neosporne. Ipak, ključ za razumijevanje događaja u arbitraži između Hrvatske i Slovenije nije tek puko iznošenje činjenica, već njihovo tumačenje u svjetlu međunarodnog prava. U knjizi se tako kombiniraju objektivni pristup – izlaganje činjenica, i subjektivni pristup – tumačenje tih činjenica. Premda svaka činjenica, pa tako i ona pravna, po svojoj prirodi može biti predmetom različitih, pa i suprotstavljenih tumačenja, nadam se da će ova knjiga doprinijeti rasvjetljivanju *ex parte* komunikacije u arbitraži između Hrvatske i Slovenije, kao i njezinih pravnih posljedica.

U pravnoj literaturi nažalost postoji tek nekoliko radova koji se bave spomenutom problematikom, i to uglavnom uzgredno, tako da je ova knjiga, osim široj javnosti, namijenjena i pravnim stručnjacima, osobito onima međunarodnopravnim. Naposljetku, knjiga je namijenjena i svim studentima pravnih i upravnih studija na kojima se izučava međunarodno pravo, kao i svima onima (npr. diplomatima, drugim državnim službenicima, sucima, odvjetnicima) koji se u praksi mogu susresti s problematikom *ex parte* komunikacije.

U Splitu 4. travnja 2021.

dr. sc. Ljubo Runjić

Popis kratica

AAA	American Arbitration Association
ABA	American Bar Association
AJIL	American Journal of International Law
ECHR	European Court of Human Rights
HKIAC	Hong Kong International Arbitration Centre
IBA	International Bar Association
ICC	International Chamber of Commerce
ICJ	International Court of Justice
I.C.J. Reports	International Court of Justice, Reports of Judgments, Advisory Opinions and Orders
ICDR	International Centre for Dispute Resolution
ICSID	International Centre for Settlement of Investment Disputes
LCIA	London Court of International Arbitration
LNTS	League of Nations Treaty Series
NN	Narodne novine
NN – MU	Narodne novine – Međunarodni ugovori
P.C.I.J.	Permanent Court of International Justice
PCA	Permanent Court of Arbitration
SIAC	Singapore International Arbitration Centre
UN	United Nations
UNTS	United Nations Treaty Series
UNCITRAL	United Nations Commission on International Trade Law
UNRIAA	United Nations Reports of International Arbitral Awards
WIPO	World Intellectual Property Organization

I. UVOD

Uvodna razmatranja

Otkad postoji međunarodna zajednica, postoje i sporovi između njezinih članova – u prvom redu država, ali i drugih subjekata međunarodnog prava. Upravo ti međunarodni sporovi predstavljaju izravnu prijetnju međunarodnom miru i sigurnosti čije je održavanje od vitalnog interesa za međunarodnu zajednicu.¹ Shodno tomu, kao odgovor na trajnu potrebu međunarodne zajednice za održavanjem međunarodnog mira i sigurnosti u međunarodnom pravu razvila su se mnoga sredstva za mirno rješavanje međunarodnih sporova.² To je danas i jedini mogući način rješavanja međunarodnih sporova jer je upotreba sile kao sredstva za rješavanje sporova zabranjena u suvremenome međunarodnom pravu.³ Tako, primjerice, Povelja Ujedinjenih naroda, osim zabrane upotrebe sile, jasno propisuje u članku 2., stavku 3. obvezu rješavanja međunarodnih sporova mirnim sredstvima na takav način da se ne ugrozi međunarodni mir i sigurnost te pravda.

Jedno je od sredstava za mirno rješavanje međunarodnih sporova koje se razvilo u međunarodnom pravu i arbitraža.⁴ Naime, kao što postoje različite vrste spo-

-
- 1 Više o pojmu međunarodne zajednice vidi u: Ibler, V., *Međunarodna zajednica*, Politička misao, sv. 4, br. 4, 1967., str. 671–676; Andrassy, J.; Bakotić, B.; Seršić, M.; Vukas, B., *Međunarodno pravo 1*, Školska knjiga, Zagreb, 2010., str. 3–4.
 - 2 Shaw tako ističe: “International law has historically been regarded by the international community primarily as a means to ensure the establishment and preservation of world peace and security.” Shaw, M. N., *International Law*, Cambridge University Press, Cambridge, 2014., str. 732.
 - 3 Stoljećima je pravo na rat bilo jedno od temeljnih prava svake suverene države. Međutim, nakon usvajanja tzv. Briand-Kelloggovog pakta iz 1928., rat je zabranjen, a pravo na započinjanje rata (agresija) postalo je zabranjeno prvi put u međunarodnome običajnom pravu. Čl. 1. Briand-Kelloggovog pakta tako glasi: “Visoke strane ugovornice svečano izjavljuju u ime svojih naroda da osuđuju pribjegavanje ratu radi rješavanja međunarodnih sporova i odriču ga se kao instrumenta nacionalne politike u svojim odnosima s drugima.” Za tekst Pakta vidi: General Treaty for Renunciation of War as an Instrument of National Policy, LNTS, sv. 94, 1929., str. 57. Čl. 2., st. 4. Povelje Ujedinjenih naroda pak glasi: “Članovi se u svojim međunarodnim odnosima suzdržavaju od prijetnje silom ili upotrebe sile koje su uperene protiv teritorijalne cjelovitosti ili političke nezavisnosti bilo koje države, ili su na bilo koji način nespojive s ciljevima Ujedinjenih naroda.” Za tekst Povelje vidi: UNTS, sv. 1, 1945., str. XV; hrv. prijevod u: NN – MU, br. 15/1993.; ispravak u: br. 7/1994.
 - 4 Čl. 33., st. 1. Povelje Ujedinjenih naroda navodi sljedeća sredstva mirnog rješavanja sporova: “Stranke svakog spora kojeg bi nastavljanje moglo dovesti u opasnost održavanje međunarodnog mira i sigurnosti moraju prije svega tražiti rješenje pomoću pregovora, ankete, posredova-

rova, tako postoje i različite vrste sredstava za mirno rješavanje sporova, pa su neka sredstva prikladnija za sporove jedne, a druga za sporove druge vrste.⁵ Međunarodno pravo pri tome ne nameće strankama spora koje od sredstava da upotrijebe za rješavanje sporova, već su, naprotiv, stranke te koje slobodno i sporazumno odabiru prikladno sredstvo za rješavanje međusobnih sporova.⁶ Upravo su tako postupile Hrvatska i Slovenija, dvije susjedne države, koje su svoj dugogodišnji teritorijalni spor na kopnu i moru, nakon više neuspješnih pokušaja, odlučile riješiti međunarodnom arbitražom.

Nažalost, jedna plemenita ideja o arbitraži kao sredstvu mirnog rješavanja međunarodnih sporova u hrvatsko-slovenskom slučaju pretvorila se u sredstvo s pomoću kojega je jedna država pokušala prevariti drugu. Javno razotkrivanje *ex parte* komunikacije u arbitraži između Hrvatske i Slovenije otkrilo je tako pokušaj Slovenije da prevari Hrvatsku, ali je i dovelo do situacije bez presedana u povijesti međunarodne arbitraže. Radi lakšeg razumijevanja i praćenja ovog rada, potrebno je napomenuti da se *ex parte* komunikacija, koja u konkretnom slučaju predstavlja "srce" spomenutog pokušaja prijevare, uobičajeno definira kao "komunikacija između zastupnika jedne stranke i suda kada zastupnik protivne stranke nije prisutan"⁷. Baš takav oblik pona-

nja, mirenja, arbitraže, sudskog rješavanja, obraćanja regionalnim ustanovama ili sporazumima, ili pomoću drugih mirnih sredstava prema vlastitom izboru." Ista sredstva mirnog rješavanja navodi i Deklaracija o načelima međunarodnog prava o prijateljskim odnosima i suradnji između država u skladu s Poveljom Ujedinjenih naroda iz 1970. Za tekst Deklaracije vidi: A/Res./2625(XXV) od 24. listopada 1970.; također i: Lapaš, D.; Šošić, T. M. (ur.), *Međunarodno javno pravo: izbor dokumenata*, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2005., str. 52.

- 5 Usp. Ibler, V., *Rječnik međunarodnog prava*, Informator, Zagreb, 1972., str. 164.
- 6 Premda su države prema međunarodnom pravu dužne svoje sporove rješavati isključivo mirnim sredstvima te pri tome imaju slobodu odabira prikladnih sredstava mirnog rješavanja sporova, one nisu dužne da i riješe svoje sporove. Usp. Cassese, A., *International Law*, Oxford University Press, Oxford, New York, 2001., str. 217; Dixon, M., *Textbook on International Law*, Oxford University Press, Oxford, 2000., str. 262; Degan, V. Đ., *Međunarodno pravo*, Školska knjiga, Zagreb, 2011., str. 706.
- 7 Vidi: Bryan, A. G., *Black's Law Dictionary*, West Group, Eagan, 2009., str. 316. Vidi također: Abramson, L. W., *The Judicial Ethics of Ex Parte and Other Communications*, Houston Law Review, sv. 36, 2000., str. 1343; Wall, P. S., *Guide to Ethics of Ex Parte Communications*, Journal of Business Ethics, sv. 81, 2008., str. 555; Mosk, R. M.; Ginsburg, T., *Becoming an International Arbitrator: Qualifications, Disclosures, Conduct, and Removal*, u: Chernick, R.; Kolkey, D. M.; Reeves Neal, B. (ur.), *Practitioner's Handbook on International Arbitration and Mediation*, JursNet, LLC, Huntington, 2012., str. 405. Međunarodno udruženje odvjetničkih komora (IBA) definira *ex parte* komunikaciju kao "usmenu ili pisanu komunikaciju između zastupnika stranke te arbitra ili potencijalnog arbitra bez prisustva ili znanja protivne stranke ili stranaka". Vidi: International Bar Association, *IBA Guidelines on Party Representation in International Arbitration*, International Bar Association, London, 2013., str. 3.

šanja dogodio se u arbitraži između Hrvatske i Slovenije – komunikacija između Jerneja Sekoleca, člana Arbitražnog suda kojeg je imenovala Slovenija, i Simone Drenik, zastupnice Slovenije pred Arbitražnim sudom, bez prisustva hrvatskog zastupnika. Premda *ex parte* komunikacija ne predstavlja novost u svijetu međunarodne arbitraže⁸, drugim riječima ona je stara koliko i sama međunarodna arbitraža⁹, činjenica je da je arbitraža između Hrvatske i Slovenije jedan od rijetkih slučajeva u međunarodnoj arbitraži gdje je došlo do javnog razotkrivanja *ex parte* komunikacije.¹⁰ Skandal je još veći s obzirom na to da se *ex parte* komunikacija dogodila u važnoj međudržavnoj arbitraži oko graničnog spora koji su dvije države pokušavale neuspješno riješiti skoro četvrt stoljeća. Osim toga, visoke političke tenzije koje su prethodile arbitraži, zbog kojih je čak i Europska unija morala posredovati, kulminirale su s razotkrivanjem *ex parte* komunikacije. Posljedice ovoga, dosad nezabilježenog skandala višestruke su, kao i brojna pravna pitanja povezana s njima.

Upravo stoga svrha je ovog rada rasvijetliti *ex parte* komunikaciju koja se dogodila u arbitraži između Hrvatske i Slovenije te pri tome analizirati njezine pravne posljedice. Da bismo u tome uspjeli, pažnju ćemo prvo usmjeriti prema hrvatsko-slovenskom teritorijalnom sporu. Naime, u samom sporu i brojnim neuspješnim pokušajima njegova rješavanja krije se geneza Arbitražnog sporazuma između Hrvatske i Slovenije kojim su Hrvatska i Slovenija podvrgnuli rješavanje spora međunarodnoj arbitraži.¹¹ Tu se također kriju i razlozi zbog kojih je Slovenija pokušala prijevaram utjecati na to da Arbitražni sud donese presudu u njezinu korist, a na štetu Hrvatske. Posebna pažnja posvetit će se i Arbitražnom sporazumu. Tim sporazumom Hrvatska i Slovenija uspostavile su Arbitražni sud, odredile njegovu zadaću te propisale pravo i postupak koji treba primijeniti. Ispravno tumačenje Arbitražnog sporazuma od iznimne je važnosti za ostvarenje svrhe ovog rada jer je *ex parte* komunikacija u arbitraži između Hrvatske i Slovenije rezultirala kršenjem

8 Vidi npr.: Sarvarian, A., *Professional Ethics at the International Bar*, Oxford University Press, Oxford, 2012., str. 100.

9 Vidi: *infra* uz bilj. 15 et seq.

10 Kao primjere *ex parte* komunikacije u međunarodnoj arbitraži možemo navesti dva slučaja slična hrvatsko-slovenskome. Prvi je *Buraimi Oasis Arbitration (Saudi Arabia v. United Kingdom)* iz 1955.; vidi: Goy, R., *L’Affaire de l’Oasis de Buraimi*, *Annuaire Français de Droit International*, sv. 3, 1957., str. 188–205; Kelly, J. B., *The Buraimi Oasis Dispute*, *International Affairs*, sv. 32, 1956., str. 318–326. Drugi slučaj je *Victor Pey Casado et al. v. Chile*; vidi: *Victor Pey Casado and President Allende Foundation v. Republic of Chile*, ICSID Case No. ARB/98/2, Award of 8 May 2008, str. 15–17, para. 34–43; Schreuer, C., *Victor Pey Casado and President Allende Foundation v Republic of Chile: Barely an Annulment*, *ICSID Review – Foreign Investment Law Journal*, sv. 29, 2014., str. 321–327.

11 Za tekst Arbitražnog sporazuma vidi: UNTS, sv. 2748, 2015., str. 3; hrv. prijevod u: NN – MU, br. 12/2009.

Arbitražnog sporazuma te brojnim, s njime povezanim, pravnim posljedicama koje zahtijevaju našu analizu.

Međutim, prije nego što krenemo u analizu pravnih posljedica *ex parte* komunikacije, radi postizanja što veće razine objektivnosti i nepristranosti, prikazat ćemo, isključivo činjenično, tijek arbitražnog postupka između Hrvatske i Slovenije, počevši od njegova početka preko ključnog dijela – *ex parte* komunikacije, pa do događaja koji su uslijedili neposredno nakon javnog razotkrivanja *ex parte* komunikacije. Pored toga, u radu ćemo pregledati postojeća pravila glavnih međunarodnih arbitražnih institucija koje uređuju pitanje *ex parte* komunikacije u međunarodnoj arbitraži, ali i najistaknutija *soft law* pravila arbitražnih institucija i odvjetničkih komora koja se također bave pitanjem *ex parte* komunikacije.¹² Cilj je sveobuhvatnoga pogleda na postojeći pravni okvir kojim se uređuje pitanje *ex parte* komunikacije u međunarodnoj arbitraži, kao i na *soft law* po tom pitanju, ukazati na općeprihvaćenu zabranu *ex parte* komunikacije, odnosno njezinu nedopustivost u međunarodnoj arbitraži.

Nakon rasvjetljivanja *ex parte* komunikacije u arbitraži između Hrvatske i Slovenije, morat ćemo još analizirati i njezine pravne posljedice. Shodno tomu najprije ćemo analizirati jednostrano povlačenje Hrvatske iz arbitražnog postupka koje je uslijedilo neposredno nakon javnog razotkrivanja *ex parte* komunikacije. Pri tome suočit ćemo se s pitanjem opravdanosti tog izlaska, odnosno s pitanjem nastavka arbitražnog postupka. S obzirom na to da su *ex parte* komunikacijom bila povrijeđena temeljna načela arbitražnog postupka, uključujući načela pravičnog postupka, proceduralne pravičnosti, nepristranosti i neovisnosti, odgovore ćemo među ostalima potražiti u ulozi koju spomenuta načela imaju u međunarodnome arbitražnom postupku i donošenju poštene i pravedne presude, ali i u političkim konotacijama *ex parte* komunikacije. Nadalje, u radu ćemo pokušati dati odgovor na pitanje postojanja bitne povrede Arbitražnog sporazuma od strane Slovenije u smislu članka 60. Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora iz 1969.¹³, a samim time

12 Pod nazivom *soft law* (tzv. meko pravo) označavaju se neobvezujući međunarodni instrumenti (npr. rezolucije Opće skupštine Ujedinjenih naroda, završni akti međunarodnih konferencija). Osim toga, pod nazivom *soft law* označavaju se i neobvezujuće odredbe međunarodnih ugovora. *Soft law* nije pravo jer ne odražava jasno izraženu volju subjekata međunarodnog prava da bude izvorom njihovih prava i obveza. Usprkos tomu, svrha mu je da svojim sadržajem utječe na ponašanje subjekata međunarodnog prava, te mu se pridaje posebna pažnja. Više o *soft law* vidi u: Andrassy, Bakotić, Seršić, Vukas, *op. cit.* u bilj. 1, str. 31–32; Cassese, *op. cit.* u bilj. 6, str. 160–161; Degan, *op. cit.* u bilj. 6, str. 11–12; Shaw, *op. cit.* u bilj. 2, str. 83–84; Von Glahn, G.; Taulbee, J. L., *Law Among Nations – An Introduction to Public International Law*, Longman, New York, 2010., str. 61–62.

13 Za tekst Konvencije vidi: UNTS, sv. 1155, 1980., str. 331; hrv. prijevod u: NN – MU, br.

i na pitanje opravdanosti zahtjeva Hrvatske, kao oštećene stranke, za prestankom Arbitražnog sporazuma. Naime, člankom 60. Bečke konvencije predviđena je mogućnost prestanka međunarodnog ugovora u slučaju njegove bitne povrede. Budući da je postojanje bitne povrede ključni uvjet za prestanak ugovora, razmotrit ćemo pojam bitne povrede, pri čemu će poseban naglasak biti stavljen na kriterije bitne povrede koji su predviđeni člankom 60. Bečke konvencije. Na temelju toga utvrdit ćemo predstavlja li djelovanje Slovenije, odnosno *ex parte* komunikacija u arbitraži između Hrvatske i Slovenije, odbacivanje Arbitražnog sporazuma ili pak povredu odredbe bitne za ostvarenje njegova predmeta i svrhe. Naposljetku, u radu ćemo se osvrnuti i na djelomičnu presudu Arbitražnog suda iz 2016. u onom dijelu koji se odnosi na pravne posljedice *ex parte* komunikacije.¹⁴

Arbitraža kao sredstvo mirnog rješavanja međunarodnih sporova

Arbitraža predstavlja jedno od najstarijih sredstava mirnog rješavanja međunarodnih sporova čije prve tragove nalazimo već u doba starih Sumerana i Grka.¹⁵ U modernom obliku međunarodna se arbitraža prvi put pojavila u ugovoru između Sjedinjenih Država i Velike Britanije iz 1794. (*Jay Treaty*) i od tada počinje imati sve značajniju ulogu u mirnom rješavanju međunarodnih sporova. Širenje arbitražnog rješavanja međunarodnih sporova rezultiralo je presudama u brojnim slučajevima te je na taj način doprinijela održavanju međunarodnog mira i sigurnosti. To je prepoznala i međunarodna zajednica, pa je u Haaške konvencije o mirnom rješavanju međunarodnih sporova iz 1899. i 1907. uvršten i niz odredaba o međunarodnoj arbitraži.¹⁶ Spomenute konvencije definiraju međunarodnu arbitražu kao postupak kojemu je cilj rješavanje sporova između država od sudaca koje su one izabrale na temelju poštivanja prava.¹⁷ Osim toga, iz konvencija proizlaze i dvije temeljne

16/1993.; također u: Lapaš, Šošić, *op. cit.* u bilj. 4., str. 71.

14 Za tekst presude vidi: *Arbitration Between the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia*, PCA Case No. 2012-04, Partial Award, 30 June 2016.

15 Vidi npr.: Amerasinghe, C. F., *International Arbitral Jurisdiction*, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, 2011., str. 4–7; vidi također i: Ralston, J. H., *International Arbitration from Athens to Locarno*, Stanford University Press, Stanford, 1929., str. 152–194.

16 Za tekst konvencija vidi: The Hague Convention for the Pacific Settlement of International Disputes of 1899, AJIL, sv. 1 (Suppl.), 1907., str. 107–129; The Hague Convention for the Pacific Settlement of International Disputes of 1907, AJIL, sv. 2 (Suppl.), 1908., str. 43–81.

17 Vidi čl. 15. Haaške konvencije o mirnom rješavanju međunarodnih sporova iz 1899. i čl. 37. Haaške konvencije o mirnom rješavanju međunarodnih sporova iz 1907.

karakteristike međunarodne arbitraže: a) presuda se donosi na temelju prava; b) presuda je obvezujuća za stranke.¹⁸ Na taj način, zajedno s drugim odredbama Haaških konvencija o mirnom rješavanju međunarodnih sporova, stvoreni su međunarodnopravni temelji za daljnji razvoj arbitražnog rješavanja međunarodnih sporova koje je tako postalo najučinkovitiji i najčešći način mirnog rješavanja sporova koje diplomacija ne bi uspjela riješiti.¹⁹ Ne treba zanemariti niti činjenicu da je međunarodna arbitraža svojim presudama značajno doprinijela i razvoju mnogih grana međunarodnog prava.

Arbitraža predstavlja pravo suđenje, ali ju je, usprkos brojnim sličnostima, potrebno razlikovati od sudskog rješavanja međunarodnih sporova. Temeljna razlika između arbitraže i sudskog rješavanja međunarodnih sporova očituje se u činjenici da su sudska tijela stalna, odnosno sastavljena od određenog broja stalnih sudaca čime se postiže njihova veća nezavisnost i objektivnost. Stalnost sudskih tijela također doprinosi stjecanju znanja, vještina i iskustva koji su neophodni za kvalitetno obavljanje sudačke dužnosti.²⁰ Kao primjere stalnih međunarodnih sudskih tijela možemo tako izdvojiti Međunarodni sud, glavni organ Ujedinjenih naroda, koji je osnovan Poveljom Ujedinjenih naroda, ili pak Međunarodni sud za pravo mora, koji je osnovan Konvencijom Ujedinjenih naroda o pravu mora iz 1982. Ipak, i kod sudskog rješavanja stranke mogu, ali samo djelomično, utjecati na veličinu i sastav sudskog vijeća. Statuti pojedinih stalnih međunarodnih sudskih tijela predviđaju primjerice da stranke moraju dati privolu pri određivanju broja sudaca u vijeću, dok u određenim slučajevima predviđaju i mogućnosti utjecanja na sastav sudskog vijeća izborom tzv. *ad hoc* sudaca za određeni spor.²¹ S druge strane, kod arbitraže stranke imaju slobodu određivanja veličine arbitražnih tijela kao i njihova sastava. Nadalje, kod arbitraže u odnosu na sudsko rješavanje postoji i veća fleksibilnost pri podvrgavanju arbitraži i određivanju mjerodavnog prava, predmeta spora i pravila postupka.²² Naposljetku, arbitražom se osim sporova između država mogu rješavati i sporovi koji uključuju i druge subjekte međunarodnog prava, poput međunarodnih organizacija, dok se pred stalnim međunarodnim sudskim tijelima u pravilu rješavaju samo sporovi između država.

18 Vidi: Amerasinghe, *op. cit.* u bilj. 15, str. 7.

19 Vidi: Dixon, *op. cit.* u bilj. 6, str. 268; Shaw, *op. cit.* u bilj. 2, str. 760.; Von Glahn, Taulbee, *op. cit.* u bilj. 12, str. 479–480.

20 Vidi: Andrassy, Bakotić, Seršić, Vukas, *op. cit.* u bilj. 1, str. 29.

21 Vidi npr. članak 31., stavke 2., 3. i 4. Statuta Međunarodnog suda. Za tekst Statuta vidi: *supra* u bilj. 3.

22 Usp. Amerasinghe, *op. cit.* u bilj. 15, str. 7–8; Brownlie, I., *Principles of Public International Law*, Oxford University Press, Oxford, 2008., str. 702–703; Dixon, *op. cit.* u bilj. 6, str. 268; Von Glahn, Taulbee, *op. cit.* u bilj. 12, str. 481.

Stranke se arbitraži podvrgavaju dobrovoljnim sporazumom koji tako predstavlja temelj arbitraže. Stranke mogu pristati na arbitražu prije nastanka spora (institucionalna arbitraža) ili nakon nastanka spora (prigodna arbitraža). U prvom slučaju pristanak na arbitražu stranke mogu dati međunarodnim ugovorima koji propisuju da se sve ili određene vrste budućih sporova između stranaka podvrgavaju arbitraži ili pak posebnom odredbom u međunarodnim ugovorima (tzv. arbitražne klauzule) koja propisuje da se sporovi o primjeni ili tumačenju tih ugovora podvrgavaju arbitraži. U drugom slučaju pristanak na arbitražu za već postojeći spor daje se posebnim međunarodnim ugovorom, odnosno arbitražnim kompromisom (tzv. pristatna pogodba). Kompromisom se pri tome određuje sastav arbitražnog tijela, odnosno njegova veličina i način imenovanja arbitara, predmet spora, mjerodavno pravo koje se treba primijeniti da bi se riješio spor, pravila postupka, procesni rokovi, službeni jezik, sjedište arbitraže, način raspodjele troškova, obvezujući karakter presude itd.²³

U slučaju spora oko davanja pristanka na arbitražu ili nejasnoća vezanih uz predmet spora i s njime povezanih pitanja koje arbitraža treba riješiti, arbitar je sukladno općem načelu prava ovlašten da utvrdi svoju nadležnost (*la compétence de la compétence*).²⁴

Arbitražno tijelo može biti sastavljeno od jednog ili više arbitara. Ako se sastoji od više arbitara, njihov je broj u pravilu neparan – najčešće tri ili pet. Svaka stranka imenuje jednak broj članova zbora, dok se preostali član ili članovi imenuju sporazumno. Predsjednika arbitražnog vijeća stranke također imenuju sporazumno, a ponekad je predviđeno da to sporazumno učine već imenovani arbitri.²⁵ U slučaju poteškoća pri imenovanju, do kojih dolazi najčešće zbog nepostojanja sporazuma, stranke mogu predvidjeti da imenovanje obavi treća strana, primjerice određena država, organ ili osoba.²⁶

23 Vidi: Amerasinghe, *op. cit.* u bilj. 15, str. 9.

24 Vidi: Boisson de Chazournes, L., *The Principle of Compétence de la Compétence in International Adjudication and its Role in an Era of Multiplication of Courts and Tribunals*, u: Arsanjani, M.; Cogran, J.; Weissner, S. (ur.), *Looking to the Future: Essays in Honor of W. Michael Reisman*, Martinus Nijhoff, Leiden, 2010., str. 1028–1029; Shaw, *op. cit.* u bilj. 2, str. 762; Shihata, I. F. I., *The Power of the International Court to Determine Its Own Jurisdiction*, Martinus Nijhoff, The Hague, 1965., str. 25–26.

25 Vidi npr. čl. 7., st. 1. Fakultativnih pravila Stalnog arbitražnog suda za arbitražu u sporovima između dviju država. Za tekst Fakultativnih pravila vidi: <https://pca-cpa.org/en/services/arbitration-services/pca-arbitration-rules-2012/> (23. studenoga 2020.).

26 Sporazum o arbitraži između Hrvatske i Slovenije tako u čl. 2., st. 1. predviđa da će, ako se stranke ne mogu dogovoriti u za to predviđenom roku, predsjednika i dva člana Arbitražnog suda imenovati predsjednik Međunarodnoga suda.

Kompromisom se određuje predmet spora te je arbitar dužan riješiti samo pitanja koja se odnose na predmet spora. Drugim riječima, arbitar ne smije rješavati pitanja koja ne ulaze u predmet spora, već mu je nadležnost ograničena isključivo na rješavanje onih pitanja koja su mu stranke postavile kompromisom.

Stranke kompromisom mogu odrediti i mjerodavno pravo koje se treba primijeniti da bi se riješio spor. Neki kompromisi tako sami propisuju materijalna pravila prema kojima se treba riješiti spor²⁷, dok drugi kompromisi upućuju na primjenu međunarodnog prava. Osim toga, kompromisom se može uputiti i na primjenu načela pravičnosti, odnosno na odlučivanje *ex aequo et bono*.²⁸ Međutim, ako kompromis ne predviđa mjerodavno pravo za rješavanje spora, presumpcija je da su stranke predvidjele primjenu međunarodnog prava.²⁹

Pravila postupka također mogu biti propisana kompromisom. Stranke mogu u samom kompromisu razraditi pravila postupka ili pak mogu kompromisom uputiti na primjenu već postojećih pravila postupka kao što su Fakultativna pravila Stalnog arbitražnog suda za arbitražu u sporovima između dviju država.³⁰ Ako kompromis ne sadržava nikakve odredbe o pravilima postupka, smatra se da arbitar ima ovlast sam propisati pravila postupka.

Arbitražna presuda obvezujuća je za stranke te predstavlja konačno rješenje spora.³¹ Sukladno općim pravilima međunarodnog prava stranke su dužne presudu izvršiti u dobroj vjeri i u cijelosti, stoga se u mnogim kompromisima nalazi odredba kojom se stranke obvezuju da će poduzeti sve neophodne korake za provedbu presude, uključujući promjenu nacionalnog zakonodavstva, osiguranje potrebnih materijalnih sredstava itd.³² Ipak, u praksi je bilo slučajeva da su pojedine stranke odbijale izvršiti presudu, najčešće tvrdeći da je presuda ništava.³³ Kao razloge ništa-

27 Najpoznatiji primjer su tzv. Washingtonska pravila, propisana Ugovorom između Velike Britanije i Sjedinjenih Država iz 1871., prema kojima je Arbitražni tribunal riješio spor između tih dviju država (tzv. spor *Alabama*). Za tekst Washingtonskih pravila vidi: https://www.translex.org/502000/_/treaty-between-the-united-states-and-great-britain-1871-/ (23. studenoga 2020.).

28 Vidi npr. čl. 4., t. b) Sporazuma o arbitraži između Hrvatske i Slovenije. Vidi također: Brownlie, *op. cit.* u bilj. 22, str. 702; Shaw, *op. cit.* u bilj. 2, str. 762.

29 Vidi: Amerasinghe, *op. cit.* u bilj. 15, str. 11; Degan, *op. cit.* u bilj. 6, str. 722.

30 Za tekst Fakultativnih pravila vidi: *supra* u bilj. 25.

31 Dixon pri tome ističe: "Like decisions of the ICJ, they have an inherent force because they represent an adjudication of binding legal obligations." Dixon, *op. cit.* u bilj. 6, str. 269.

32 Obvezatnost presude svoje temelje ima u načelu *pacta sunt servanda*. Članak 26. Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora određuje da svaki ugovor koji je na snazi veže stranke i one ga moraju izvršavati u dobroj vjeri.

33 Kao primjer odbijanja izvršavanja presude možemo navesti argentinsko ponašanje u tzv. sporu o *Prolazu Beagle*. Argentina je 1978. odbila izvršiti arbitražnu presudu, donesenu godinu dana

vosti navodile su među ostalim ništavost kompromisa, prekoračenje ovlasti arbitra, povredu bitnih pravila postupka, pogrešnu primjenu materijalnog prava i korupciju arbitra.³⁴ Između stranaka tako bi nastajao novi spor o valjanosti arbitražne presude. Budući da pravo priziva (žalbe) na arbitražnu presudu u pravilu nije predviđeno, strankama ostaje mogućnost da novonastali spor zajedničkim sporazumom upute na rješavanje pred drugo arbitražno tijelo ili neki stalni međunarodni sud.³⁵ Također, ako to kompromis predviđa, stranke mogu zatražiti reviziju presude zbog otkrića nove činjenice koja bi, da je bila poznata, bila odlučujuća za ishod arbitraže.³⁶ Na poslijetku, stranke imaju mogućnost zatražiti i tumačenje arbitražne presude. Članak 83. Haaške konvencije o mirnom rješavanju međunarodnih sporova iz 1907. tako propisuje da svaka stranka može arbitražnom tijelu koje je donijelo presudu podnijeti spor koji bi nastao između stranaka oko tumačenja i izvršenja presude.

Hrvatsko-slovenski spor

Spor između Hrvatske i Slovenije o granici na kopnu i moru nastao je 1993. i od tada predstavlja glavni kamen spoticanja u odnosima tih dviju država.³⁷ Nastanku spo-

prije, kojom je izvršeno razgraničenje između nje i Čilea tvrdeći da je presuda ništava. Kao razloge ništavosti Argentina je među ostalim navela da je arbitražni sud netočno tumačio njezine stavove, njegovu pristranost, kontradiktornost njegovih zaključaka, povijesne i zemljopisne pogreške itd. Vidi: Garrett, J. L., *The Beagle Channel Dispute: Confrontation and Negotiation in the Southern Cone*, Journal of Interamerican Studies and World Affairs, sv. 27, 1985., str. 94; Van Aert, P., *The Beagle Conflict*, Island Studies Journal, sv. 11, 2016., str. 310.

34 Usp. Shaw, *op. cit.* u bilj. 2, str. 763.

35 Pojedini pisci predlažu da se problem riješi tako da se strankama da mogućnost priziva ili da se ne dopusti ikakvo pozivanje na bilo kakve razloge ništavosti. Vidi: Andrassy, Bakotić, Seršić, Vukas, *op. cit.* u bilj. 1, str. 39.

36 Vidi npr. čl. 61. Statuta Međunarodnog suda i čl. 83. Haaške konvencije o mirnom rješavanju međunarodnih sporova iz 1907.

37 Vidi: Avbelj, M.; Letnar Čeranić, J., *The Conundrum Of The Piran Bay: Slovenia V. Croatia – The Case Of Maritime Delimitation*, Journal of International Law & Policy, sv. V, 2007., str. 1–19; Bickl, T., *Reconstructing the Intractable: The Croatia-Slovenia Border Dispute and Its Implications for EU Enlargement*, Croatian Political Science Review, sv. 54, 2017., str. 7–39; Degan, V. Đ., *Spor o granicama između Hrvatske i Slovenije*, Poredbeno pomorsko pravo, sv. 58, 2019., str. 11–66; Gagro, S. F., *Border Dispute in the Adriatic Sea between Croatia and Slovenia*, Acta Universitatis Danubius Juridica, sv. 9, 2013., str. 5–17; Gržetić, Z.; Barić Punda, V.; Filipović, V., *O granicama u sjevernom Jadranu (1948.–2009.) s posebnim osvrtom na kronološki kartografski prikaz*, Poredbeno pomorsko pravo, sv. 49, 2010., str. 19–72; Ibler, V., *Međunarodno pravo mora i Hrvatska*, Barbat, Zagreb, 2001., str. 132–183; Sancin, V., *Slovenia-Croatia Border Dispute: From “Drnovšek-Račan” to “Pahor-Kosor” Agreement*, European Perspectives – Journal of European

ra prethodio je raspad bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ) na čijem su području nastale nove samostalne i suverene države – među njima Republika Hrvatska i Republika Slovenija. Sukladno pravilima međunarodnog prava granice koje je bivša SFRJ prije svoga raspada imala sa susjednim državama te granice koje su razgraničavale bivše republike u SFRJ postale su granicama novonastalih država na području bivše SFRJ. Prema pravilu o sukcesiji država glede međunarodnih ugovora koji određuju režim granice, granice koje je bivša SFRJ imala s Mađarskom i Italijom postale su hrvatskim granicama, dok su granice koje je bivša SFRJ imala s Austrijom, Italijom i Mađarskom postale slovenskim granicama.³⁸ Osim toga, primjenom načela *uti possidetis* kopnene granice koje su postojale između bivših republika u SFRJ postale su granicama novonastalih država na području bivše SFRJ.³⁹

Obje države, Hrvatska i Slovenija, pri proglašavanju neovisnosti 25. lipnja 1991. izričito su prihvatile spomenuta pravila međunarodnog prava u pogledu utvrđivanja granica. Prema članku V. Ustavne odluke o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske državne granice Republike Hrvatske međunarodno su priznate državne granice bivše SFRJ u dijelu u kojem se odnose na Hrvatsku te granice Hrvatske sa Slovenijom, Bosnom i Hercegovinom, Srbijom i Crnom Gorom u okviru bivše SFRJ.⁴⁰ Istovremeno, članak II. Osnovne ustavne povelje o samostalnosti i nezavisnosti Republike Slovenije predviđa da su državne granice Republike Slovenije međunarodno priznate državne granice dosadašnje SFRJ u dijelu u kojemu se odnose na Republiku Sloveniju s Republikom Austrijom, s Republikom Italijom te granica između Republike Slovenije i Republike Hrvatske u okviru bivše SFRJ.⁴¹

Perspectives of the Western Balkans, sv. 2, 2010., str. 93–111; Turkalj, K., *Razgraničenje teritorijalnog mora između Hrvatske i Slovenije u sjevernom Jadranu (Piranski zaljev)*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, sv. 51, 2001., str. 939–979; Vidas, D., *Hrvatsko-slovensko razgraničenje: Međunarodno pravo je crta ispod koje se ne ide*, Školska knjiga, Zagreb, 2009.

38 Vidi: Bečka konvencija o sukcesiji država glede međunarodnih ugovora iz 1978., UNTS, sv. 1946, 1996., str. 3; hrv. prijevod u: NN – MU, br. 16/1993.; također u: Lapaš, Šošić, *op. cit.* u bilj. 4, str. 319.

39 Međunarodni je sud 1986. u parnici o *Graničnom sporu između Burkine Faso i Malija* za načelo *uti possidetis* ustvrdio da se radi o općem načelu međunarodnog prava: “Ipak to načelo nije posebno pravilo koje bi pripadalo samo nekom specifičnom sustavu međunarodnog prava. Ono je opće načelo, logički povezano s fenomenom stjecanja neovisnosti ma gdje do njega došlo. Njegov očiti cilj jest da se izbjegne opasnost da se neovisnost i stabilnost novih država ugroze bratoubilačkim ratovima koji mogu proizići iz osporavanja granica nakon povlačenja države upraviteljice.” *Frontier Dispute*, Judgment, I.C.J. Reports 1986, str. 565, para. 20. Više o načelu *uti possidetis* vidi u: Crnić-Grotić, V., *Načelo uti possidetis u međunarodnom pravu*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, sv. 16, 1995., str. 295–308; Seršić, M., *Načelo “uti possidetis” u međunarodnom pravu*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, sv. 53, 2003., str. 309–324.

40 Vidi: NN, br. 31/1991.

41 Vidi: Uradni list RS, št. 1/1991.

Takav pristup utvrđivanju granica na području bivše Jugoslavije zauzela je i Arbitražna komisija osnovana u krilu Konferencije o Jugoslaviji (tzv. Banditerova komisija).⁴² U svom Mišljenju br. 3 od 11. siječnja 1992.⁴³ Arbitražna je komisija ustvrdila: a) vanjske granice bivše SFRJ moraju se poštivati u skladu s načelima međunarodnog prava⁴⁴; b) granice između bivših republika u SFRJ mogu se mijenjati samo slobodno zaključenim sporazumom; c) granice između bivših republika u SFRJ postaju granice zaštićene međunarodnim pravom na temelju načela *uti possidetis*⁴⁵; d) mijenjanje postojećih granica upotrebom sile ne može proizvesti pravne učinke.

Ipak, primjena načela *uti possidetis* bila je moguća samo u pogledu utvrđivanja kopnene granice između Hrvatske i Slovenije, ali ne i njihove morske granice. Razlog tomu bila je činjenica da u bivšoj SFRJ, za razliku od kopnenih, nikada nisu postojale morske granice između njezinih republika, već je teritorijalno more bivše SFRJ bilo cjelina.

Uzimajući u obzir pravila međunarodnog prava oko utvrđivanja granica i mišljenje Arbitražne komisije, Hrvatska i Slovenija su 1992. potpisale Memorandum o državnoj granici u kojemu su izjavile da "državnu granicu između Republike Hrvatske i Republike Slovenije sačinjava granica koja je važila između dviju Republika u bivšoj Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji..."⁴⁶ S druge strane, obje su se države složile da granicu na moru tek treba sporazumno utvrditi. Međutim, važno je pri tome napomenuti da su dvije države već pri međusobnom priznanju 1991. jasno izjavile da nemaju teritorijalnih pretenzija jedna prema drugoj.⁴⁷

Slijedom toga, nedugo nakon osamostaljenja Hrvatska i Slovenija započele su pregovore oko utvrđivanja i označavanja međusobne granice na kopnu i moru te su u tu svrhu osnovale ekspertne skupine koje su se sastale nekoliko puta od prosinca 1992. do lipnja 1993. Premda je izgledalo da će do dogovora dviju država

42 Više o Banditerovoj komisiji vidi u: Andrassy, Bakotić, Seršić, Vukas, *op. cit.* u bilj. 1, str. 195–197.

43 Za tekst Mišljenja br. 3 vidi: International Legal Materials, sv. 31, 1992., str. 1499–1500.

44 Banditerova se komisija pri tome pozvala na Povelju Ujedinjenih naroda, Deklaraciju o načelima međunarodnog prava o prijateljskim odnosima i suradnji između država u skladu s Poveljom Ujedinjenih naroda, Završni akt Konferencije o sigurnosti i suradnji u Europi iz 1975. te članak 11. Bečke konvencije o sukcesiji država glede međunarodnih ugovora iz 1978.

45 U Mišljenju se Komisija pozvala upravo na stajalište Međunarodnog suda u parnici o graničnom sporu između Burkine Faso i Malija iz 1986. Za tekst presude Međunarodnog suda vidi: *supra* u bilj. 39.

46 Vidi: Andrassy, Bakotić, Seršić, Vukas, *op. cit.* u bilj. 1, str. 197.

47 Arbitražna je komisija tako u svom Mišljenju br. 7 od 11. siječnja 1992. konstatirala: "Republika Slovenija uz to naglašuje da ona nema nikakvih teritorijalnih sporova s graničnim državama ili Republikama (Hrvatskom)." Za tekst Mišljenja br. 7 vidi: International Legal Materials, sv. 31, 1992., str. 1505–1507.

doći relativno lako⁴⁸, 7. travnja 1993. slovenska je vlada usvojila Memorandum o Piranskom zaljevu (naknadno ga je potvrdio i slovenski parlament) i time inicirala nastanak teritorijalnog spora između Hrvatske i Slovenije.⁴⁹ U Memorandumu je Slovenija prvi put jasno iznijela svoja stajališta o razgraničenju Hrvatske i Slovenije na moru. Ključni stav Slovenije o tome sadržan je u sljedećoj rečenici:

“Republika Slovenija se zauzima za očuvanje cjelovitosti Piranskog zaljeva pod njenim suverenitetom i jurisdikcijom i za izlaz na otvoreno more na temelju dopuštenih kriterija međunarodnog prava te uvažavanja specifične situacije Republike Slovenije.”⁵⁰

Iz spomenute rečenice proizlaze dva temeljna i dalekosežna zahtjeva Slovenije.⁵¹ U prvom zahtjevu traži se “očuvanje cjelovitosti Piranskog zaljeva pod slovenskim suverenitetom i jurisdikcijom”. Drugim riječima, prema tom zahtjevu Slovenija bi pod svojom suverenosti imala čitav prostor zaljeva, odnosno ukupnu morsku površinu zaljeva, ukupni stup morske vode, ukupno morsko dno i podzemlje te zračni prostor iznad morskog prostora zaljeva. Istovremeno, Hrvatska kao obalna država u Piranskom zaljevu pod svojom suverenosti ne bi imala niti jedan dio prostora tog zaljeva, odnosno njezino državno područje protezalo bi se do njezine obale u zaljevu. U tom slučaju granica između Hrvatske i Slovenije mogla bi ići jedino uzduž hrvatske obale u zaljevu, točnije, granična crta slijedila bi crtu niske vode uzduž hrvatske obale zaljeva.⁵² Jedino na taj način mogao bi se ispoštovati slovenski zahtjev za “očuvanjem cjelovitosti Piranskog zaljeva pod slovenskom suverenosti” jer očuvanje cjelovitosti zaljeva *ipso facto* isključuje mogućnost dijeljenja zaljeva graničnom crtom.⁵³ Upravo se zato u Memorandumu “očuvanje cjelovitosti” Piranskog zaljeva dodatno apostrofira izrazom “nedjeljiva cjelina”. Ako bi se udovoljilo takvom slovenskom zahtjevu, nastala bi dosad nezabilježena situacija u međunarodnoj praksi. Hrvatska bi tako postala prva i jedina obalna država u svijetu čije bi se državno područje protezalo do njezine obale (do crte niske vode), dok bi pojas mora uz tu obalu (od crte niske vode) pripadao državnom području druge države (Slovenije).⁵⁴

48 Vidi: Degan, *op. cit.* u bilj. 37, str. 18.

49 Za tekst hrvatskog prijevoda Memoranduma vidi: Ibler, *op. cit.* u bilj. 37, str. 553–554.

50 *Ibid.*

51 Usp. Degan, *op. cit.* u bilj. 37, str. 19; Rudolf ml., D.; Kardum, I., *Sporazum o arbitraži između Hrvatske i Slovenije*, Poredbeno pomorsko pravo, sv. 49, 2010., str. 5–6; Turkalj, *op. cit.* u bilj. 37, str. 23–22.

52 Vidi: Ibler, *op. cit.* u bilj. 37, str. 138.

53 Ibler ističe da su srž i težište prvog zahtjeva nedvojbeno izraženi riječju “cjelovitost”. Vidi: *ibid.*, str. 137.

54 Zahtjev Slovenije u potpunosti je suprotan jednoj od temeljnih norma međunarodnog prava

U drugom zahtjevu traži se slovenski “izlaz na otvoreno more”. Odmah je potrebno napomenuti da termin “izlaz na otvoreno more” ne postoji u međunarodnom pravu mora.⁵⁵ Slovenija pak kao obalna država neometano ostvaruje komunikaciju između morskog prostora pod svojom suverenosti (svojih unutrašnjih morskih voda i svoga teritorijalnog mora) i otvorenog mora kroz režim neškodljivog prolaska. Stoga se “izlaz na otvoreno more” u svjetlu slovenskog zahtjeva može jedino protumačiti kao fizičko produženje slovenskog teritorijalnog mora do točke gdje počinje otvoreno more. No, tako zamišljen produžetak (“izlaz”) može se nalaziti jedino na morskom prostoru koji se nalazi pod suverenosti Hrvatske. Stoga ostaje nejasno na kojoj je normi međunarodnog prava mora Slovenija temeljila svoj zahtjev prema kojem bi Hrvatska morala ustupiti dio svog državnog područja kako bi susjedna država (Slovenija) mogla ostvariti izlaz na otvoreno more.⁵⁶

mora koja je sadržana u članku 2. Konvencije Ujedinjenih naroda o pravu mora iz 1982.: “Suverenost obalne države proteže se – izvan njezinog kopnenog područja i njezinih unutrašnjih voda, i ako se radi o arhipelaškoj državi, njezinih arhipelaških voda – na susjedni pojas mora, koji se naziva teritorijalnim morem.”

Spomenuta norma, među ostalim, ima uporište u međunarodnoj sudskoj i arbitražnoj praksi koja zastupa stajalište da je teritorijalno more nužna pripadnost kopnenog područja. Međunarodni je sud tako 1951. u parnici između Ujedinjene Kraljevine i Norveške ustvrdio da kopno daje obalnoj državi pravo na more uz obalu (“It is the land which confers upon the coastal State a right to the waters off its coasts.”). Vidi: *Fisheries Case*, Judgment, I.C.J. Reports 1951, str. 133. Sudac Mcnair tada je istaknuo da obalna država ne treba isticati nikakav zahtjev za suverenost nad teritorijalnim morem jer međunarodno pravo samom činjenicom posjedovanja obale pripisuje toj državi odgovarajući dio teritorijalnog mora (“To every State whose land territory is at any place washed by the sea, international law attaches a corresponding portion of maritime territory consisting of what the law calls territorial waters.”). Vidi: *ibid.*, str. 160. Sličan stav zauzeo je i Međunarodni sud i 1969. u presudi u parnici o *Razgraničenju epikontinentalnog pojasa u Sjevernom moru* između Njemačke i Danske, odnosno Njemačke i Nizozemske. Vidi: *North Sea Continental Shelf*, Judgment, I.C.J. Reports 1969, str. 23, para. 19. Arbitražni je sud pak 1907. u arbitraži *Grisbadarna* između Norveške i Švedske jasno ustvrdio da je morsko područje nužna pripadnost kopnenog područja (“Whereas this opinion conforms with the fundamental principles of the law of nations, both ancient and modern, according to which maritime territory is an essential appurtenance of land territory.”). Vidi: *Grisbadarna case (Norway v. Sweden)*, PCA Case No. 1908-01, Final Award, 23 October 1908, str. 4.

Za međunarodnopravnu doktrinu dvojbe također nema – suverenost obalne države proteže se i na pojas mora uz obalu. Vidi: Andrassy, Bakotić, Seršić, Vukas, *op. cit.* u bilj. 1, str. 182; Brierly, J. L., *The Law of Nations*, Oxford University Press, New York, Oxford, 1960., str. 171; Brownlie, *op. cit.* u bilj. 22, str. 174; Degan, *op. cit.* u bilj. 37, str. 26–27; Dixon, *op. cit.* u bilj. 6, str. 200; Ibler, *op. cit.* u bilj. 37, str. 145–148; Shaw, *op. cit.* u bilj. 2, str. 413.

55 Usp. Vidas, *op. cit.* u bilj. 37, str. 43.

56 Vidi također i: Ibler, *op. cit.* u bilj. 37, str. 149.

Nema dvojbe da se oba zahtjeva Slovenije mogu ostvariti jedino tako da se Hrvatskoj oduzme dio njezina državnog područja (hrvatskoga teritorijalnog mora) te ga se pripoji državnom području Slovenije. Zato se slovenski zahtjevi mogu okarakterizirati jedino kao teritorijalne pretenzije prema Hrvatskoj.⁵⁷ Štoviše, ti su zahtjevi u potpunosti u koliziji s izjavom koju je Slovenija dala 1991. pri međusobnom priznanju s Hrvatskom. Tada je Slovenija jasno izjavila da nema teritorijalnih pretenzija prema Hrvatskoj.

S druge strane, stajališta Hrvatske o razgraničenju sa Slovenijom izražena su u dvama dokumentima koja je usvojio Hrvatski sabor: Stajalištima Republike Hrvatske glede utvrđivanja državne granice u Piranskom zaljevu i s tim u svezi u području rijeke Dragonje od 18. studenog 1993.⁵⁸ i Deklaraciji o stanju međudržavnih odnosa Republike Hrvatske i Republike Slovenije od 26. ožujka 1999.⁵⁹ Hrvatska tako u vezi s utvrđivanjem morske granice sa Slovenijom stalno zastupa stajališta koja se temelje isključivo na međunarodnom pravu i Konvenciji Ujedinjenih naroda o pravu mora iz 1982.⁶⁰ Što se tiče Piranskog zaljeva, stav Hrvatske više je nego jasan – ona odbija slovenski zahtjev za suverenosti nad čitavim prostorom zaljeva pri čemu se poziva na članak 15. Konvencije o pravu mora iz 1982. prema kojemu u slučaju kad obale dviju država leže sučelice ili međusobno graniče, nijedna od tih dviju država nije ovlaštena, ako među njima nema suprotnog sporazuma, proširiti svoje teritorijalno more preko crte sredine, kojoj je svaka točka jednako udaljena od najbližih točaka polaznih crta od kojih se mjeri širina teritorijalnog mora svake od tih dviju država. Hrvatska stoga predlaže da se granica na moru između dviju država utvrdi primjenom metode ekvidistance, odnosno povlačenjem crte koja bi u svakoj točki bila jednako udaljena od hrvatske i slovenske obale (tzv. crta sredine). Osim toga, Hrvatska odbija i drugi slovenski zahtjev za “izlazom na otvoreno more” jer on podrazumijeva oduzimanje dijela njezina državnog područja. Suprotstavljena stajališta Hrvatske i Slovenije o međusobnom razgraničenju na moru otkrivaju da između dviju država postoji i potpuno neslaganje oko tumačenja i primjene međunarodnog prava, a posebice Konvencije o pravu mora iz 1982.⁶¹ Nastanak spora između dviju država bio je stoga neizbježan. Štoviše, usporedno s nastankom spora

57 *Ibid.*, str. 139.

58 Stajališta je usvojio Hrvatski sabor na svojoj sjednici 18. studenoga 1993. Vidi: *Arbitration Between the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia*, PCA Case No. 2012-04, Final Award, 29 June 2017, str. 18, para. 62.

59 Za tekst Deklaracije vidi: NN, br. 32/1999.

60 Za tekst Konvencije vidi: NN – MU, br. 9/2000.

61 Vidi: Ibler, V., *Sporazum o arbitraži između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Slovenije*, Rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti: Razred za društvene znanosti, sv. 49, 2012., str. 148.

o granici na moru nastao je i spor o granici na kopnu. U početku se spor o granici na kopnu odnosio samo na područje rijeke Dragonje, a potom se proširio i na druge kopnene točke.⁶²

Ovaj kratak prikaz teritorijalnog spora Hrvatske i Slovenije potvrđuje da je on u svojoj biti pravni. Nažalost, kako to često biva, spor je ubrzo od pravnoga postao političko pitanje *par excellence*. Za obje države stajališta o njihovu međusobnom razgraničenju okarakterizirana su kao strateški nacionalni interes, dok je Slovenija pri tome otišla korak dalje te je dio svojih stajališta pretpostavila međunarodnom pravu. Tako se rješavanje hrvatsko-slovenskog teritorijalnog spora, koji se primjenom pravila međunarodnog prava mogao relativno lako i brzo riješiti, otežalo do krajnjih granica. Pravu dimenziju spora možda najbolje opisuje Vidas koji ističe da je “spor odavno prešao stvarne razmjere te ušao u sferu iracionalnog i emocionalnog, postavši tako idealno sredstvo političke manipulacije do gotovo banalnih razmjera”⁶³. Tipičan primjer te iracionalnosti i emocionalnosti možemo pronaći u Memorandumu o Piranskom zaljevu gdje se u pogledu izlaza Slovenije na otvoreno more navodi sljedeće:

“Radi se o životnom pitanju stjecanja dovoljnih količina prirodnih izvora za preživljavanje slovenskog naroda. (...) Samo na taj način bi Republika Slovenija očuvala temelj za izvršavanje svoga prava komuniciranja sa svijetom...”⁶⁴

Svaki je komentar navedenoga suvišan. Međutim, upravo takav slovenski pristup utjecao je na neuspješne pokušaje rješavanja spora koji su kulminirali sklapanjem Arbitražnog sporazuma i događajima koji su uslijedili.

Arbitražni sporazum između Hrvatske i Slovenije

Pregovori između Hrvatske i Slovenije oko utvrđivanja i označavanja međusobne granice na kopnu i moru nastavili su se i nakon nastanka spora izazvanoga usvajanjem Memoranduma o Piranskom zaljevu. Na temelju međusobnog sporazuma dvije države osnovale su 1993. Mješovitu diplomatsku komisiju za identifikaciju i označavanje državne granice.⁶⁵ Komisija se sastajala od 1994. do 1998., ali cjelokupni proces završio je neuspjehom jer nije došlo do značajnijeg približavanja

62 Usp. Rudolf, Kardum, *op. cit.* u bilj. 51, str. 6.

63 Vidi: Vidas, *op. cit.* u bilj. 37, str. 27.

64 Vidi: Ibler, *op. cit.* u bilj. 37, str. 554.

65 Vidi: Sporazum između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Slovenije o osnivanju i nadležnosti zajedničkih tijela za identificiranje i označavanje državne granice, NN – MU, br. 3/1994.

suprotstavljenih stajališta dviju država. Od 1998. do 1999. pregovori su nastavljeni na ministarskoj razini, ali uspjeh je ponovno izostao. Obje su se države potom sporazumjele da bivši ministar obrane Sjedinjenih Država William Perry posreduje u njihovu graničnom sporu. Slično kao i kod prethodnih pokušaja, posredovanje (medijacija) koju je tijekom 1999. vodio Perry završilo je neuspjehom. Uslijedili su pregovori na razini predsjednika vlada koji su 2001. rezultirali parafranjem nacrt ugovora o zajedničkoj državnoj granici (tzv. sporazum Račan-Drnovšek). Nacrt ugovora bio je očigledno, i još k tome nestručno, sastavljen na štetu Hrvatske⁶⁶, da se isključivo udovolji slovenskim zahtjevima, te ga je Odbor za vanjsku politiku Hrvatskog sabora odbacio prije nego što je uopće bio podnesen Hrvatskom saboru na potvrđivanje.⁶⁷

Od 2003. do 2005. Hrvatska je Sloveniji nekoliko puta predložila da se spor iznese pred Međunarodni sud, dok je Slovenija s druge strane zagovarala rješavanje spora diplomatskim sredstvima argumentirajući to činjenicom da se spor tiče njezinih vitalnih interesa.⁶⁸ Ipak, 2007. predsjednici vlada dviju država, Ivo Sanader i Janez Janša, postigli su načelni dogovor (tzv. Bledski dogovor) da se spor iznese pred Međunarodni sud. U tu svrhu osnovana je i Mješovita skupina pravnih stručnjaka koja je trebala sastaviti tekst posebnog ugovora (tzv. kompromisa ili pristatne pogodbe) kojim bi se spor iznio pred Međunarodni sud. Sastavljanje takvog ugovora pokazalo se nemogućim s obzirom na suprotstavljena stajališta dviju država, te je 2009. Mješovita komisija prestala s radom.⁶⁹ Tada je postalo više nego očito da Slovenija svim silama nastoji izbjeći rješavanje spora sudskim putem, odnosno pravnim sredstvima. Naprotiv, cilj slovenske politike bio je da se spor riješi političkim sredstvima, odnosno pregovorima.⁷⁰ To je bilo i razumljivo jer slovenska stajališta oko razgrani-

66 Vidas za tzv. sporazum Račan-Drnovšek koristi izraz "bespredmetna politička improvizacija". Vidi: Vidas, *op. cit.* u bilj. 37, str. 55; vidi također i: Degan, *op. cit.* u bilj. 37, str. 17; Gržetić, Barić Punda, Filipović, *op. cit.* u bilj. 37, str. 48–49; Rudolf, Kardum, *op. cit.* u bilj. 51, str. 7.

67 Sukladno čl. 12., st. 2., t. a) Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora "parafranje teksta ugovora vrijedi kao potpisivanje ugovora ako se ustanovi da su se države pregovarateljice tako sporazumjele". S obzirom na to da se dvije države nisu oko toga sporazumjele, parafranje nacrtu sporazuma Račan-Drnovšek nije ni za jednu stranu stvorilo međunarodnopravnu obvezu. Naprotiv, čl. 133., st. 1. Ustava Republike Hrvatske predviđa: "Hrvatski sabor potvrđuje međunarodne ugovore koji traže donošenje ili izmjenu zakona, međunarodne ugovore vojne i političke naravi i međunarodne ugovore koji financijski obvezuju Republiku Hrvatsku." Vidi: Ustav Republike Hrvatske, NN, br. 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14.

68 Vidi: *Arbitration Between the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia*, PCA Case No. 2012-04, Final Award, 29 June 2017, str. 30–31, para. 102.

69 Detaljnije vidi u: Bickl, *op. cit.* u bilj. 37, str. 16.

70 Usp. Rudolf, Kardum, *op. cit.* u bilj. 51, str. 7–8.

čenja na moru s Hrvatskom većim dijelom nisu imala uporišta u međunarodnom pravu mora. Osim toga, u tom trenutku odnosi moći između Hrvatske i Slovenije bili su asimetrični, u korist Slovenije, stoga je Sloveniji odgovaralo da iskoristi tu prednost i spor riješi političkim putem.⁷¹ Naime, Slovenija je bila članica Europske unije, dok je Hrvatska vodila pristupne pregovore za ulazak u članstvo Europske unije. Tu prednost iskoristila je Slovenija te je u prosincu 2008. blokirala hrvatske pregovore s Europskom unijom uz obrazloženje da Hrvatska svojim dokumentima u pristupnim pregovorima prejudicira granicu između Hrvatske i Slovenije.⁷² Time je prvi put u povijesti Europske unije bilateralni granični spor između države kandidatkinje i jedne od država članica postao preprekom za učlanjenje u Europsku uniju. U rješavanje spora stoga se uključio i povjerenik Europske komisije za proširenje Oli Rehn te je tijekom prve polovice 2009. predložio Hrvatskoj i Sloveniji dva nacрта sporazuma za rješavanje spora. Oba Rehnova prijedloga podrazumijevala su podvrgavanje spora međunarodnoj arbitraži uz istovremeno deblokiranje hrvatskih pristupnih pregovora. Rehнови prijedlozi ipak nisu bili prihvaćeni, ali je u srpnju 2009. došlo do smjene na čelu hrvatske vlade. Smjena se ubrzo pokazala ključnom u postizanju dogovora oko rješavanja spora i deblokade hrvatskih pristupnih pregovora jer je već u rujnu 2009. oko toga postignut dogovor između nove predsjednice hrvatske vlade Jadranke Kosor i njezina slovenskog kolege Boruta Pahora.

Na tragu tog dogovora, 4. studenog 2009., nakon šesnaest godina neuspješnog pregovaranja, predsjednici vlada Hrvatske i Slovenije potpisali su međunarodni ugovor pod nazivom Sporazum o arbitraži između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Slovenije, kojim su Hrvatska i Slovenija podvrgnuli rješavanje svojega višegodišnjeg teritorijalnog spora na moru i kopnu međunarodnoj arbitraži.⁷³

Premda je u preambuli i članku 1. Arbitražnog sporazuma kao glavni motiv njegova sklapanja navedena želja stranaka da zbog brojnih neuspješnih pokušaja rješavanja spora o granici na kopnu i moru podvrgnu rješavanje spora međunarodnoj arbitraži, potrebno je istaknuti da je sklapanje Arbitražnog sporazuma prije svega bilo izravna posljedica slovenske ucjene, odnosno slovenske blokade hrvatskih pristupnih pregovora za ulazak u članstvo Europske unije. Pristanak Hrvatske na rješavanje spora "po slovenskim uvjetima" bio je tako *conditio sine qua non* za deblokadu hrvatskih pristupnih pregovora.⁷⁴

71 Vidi: Bickl, *op. cit.* u bilj. 37, str. 9.

72 Slovenija je na sastanku Vijeća Europske unije 7. prosinca 2008. blokirala sedam poglavlja: Poljoprivreda, Sigurnost hrane, Veterinarstvo i fitosanitarna politika, Oporezivanje, Mrežne infrastrukture, Regionalna politika, Prava, slobode i sigurnost i Okoliš.

73 Za tekst Arbitražnog sporazuma vidi: *supra* u bilj. 11.

74 Vidi također: Ilic, M., *Croatia v. Slovenia: The Defiled Proceedings*, Arbitration Law Review, sv. 9, 2017., str. 348–349; Rudolf, Kardum, *op. cit.* u bilj. 51, str. 17.

Sukladno članku 1. Arbitražnog sporazuma stranke su uspostavile Arbitražni sud.⁷⁵ Na taj način stranke su se konačno sporazumjele o načinu rješavanja svoga graničnog spora. Člankom 2. Arbitražnog sporazuma određen je sastav Arbitražnog suda. Obje stranke dobile su mogućnost da zajedničkim dogovorom imenuju predsjednika i još dva člana Arbitražnog suda. U slučaju nepostizanja dogovora u za to predviđenom roku (petnaest dana), predsjednika i dva člana Arbitražnog suda imenovao bi predsjednik Međunarodnog suda. U oba slučaja predsjednik i dva člana Arbitražnog suda trebali su biti izabrani s popisa kandidata koji su sastavili predsjednik i član Europske komisije zadužen za proširenje. Također, svaka od stranaka imala je pravo izabrati još po jednog člana Arbitražnog suda. Da to nisu učinile u roku, imenovao bi ih predsjednik Arbitražnog suda.

Člankom 3. Arbitražnog sporazuma određena je zadaća Arbitražnog suda. Arbitražni je sud prema članku 3. trebao utvrditi: a) tijek granice na moru i kopnu između Hrvatske i Slovenije; b) vezu Slovenije prema otvorenom moru i c) režim za uporabu relevantnih morskih područja. Upravo je članak 3. najsporniji i najkontroverzniji dio Arbitražnog sporazuma. Za razliku od prvog i trećeg zadatka Arbitražnog suda koji su bili više nego jasni i razumljivi – utvrđivanje “granice na moru i kopnu” i “režima za uporabu relevantnih morskih područja”, drugi zadatak – utvrđivanje “veze Slovenije prema otvorenom moru” – izazvao je najviše prijepora zbog svoje nerazumljivosti i nedefiniranosti.⁷⁶ U drugom zadatku koristi se tako pojam “veza” (“*junction*”). Radi se o pojmu koji međunarodno pravo ne poznaje. Ne poznaju ga niti međunarodna judikatura niti međunarodnopravna doktrina. S obzirom na to da Slovenija kao obalna država već ima pristup otvorenom moru zahvaljujući režimu neškodljivog prolaska kroz hrvatsko i talijansko teritorijalno more, “veza” može jedino označavati pristup Slovenije otvorenom moru kroz određeni (utvrđeni, precizirani) dio hrvatskoga teritorijalnog mora⁷⁷, na način koji je drukčiji (u

75 Zanimljivo je da su i oba nacrti za rješavanje spora povjerenika Europske komisije za proširenje Olija Rehna predviđala podvrgavanje spora međunarodnoj arbitraži. Štoviše, usporedbom Arbitražnog sporazuma s tzv. drugim Rehnovim nacrtom (“*Rehn Draft II*”) primijetit ćemo da je Arbitražni sporazum preuzeo i ključna rješenja (zadaću Arbitražnog suda, mjerodavno pravo) iz drugoga Rehnova nacrti. Vidi: *Arbitration Between the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia*, PCA Case No. 2012-04, Final Award, 29 June 2017, str. 34–36, para. 109–113.

76 Ibler u komentaru čl. 3., st. 1., t. b) Arbitražnog sporazuma, odnosno drugog zadatka Arbitražnog suda, koristi izraze “nerazumljiv”, “nedorečen”, “neodređen” i “besmislen”. Vidi: Ibler, *op. cit.* u bilj. 61, str. 151.

77 Slično je rezonirao i Arbitražni sud u konačnoj presudi u arbitraži između Hrvatske i Slovenije: “In conclusion, the Tribunal determines that the term “junction” signifies the physical location of a connection between two or more areas.” *Arbitration Between the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia*, PCA Case No. 2012-04, Final Award, 29 June 2017, str. 344, para. 1076. Arbitražni je sud potom izričito ustvrdio da se “veza” nalazi u hrvatskome teritorijalnom moru:

ovom slučaju liberalniji) od onoga predviđenog režimom neškodljivog prolaska.⁷⁸ U tom kontekstu treba gledati i treći zadatak Arbitražnog suda koji se tiče utvrđivanja režima za uporabu relevantnih morskih područja, pa tako i režima za uporabu spomenute “veze” koja se nalazi u hrvatskom teritorijalnom moru.⁷⁹ Drukčije poimanje pojma “veze”, u prvom redu u teritorijalnom smislu kako je tražila Slovenija, značilo bi oduzimanje dijela hrvatskoga teritorijalnog mora radi omogućavanja fizičkog produženja slovenskog teritorijalnog mora do točke gdje počinje otvoreno more (ili pak obrnuto), a to bi pak bilo u suprotnosti s temeljnim normama međunarodnog prava mora.⁸⁰

Člankom 4. Arbitražnog sporazuma propisano je mjerodavno pravo koje Arbitražni sud treba primijeniti pri izvršenju svoje zadaće navedene u članku 3. Arbitražnog sporazuma. Shodno tome, Arbitražni sud primjenjuje pravila i načela međunarodnog prava za utvrđivanje granice na moru i kopnu te “međunarodno pravo, pravičnost i načelo dobrosusjedskih odnosa u svrhu postizanja poštenog i pravednog rezultata uključujući sve relevantne okolnosti” za utvrđivanje veze Slovenije prema otvorenom moru i režima za uporabu relevantnih morskih područja.

Člankom 6. Arbitražnog sporazuma propisan je postupak pred Arbitražnim sudom. Ako nije predviđeno drukčije, Arbitražni sud provodi postupak prema Fakultativnim pravilima Stalnog arbitražnog suda za arbitražu u sporovima između dviju država.⁸¹ Odluke o svim postupovnim pitanjima donose se većinom glasova članova Arbitražnog suda. Određeno je i da je postupak povjerljiv te da se vodi na engleskom jeziku. Upravo će, naizgled uobičajena, odredba o “povjerljivosti” postupka imati ključnu ulogu u događajima koji će uslijediti.

Sukladno članku 7. Arbitražni sud donosi odluku (“award”) većinom glasova svojih članova. U odluci se navode razlozi na kojima se ona temelji. Važno je istaknuti da je odluka obvezujuća za stanke i da predstavlja konačno rješenje spora. Kao i kod većine arbitražnih presuda pravo priziva (žalbe) nije dopušteno te stranke moraju poduzeti sve neophodne korake za provedbu odluke, uključujući prema potrebi i izmjenu nacionalnog zakonodavstva, u roku od šest mjeseci od donošenja odluke.

“The Junction Area shall be approximately 2.5 NM wide, and be immediately adjacent to the boundary laid down by the Treaty of Osimo in Croatia’s territorial sea.” *Ibid.*, str. 345, para. 1083.

78 Arbitražni je sud takav režim u svojoj konačnoj presudi i ustvrdio: “The Tribunal determines that the junction between the Slovenian territorial sea and the “High Sea” is an area in which ships and aircraft enjoy essentially the same rights of access to and from Slovenia as they enjoy on the high seas.” *Ibid.*, str. 345, para. 1081.

79 Usp. *ibid.*, str. 342, para. 1072.

80 Usp. Degan, *op. cit.* u bilj. 37, str. 32; Vidas, *op. cit.* u bilj. 37, str. 57.

81 Za tekst Fakultativnih pravila vidi: *supra* u bilj. 25.

Predmet i svrha Arbitražnog sporazuma nisu bili samo rješavanje graničnog spora između Hrvatske i Slovenije već i nastavak pregovora o pristupanju Hrvatske Europskoj uniji, pa je tako članak 9. Arbitražnog sporazuma predvidio da Slovenija otkloni svoje rezerve u vezi s otvaranjem i zatvaranjem pregovaračkih poglavlja tamo gdje je prepreka povezana s graničnim sporom. Predviđeno je bilo i da se obje stranke uzdrže od bilo kakvog postupka ili izjave koja može imati negativan utjecaj na pristupne pregovore.

Članak 10. Arbitražnog sporazuma predvidio je pak da se obje stranke uzdrže od bilo kakvog postupka ili izjave koji mogu intenzivirati spor ili ugroziti rad Arbitražnog suda.

Naposljetku, članak 11. propisao je da obje strane moraju ratificirati Arbitražni sporazum u skladu sa svojim ustavnim uvjetima te da Arbitražni sporazum stupa na snagu prvog tjedna nakon razmjene diplomatskih nota kojima stranke izražavaju svoj pristanak da budu njime vezane. Tako je i bilo učinjeno: Hrvatski sabor ratificirao je Arbitražni sporazum 20. studenoga 2009.⁸², a 19. travnja 2010. isto je učinio i slovenski parlament⁸³ te je Arbitražni sporazum stupio na snagu 29. studenoga 2010.

82 Vidi: Zakon o potvrđivanju Sporazuma o arbitraži između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Slovenije, NN – MU, br. 12/2009.

83 Vidi: Zakon o ratifikaciji Arbitražnoga sporazuma med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Hrvaške (BHRAS), Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 11/2010.

II. ARBITRAŽA IZMEĐU HRVATSKE I SLOVENIJE

Početak arbitražnog postupka

Potpisivanjem Ugovora o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji 9. prosinca 2011. počeli su teći procesni rokovi iz Arbitražnog sporazuma, te su Hrvatska i Slovenija sukladno članku 1. i 2. Arbitražnog sporazuma početkom 2012. uspostavile peteročlani Arbitražni sud. Sporazumnim dogovorom stranke su za predsjednika Arbitražnog suda imenovale Gilberta Guillaumea iz Francuske, a za njegove članove Vaughna Lowea iz Ujedinjene Kraljevine i Bruna Simmu iz Njemačke. Uz njih Hrvatska je za člana Arbitražnog suda imenovala Budislava Vukasa iz Hrvatske, a Slovenija Jerneja Sekoleca iz Slovenije.

Nakon prvoga proceduralnog sastanka održanog 13. travnja 2012. uslijedila su tri kruga razmjene pisanih podnesaka između stranaka te je od 2. do 13. lipnja 2014. održana i usmena rasprava pred Arbitražnim sudom. Nakon usmene rasprave Arbitražni je sud započeo razmatranje spora te se očekivalo da će konačna presuda u pogledu hrvatsko-slovenskog razgraničenja na kopnu i moru biti donesena u drugoj polovici 2015. Međutim, 30. travnja 2015. Hrvatska je prosljedila Arbitražnom sudu pismo, upućeno Sloveniji, u kojemu je od Slovenije tražila da objasni dvije izjave slovenskog ministra vanjskih poslova Karla Erjavca o vjerojatnom ishodu arbitraže.⁸⁴

U izjavi za slovensku televiziju 22. travnja 2015. slovenski ministar vanjskih poslova dao je naslutiti da Slovenija ima “neformalni kanal komunikacije” (*“informal channel of communication”*) s Arbitražnim sudom:

“Prema informacijama koje ja imam, koje su doduše vrlo neslužbene, i na temelju nekih osjećaja našega odvjetničkog tima sastavljena od najuglednijih svjetskih pravnika za pravo mora, optimistični smo da će Arbitražni sud odrediti taj dodir s otvorenim morem.”⁸⁵

84 Za tekst hrvatskog pisma Arbitražnom sudu vidi: <http://www.mvep.hr/files/file/dokumenti/arbitraza/hr/150820-letter-from-fm-pusic-to-mr-pulkowski-pca-30042015.pdf> (23. studenoga 2020.).

85 Transkript originalne izjave slovenskog ministra vanjskih poslova na slovenskom jeziku glasi: “Po informacijah, ki jih imam jaz, ki so sicer zelo neformalne, tudi na podlagi nekih občutkov, ki jih ima naša odvetniška skupina, ki je sestavljena iz najbolj uglednih svetovnih pravnikov za pomorsko pravo, nekako imamo neki optimizem, da bo arbitražno sodišče določilo ta stik z

Hrvatska je pri tome podsjetila da je slovenski ministar vanjskih poslova i 7. siječnja 2015. dao izjavu za slovensku televiziju iz koje proizlazi da je Slovenija vršila nedopušteni pritisak na Arbitražni sud. Ministar je tada izjavio:

“prošle sam godine vodio razgovore u Haagu... I vrlo jasno sam rekao Arbitražnom sudu da, ako ne obavi tu zadaću, mi u Sloveniji smatrat ćemo da Arbitražni sud nije obavio svoj mandat. Jer nije odredio dodir s otvorenim morem...”⁸⁶

S obzirom na to da su obje izjave u suprotnosti s člankom 10., stavkom 1. Arbitražnog sporazuma koji propisuje da će se obje stranke suzdržati od bilo kakvog postupka ili izjave koji mogu intenzivirati spor ili ugroziti rad Arbitražnog suda, Hrvatska je tražila od Arbitražnog suda potvrdu da stranke i dalje poštuju svoje obveze iz članka 10., stavka 1. Arbitražnog sporazuma. Dodatnu zabrinutost Hrvatske izazvala je činjenica, na što je Hrvatska i upozorila u svome pismu, da je Slovenija već ranije na sličan način vršila nedopušteni pritisak na Arbitražni sud jer je slovenski parlament za vrijeme arbitražnog postupka, 4. veljače 2013., usvojio Zaključak u kojemu je konstatirano da je “zadaća Arbitražnog suda odrediti teritorijalni kontakt teritorijalnog mora Republike Slovenije s otvorenim morem” te da će “Republika Slovenija smatrati svaku odluku Arbitražnog suda koja ne osigura spomenuti teritorijalni kontakt kao odluku *ultra vires* (u suprotnosti s mandatom Arbitražnog suda)”⁸⁷

Slovenija je u svom pismu od 1. svibnja 2015. odgovorila “da nema informacija o mogućem ishodu arbitraže, niti bilo koji ‘neformalni kanal komunikacije’ s Arbitražnim sudom”⁸⁸. Osim toga istaknula je da ni na koji način nije pokušavala “vršiti pritisak na Arbitražni sud”.

odprtim morjem.” *Ibid.*

86 *Ibid.*

87 Tekst Zaključka na slovenskom jeziku glasi:

“Republika Slovenija izjavlja, da je naloga arbitražnega sodišča določiti ozemeljski stik teritorialnega morja Republike Slovenije z odprtim morjem (stik Slovenije z odprtim morjem), torej ohranitev pravice Slovenije do stika z odprtim morjem, ki ga je imela na dan osamosvojitve 25. junija 1991.

Republika Slovenija bo kakršnokoli odločitev arbitražnega sodišča, ki ne bo zagotovila ozemeljskega stika teritorialnega morja Republike Slovenije z odprtim morjem v skladu s točko b prvega odstavka 3. člena in točko b 4. člena Arbitražnega sporazuma med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Hrvaške, ki zagotavlja uresničitev vitalnega interesa Republike Slovenije, štela kot odločitev *ultra vires* (v nasprotju z mandatom arbitražnega sodišča).”
Vidi: <http://www.mvep.hr/files/file/dokumenti/arbitraza/hr/150820-sklep-drzavneg-zbora-04022013.pdf> (23. studenoga 2020.)

88 Vidi: *Arbitration Between the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia*, PCA Case No. 2012–04, Final Award, 29 June 2017, str. 52, para. 175.

Kao odgovor na hrvatska i slovenska pisma Arbitražni je sud 5. svibnja 2015. objema strankama poslao pismo u kojemu je izrazio ozbiljnu zabrinutost zbog sugestija da jedna od stranaka možda ima pristup povjerljivim informacijama koje se tiču razmatranja Arbitražnog suda.⁸⁹ Sud je ipak pozdravio bezuvjetno priznanje stranaka u vezi s njihovim obvezama koje proizlaze iz članka 10., stavka 1. Arbitražnog sporazuma te je podsjetio na obvezu arbitara i zastupnika stranaka, iz odjeljka 9. 1. Uvjeta imenovanja (*Terms of Appointment*), da se “stranke neće upuštati u bilo koju usmenu ili pisanu *ex parte* komunikaciju s bilo kojim članom Arbitražnog suda u pogledu predmeta arbitraže ili bilo kojeg proceduralnog pitanja povezanoga s postupkom”. Na kraju pisma Sud je izrazio uvjerenje da niti jedna informacija o vjerojatnom ishodu bilo kojega aspekta arbitraže nije bila otkrivena.

***Ex parte* komunikacija**

Dana 22. srpnja 2015. mediji, prvo *Kurir* i *Newsweek Srbija* u Srbiji, a zatim i *Večernji list* u Hrvatskoj, objavili su transkripte i tonske zapise dvaju telefonskih razgovora između Jerneja Sekoleca, člana Arbitražnog suda kojega je imenovala Slovenija, i Simone Drenik, zastupnice Slovenije pred Arbitražnim sudom.⁹⁰ Razgovori su se dogodili 15. studenoga 2014. i 11. siječnja 2015., nakon što je završena rasprava, za vrijeme razmatranja Arbitražnog suda. Zapisi su otkrili da je Sekolec zastupnici Slovenije prenosio povjerljive informacije o razmatranju Arbitražnog suda i vjerojatnom ishodu arbitraže. Nadalje, zapisi su otkrili i raspravu o tome kako utjecati na druge članove Arbitražnog suda da presude u slovensku korist. Naposljetku, zapisi upućuju da je Sekolec primio dokumente od Drenik kako bi se njima mogao koristiti kao svojim bilješkama pri raspravi s drugim arbitrima.

Transkripti br. 1 i br. 3 sadržavaju zapise razgovora u kojima Sekolec prenosi Drenik povjerljive informacije o razmatranju Arbitražnog suda i vjerojatnom ishodu arbitraže. Izvadak iz transkripta br. 1 tako glasi:

“Jernej Sekolec: About the division of the Bay, a bigger part, a smaller part, we do not yet have a solution there. At one point,

89 Za tekst pisma Arbitražnog suda vidi: <http://www.pcacases.com/web/sendAttach/1307> (23. studenoga 2020.).

90 Za transkripte dijela njihovih razgovora, prevedenih sa slovenskog na engleski jezik, vidi: *Excerpts from Recordings of Conversations Between Dr. Jernej Sekolec, Member of the Arbitral Tribunal, and Ms. Simona Drenik, Agent of the Republic of Slovenia*, Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske, 2015., <http://www.mvep.hr/files/file/dokumenti/arbitraza/hr/150820-excerpts-from-recordings-between-dr-sekolec-and-mr-drenik-14082015.pdf> (23. studenoga 2020.).

it was mentioned 1/4 to 3/4, but then the President (Judge Gilbert Guillaume, President of the Arbitral Tribunal) on more occasions mentioned 2/3, 1/3.

Simona Drenik:

Yes.

Jernej Sekolec:

Then, the line which would delimit the territorial sea would run from that point on the base line...

Simona Drenik:

Yes.

Jernej Sekolec:

...of the Bay, where that line... In the worst example, it should not go below 1/3.

Simona Drenik:

Yes.

Jernej Sekolec:

From there, the line would run towards the Italian boundary.

Simona Drenik:

In which direction? In a straight line?

Jernej Sekolec:

Ahh, that is still, we do not yet have..., it is still open. There are a few, we have a hyperbole, which is not good, because, you know, like a round line.

Simona Drenik:

No, it is not... It is not pra...

Jernej Sekolec:

That is not practical, no, we all agreed, it has to be a straight line.

Simona Drenik:

Yes.

Jernej Sekolec:

The more to the south it would go, the shorter the corridor would be. The further to the north it would go, the longer it would be.

Simona Drenik:

Yes, of course, that was also our concept."⁹¹

Transkript br. 3 također sadrži sličan razgovor na temu razmatranja Arbitražnog suda i vjerojatnog ishoda arbitraže:

“Jernej Sekolec:

I think that the chances are good that the status, that the status will remain internal waters up to the base line. And that, of course, the division 25:75, or 33...

Simona Drenik:

33:66, yes. I wanted to say that, if it will be so, Vukas (Judge Budislav Vukas, Member of the Arbitral Tribunal) will very much jump because of that.

Jernej Sekolec:

He, he was, he was going crazy. He was ...”⁹²

91 *Ibid.*, str. 1.

92 *Ibid.*, str. 13.

U transkriptu br. 2 sadržan je zapis rasprave između Sekoleca i Drenik o tome kako utjecati na druge članove Arbitražnog suda da presude u slovensku korist:

“Simona Drenik: How about, I am thinking, what if one day you got together with Bruno (Judge Bruno Simma, Member of the Arbitral Tribunal)? With Simma.

Jernej Sekolec: Listen, I agreed to meet with Bruno for dinner at his home, in any case.

Simona Drenik: Aha, great! And, you know, you give him one or two (murmur), say, OK, you know ‘I looked at this, so you know, I think...’ Not that you would give him 500 arguments. But you say ‘I think, look at this...’ He is not just anybody. Maybe he will then present it, but if you present it, he will look at it, Guillaume (Judge Gilbert Guillaume, President of the Arbitral Tribunal) I mean. But if Simma says ‘Oh, it seems to me, we could look at this again.’

Jernej Sekolec: Yes.

Simona Drenik: You know (inaudible), so for sure, Simma knows best, best understands this.

Jernej Sekolec: Yes. I will work on Simma, we have already agreed to have dinner.”⁹³

Naposljetku, u transkriptu br. 1 možemo pronaći i zapis razgovora koji upućuje na to da je Sekolec primio dokumente od Drenik kako bi se njima mogao koristiti kao svojim bilješkama pri raspravi s drugim arbitrima:

“Simona Drenik: You know, I could prepare that for you. But, one thing is that it would be good for all those documents that they are sent so that you brought along your computer.

Jernej Sekolec: Yes. I have a file.

Simona Drenik: And then we. And then on your computer we save a file, and just transfer the documents, you know, the text. That is just so that afterwards you are recorded as the author of the file.

Jernej Sekolec: I understand, I understand, yes, yes.

Simona Drenik: If not, then it is nobody, or afterwards, someone there could find out that I am the author of the file. If I just

93 *Ibid.*, str. 12.

opened the file with the key like on my computer, and transfer it to you into a new file, for each effectivité, we open a new one on your computer and save it, that is the best way, it would be good to do it that way.

Jernej Sekolec: Yes, alright. (...)”⁹⁴

Događaji neposredno nakon javnog razokrivanja *ex parte* komunikacije

Dan nakon objave zapisa razgovora između Sekoleca i Drenik, 23. srpnja 2015., Sekolec je podnio ostavku na dužnost člana Arbitražnog suda, a ostavku je dala i Drenik na dužnost zastupnice Slovenije pred Arbitražnim sudom. Istog je dana Arbitražni sud pozvao Sloveniju da sukladno članku 2., stavcima 2. i 3. Arbitražnog sporazuma imenuje novog člana Arbitražnog suda kao zamjenu za Sekoleca te je obavijestio javnost da “jednom rekonstituiran, Arbitražni sud namjerava nastaviti s raspravama u sadašnjoj arbitraži bez odgađanja”.⁹⁵

Međutim, u pismu Arbitražnom sudu od 24. srpnja 2015., Hrvatska je ustvrdila da su “temeljna načela proceduralne pravičnosti, pravičnog postupka, nepristranosti i integriteta arbitražnog postupka, sistematski i teško, povrijeđeni na štetu Hrvatske” (“*the most fundamental principles of procedural fairness, due process, impartiality and integrity of the arbitral process have been systematically and gravely violated, to the prejudice of Croatia*”), te da je “cijeli proces zagađen” (“*the entire arbitral process has been tainted*”).⁹⁶ Shodno tomu, Hrvatska je u istom pismu zatražila od Arbitražnog suda da odmah suspendira arbitražni postupak.

Kao odgovor na hrvatsko pismo Slovenija se u svom pismu Arbitražnom sudu od 27. srpnja 2015. nije složila s time da “Arbitražni sud treba suspendirati arbitražni postupak” kao ni s time da je “cijeli postupak bio zagađen”. Sljedećeg dana, 28. srpnja 2015., Slovenija je imenovala Ronnyja Abrahama, predsjednika Međunarodnog suda, novim članom Arbitražnog suda kao zamjenu za Sekoleca koji je podnio ostavku.⁹⁷

94 *Ibid.*, str. 7–8.

95 Vidi: *PCA Press Release, Dr. Jernej Sekolec resigns from the Arbitral Tribunal*, Permanent Court of Arbitration, The Hague, 23 July 2015, <http://www.pcacases.com/web/sendAttach/1310> (23. studenoga 2020.).

96 Za tekst hrvatskog pisma Arbitražnom sudu vidi: <http://www.mvep.hr/files/file/dokumenti/arbitraza/en/150820-letter-from-fm-pusic-to-mr-pulkowski-pca-24072015.pdf> (23. studenoga 2020.).

97 Vidi: *PCA Press Release*, Permanent Court of Arbitration, The Hague, 28 July 2015, <https://>

Uskoro je postalo očito da Hrvatska i Slovenija imaju u potpunosti suprotstavljene stavove o nastavku arbitražnog postupka. Štoviše, Hrvatski je sabor na svojoj izvanrednoj sjednici 29. srpnja 2015. jednoglasno donio Zaključak o obvezi Vlade Republike Hrvatske na pokretanje postupka za prestanak Sporazuma o arbitraži između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Slovenije zbog bitne povrede Sporazuma od strane Republike Slovenije.⁹⁸ Sukladno tome, 30. srpnja 2015., Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske uputilo je diplomatsku notu (*note verbale*) Sloveniji kojom ju je obavijestilo o hrvatskoj namjeri da pokrene postupak za prestanak Arbitražnog sporazuma zbog toga što je Slovenija bila uključena u jednu ili više bitnih povreda Arbitražnog ugovora.⁹⁹ Hrvatska je tako i formalno pokrenula postupak za utvrđivanje prestanka međunarodnog ugovora zbog njegove bitne povrede koji je predviđen Bečkom konvencijom o pravu međunarodnih ugovora (članci 65. – 68.). Osim toga, Slovenija je bila obaviještena da od datuma upućivanja diplomatske note Hrvatska prestaje s primjenom Arbitražnog sporazuma. Istog dana Budislav Vukas, član Arbitražnog suda kojeg je imenovala Hrvatska, dao je ostavku rekavši da su razlog njegove ostavke “brojni čini Jerneja Sekoleca, člana Arbitražnog suda imenovanog od strane Slovenije i Simone Drenik, zastupnice Slovenije, koji su povrijedili temeljna načela poštenog arbitražnog postupka”.¹⁰⁰ Vukas je dodao da “ostavke Sekoleca i Drenik ne mogu otkloniti štetu koju su prouzročile arbitražnom postupku”.

Sljedećeg dana, 31. srpnja 2015., Hrvatska je u svome pismu Arbitražnom sudu konstatala da ne postoje dostupni alati za popravak štete koja se dogodila arbitražnom postupku i Arbitražnom sporazumu te da je arbitražni postupak u cjelini bio toliko kompromitiran da je Hrvatska uvjerena da se arbitražni postupak ne

pcacases.com/web/sendAttach/1313 (23. studenoga 2020.).

98 Vidi: Zaključak o obvezi Vlade Republike Hrvatske na pokretanje postupka za prestanak Sporazuma o arbitraži između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Slovenije potpisanog 4. studenog 2009., NN, br. 85/2015.

99 Hrvatska je tada u diplomatskoj noti izjavila da je Slovenija prekršila čl. 6. Arbitražnog sporazuma koji je predviđao povjerljivost postupka, kao i čl. 10. Arbitražnog sporazuma koji je obvezivao stranke da se “suzdrže od svakog postupka ili izjave koja bi mogla ugroziti rad Arbitražnog suda”. Prema mišljenju Hrvatske, te odredbe su bile “bitne za ostvarenje predmeta i svrhe Arbitranog sporazuma”, te njihovo kršenje predstavlja bitnu povredu Arbitražnog sporazuma u smislu čl. 60., st. 3. Bečke konvencije. Za tekst hrvatske diplomatske note vidi: *Note verbale* from the Ministry of Foreign and European Affairs of the Republic of Croatia to the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Slovenia, Note No. 3303/2015, 30 July 2015, [http://www.mvvp.hr/files/file/dokumenti/arbitraza/hr/150820-note-verbale-no-3303-2015-\(to-the-republic-of-slovenia\).pdf](http://www.mvvp.hr/files/file/dokumenti/arbitraza/hr/150820-note-verbale-no-3303-2015-(to-the-republic-of-slovenia).pdf) (23. studenoga 2020.).

100 Za tekst Vukasove ostavke vidi: <http://www.mvvp.hr/files/file/dokumenti/arbitraza/hr/150820-resignation-of-judge-vukas-30072015.pdf> (23. studenoga 2020.).

može nastaviti u ovome ili bilo kojemu drugom sličnom obliku. Kako je Hrvatska u arbitražni postupak ušla *bona fide* i s punim povjerenjem u rad Arbitražnog suda, njezino je povjerenje povrijeđeno do razine na kojoj Hrvatska više ne može sudjelovati u postupku u dobroj vjeri.¹⁰¹ Hrvatska je tada obavijestila Arbitražni sud i da je pokrenula postupak za prestanak Arbitražnog sporazuma.

Nije trebalo dugo čekati da dođe do novog obrata u arbitražnom postupku. Samo tjedan dana nakon što ga je Slovenija imenovala novim članom Arbitražnog suda, 3. kolovoza 2015., Ronny Abraham podnio je ostavku na svoju dužnost. Abraham je obavijestio Arbitražni sud da je pristao na svoje imenovanje u nadi da će to “obnoviti povjerenje između stranaka i Arbitražnog suda te omogućiti da se postupak nastavi normalno uz pristanak obiju stranaka”.¹⁰² Ipak, shvativši da “trenutna situacija ne može ispuniti ta očekivanja”, Abraham je smatrao da “više nije primjerno” da obavlja dužnost člana Arbitražnog suda.

Usprkos tomu, Slovenija je 13. kolovoza 2015. obavijestila Arbitražni sud da je stavila prigovor na hrvatsku notifikaciju o zahtjevu za prestankom Arbitražnog sporazuma i ustvrdila da “Arbitražni sud ima ovlast i dužnost nastaviti postupak jer bi u protivnom bilo otvoreno svakoj stranci koja želi odgoditi ili spriječiti donošenje arbitražne presude da onemoguću izvršenje arbitražnog ugovora”.¹⁰³ Osim toga, Slovenija je obavijestila Arbitražni sud da će se suzdržati od imenovanja člana Arbitražnog suda kao zamjene za Abrahama koji je podnio ostavku te je zatražila od predsjednika Arbitražnog suda Guillaumea da sukladno svojim ovlastima iz članka 2., stavka 2. Arbitražnog suda imenuje novog člana Arbitražnog suda.¹⁰⁴

Konačno, 25. rujna 2015. Arbitražni je sud rekonstituiran. Predsjednik Arbitražnog suda Guillaume imenovao je Rolfa Einara Fifea iz Norveške kao zamjenu za Abrahama i Nicolasa Michela iz Švicarske kao zamjenu za Vukasa. Nakon rekonstituiranja Arbitražni je sud obavijestio stranke o svojoj namjeri da pažljivo razmo-

101 Za tekst hrvatskog pisma Arbitražnom sudu vidi: <http://www.mvep.hr/files/file/dokumenti/arbitraza/hr/150820-letter-from-fm-pusic-to-mr-pulkowski-pca-31072015.pdf> (23. studenoga 2020.).

102 Vidi: *PCA Press Release, Republic of Croatia notifies its intention to terminate the Arbitration Agreement – Judge Ronny Abraham resigns from the Arbitral Tribunal*, Permanent Court of Arbitration, The Hague, 5 August 2015, <https://pcacases.com/web/sendAttach/1389> (23. studenoga 2020.).

103 Vidi: *PCA Press Release, Slovenia demands continuation of arbitration proceedings – Arbitral Tribunal clarifies further procedural steps*, Permanent Court of Arbitration, The Hague, 19 August 2015, <https://pcacases.com/web/sendAttach/1403> (23. studenoga 2020.).

104 Čl. 2., st. 2. Arbitražnog sporazuma glasi: “Svaka od stranaka imenovat će još po jednoga člana Arbitražnog suda u roku od petnaest dana nakon okončanja imenovanja spomenutih u stavku 1. U slučaju da imenovanje ne bude izvršeno u tom roku, tog će člana imenovati predsjednik Arbitražnog suda.”

tri njihove stavove, uključujući one u pogledu izražene hrvatske namjere o raskidu Arbitražnog sporazuma te one u pogledu događaja temeljenih na hrvatskoj odluci i njihovim mogućim implikacijama na arbitražni postupak.¹⁰⁵

105 Vidi: *PCA Press Release, Tribunal reconstituted by appointment of Norwegian and Swiss arbitrators, H.E. Mr. Rolf Fife and Professor Nicolas Michel*, Permanent Court of Arbitration, The Hague, 25 September 2015, <https://pcacases.com/web/sendAttach/1468> (23. studenoga 2020.).

III. (NE)DOPUSTIVOST *EX PARTE* KOMUNIKACIJE U MEĐUNARODNOJ ARBITRAŽI

Pravila međunarodnih arbitražnih institucija koja uređuju *ex parte* komunikaciju u međunarodnoj arbitraži

Postojeća pravila glavnih međunarodnih arbitražnih institucija na različite načine uređuju pitanje *ex parte* komunikacije između jedne stranke i arbitra u međunarodnoj arbitraži. Međutim, kao opće pravilo prihvaćeno je da je *ex parte* komunikacija zabranjena u međunarodnoj arbitraži.¹⁰⁶ Drugim riječima, *ex parte* komunikacija ne može se tolerirati u međunarodnoj arbitraži osim u određenim ograničenim slučajevima koji su izričito predviđeni pravilima međunarodnih arbitražnih institucija.

Fakultativna pravila Stalnog arbitražnog suda za arbitražu u sporovima između dviju država, koja se primjenjuju u arbitraži između Hrvatske i Slovenije¹⁰⁷, u članku 15., stavku 3. jasno određuju da “svi dokumenti i informacije koji su dostavljeni arbitražnom sudu od jedne stranke moraju istovremeno biti dostavljeni od te stranke i drugoj stranci, a primjerak se dostavlja i Međunarodnom uredu.”¹⁰⁸

Budući da se Fakultativna pravila temelje na Arbitražnim pravilima Komisije Ujedinjenih naroda za međunarodno trgovačko pravo (UNCITRAL), članak 17., stavak 4. Arbitražnih pravila UNCITRAL-a određuje slično: “Sva pismena koja upućuje arbitražnom sudu stranka mora uputiti i svim drugim strankama. Takva pismena bit će upućena istovremeno, osim ako je arbitražni sud dozvolio nešto drugo, ako mu to dopušta mjerodavno pravo.”¹⁰⁹

106 Vidi: Mosk, Ginsburg, *op. cit.* u bilj. 7, str. 410; Gusy, M. F.; Hosking, J. M.; Schwarz, F. T., *A Guide to the ICDR International Arbitration Rules*, Oxford University Press, Oxford, 2011., str. 98; Bishop, D., Stevens, M., *The Compelling Need for a Code of Ethics in International Arbitration: Transparency, Integrity and Legitimacy*, u: Berg, A. J., van den (ur.), *Arbitration Advocacy in Changing Times*, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2011., str. 395.

107 Čl. 6., st. 2. Arbitražnog sporazuma između Hrvatske i Slovenije predviđa: “Ako nije predviđeno drugačije, Arbitražni sud provodi postupak prema Fakultativnim pravilima Stalnog arbitražnog suda za arbitražu u sporovima između dviju država.”

108 Za tekst Fakultativnih pravila vidi: *supra* u bilj. 25.

109 Vidi: United Nations Commission on International Trade Law, *UNCITRAL Arbitration Rules, UNCITRAL Rules on Transparency in Treaty-based Investor-State Arbitration*, United Nations, New York, 2014., <https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral>

Pravila drugih arbitražnih institucija sadržavaju slične odredbe o komunikaciji između stranaka i arbitara. Arbitražna pravila Međunarodne trgovačke komore (ICC) u članku 3., stavku 1. predviđaju: "Svi podnesci i ostala pismena koja podnosi bilo koja stranka, uključujući i sve isprave koje su im priložene, dostavljaju se u dostatnom broju primjeraka za svaku stranku, svakog arbitra i Tajništvo. Primjerak svake obavijesti ili pismena koji arbitražni sud upućuje strankama dostavlja se Tajništvu."¹¹⁰ Štoviše, Bilješka strankama i arbitražnim sudovima o vođenju arbitražnog postupka prema Arbitražnim pravilima ICC-a izričita je u pogledu *ex parte* komunikacija. Bilješka tako predviđa u odjeljku IV. (34) sljedeće: "Arbitar ili budući arbitar ne smije započeti *ex parte* komunikaciju sa strankom ili zastupnikom stranke u vezi s arbitražom."¹¹¹

Isto tako, izričita zabrana *ex parte* komunikacije, s određenim ograničenim iznimkama, može se naći u Pravilima o međunarodnoj arbitraži Međunarodnog centra za rješavanje sporova (ICDR) u njegovu članku 13., stavku 6.: "Nijedna stranka ili bilo tko djelujući u njezino ime neće imati bilo kakvu *ex parte* komunikaciju koja se tiče slučaja s bilo kojim arbitrom, ili s bilo kojim kandidatom za stranački imenovanog arbitra, osim savjetovanja kandidata o općoj prirodi spora i očekivanog postupka te rasprave o kandidatovim kvalifikacijama, dostupnosti ili nepristranosti i neovisnosti u odnosu na stranke, ili rasprave o prikladnosti kandidata za izbor za predsjedavajućeg arbitra kad stranke ili stranački imenovani arbitri sudjeluju u tom odabiru. Nijedna stranka ili bilo tko koji djeluje u njezino ime ne smije imati *ex parte* komunikaciju u vezi sa slučajem s bilo kojim kandidatom za predsjedavajućeg arbitra."¹¹² Gotovo identična odredba o izričitoj zabrani *ex parte* komunikacije može se naći u Pravilima o administriranoj arbitraži Hongkonškoga međunarodnog arbitražnog centra (HKIAC) u članku 11., stavku 5.¹¹³, kao i u

tral/en/uncitral-arbitration-rules-2013-e.pdf (23. studenoga 2020.).

110 Vidi: International Chamber of Commerce, *Arbitration Rules, Mediation Rules*, International Chamber of Commerce, Paris, 2017., <https://iccwbo.org/content/uploads/sites/3/2017/01/ICC-2017-Arbitration-and-2014-Mediation-Rules-english-version.pdf> (23. studenoga 2020.).

111 Vidi: International Chamber of Commerce, *Note to Parties and Arbitral Tribunals on the Conduct of the Arbitration under the ICC Rules of Arbitration*, 30 October 2017, <https://cdn.iccwbo.org/content/uploads/sites/3/2017/03/icc-note-to-parties-and-arbitral-tribunals-on-the-conduct-of-arbitration.pdf> (23. studenoga 2020.).

112 Vidi: International Centre for Dispute Resolution, *International Dispute Resolution Procedures*, 2016., https://www.icdr.org/sites/default/files/document_repository/ICDR_Rules.pdf (23. studenoga 2020.).

113 Vidi: Hong Kong International Arbitration Centre, *Administered Arbitration Rules*, 1 November 2013, http://www.hkiac.org/sites/default/files/ck_filebrowser/PDF/arbitration/2013_hkiac_rules.pdf (23. studenoga 2020.).

Arbitražnim pravilima Singapurskog međunarodnog arbitražnog centra (SIAC) u članku 13., stavku 6.¹¹⁴.

Slično Arbitražna pravila Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (WIPO) u članku 45. određuju: "Osim ako ovim Pravilima arbitražni sud nije drukčije odredio ili dozvolio, nijedna stranka ili bilo tko djelujući u njezino ime ne smije imati bilo kakvu *ex parte* komunikaciju s bilo kojim arbitrom u vezi s bilo kojom bitnom stvari koja se odnosi na arbitražu, podrazumijeva se da ništa u ovom stavku ne zabranjuje *ex parte* komunikacije koje se tiču stvari izrazito organizacijske prirode, poput fizičkih objekata, mjesta, datuma ili vremena saslušanja."¹¹⁵

Još jedna važna arbitražna institucija – Međunarodni centar za rješavanje investicijskih sporova (ICSID) – također se bavi *ex parte* komunikacijom u svojim arbitražnim pravilima. Pravilo 24. Administrativnih i financijskih pravila ICSID-a tako predviđa da će tijekom bilo kojeg postupka glavni tajnik biti službeni kanal pisane komunikacije između stranaka i arbitara.¹¹⁶

Naposlijetku, Londonski sud za međunarodnu arbitražu (LCIA) ima slična pravila. Članak 13., stavak 1. Arbitražnih pravila LCIA-a glasi: "Nakon formiranja arbitražnog suda sva komunikacija odvija se izravno između arbitražnog suda i stranaka (kopija se dostavlja tajniku suda), osim ako arbitražni sud ne odluči da se komunikacija treba nastaviti odvijati preko tajnika suda."¹¹⁷ Isti članak, u stavku 4., određuje da "tijekom arbitraže od formiranja arbitražnog suda pa nadalje niti jedna stranka neće namjerno inicirati ili pokušati inicirati bilo kakav jednostrani kontakt u vezi s arbitražom ili sporom stranaka s bilo kojim članom arbitražnog suda ili bilo kojim članom suda LCIA koji obavlja bilo koju funkciju u vezi s arbitražom (ne uključujući tajnika suda), koja nije objavljena u pisanom obliku prije ili nedugo nakon takvog kontakta sa svim ostalim strankama, svim članovima Arbitražnog suda (ako je sastavljen od više od jednog arbitra) i tajnikom suda".

114 Vidi: Singapore International Arbitration Centre, *Arbitration Rules of the Singapore International Arbitration Centre*, 1 August 2016, <http://www.siac.org.sg/our-rules/rules/siac-rules-2016> (23. studenoga 2020.).

115 Vidi: World Intellectual Property Organization, *WIPO Arbitration Rules*, 1 June 2014, <http://www.wipo.int/amc/en/arbitration/rules/index.html> (23. studenoga 2020.).

116 Vidi: International Centre for Settlement of Investment Disputes, *ICSID Convention, Regulations and Rules*, April 2006, https://icsid.worldbank.org/en/Documents/resources/2006%20CRR_English-final.pdf (23. studenoga 2020.).

117 Vidi: London Court of International Arbitration, *LCIA Arbitration Rules*, 1 October 2014, http://www.lcia.org/Dispute_Resolution_Services/lcia-arbitration-rules-2014.aspx#Article13 (23. studenoga 2020.).

Soft law i ex parte komunikacija u međunarodnoj arbitraži

Pored pravila međunarodnih arbitražnih institucija koja se primjenjuju u arbitražnim postupcima vođenima pred njima, postoje mnoga pravila, kodeksi i smjernice arbitražnih institucija i odvjetničkih komora koji se u obliku *soft lawa*, između ostaloga, bave i pitanjem *ex parte* komunikacije u međunarodnoj arbitraži.¹¹⁸ Iako nisu obvezujući za arbitre i stranke u arbitražnim postupcima, *soft law* instrumenti postavljaju općeprihvaćene standarde etičkog ponašanja za sudionike u arbitražnim postupcima radi osiguranja pravičnosti i integriteta međunarodnih arbitražnih postupaka. Među tim *soft law* instrumentima vjerojatno su najistaknutije IBA-ine smjernice o zastupanju stranaka u međunarodnoj arbitraži¹¹⁹; IBA-ina Etička pravila za međunarodne arbitre i Etički kodeks za arbitre u komercijalnim sporovima Američke odvjetničke komore i Američkog udruženja za arbitražu.¹²⁰

Smjernice IBA-e o zastupanju stranaka u međunarodnoj arbitraži, koje su postale širokoprihvaćene u arbitražnoj zajednici kao izraz najbolje arbitražne prakse, u smjernici 7. predviđaju da, “ako se stranke ne dogovore drugačije, u skladu s donjim iznimkama (smjernica 8.), zastupnik stranke ne bi trebao sudjelovati u bilo kakvoj *ex parte* komunikaciji s arbitrom u vezi s arbitražom”.¹²¹ Shodno tome, zastupnik stranke može imati *ex parte* komunikaciju samo u definiranim okolnostima utvrđenima u smjernici 8. Te se okolnosti odnose na pružanje općeg opisa spora i dobivanje informacija o prikladnosti potencijalnog arbitra (stranački nominiranog ili predsjedavajućeg arbitra). Ipak, tijekom tih komunikacija zastupnik stranke ne bi trebao tražiti stavove potencijalnog arbitra o meritumu spora.

IBA-ina Etička pravila za međunarodne arbitre, koja odražavaju međunarodno prihvaćene smjernice koje su razvili odvjetnici sa svih kontinenata, u pravilu 5. 3. propisuju: “Tijekom arbitražnog postupka arbitar bi trebao izbjegavati bilo kakvu jednostranu komunikaciju o slučaju s bilo kojom strankom ili njezinim zastupnicima. Ako dođe do takve komunikacije, arbitar treba obavijestiti drugu stranu ili

118 Više o *soft lawu* vidi: *supra* u bilj. 12. O *soft lawu* u međunarodnoj arbitraži vidi: Kaufmann-Kohler, G., *Soft Law in International Arbitration: Codification and Normativity*, Journal of International Dispute Settlement, sv. 1, 2010., str. 283–299.

119 Međunarodno udruženje odvjetničkih komora (IBA) predstavlja vodeću međunarodnu nevladinu organizaciju koja okuplja pravne praktičare, odvjetničke komore i pravna društva. IBA ima 80-ak tisuća članova iz oko 170 država.

120 Vidi također: Sussman, E., *Ethics in International Arbitration: Soft Law Guidance for Arbitrators and Party Representatives*, u: Newman, L. W.; Radine, M. J. (ur.), *Soft Law in International Arbitration*, JurisNet, LLC, Huntington, 2014., str. 239.

121 Za tekst Smjernica vidi: *supra* u bilj. 7.

stranke i arbitre o njezinu sadržaju.”¹²² Jedina okolnost u kojoj je dopuštena *ex parte* komunikacija odnosi se na sudjelovanje arbitra kojega je imenovala stranka u odbiru trećeg ili predsjedavajućeg arbitra (pravilo 5. 2.).

Za razliku od međunarodnih standarda u Sjedinjenim Državama dugo je bio favoriziran liberalniji pristup prema *ex parte* komunikaciji u arbitraži. Stranački nominirani arbitri u Sjedinjenim Državama tradicionalno su bili smatrani “pristranima”, te im je bila omogućena *ex parte* komunikacija sa strankama koje su ih imenovale.¹²³ Međutim, zahvaljujući Etičkom kodeksu za arbitre u komercijalnim sporovima iz 2004. Američke odvjetničke komore (ABA) i Američkog udruženja za arbitražu (AAA), koji je postao izuzetno utjecajan u arbitražnoj zajednici¹²⁴, standardi arbitraže u Sjedinjenim Državama približili su se međunarodnim standardima koji se odnose na *ex parte* komunikaciju u arbitraži. Kodeks iz 2004. godine postavio je presumpciju neutralnosti za sve arbitre, uključujući stranački imenovane arbitre, koja se primjenjuje osim ako sporazum stranaka, arbitražna pravila koja su stranke dogovorile ili primjenjivi zakoni ne određuju drugačije.¹²⁵ Stoga, kanon III. Kodeksa izričito zabranjuje *ex parte* komunikaciju osim u određenim ograničenim okolnostima. No, kanon X. proširuje mogućnost *ex parte* komunikacije za tzv. kanon X arbitre (“*Canon X arbitrators*”), odnosno za arbitre koje imenuje jedna stranka, a za koje ne vrijede pravila o neutralnosti. Ipak, kanon X. arbitri ne mogu ni u kojem trenutku tijekom arbitraže otkriti bilo kakva razmatranja arbitara o bilo kojoj stvari ili pitanju koje im je podneseno za odlučivanje; komunicirati sa strankama koje su ih imenovale u vezi s bilo kojom stvari ili pitanjem koje je vijeće uzelo u razmatranje nakon što je zapisnik zaključen ili je ta stvar ili pitanje podneseno za odlučivanje ili otkriti bilo kakvu konačnu odluku ili privremenu odluku prije nego što je ona otkrivena svim strankama.

Nema dvojbe da je pogled na *soft law* instrumente također potvrdio nedopustivost *ex parte* komunikacije u međunarodnoj arbitraži. Kao i obvezujuća pravila arbitražnih institucija, *soft law* instrumenti omogućuju *ex parte* komunikaciju samo u određenim ograničenim okolnostima, ali čak ni tada *ex parte* komunikacija nije dopuštena za vrijeme razmatranja, kako o samom razmatranju tako i o vjerojatnom ishodu arbitraže.

122 Vidi: International Bar Association, *IBA Rules of Ethics for International Arbitrators* 1987, https://www.trans-lex.org/701100/_/iba-rules-of-ethics-for-international-arbitrators-1987/ (23. studenoga 2020.).

123 Vidi: Park, W. W., *Arbitrators and Accuracy*, *Journal of International Dispute Settlement*, sv. 1, 2010., str. 36–37.

124 Vidi: Sussman, *op. cit.* u bilj. 120, str. 242.

125 Vidi: American Bar Association/American Arbitration Association, *The Code of Ethics for Arbitrators in Commercial Disputes*, 2004., https://www.americanbar.org/content/dam/aba/migrated/dispute/commercial_disputes.authcheckdam.pdf (23. studenoga 2020.).

IV. ANALIZA PRAVNIH POSLJEDICA EX PARTE KOMUNIKACIJE U ARBITRAŽI IZMEĐU HRVATSKE I SLOVENIJE

Jednostrano povlačenje Hrvatske iz arbitražnog postupka

Hrvatska je objasnila jednostrano povlačenje iz arbitražnog postupka u pismima upućenima Arbitražnom sudu i Sloveniji.¹²⁶ Prema Hrvatskoj, *ex parte* komunikacija između Sekoleca i Drenik otkrila je da su najbitnija načela proceduralne pravičnosti, pravičnog postupka, nepristranosti i integriteta bila sustavno i ozbiljno narušena na štetu Hrvatske. Nadalje, Hrvatska je naglasila da je Sekolec tijekom više od trinaest mjeseci, nakon završetka pisanog postupka i usmene rasprave, imao brojne razgovore, večere i pisanu komunikaciju s ostalim članovima Arbitražnog suda i osobljem Stalnoga arbitražnog suda (PCA). Prema mišljenju Hrvatske, ostali članovi Arbitražnog suda ili službenici PCA-a nisu mogli razlikovati argumente i “činjenice” koje je Slovenija iznijela preko arbitra Sekoleca od argumenata i “činjenica” koje je isključivo razvio arbitar Sekolec. Hrvatska je stoga tvrdila da nijedna razumna osoba ne bi zaključila da radnje koje su se dogodile možda nisu utjecale na ostale sudionike u arbitražnom postupku. Kao posljedica toga, cijeli arbitražni postupak je bio “zagađen” i kompromitiran tako da mehanizmi dostupni u okviru Arbitražnog sporazuma i sredstva koja stoje na raspolaganju Arbitražnom sudu nisu mogli popraviti dalekosežnu i nepovratnu štetu koja je bila učinjena. Konačno, Hrvatska je zaključila da je njezino povjerenje u rad Arbitražnog suda narušeno do te razine da ne može dalje nastaviti postupak u “dobroj vjeri”.

Pravna analiza *ex parte* komunikacije između Sekoleca i Drenik potvrđuje, bez ikakve dvojbe, kršenje temeljnih načela arbitražnog postupka, uključujući načela pravičnog postupka, proceduralne pravičnosti, nepristranosti i neovisnosti u arbitraži između Hrvatske i Slovenije. Međutim, da bismo shvatili težinu kršenja temeljnih načela arbitražnog postupka od strane Sekoleca i Drenik, potrebno je znati važnost i ulogu koju ta načela imaju u donošenju poštene i pravedne presude u arbitražnim postupcima.¹²⁷

126 Za tekst dvaju hrvatskih pisama Arbitražnom sudu vidi: *supra* u bilj. 96 i 101. Za tekst hrvatskog pisma Sloveniji vidi: *supra* u bilj. 99.

127 Vidi: Ilic, *op. cit.* u bilj. 74, str. 360–371.

Pojam pravičnog postupka u međunarodnoj arbitraži proizlazi iz općih načela prava te je kao takav kamen temeljac međunarodnog arbitražnog postupka.¹²⁸ Upravo stoga sva druga postupovna prava temelje se na pravičnom postupku. Dovoljno je samo navesti neke od ključnih konstitutivnih elemenata pravičnog postupka: pravo na obavijest, pravo na saslušanje, pravo na procesnu ravnopravnost i pravo na neovisni i nepristrani sud, kako bismo shvatili ulogu koju pravičan postupak ima u zaštiti bitnih postupovnih prava stranaka u arbitražnom postupku. Proceduralnu pravičnost, koja također proizlazi iz pravičnog postupka, mnogi smatraju jednim od najvažnijih načela međunarodnoga arbitražnog postupka upravo zbog njezine uske povezanosti s poštenim i pravednim rezultatom.¹²⁹ Naposljetku, neovisnost i nepristranost arbitara jedan je od osnovnih preduvjeta za vođenje arbitražnog postupka te donošenje poštene i pravedne presude.¹³⁰

Pregled pravila vodećih međunarodnih arbitražnih institucija i tzv. *soft law* pravila odvjetničkih komora samo dodatno potvrđuje ključnu ulogu spomenutih načela u međunarodnome arbitražnom postupku te donošenju poštene i pravedne presude.¹³¹

Uzimajući u obzir ozbiljnost kršenja temeljnih načela u arbitražnom postupku na štetu Hrvatske koje je prouzročila *ex parte* komunikacija Sekoleca i Drenik, ali i vitalne nacionalne interese Hrvatske, jednostrano povlačenje Hrvatske iz arbitražnog postupka u tom je trenutku bila jedina logična odluka. Ipak, unatoč jednostranom povlačenju Hrvatske iz arbitražnog postupka, pitanje mogućeg pravnog lijeka u ovome slučaju i dalje je ostalo otvoreno.

Pogled na međunarodnu praksu otkriva nam rijetke primjere koji su slični hrvatsko-slovenskom slučaju. Ipak, postoje dva slučaja u kojima se dogodila slična situacija. U prvome iz 1955., arbitraži *Buraimi Oasis, između Saudijske Arabije i Ujedinjene Kraljevine*, šaik Yousuf Yasin, arbitar kojeg je imenovala Saudijska Arabija, bio je u kontinuiranoj komunikaciji s predstavnicima Saudijske Arabije.¹³² Nakon što je razotkrivena *ex parte* komunikacija, tri od pet arbitara podnijeli su ostavke.¹³³ S

128 Vidi: *infra* uz bilj. 222 et seq.

129 Vidi: *infra* uz bilj. 226 et seq.

130 Vidi: *infra* uz bilj. 228 et seq.

131 Vidi: *infra* uz bilj. 231 et seq. Fakultativna pravila Stalnog arbitražnog suda za arbitražu u sporovima između dviju država prema kojima se vodio arbitražni postupak između Hrvatske i Slovenije tako jasno ističu zahtjev za neovisnošću i nepristranošću arbitara (čl. 6., st. 4. i članci 9. – 12. Fakultativnih pravila), kao i zahtjev za proceduralnom pravičnošću, odnosno procesnom jednakošću stranaka te potpunim ostvarenjem prava na saslušanje tijekom cijelog postupka (čl. 15., st. 1. Fakultativnih pravila).

132 Vidi: Goy, *op. cit.* u bilj. 10, str. 195–197.

133 Vidi: Ross, A., *Poisoned Waters: Croatia's Stance on the Sekolec Scandal*, Global Arbitration Review, sv. 10, 2015., str. 13.

obzirom na to da nije bilo moguće rekonstituirati arbitražni sud, arbitraža je bila napuštena.¹³⁴ Drugi je slučaj *Victor Pey Casado et al. v. Chile*, u kojemu je Leoro Franco, arbitar kojeg je imenovao Čile, dostavio Čileu djelomični nacrt odluke o nadležnosti koju je pripremio predsjednik arbitražnog suda.¹³⁵ Arbitar je dao ostavku, a imenovan je novi.¹³⁶ Nakon što je arbitražni sud bio uspješno rekonstituiran, postupak se nastavio i održan je potpuno novi krug pisanih podnesaka o pitanju nadležnosti.¹³⁷

Za razliku od slučaja *Buraimi Oasis* u kojemu arbitražni sud nije bio rekonstituiran, u slučaju *Victor Pey Casado et al. v. Chile* arbitražni sud uspješno je rekonstituiran nakon razotkrivanja *ex parte* komunikacije. Stoga se Slovenija referirala na slučaj *Victor Pey Casado et al. v. Chile* gdje je arbitražni sud bio rekonstituiran, a postupak se nastavio usprkos prethodno razotkrivenoj *ex parte* komunikaciji.¹³⁸ Premda su slučaj *Victor Pey Casado et al. v. Chile* i hrvatsko-slovenski slučaj slični, oni su i različiti. Tako u slučaju *Victor Pey Casado et al. v. Chile ex parte* komunikacija obuhvaća samo razmjenu nacрта odluke arbitražnog suda o nadležnosti između stranački imenovanog arbitra i stranke koja ga imenuje. S druge strane, u arbitraži između Hrvatske i Slovenije, osim razmjene dokumenata, *ex parte* komunikacija između Sekoleca i Drenik obuhvaća i otkrivanje povjerljivih informacija o razmatranjima Arbitražnog suda i vjerojatnom ishodu arbitraže, kao i raspravu o tome kako utjecati na ostale arbitre da presude u korist Slovenije. Osim toga, Sekolec je tijekom trinaest mjeseci, nakon završetka pisanog postupka i usmene rasprave imao brojne razgovore, večere i pisanu komunikaciju s ostalim članovima Arbitražnog suda.¹³⁹ Iako su takvi kontakti članova Arbitražnog suda uobičajeni za vrijeme razmatranja, oni su omogućili Sekolecu da djeluje *de facto* kao zastupnik Slovenije i tako utječe na formiranje stavova ostalih članova Arbitražnog suda o konačnom rješenju spora na štetu Hrvatske. Osim toga, zahvaljujući “neformalnom kanalu komunikacije s Arbitražnim sudom”, Slovenija je dobila pristup povjerljivim informacijama koje se odnose na razmatranja Arbitražnog suda, uključujući i informacije o stavovima arbitara o određenim činjenicama i argumentima, čime je postigla stratešku procesnu prednost nad Hrvatskom. Upravo stoga teško je zamisliti da zamjena člana Arbitražnog suda koji je bio uključen u *ex parte* komunikaciju, kao što je bilo učinjeno u slučaju *Victor Pey Casado et al. v. Chile*, može biti dovoljan pravni lijek za popra-

134 *Ibid.*

135 Vidi: *Victor Pey Casado and President Allende Foundation v. Republic of Chile*, ICSID Case No. ARB/98/2, Award of 8 May 2008, str. 15–17, para. 34–43.

136 *Ibid.*

137 *Ibid.*

138 *Arbitration Between the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia*, PCA Case No. 2012–04, Partial Award, 30 June 2016, str. 29, 31, para. 119, 123.

139 *Ibid.*, str. 17, para. 80.

vak velike štete koja je učinjena arbitražnom postupku između Hrvatske i Slovenije. Ne treba zanemariti ni činjenicu da su preostali članovi Arbitražnog suda, kako to ispravno primjećuju pojedini pisci, “u svijesti zadržali *ex parte* informacije ili strategije koje im je prenio Sekolec”¹⁴⁰. Drugim riječima, trebali su biti zamijenjeni svi članovi Arbitražnog suda, koji su bili pod utjecajem *ex parte* komunikacije, kako bi se osigurali procesni preduvjeti za nastavak postupka. Međutim, čak i tada ostaje pitanje uspješnosti vođenja takvog postupka čiju bi presudu, zbog pravnih i političkih konotacija, obje stranke teško prihvatile i implementirale. Štoviše, Hrvatska je upozorila da se “nijedna presuda donesena u ovom, pravno i etički, potpuno kompromitiranom postupku ne bi mogla smatrati učinkovitom, autoritativnom ili vjerodostojnom”, te “takva presuda nikada ne bi mogla biti implementirana ili provedena, i posljedično, bilo kakav napor da se nastavi arbitraža bio bi uzaludan i kontraproduktivan”.¹⁴¹ S obzirom na sve navedeno obustava postupka od strane Arbitražnog suda, sukladno članku 34., stavku 2. Fakultativnih pravila Stalnog arbitražnog suda za arbitražu u sporovima između dviju država,¹⁴² bila je vjerojatno najbolje rješenje za hrvatsko-slovenski slučaj. Naposljetku, u sličnoj situaciji, u slučaju *Buraimi Oasis*, zbog teških proceduralnih kršenja uzrokovanih *ex parte* komunikacijom i osjetljivog političkog konteksta, arbitražni je postupak bio napušten.

Bitna povreda Arbitražnog sporazuma

Jedno od glavnih pitanja ovog rada koje zahtijeva odgovor odnosi se na postojanje bitne povrede Arbitražnog sporazuma od strane Slovenije u smislu članka 60. Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora iz 1969.¹⁴³, a samim time i opravdanosti hrvatskog zahtjeva za prestankom Arbitražnog sporazuma. Odgovor

140 Vidi također: Ilic, *op. cit.* u bilj. 74, str. 376. Hrvatska je pak u svom pismu Arbitražnom sudu ustvrdila da “nijedna razumna osoba ne bi zaključila da radnje koje su se dogodile možda nisu utjecale na druge sudionike u arbitražnom postupku”. Za tekst hrvatskog pisma Arbitražnom sudu vidi: *supra* u bilj. 101.

141 Vidi: *Note verbale* from the Permanent Mission of the Republic of Croatia to the United Nations to the Permanent Missions and Permanent Observer Missions accredited to the United Nations, No. 55/2016, New York, 16 March 2016, <http://www.mvep.hr/files/file/dokumenti/arbitraza/en/160330-nv-pm-croatia-no-55-2016.pdf> (23. studenoga 2020.).

142 Čl. 34., st. 2 Fakultativnih pravila tako predviđa: “If, before the award is made, the continuation of the arbitral proceedings becomes unnecessary or impossible for any reason not mentioned in paragraph 1, the arbitral tribunal shall inform the parties of its intention to issue an order for the termination of the proceedings. The arbitral tribunal shall have the power to issue such an order unless a party raises justifiable grounds for objection.”

143 Za tekst Konvencije vidi: *supra* u bilj. 13.

nije nimalo lagan jer je upravo bitna povreda međunarodnog ugovora jedno je od najkontroverznijih pitanja iz područja prava međunarodnih ugovora. Naime, usprkos činjenici da je pitanje bitne povrede uređeno člankom 60. Bečke konvencije te pri tome temeljito obrađeno u međunarodnopravnoj doktrini¹⁴⁴, primjeri iz prakse potvrđuju da još postoje ozbiljna neslaganja u tumačenju i primjeni članka 60. Bečke konvencije.¹⁴⁵ Upravo do takvog neslaganja došlo je nakon javnog razotkrivanja *ex parte* komunikacije u arbitraži između Hrvatske i Slovenije.

Spor, odnosno neslaganje u tumačenju i primjeni članka 60. Bečke konvencije, nastao je tako između Hrvatske i Slovenije u vezi sa Sporazumom o arbitraži između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Slovenije (Arbitražnim sporazumom), na temelju kojeg se vodio arbitražni postupak između te dvije države.¹⁴⁶ Naime, Hrvatska je tvrdila da je Slovenija bitno povrijedila Arbitražni sporazum u smislu članka 60. Bečke konvencije telefonskim razgovorima svojeg zastupnika pred Arbitražnim sudom s jednim od članova Arbitražnog suda za vrijeme arbitražnog postupka.¹⁴⁷ S druge strane, Slovenija je zauzela dijametralno suprotno stajali-

144 Vidi: Crnić-Grotić, V., *Pravo međunarodnih ugovora*, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2002., str. 260–274; Fitzmaurice, M., *Material Breach of Treaty: Some Legal Issues*, Austrian Review of International and European Law, sv. 6, 2001., str. 3–44; Giegerich, T., *Article 60. Termination or Suspension of the Operation of a Treaty as a Consequence of its Breach*, u: Dörr, O.; Schmalenbach, K. (ur.), *Vienna Convention on the Law of Treaties: A Commentary*, Springer, Berlin, 2018., str. 1095–1125; Gomaa, M. M., *Suspension or Termination of Treaties on Grounds of Breach*, Martinus Nijhoff, The Hague – Boston, 1996.; Kirgis Jr., F. L., *Some Lingering Questions about Article 60 of the Vienna Convention on the Law of Treaties*, Cornell International Law Journal, sv. 22, 1989., str. 549–573; Rosenne, S., *Breach of Treaty*, Cambridge University Press, Cambridge, 1985.; Simma, B., *Reflections on Article 60 of the Vienna Convention on the Law of Treaties and its Background in General International Law*, Österreichische Zeitschrift für öffentliches Recht, sv. 20, 1970., str. 5–83; Simma, B.; Tams, C. J., *Article 60: Termination or Suspension of the Operation of a Treaty as a Consequence of its Breach*, u: Corten, O.; Klein, P. (ur.), *The Vienna Conventions on the Law of Treaties: A Commentary*, sv. II, Oxford University Press, Oxford, 2011., str. 1351–1378; Villiger, M. E., *Commentary on the 1969 Vienna Convention on the Law of Treaties*, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden – Boston, 2009., str. 738–751.

145 Pogled na međunarodnu sudsku praksu nakon usvajanja Bečke konvencije otkriva nam nekoliko sporova koji su se među ostalim odnosili i na neslaganje u tumačenju i primjeni čl. 60. Bečke konvencije. Vidi npr.: *Appeal Relating to the Jurisdiction of the ICAO Council (India v. Pakistan)*, Judgment, I.C.J. Reports 1972, str. 46; *Case concerning the Air Service Agreement of 27 March 1946 between the United States of America and France*, Decision of 9 December 1978, UNRIIA, sv. 18, str. 417; *Gabčíkovo-Nagymaros Project (Hungary v. Slovakia)*, Judgment, I.C.J. Reports 1997, str. 7; *Application of the Interim Accord of 13 September 1995 (the former Yugoslav Republic of Macedonia v. Greece)*, Judgment, I.C.J. Reports 2011, str. 644; *Arbitration Between the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia*, PCA Case No. 2012-04, Partial Award, 30 June 2016.

146 Za tekst Sporazuma vidi: *supra* u bilj. 11.

147 Vidi: *Note verbale* from the Ministry of Foreign and European Affairs of the Republic of Croatia to

šte te negirala postojanje bitne povrede Arbitražnog sporazuma u smislu članka 60. Bečke konvencije.¹⁴⁸

Kako bismo odgovorili na pitanje o postojanju bitne povrede Arbitražnog sporazuma od strane Slovenije u smislu članka 60. Bečke konvencije, najprije ćemo razmotriti pojam “bitne povrede” međunarodnog ugovora u međunarodnom pravu, odnosno spomenuti članak 60. Bečke konvencije. Osim toga, analizirat ćemo i postupak utvrđivanja prestanka međunarodnog ugovora zbog njegove bitne povrede koji je predviđen Bečkom konvencijom. Potom ćemo pažnju usmjeriti na *ex parte* komunikaciju koja se dogodila u arbitraži između Hrvatske i Slovenije te odredbe Arbitražnog sporazuma koje su tom komunikacijom bile povrijeđene. Međutim, kako bismo utvrdili jesu li te povrede ujedno i bitne povrede Arbitražnog sporazuma, ključna će biti ispravna primjena kriterija bitne povrede koji su predviđeni u članku 60., stavku 3. Bečke konvencije. Drugim riječima, ispitat ćemo je li *ex parte* komunikacijom odbačen Arbitražni sporazum ili pak povrijeđena odredba bitna za ostvarenje njegova predmeta i svrhe.

Pojam bitne povrede

Sukladno općem načelu prava *pacta sunt servanda*, koje je kodificirano i Bečkom konvencijom o pravu međunarodnih ugovora, svaki ugovor koji je na snazi veže stranke i one ga moraju izvršavati u dobroj vjeri.¹⁴⁹ Međutim, unatoč činjenici da je upravo to načelo “kamen temeljac” prava međunarodnih ugovora¹⁵⁰, u praksi

the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Slovenia, Note No. 3303/2015, 30 July 2015., [http://www.mvep.hr/files/file/dokumenti/arbitraza/hr/150820-note-verbale-no-3303-2015-\(to-the-republic-of-slovenia\).pdf](http://www.mvep.hr/files/file/dokumenti/arbitraza/hr/150820-note-verbale-no-3303-2015-(to-the-republic-of-slovenia).pdf) (23. studenoga 2020.).

148 Vidi: *Arbitration Between the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia*, PCA Case No. 2012-04, Partial Award, 30 June 2016, str. 33, para. 129.

149 Vidi čl. 26. Bečke konvencije.

150 Sličnog stava bila je i Komisija za međunarodno pravo pri kodifikacijskom radu na materiji prava međunarodnih ugovora. Vidi: *Yearbook of the International Law Commission*, sv. II, 1966., str. 211. Whitton pak ističe: “The maxim *pacta sunt servanda* – pacts must be executed in good faith – is nothing less than the keystone of the arch of international society.” Whitton, J. B., *The Sanctity of Treaties (Pacta Sunt Servanda)*, International Conciliation, sv. 16, 1934./1935., str. 395. Vidi i: Binder, C., *The Pacta Sunt Servanda Rule in the Vienna Convention on the Law of Treaties: A Pillar and its Safeguards*, u: Buffard, I.; Crawford, J.; Pellet, A., Wittich, S. (ur.), *International Law Between Universalism and Fragmentation: Festschrift in Honour of Gerhard Hafner*, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, Boston, 2008., str. 317; McNair, A., *Law of Treaties*, Clarendon Press, Oxford, 1961., str. 493.

su zabilježena česta kršenja međunarodnih ugovora.¹⁵¹ Štoviše, usporedno s konstantnim rastom broja sklopljenih međunarodnih ugovora, koji danas praktički pokrivaju sva područja međunarodne suradnje, rastao je i broj njihovih kršenja.

Pravo na jednostrani raskid međunarodnog ugovora

Kao odgovor na kršenja međunarodnih ugovora međunarodno pravo prihvatilo je načelo *inadimplenti non est adimplendum* sukladno kojem jedna stranka ima pravo da jednostrano raskine ugovor zbog toga što ga druga stranka krši.¹⁵² Potvrdu za to nalazimo u praksi država koje su se stoljećima služile pravom na jednostrani raskid ugovora kao odgovorom na njegovo prethodno kršenje od druge strane.¹⁵³ Potrebu priznanja i primjene spomenutog načela prepoznala je i međunarodnopravna doktrina¹⁵⁴, a slično stajalište nalazimo i u relevantnoj međunarodnoj sudskoj praksi. Primjerice, 1925. u arbitraži *Tacna-Arica*, između Čilea i Perua, arbitar Coolidge ustvrdio je da su ugovorom iz 1883. stranke predvidjele da sklope poseban protokol te da “namjerno odbijanje bilo koje od stranaka da to izvrši opravdava drugu stranku da traži oslobođenje od te odredbe”.¹⁵⁵ Prema mišljenju Coolidgea, do prestanka ugovora moglo je pri tome jedino doći ako je kršenje ugovorne odredbe onemogućilo ostvarenje svrhe ugovora, što se pak u konkretnom slučaju nije dogodilo.¹⁵⁶ U parnici o *Preusmjeravanju vode iz Meusea* između Nizozemske i Belgije koja se vodila pred Stalnim sudom međunarodne pravde suci Anzilotti i Hudson izričito su podržali načelo *inadimplenti non est adimplendum*. Anzilotti je tada u svojem izdvojenom mišljenju istaknuo sljedeće: “Ja zaista ne sumnjam da je načelo na kojemu se temelji ovaj zaključak (*inadimplenti non est adimplendum*) tako pravedno, pravično i općepriznato da također mora biti primijenjeno i u međunarodnim odnosima. U svakom slučaju,

151 Usp. Simma, B.; Tams, C. J., *Reacting against treaty breaches*, u: Hollis, D. B. (ur.), *The Oxford Guide to Treaties*, Oxford University Press, Oxford, 2012., str. 576.

152 Vidi npr.: Crnić-Grotić, *op. cit.* u bilj. 144, str. 264; Gomaa, *op. cit.* u bilj. 144, str. 117; Sinha, B. P., *Unilateral Denunciation of Treaty Because of Prior Violations of Obligations by Other Party*, Martinus Nijhoff, The Hague, 1966., str. 35; Simma, Tams, *op. cit.* u bilj. 144, str. 1355.

153 Detaljnije o praksi država i pravu na jednostrani raskid ugovora vidi u: Sinha, *op. cit.* u bilj. 152, str. 104–193.

154 Usp. Crnić-Grotić, *op. cit.* u bilj. 144, str. 262–265; Giegerich, *op. cit.* u bilj. 144, str. 1099; Greig, D. W., *Reciprocity, Proportionality and the Law of Treaties*, Virginia Journal of International Law, sv. 34, 1995., str. 400; Sinha, *op. cit.* u bilj. 152, str. 214–215; Sinclair, I. M., *The Vienna Convention on the Law of Treaties*, Manchester University Press, Manchester, 1973., str. 103. Vidi također: *Yearbook of the International Law Commission*, sv. II, 1966., str. 253–254.

155 Vidi: *Tacna-Arica question (Chile v. Peru)*, Opinion and Award of 4 March 1925, UNRIIAA, sv. II, str. 929.

156 *Ibid.*, str. 943–944.

to je jedno od onih 'općih načela prava koja priznaju civilizirani narodi' koje Sud primjenjuje na temelju članka 38. svojega Statuta.¹⁵⁷

Premda je pravo na jednostrani raskid ugovora zbog njegova kršenja od strane druge stranke postalo dio međunarodnog običajnog prava, i dalje su ostala brojna nerazjašnjenja pitanja vezana uz njegovu primjenu.¹⁵⁸ U prvom redu, bilo je dvojbeno daje li svaka povreda ugovora pravo oštećenoj stranci na jednostrani raskid ugovora. Naime, neki su pisci, polazeći od načela *pacta sunt servanda* i njime proklamirane "svetosti" ugovora, smatrali da svaka povreda ugovora, pa tako i ona najmanja, daje oštećenoj stranci pravo na jednostrani raskid ugovora.¹⁵⁹ Drugi su pak smatrali da samo kvalificirana povreda daje oštećenoj stranci pravo na jednostrani raskid ugovora¹⁶⁰, odnosno smatralo se da jedino "bitna" (*material*) ili "temeljna" (*fundamental*) povreda ugovora ovlašćuje oštećenu stranku da se pozove na tu povredu kao uzrok prestanka ugovora. Zanimljivo je u tom kontekstu spomenuti i Harvardski nacrt konvencije o pravu međunarodnih ugovora iz 1935., jedan od prvih pokušaja kodifikacije prava međunarodnih ugovora, koji uopće nije predviđao pravo na jednostrani raskid ugovora, nego mogućnost da oštećena stranka, neovisno o karakteru povrede, zatraži od nadležnog međunarodnog suda ili vlasti izjavu o tome da ju je ugovor prestao obvezivati.¹⁶¹

157 "Je n'ai vraiment aucun doute que le principe qui est à la base de cette conclusion (inadimplenti non est adimplendum) soit si juste, si équitable, si universellement reconnu qu'il doit être appliqué aussi dans les rapports internationaux. Il s'agit, en tout cas, d'un de ces 'principes généraux de droit reconnus par les nations civilisées' que la Cour applique en vertu de l'article 38 de son Statut." *Diversion of water from the Meuse (Netherlands v. Belgium)*, Judgment, P.C.I.J. 1937 (Series A/B), No. 70, str. 50. Slično je razmišljao i sudac Hudson; vidi: *ibid.*, str. 77.

158 To je prepoznala i Komisija za međunarodno pravo pri svojem radu na kodifikaciji prava međunarodnih ugovora; vidi: *Yearbook of the International Law Commission*, sv. II, 1966., str. 254. Vidi i: Brownlie, *op. cit.* u bilj. 22, str. 622; Crnić-Grotić, *op. cit.* u bilj. 144, str. 264; Simma, Tams, *op. cit.* u bilj. 144, str. 1355–1356; Sinclair, *op. cit.* u bilj. 154, str. 103.

159 Još od vremena Huga Grotiusa mnogi pisci smatrali su da kršenje bilo koje odredbe ugovora daje oštećenoj stranci pravo na jednostrani raskid ugovora. Usp. Brierly, *op. cit.* u bilj. 54, str. 253; Giegerich, *op. cit.* u bilj. 144, str. 1099; Gomaa, *op. cit.* u bilj. 144, str. 6–8; Oppenheim, L. F., *International Law: A Treatise*, sv. I, Longmans, Green and Co., London – New York – Bombay – Calcutta, 1912., str. 580.

160 Vidi: Brownlie, *op. cit.* u bilj. 22, str. 622; McNair, *op. cit.* u bilj. 150, str. 478; Sinha, *op. cit.* u bilj. 152, str. 214–215.

161 Čl. 27., st. a) Harvardskog nacrt konvencije o pravu međunarodnih ugovora iz 1935. tako glasi: "If a State fails to carry out in good faith its obligations under a treaty, any other party to the treaty, acting within a reasonable time after the failure, may seek from a competent international tribunal or authority a declaration to the effect that the treaty has ceased to be binding upon it in the sense of calling for further performance with respect to such State." Za tekst Nacrta vidi: AJIL, sv. 29 (Suppl.), 1935., str. 657.

Početkom 20. stoljeća velik dio pisaca još je smatrao da svaka povreda ugovora ovlašćuje oštećenu stranku na jednostrani raskid ugovora¹⁶², ali prije usvajanja Bečke konvencije prevladavajuće stajalište u doktrini ipak je bilo da oštećena stranka ima pravo na jednostrani raskid ugovora samo u slučaju kvalificirane povrede.¹⁶³ Štoviše, i praksa država prije usvajanja Bečke konvencije potvrdila je postojanja prava oštećene stranke na jednostrani raskid ugovora u slučaju kvalificirane povrede od strane druge stranke.¹⁶⁴ Za razliku od prakse država, međunarodna sudska praksa toga vremena nije obilovala sporovima vezanima uz pravo na jednostrani raskid ugovora. Pa ipak, možemo izdvojiti arbitražu *Tacna-Arica*, u kojoj je arbitar ustvrdio da do prestanka ugovora može doći jedino ako bi se dokazalo da su administrativne zloupotrebe stvorile tako tešku situaciju koja bi onemogućavala svrhu ugovora.¹⁶⁵ Na taj se način arbitar priklonio stajalištu prema kojemu jedino kvalificirana povreda ovlašćuje oštećenu stranku na jednostrani raskid ugovora.

Članak 60. Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora

Komisija za međunarodno pravo već je 1949. stavila na dnevni red kodifikaciju prava međunarodnih ugovora te je pri radu na spomenutoj materiji također prepoznala potrebu priznanja prava stranke da se pozove na povredu kao na uzrok prestanka ugovora ili suspenzije njegove primjene, ali pod određenim uvjetima.¹⁶⁶

162 Usp. Kirgis, *op. cit.* u bilj. 144, str. 553. Oppenheim tako ističe: “[A] minority makes a distinction between essential and non-essential stipulations of the treaty, and maintains that violation of essential stipulations only creates a right for the other party to cancel the treaty. But the majority of writers rightly oppose this distinction, maintaining that it is not always possible to distinguish essential from non-essential stipulations, that the binding force of a treaty protects non-essential stipulations as well as essential ones, and that it is for the faithful party to consider for itself whether violation of a treaty, even in its least essential parts, justifies the cancelling of the treaty.” Oppenheim, *op. cit.* u bilj. 159, str. 580.

163 Brierly u svojoj kritici stajališta da svaka povreda ugovora ovlašćuje oštećenu stranku na jednostrani raskid ugovora primjećuje: “[T]his doctrine, applied to any of the more important treaties, would lead to results so startling that it has never been adopted in international practice, and ought equally to be rejected by legal theory. There is an absence of decisive authority on the matter, but common sense seems to impose a distinction between terms which are material to a main object and those which are not and between breaches which are serious in themselves and those which are trivial.” Brierly, *op. cit.* u bilj. 54, str. 253. Vidi i: Gomaa, *op. cit.* u bilj. 144, str. 9–12; McNair, *op. cit.* u bilj. 150, str. 571; Simma, Tams, *op. cit.* u bilj. 144, str. 1356; Sinha, *op. cit.* u bilj. 152, str. 214–215.

164 Vidi npr.: Simma, Tams, *op. cit.* u bilj. 144, str. 1356; Sinclair, *op. cit.* u bilj. 154, str. 103; Shaw, *op. cit.* u bilj. 2, str. 686 – 687; Sinha, *op. cit.* u bilj. 152, str. 214–215.

165 Vidi: *Tacna-Arica question (Chile v. Peru)*, Opinion and Award of 4 March 1925, UNRIIAA, sv. II, str. 943–944.

166 Vidi: *Yearbook of the International Law Commission*, sv. II, 1966., str. 254.

Naime, Komisija je smatrala da pravo na prestanak ili suspenziju ugovora mora biti ograničeno samo na slučajeve u kojima je povreda ozbiljnog karaktera.¹⁶⁷ Tako se i Komisija priklonila konceptu kvalificirane povrede, pri čemu je prvotno za kvalificiranu povredu koristila izraz “temeljna” (*fundamental*)¹⁶⁸, ali je on poslije na prijedlog specijalnog izvjestitelja Waldocka, koji je smatrao da je koncept “temeljne” povrede postavljen previsoko, promijenjen u izraz “bitna” (*material*).¹⁶⁹ Prema mišljenju Komisije može se shvatiti da riječ “temeljna” znači da samo kršenje odredbe koja se izravno tiče središnje svrhe ugovora može opravdati drugu stranku da okonča ugovor.¹⁷⁰ Međutim, Komisija je primijetila da i druge odredbe, koje stranka smatra nužnima za efektivno izvršavanje ugovora, mogu biti vrlo bitne u poticanju stranke da uopće uđe u ugovor, čak iako te odredbe mogu biti pomoćnog karaktera.¹⁷¹

Komisija je konačno 1966. usvojila Nacrt članaka o pravu međunarodnih ugovora, pri čemu je članak 57. Nacrta uz manje izmjene na diplomatskoj konferenciji u Beču 1969. usvojen kao članak 60. Konvencije o pravu međunarodnih ugovora. Članak 60. Bečke konvencije u stavcima 1. i 2. predviđa tako mogućnost prestanka ili suspenzije ugovora u slučaju bitne povrede.¹⁷² Stavkom 3. članka 60. određeno

167 *Ibid.*, str. 255.

168 U svojem drugom izvještaju 1957. specijalni izvjestitelj Fitzmaurice prvi put spominje izraz “temeljna”. On tako predlaže: “Fundamental breach of a treaty by one party in an essential particular, going to the root of the treaty obligation, may be a ground on which the other party or parties can claim to terminate or suspend it.” Vidi: *Yearbook of the International Law Commission*, sv. II, 1957., str. 30.

169 Vidi: *Yearbook of the International Law Commission*, sv. II, 1963., str. 76.

170 Vidi: *Yearbook of the International Law Commission*, sv. II, 1966., str. 255.

171 *Ibid.*

172 Potrebno je pri tome razlikovati pravo na prestanak ili suspenziju ugovora koje proizlazi iz prava međunarodnih ugovora od protumjera koje, proizlazeći iz prava odgovornosti država, također mogu dovesti do suspenzije istog ugovora. Naime, premda su mjere predviđene pravom međunarodnih ugovora i protumjere na prvi pogled slične, budući da je u obama slučajevima riječ o odgovorima oštećene stranke na prethodno kršenje ugovora od strane druge stranke, između njih postoje i razlike koje su određene činjenicom da proizlaze iz dvaju odvojenih pravnih režima – prava međunarodnih ugovora i prava odgovornosti država. Simma tako ističe da su mjere predviđene pravom međunarodnih ugovora pravni lijek kojemu je cilj popraviti situaciju u kojoj je ravnoteža između prava i obveza u ugovornom odnosu bila narušena kršenjem ugovora. S druge strane, cilj je protumjera prisiliti državu kršiteljicu da prestane s kršenjem ugovora te nastavi s njegovim izvršavanjem odnosno nadoknadi eventualnu štetu. Vidi: Simma, *op. cit.* u bilj. 144, str. 20. Odvojenost tih dvaju pravnih režima prepoznala je i Komisija za međunarodno pravo, pa tako čl. 73. Bečke konvencije predviđa da njezine odredbe ne diraju ni u jedno pitanje koje bi, što se tiče ugovora, moglo proizići iz međunarodne odgovornosti država. Više o samim protumjerama vidi u: Lapaš, D., *Sankcija u međunarodnom pravu*, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2004., str. 145–180; Seršić, M., *Međunarodnopravna odgovornost države*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2007., str. 53–69; Simma, Tams, *op. cit.* u bilj. 151, str. 595–603.

je pak da bitnu povredu ugovora čini: a) odbacivanje ugovora koje nije predviđeno Bečkom konvencijom ili b) povreda odredbe bitne za ostvarenje predmeta ili svrhe ugovora. Stavak 4. predviđa da odredbe ugovora koje se primjenjuju u slučaju povrede imaju prednost, sukladno načelu *lex specialis derogat legi generali*, u odnosu na prethodne stavke, dok stavak 5. isključuje primjenu stavaka 1. – 3. na odredbe o zaštiti čovjeka što ih sadržavaju ugovori humanitarnog karaktera.

Nema dvojbe da članak 60. Bečke konvencije velikim dijelom kodificira postojeće međunarodno običajno pravo¹⁷³, međutim u pojedinim pitanjima, poput primjerice koncepta bitne povrede, on predstavlja progresivni razvoj međunarodnog prava.¹⁷⁴ Štoviše, upravo je koncept bitne povrede sadržan u stavku 3. izazvao najveće prijepore u međunarodnopravnoj doktrini.¹⁷⁵ To ne čudi s obzirom na to da je koncept bitne povrede ključni element članka 60., odnosno, kako to Giegerich ispravno primjećuje, jedini i nužni uvjet za pokretanje bilo kakvih radnja u pogledu prestanka ili suspenzije ugovora na temelju članka 60.¹⁷⁶

Stavkom 3. članka 60. definiran je koncept bitne povrede tako da su predviđena dva oblika bitne povrede. Prvi oblik, predviđen točkom a) stavka 3., predstavlja odbacivanje ugovora. Premda članak 60. ne daje definiciju odbacivanja, smatra se da ono obuhvaća sve načine kojima se stranka nastoji osloboditi obveza iz ugovora.¹⁷⁷ Za razliku od prvog oblika koji nije bio predmetom većih doktrinarnih rasprava s obzirom na to da o njemu nije bilo većih nejasnoća, drugi oblik bitne povrede, predviđen točkom b) stavka 3., bio je izložen kritikama brojnih pisaca.¹⁷⁸ Naime, članak 60. nije predviđao intenzitet ili težinu povrede odredbe bitne za ostvarenje predmeta ili svrhe ugovora, nego isključivo karakter odredbe koja se krši. Kao i u slučaju odbacivanja, članak 60. nije definirao pojam “bitne odredbe” (*essential provision*). Shodno tomu, doslovnim tumačenjem točke b) stavka 3. svaka povreda odredbe bitne za ostvarenje predmeta ili svrhe ugovora može dovesti do njegova prestanka ili

173 Usp. Giegerich, *op. cit.* u bilj. 144, str. 1123; Kirgis, *op. cit.* u bilj. 144, str. 550; Shaw, *op. cit.* u bilj. 2, str. 687.

174 Usp. Gomaa, *op. cit.* u bilj. 144, str. 117–118; Villiger, *op. cit.* u bilj. 144, str. 750. Pojedini pisci pak upozoravaju na poteškoće u distingviranju kodifikacije i progresivnog razvoja međunarodnog prava u pogledu čl. 60. Simma tako primjećuje da ni sama Komisija za međunarodno pravo nije imala jasnu sliku o tome što je bilo kodificirano, a što progresivno razvijeno u čl. 60. Vidi: Simma, *op. cit.* u bilj. 144, str. 59.

175 Vidi npr.: Fitzmaurice, *op. cit.* u bilj. 144, str. 3; Kirgis, *op. cit.* u bilj. 144, str. 551–552; Simma, Tams, *op. cit.* u bilj. 144, str. 1355–1356.

176 Vidi: Giegerich, *op. cit.* u bilj. 144, str. 1103.

177 Vidi: UN Doc. A/CONF.39/11 Add. 1., str. 115. Vidi također: Gomaa, *op. cit.* u bilj. 144, str. 26; Reuter, P., *Introduction to the Law of Treaties*, Pinter Publishers, London, 1989., str. 161; Simma, Tams, *op. cit.* u bilj. 151, str. 583.

178 Vidi: Fitzmaurice, *op. cit.* u bilj. 144, str. 5 *et seq.*

suspenzije.¹⁷⁹ Drugim riječima, najmanja ili pak trivijalna povreda može dovesti do prestanka ili suspenzije ugovora ako je riječ o odredbi bitnoj za ostvarenje predmeta i svrhe ugovora.¹⁸⁰

Pa ipak, pojedini pisci poput Kirgisa, koji se pri tome poziva na zdrav razum, smatraju da minorne povrede odredaba ugovora ne predstavljaju bitnu povredu čak i kad su te odredbe bitne za ugovor.¹⁸¹ Sličnog mišljenja je i Giegerich koji smatra da je očito da točka b) stavka 3. pokriva samo slučajeve u kojima povreda ozbiljno narušava ostvarenje predmeta ili svrhe ugovora, a minorna povreda bitne odredbe prema njemu neće često predstavljati takvu ozbiljnu prijetnju.¹⁸² Štoviše, on ističe da su točka a) i točka b) stavka 3. bili namijenjeni tomu da definiraju povrede iste težine, pa trivijalna povreda bitne odredbe teško može biti proporcionalna odbacivanju ugovora.¹⁸³ Indikativno je da je i Komisija za međunarodno pravo u svojem komentaru nacрта članka 57., koji je postao današnji članak 60., jednoglasno zauzela stav da "pravo na prestanak ili suspenziju ugovora mora biti ograničeno na slučajeve gdje je kršenje ozbiljne naravi".¹⁸⁴

Unatoč iznesenim stavovima točka b) stavka 3. članka 60. više je nego jasna – svaka povreda odredbe bitne za ostvarenje predmeta ili svrhe ugovora predstavlja bitnu povredu ugovora. Da se pak željelo ograničiti pravo na prestanak ili suspenziju ugovora samo na slučajeve "ozbiljnih" povreda bitnih odredaba, to bi onda bilo i predviđeno člankom 60. Međutim, članak 60. ne govori ništa o minornim ili trivijalnim povredama bitnih odredaba, što pak znači da i one daju oštećenoj stranci pravo da se pozove na njih kao na uzrok prestanka ili suspenzije ugovora.¹⁸⁵

Međunarodna sudska praksa nakon usvajanja Bečke konvencije 1969. pokazala je visok stupanj konzistentnosti o bitnoj povredi međunarodnog ugovora pozivajući se uglavnom na članak 60. Bečke konvencije i njime predviđene kriterije za bitnu povredu. Međunarodni sud je tako 1971. u savjetodavnom mišljenju o *Namibiji* istaknuo "da se pravila postavljena u Bečkoj konvenciji o pravu međunarodnih ugovora u pogledu prestanka ugovora mogu u mnogim aspektima smatrati kodifi-

179 Usp. Gomaa, *op. cit.* u bilj. 144, str. 33; Kirgis, *op. cit.* u bilj. 144, str. 552; Simma, *op. cit.* u bilj. 144, str. 61.

180 Usp. Giegerich, *op. cit.* u bilj. 144, str. 1106.

181 Vidi: Kirgis, *op. cit.* u bilj. 144, str. 552, 555. Vidi i: Simma, *op. cit.* u bilj. 144, str. 61.

182 Vidi: Giegerich, *op. cit.* u bilj. 144, str. 1106–1107.

183 *Ibid.*, str. 1107.

184 Vidi: *Yearbook of the International Law Commission*, sv. II, 1966., str. 255.

185 Gomaa tako ističe: "The silence of Article 60 on minor material breaches cannot be constructed *a priori* as denying the injured party the right to take measures in response to them. In fact, it is a logical silence since there is no recognition of a separate régime in the law of treaties for so-called 'minor material breaches'." Gomaa, *op. cit.* u bilj. 144, str. 121.

kacijom postojećega međunarodnog prava po tom predmetu”.¹⁸⁶ Shodno tomu, Sud je zaključio da jedino bitna povreda opravdava prestanak ugovora, a u konkretnom slučaju, prema mišljenju Suda, oba uvjeta predviđena člankom 60., stavkom 3. Bečke konvencije bila su ispunjena jer je Južna Afrika kršenjem svojih obveza iz ugovora uništila sam predmet i svrhu ugovora i tako zapravo odbacila ugovor.¹⁸⁷ Na kriterije bitne povrede predviđene člankom 60., stavkom 3. Bečke konvencije Međunarodni sud pozvao je 1972. u parnici o Žalbi vezanoj uz nadležnost *Vijeća ICAO-a* između Indije i Pakistana.¹⁸⁸ Također, isti pristup Međunarodnog suda, odnosno pozivanje na članak 60., stavak 3. Bečke konvencije nalazimo i u parnici o *Vojnim i paravojnim aktivnostima u Nikaragvi i protiv nje* između Nikaragve i Sjedinjenih Država.¹⁸⁹ Možemo također istaknuti i arbitražnu presudu iz 1990. u slučaju *Rainbow Warrior* između Francuske i Novog Zelanda kojom je tribunal ustvrdio da je Francuska, sukladno članku 60., stavku 3., točki b) Bečke konvencije, bitno povrijedila ugovor između nje i Novog Zelanda.¹⁹⁰ Svoje stajalište izrečeno u slučaju *Namibija*, da članak 60. Bečke konvencije predstavlja kodifikaciju postojećega običajnog prava, Međunarodni sud je ponovio i 1997. u parnici o *Gabčikovo-Nagymaros projektu* između Mađarske i Slovačke¹⁹¹ te je ponovno zauzeo stav da jedino bitna povreda ugovora ovlašćuje oštećenu stranku da se na nju pozove kao razlog prestanka ugovora.¹⁹² Na-

186 Vidi: *Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia (South West Africa) notwithstanding Security Council Resolution 276 (1970)*, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 1971, str. 47, para. 34.

187 “By stressing that south Africa has, in fact, ‘disavowed the Mandate’, the General Assembly declared in fact that it had repudiated it. The resolution in question is therefore to be viewed as the exercise of the right to terminate a relationship in case of a deliberate and persistent violation of obligations which destroys the very object and purpose of that relationship.” *Ibid.*

188 Vidi: *Appeal Relating to the Jurisdiction of the ICAO Council (India v. Pakistan)*, Judgment, I.C.J. Reports 1972, str. 67, para. 38.

189 Vidi: *Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America)*, Merits, Judgment, I.C.J. Reports 1986, str. 95, para. 178. Međunarodni sud je tada u pogledu Ugovora o prijateljstvu, trgovini i trgovini između Sjedinjenih Država i Nikaragve ustvrdio da aktivnosti Sjedinjenih Država lišavaju ugovor njegova predmeta i svrhe jer izravni napadi na luke, naftne instalacije, kao i miniranje nikaragvanskih luka potkopavaju cijeli duh ugovora. S druge strane, Sud je zauzeo stajalište da čini ekonomskog pritiska Sjedinjenih Država na Nikaragvu ne predstavlja čin počinjen da bi se porazio predmet i svrha tog ugovora. Vidi: *ibid.*, str. 138, para. 275–276.

190 Vidi: *Case concerning the difference between New Zealand and France concerning the interpretation or application of two agreements, concluded on 9 July 1986 between the two States and which related to the problems arising from the Rainbow Warrior Affair (France v. New Zealand)*, Decision of 30 April 1990, UNRIIAA, sv. XX, str. 263, para. 100.

191 Vidi: *Gabčikovo-Nagymaros Project (Hungary v. Slovakia)*, Judgment, I.C.J. Reports 1997, str. 38, para. 46; str. 62, para. 99.

192 “The Court is of the view that it is only a material breach of the treaty itself, by a State party to

posljedku, Međunarodni sud je 2011. u parnici o *Primjeni privremenog sporazuma od 13. rujna 1995.* između Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije i Grčke upravo na temelju članka 60., stavka 3., točke b) Bečke konvencije presudio da Grčka nije bitno povrijedila ugovor između nje i BJR Makedonije.¹⁹³

Postupak za utvrđivanje prestanka ili suspenzije međunarodnog ugovora zbog njegove bitne povrede prema Bečkoj konvenciji o pravu međunarodnih ugovora

Već iz samog članka 60. jasno proizlazi da bitna povreda međunarodnog ugovora ne dovodi *ipso facto* do njegova prestanka ili suspenzije. Primjerice, stavkom 1., članka 60. propisano je da bitna povreda dvostranog ugovora od jedne stranke ovlašćuje oštećenu stranku da se pozove na povredu kao na uzrok prestanka ugovora ili suspenzije njegove primjene.¹⁹⁴ Izraz “pozvati na uzrok” (“*invoke as a ground*”) ima za svrhu naglasiti da pravo koje proizlazi iz članka 60. nije pravo arbitrarnog proglašavanja prestanka ugovora.¹⁹⁵ Naime, pri radu Komisije za međunarodno pravo na pitanjima ništavosti, prestanka i suspenzije međunarodnih ugovora pojedini članovi Komisije, ali i predstavnici država, tijekom diplomatske konferencije u Beču izrazili su zabrinutost da bi stranke međunarodnih ugovora mogle proizvoljno tumačiti predložene uvjete ništavosti, prestanka i suspenzije.¹⁹⁶ Prema njima takva mogućnost bila je stvarna opasnost za sigurnost i stabilnost ugovornih odnosa.¹⁹⁷

Upravo kako bi spriječila zloupotrebu prava na prestanak ili suspenziju međunarodnog ugovora predviđenog člankom 60. Bečke konvencije, Komisija je predvidjela proceduralne zaštitne mjere protiv mogućnosti da se stranka ugovora proizvoljnim tumačenjem prava na prestanak ugovora jednostrano oslobodi svojih

that treaty, which entitles the other party to rely on it as a ground for terminating the treaty.”
Ibid., str. 65, para. 106.

193 Vidi: *Application of the Interim Accord of 13 September 1995 (the former Yugoslav Republic of Macedonia v. Greece)*, Judgment, I.C.J. Reports 2011, str. 691, para. 163.

194 “The Commission was agreed that a breach of a treaty, however serious, does not *ipso facto* put an end to the treaty, and also that it is not open to a State simply to allege a violation of the treaty and pronounce the treaty at an end.” Vidi: *Yearbook of the International Law Commission*, sv. II, 1966., str. 254.

195 *Ibid.*

196 *Ibid.*, str. 262.

197 Usp. Prost, M., *Article 65: Procedure to Be Followed with Respect to Invalidity, Termination, Withdrawal from or Suspension of the Operation of a Treaty*, u: Corten, O.; Klein, P. (ur.), *The Vienna Conventions on the Law of Treaties: A Commentary*, sv. II, Oxford University Press, Oxford, 2011., str. 1485–1486.

“neželjenih” ugovornih obveza.¹⁹⁸ Postojanje takvih, prethodno utvrđenih, proceduralnih mjera u potpunosti je u skladu s jednim od temeljnih općih načela prava – načelom pravne sigurnosti. Osim toga, Komisija je proceduralnim mjerama željela osigurati stabilnosti ugovornih odnosa, ali i potaknuti na mirno rješavanje sporova oko prestanka međunarodnog ugovora. Spomenute mjere, sadržane u odjeljku 4. dijela V. Bečke konvencije (članci 65. – 68.), primjenjuju se i na ništavost ugovora i povlačenje iz njega.

Već na početku dijela V. Bečke konvencije jasno je propisano člankom 42. da se valjanost ugovora ili pristanka države da bude vezana ugovorom može osporiti samo primjenom Bečke konvencije te da do prestanka ugovora, njegova otkazivanja, suspenzije ili povlačenja iz njega može doći samo primjenom odredaba ugovora ili Bečke konvencije. Iz toga proizlazi da se spomenuti članak i proceduralne mjere za utvrđivanje ništavosti, prestanak ili suspenziju ugovora koje su sadržane u odjeljku 4. dijela V. Bečke konvencije primjenjuju na dvostrane i na mnogostrane ugovore čije su stranke ujedno i stranke Bečke konvencije.

Prema stavku 1. članka 65. Bečke konvencije stranka koja se na temelju odredaba Bečke konvencije pozove na uzrok prestanka ili suspenzije ugovora mora svoj zahtjev notificirati ostalim strankama i pri tome navesti mjeru koja se predlaže u pogledu ugovora i razloge za to. Stavkom 2. članka 65. propisano je da, ako u roku od tri mjeseca nijedna stranka ne stavi prigovor, stranka koja je izvršila notifikaciju može poduzeti mjeru koju je predložila. Ako bilo koja druga stranka stavi prigovor, između stranaka nastaje spor. Sukladno stavku 3. članka 65. stranke spora moraju tada tražiti rješenje s pomoću sredstava mirnog rješavanja sporova navedenih u članku 33. Povelje Ujedinjenih naroda.¹⁹⁹ Međutim, stavkom 4. članka 65. predviđeno je da spomenute odredbe članka 65. nisu na štetu prava ili obveza stranaka prema svakoj odredbi koja je između njih na snazi, a koja se tiče rješavanja sporova. Notifikacija iz članka 65. mora biti u pisanom obliku, dok se svi čini koji se poduzimaju na temelju stavka 2. ili 3. članka 65. moraju ispravom priopćiti ostalim strankama (članak 67.). Notifikacija ili isprava može se, prije nego što proizvede učinak, opozvati u svako doba (članak 68.).

Mnogi članovi Komisije za međunarodno pravo smatrali su da je članak 65. ključan za primjenu cjelokupnog dijela V. Bečke konvencije.²⁰⁰ Pojedini su ga pisci,

198 Vidi također: Aust, A., *Modern Treaty Law and Practice*, Cambridge University Press, Cambridge, 2000., str. 244; Binder, *op. cit.* u bilj. 150, str. 331.

199 Čl. 33., st. 1. Povelje Ujedinjenih naroda navodi sljedeća sredstva mirnog rješavanja sporova: “Stranke svakog spora kojeg bi nastavljanje moglo dovesti u opasnost održavanje međunarodnog mira i sigurnosti moraju prije svega tražiti rješenje pomoću pregovora, ankete, posredovanja, mirenja, arbitraže, sudske rješavanja, obraćanja regionalnim ustanovama ili sporazumima, ili pomoću drugih mirnih sredstava prema vlastitom izboru.” Za tekst Povelje vidi: *supra* u bilj. 3.

200 Vidi: *Yearbook of the International Law Commission*, sv. II, 1966., str. 262.

poput Prosta, pri tome okarakterizirali kao “glavnu kočnicu” za sprečavanje zloupotrebe prava iz dijela V. Bečke konvencije.²⁰¹ Polazište članka 65. bilo je da ništavost ugovora, njegov prestanak, povlačenje iz njega ili suspenzija njegove primjene ne nastupaju automatski, odnosno da do toga ne može doći voljom samo jedne stranke.²⁰² Naprotiv, člankom 65. definiran je postupak u kojemu može doći do ništavosti ugovora, njegova prestanka, povlačenja iz njega ili suspenzije njegove primjene. Unatoč tomu članak 65. kritizirali su mnogi pisci, ali i države. I dok u pogledu prvih dviju proceduralnih zaštitnih mjera – obveze notifikacije (stavak 1.) i tromjesečnog moratorija (stavak 2.) – nije bilo većih primjedaba, upravo je stavak 3. izazvao najveće rasprave. Naime, većina kritika odnosila se na nepostojanje obveznog sudskog rješavanja sporova u pogledu primjene odredaba Bečke konvencije s obzirom na to da stavak 3. nije podvrgavao, nego samo upućivao stranke spora na sredstva mirnog rješavanja iz članka 33. Povelje Ujedinjenih naroda.²⁰³ Posljedica je da je članak 65. bio jedan od posljednjih članaka usvojenih na Bečkoj konferenciji, i to tek nakon kompromisa koji je uvršten u članak 66. Bečke konvencije. Tim člankom predviđeno je da svaka stranka spora o primjeni odredaba Bečke konvencije u pogledu ništavosti i prestanka ugovora zbog suprotnosti s imperativnom normom općega međunarodnog prava (*ius cogens*) može, ako se u roku od dvanaest mjeseci ne postigne rješenje spora na temelju stavka 3. članka 65., podvrgnuti spor jednostranom tužbom Međunarodnom sudu, osim ako se stranke ne bi dogovorile o podvrgavanju spora arbitraži. S druge strane, prijedlog pojedinih članova Komisije za međunarodno pravo da se i spor oko bitne povrede međunarodnog ugovora obvezno podvrgne Međunarodnom sudu nije bio prihvaćen.²⁰⁴ U svim ostalim slučajevima, pa tako i u slučaju bitne povrede dvostranog ili mnogostranog ugovora, članak 66. upućuje stranke da podnošenjem zahtjeva glavnom tajniku Ujedinjenih naroda pokrenu postupak mirenja naveden u Prilogu Bečke konvencije.

Spomenuti Prilog, koji također odražava kompromis o obveznom rješavanju sporova u pogledu tumačenja ili primjene dijela V. Bečke konvencije, predviđa uspostavu komisije za mirenje koja bi provodila postupak mirenja s ciljem da se strankama spora predloži obostrano prihvatljivo rješenje spora. Ipak, prijedlozi komisije za mirenje nisu obvezujući, nego su, naprotiv, samo preporuke za rješenje spora koje stranke spora mogu prihvatiti ili odbiti.

201 Vidi: Prost, *op. cit.* u bilj. 197, str. 1485.

202 *Ibid.*

203 Vidi npr.: Briggs, H. W., *Procedures for Establishing the Invalidity or Termination of Treaties under the International Law Commission's 1966 Draft Articles on the Law of Treaties*, AJIL, sv. 61, 1967., str. 980; Reisman, W. M., *Procedures for Controlling Unilateral Treaty Terminations*, AJIL, sv. 63, 1969., str. 544–545.

204 Vidi: *Yearbook of the International Law Commission*, sv. II, 1966., str. 254.

Stavkom 1. Priloga predviđeno je da glavni tajnik Ujedinjenih naroda sastavlja i vodi popis miritelja koji čine kvalificirani pravници, pri čemu svaka država, bilo članica Ujedinjenih naroda bilo stranka Bečke konvencije, nominira dva miritelja. Postupak pred komisijom za mirenje pokreće se upućivanjem zahtjeva glavnom tajniku na temelju članka 66. točke b) Bečke konvencije. Važno je pri tome napomenuti da spomenuti članak ovlašćuje stranke spora da jednostranim zahtjevom pokrenu postupak mirenja. Drugim riječima, postupak pred komisijom za mirenje može biti pokrenut čak i protivno volji druge stranke spora.²⁰⁵ S obzirom na to da Prilogom nije predviđeno postojanje stalne komisije za mirenje²⁰⁶, po zahtjevu podnesenom glavnom tajniku pristupa se sastavljanju *ad hoc* komisije za mirenje.

Sukladno stavku 2. Priloga svaka stranka spora imenuje dva miritelja tako da jedan bude državljanin te stranke, neovisno o tome nalazi li se na popisu, dok drugi miritelj ne smije biti državljanin te stranke i mora biti s popisa. Prilogom je određen i rok u kojemu će stranke spora imenovati miritelje, tako da su ih one dužne imenovati u roku od šezdeset dana od datuma kad glavni tajnik primi zahtjev. Nakon toga u roku od šezdeset dana od datuma posljednjeg imenovanja četiri miritelja imenuju s popisa petoga, koji je ujedno i predsjedatelj komisije. Prilogom je tako osigurano da je broj članova komisije koji nisu državljani stranaka spora veći od broja onih koji to jesu, čime se ujedno željela postići i veća objektivnost komisije.²⁰⁷ Kako bi se izbjegla pat-pozicija ako se ne obavi imenovanje predsjedatelja komisije ili bilo kojega drugog miritelja u propisanom roku, Prilogom je predviđeno da ga imenuje glavni tajnik Ujedinjenih naroda u roku od šezdeset dana od proteka tog roka. Glavni tajnik pri tome za predsjedatelja komisije može imenovati bilo koju osobu s popisa ili nekoga od članova Komisije za međunarodno pravo. Za pojedine pisce povjeravanje te uloge glavnom tajniku nužan je preduvjet kod obveznog mirenja jer bi ga u protivnom mogla potkopati neka od stranaka spora.²⁰⁸ Neovisno o spomenutim rokovima za imenovanja, strankama spora ostavljena je mogućnost da sporazumno produže te rokove. Također, ako se mjesto miritelja isprazni, popunjava se na isti način kao i prvi put.

Stavkom 3. Priloga određeno je da komisija sama propisuje svoj postupak. Također, komisija može pozvati svaku stranku ugovora da joj usmeno ili pisano iznese svoje stajalište, ali joj je za to potreban prethodni pristanak stranaka spora.

205 Usp. Villiger, *op. cit.* u bilj. 144, str. 822.

206 Usp. Krieger, H., *Annex to Article 66.*, u: Dörr, O.; Schmalenbach, K., (ur.), *Vienna Convention on the Law of Treaties: A Commentary*, Springer, Berlin, 2018., str. 1247; Villiger, *op. cit.* u bilj. 144, str. 822.

207 Vidi: Rosenne, S., *Settlement of Treaty Disputes under the Vienna Convention of 1969*, *Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht*, sv. 31, 1971., str. 51.

208 Vidi: Krieger, *op. cit.* u bilj. 206, str. 1247.

Sve odluke i preporuke komisije prema stavku 3. donose se većinom glasova ukupnog broja članova komisije. S obzirom na to da komisija ima pet članova za donošenje odluke ili preporuke, potrebna su minimalno tri glasa.

Tijekom trajanja postupka komisija saslušava stranke, razmatra njihove zahtjeve i prigovore te ih pri tome može upozoriti na svaku mjeru koja bi mogla olakšati prijateljsko rješenje. Osim toga, i sama komisija daje prijedloge strankama kako bi se postiglo prijateljsko rješenje spora.

Naposljetku, sukladno stavku 6. Priloga komisija podnosi izvještaj u roku od dvanaest mjeseci od njezina osnivanja. U izvještaju se među ostalim nalaze svi zaključci u vezi s činjenicama i pravnim pitanjima vezanima uz spor. Kao što je istaknuto, spomenuti zaključci imaju isključivo karakter preporuka te kao takvi ne obvezuju stranke spora.

Postupak mirnog rješavanja sporova, predviđen člancima 65. – 68. Bečke konvencije i pripadajućim Prilogom, do sada nije nikad bio u cijelosti korišten u praksi. Upravo stoga, dvojbeno je predstavljaju li članci 65. – 68. dio međunarodnoga običajnog prava.²⁰⁹ Ipak, postoji slaganje, koje je prepoznao i Međunarodni sud u slučaju *Gabčíkovo-Nagymaros Project*, da spomenuti članci “reflektiraju” međunarodno običajno pravo.²¹⁰

Predmet i svrha Arbitražnog sporazuma

Nema dvojbe da *ex parte* komunikacija između člana Arbitražnog suda kojeg je imenovala Slovenija te zastupnice Slovenije pred Arbitražnim sudom, bez prisustva predstavnika Hrvatske, predstavlja *ex parte* komunikaciju. Štoviše, nije teško zaključiti da je upravo ovakva *ex parte* komunikacija zabranjena.²¹¹ Članak 6., stavak 5. Arbitražnog sporazuma više je nego jasan – “postupak je povjerljiv”. Osim toga, članak 10., stavak 1. Arbitražnog sporazuma zahtijeva da se “obje stranke uzdrže od bilo kakvog postupka ili izjave koji mogu intenzivirati spor ili ugroziti rad Arbitražnog suda”. Važno je pri tome napomenuti da se djelovanje Simone Drenik, koja je tada djelovala u svojstvu zastupnika Slovenije, po međunarodnom pravu pripisivalo

209 Vidi npr. Rosenne, S., *Essays on International Law and Practice*, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, Boston, 2007., str. 519–520; Villiger, *op. cit.* u bilj. 144, str. 813.

210 Vidi: *Gabčíkovo-Nagymaros Project (Hungary v. Slovakia)*, Judgment, I.C.J. Reports 1997, str. 66, para. 109; Prost, *op. cit.* u bilj. 197, str. 1488–1490; Villiger, *op. cit.* u bilj. 144, str. 813.

211 Usp. Newman, L. W.; Zaslowsky, D., *When Arbitrators Stray: Ex Parte Communications*, New York Law Journal, 25 September 2015, <http://nysbar.com/blogs/ResolutionRoundtable/When%20Arbitrators%20Stray.pdf> (23. studenoga 2020.).

Sloveniji.²¹² Drugim riječima, Slovenija je prekršila odredbe Arbitražnog sporazuma. Premda je neosporno da je Slovenija prekršila odredbe Arbitražnog sporazuma, ostaje i dalje otvoreno pitanje jesu li spomenuta kršenja ujedno i bitna povreda Arbitražnog sporazuma u smislu članka 60. Bečke konvencije.

Kako bismo odgovorili na to pitanje, potrebno je prije pogledati Bečku konvenciju, čije su stranke Hrvatska i Slovenija. Sukladno članku 60., stavku 3. Bečke konvencije postoje dva oblika bitne povrede međunarodnog ugovora: a) odbacivanje ugovora i b) povreda odredbe bitne za ostvarenje predmeta ili svrhe ugovora. U konkretnom slučaju Slovenija nije odbacila ugovor, odnosno nije odbila izvršavati sve svoje ugovorne obveze, kao što je to primjerice napravila Južna Afrika u vezi s Mandatom za Jugozapadnu Afriku.²¹³ I dok je Južna Afrika dosljedno odbijala primjenjivati sve odredbe ugovora, odnosno odbacila je ugovor u cijelosti, Slovenija je prekršila neke od odredaba Arbitražnog sporazuma. Štoviše, nakon razotkrivanja *ex parte* komunikacije, Slovenija je tvrdila da se Arbitražni sporazum nastavlja primjenjivati.²¹⁴ Osim toga, Slovenija je izričito priznala i svoje trajne obveze po Arbitražnom sporazumu.²¹⁵ Premda Slovenija nije odbacila Arbitražni sporazum u smislu članka 60., stavka 3., točke a) Bečke konvencije, kršenja Arbitražnog sporazuma od strane Slovenije još uvijek mogu predstavljati bitnu povredu po članku 60., stavku 3., točki b) Bečke konvencije.

S obzirom na to da članak 60., stavak 3., točka b) predviđa da bitnu povredu ugovora predstavlja povreda odredbe bitne za ostvarenje predmeta ili svrhe ugovora, potrebno je najprije utvrditi predmet i svrhu Arbitražnog sporazuma. Korisnu smjernicu za utvrđivanje predmeta i svrhe Arbitražnog sporazuma predstavlja stajalište Me-

212 Vidi: Brownlie, *op. cit.* u bilj. 22, str. 446–454; Shaw, *op. cit.* u bilj. 2, str. 572; *Difference Relating to Immunity from Legal Process of a Special Rapporteur of the Commission on Human Rights*, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 1999, str. 87, para. 62. Čl. 4. Nacrta članaka o odgovornosti država za međunarodno protupravne čine tako propisuje: “1. The conduct of any State organ shall be considered an act of that State under international law, whether the organ exercises legislative, executive, judicial or any other functions, whatever position it holds in the organization of the State, and whatever its character as an organ of the central Government or of a territorial unit of the State. 2. An organ includes any person or entity which has that status in accordance with the internal law of the State.” Za tekst Nacrta vidi Report of the International Law Commission on the work of its fifty-third session, 23 April – 1 June, 2 July – 10 August 2001, General Assembly Official Records, Fifty-sixth session, Supplement No. 10 (A/56/10) (2001).

213 Vidi: *Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia (South West Africa) notwithstanding Security Council Resolution 276 (1970)*, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 1971, str. 47, para. 94.

214 Vidi: *Arbitration Between the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia*, PCA Case No. 2012–04, Partial Award, 30 June 2016, str. 53, para. 214.

215 *Ibid.*

međunarodnog suda u parnici o *Arbitražnoj presudi od 31. srpnja 1989.* između Gvineje Bisao i Senegala. Međunarodni je sud tada ustvrdio da arbitražni sporazum predstavlja “sporazum koji ima vrlo specifičan predmet i svrhu: povjeriti arbitražnom sudu zadaću rješavanja spora u skladu s uvjetima dogovorenima između stranaka, koje u sporazumu definiraju jurisdikciju suda i utvrđuju njezine granice”.²¹⁶

Preambula i članak 1. Arbitražnog sporazuma između Hrvatske i Slovenije već nagovještavaju njegov predmet i svrhu. Tu je kao glavni motiv sklapanja Arbitražnog sporazuma navedena želja stranaka da zbog “brojnih neuspješnih pokušaja rješavanja spora o granici na kopnu i moru” te “privrženosti stranaka mirnom rješavanju sporova” podvrgnu rješavanje spora međunarodnoj arbitraži. Shodno tomu, predmet i svrha Arbitražnog sporazuma je, prema njegovu članku 3., stavku 1. i članku 4., povjeriti Arbitražnom sudu rješavanje teritorijalnog spora između Hrvatske i Slovenije primjenom pravila i načela međunarodnog prava (pri utvrđivanju morske i kopnene granice), odnosno primjenom međunarodnog prava, pravičnosti i načela dobrosusjedskih odnosa radi postizanja poštenog i pravednog rezultata (pri utvrđivanju veze Slovenije prema otvorenom moru i režima za uporabu relevantnih morskih voda).²¹⁷ Osim toga, predmet i svrha Arbitražnog sporazuma bili su, prema njegovu članku 9., nastavak pregovora o pristupanju Hrvatske Europskoj uniji. Slovenija je tako trebala otkloniti svoje rezerve u pogledu otvaranja i zatvaranja pregovaračkih poglavlja između Hrvatske i Europske unije, dok su se obje strane trebale suzdržati od postupaka i izjava koje bi negativno utjecale na hrvatske pristupne pregovore.²¹⁸ Naime, kao što je već rečeno, sklapanje Arbitražnog sporazuma bilo je izravna posljedica slovenske ucjene, odnosno slovenske blokade hrvatskih pristu-

216 Vidi: *Arbitral Award of 31 July 1989 (Guinea-Bissau v. Senegal)*, Judgment, I.C.J. Reports 1991, str. 70, para. 49.

217 Čl. 3., st. 1. Arbitražnog sporazuma glasi:

“Arbitražni sud utvrdit će

(a) tijek granice na moru i kopnu između Republike Hrvatske i Republike Slovenije;

(b) vezu Slovenije prema otvorenom moru;

(c) režim za uporabu relevantnih morskih područja.”

Čl. 4. Arbitražnog sporazuma glasi:

“Arbitražni sud primjenjuje

(a) pravila i načela međunarodnoga prava za utvrđivanja navedena u članku 3. (1) (a);

(b) međunarodno pravo, pravičnost i načelo dobrosusjedskih odnosa u svrhu postizanja poštenog i pravednog rezultata uključujući i sve relevantne okolnosti za utvrđivanja navedena u članku 3. (1) (b) i (c).”

218 Čl. 9. Arbitražnog sporazuma glasi:

“(1) Republika Slovenija otklonit će svoje rezerve glede otvaranja i zatvaranja pregovaračkih poglavlja tamo gdje je prepreka povezana s ovim sporom.

(2) Obje stranke uzdržat će se od bilo kakvog postupka ili izjave koja može imati negativan utjecaj na pristupne pregovore.”

pnih pregovora za ulazak u članstvo Europske unije. Hrvatska je zbog toga pristala na rješavanje spora “po slovenskim uvjetima” kako bi zauzvrat osigurala deblokadu svojih pristupnih pregovora.²¹⁹

Povreda odredbe bitne za ostvarenje predmeta i svrhe Arbitražnog sporazuma

Budući da je jedan od predmeta i svrha Arbitražnog sporazuma već bio ostvaren – nastavak pregovora o pristupanju Hrvatske Europskoj uniji, ostaje ustvrditi jesu li kršenja Arbitražnog sporazuma od strane Slovenije onemogućila ostvarenje preostalog predmeta i svrhe Arbitražnog sporazuma. Neosporna je činjenica da kršenje članka 6., stavka 5. Arbitražnog sporazuma²²⁰, odnosno odredbe o povjerljivosti postupka, predstavlja povredu temeljnih načela arbitražnog postupka, uključujući načela pravičnog postupka (*due process*), proceduralne pravičnosti (*procedural fairness*), nepristranosti i neovisnosti. Štoviše, upravo su spomenuta načela bitna za ostvarenje predmeta i svrhe arbitražnog ugovora jer imaju ključnu ulogu u donošenju poštene i pravedne presude u arbitražnom postupku.²²¹

Pojam pravičnog postupka u međunarodnoj arbitraži proizlazi iz općih načela prava te kao takav predstavlja kamen temeljac međunarodnog arbitražnog postupka.²²² Štoviše, pravičan postupak smatra se jezgrom ili temeljem svih ostalih procesnih pravila.²²³ Iako ne postoji općeprihvaćena definicija pravičnog postupka, postoji opće slaganje oko njegovih ključnih konstitutivnih elemenata. Shodno tomu, pojam pravičnog postupka među ostalim obuhvaća pravo na obavijest (*right to notice*), pravo na saslušanje (*right to be heard*), pravo na procesnu ravnopravnost (*equality of arms* – ‘jednakost oružja’)²²⁴ te pravo na neovisni i nepristrani sud (*inde-*

219 Vidi: *supra* uz bilj. 74.

220 Čl. 6., st. 5. Arbitražnog sporazuma glasi: “Postupak je povjerljiv i vodi se na engleskome jeziku.”

221 Vidi: Ilic, *op. cit.* u bilj. 74, str. 360–371.

222 Vidi također: Kotuby, C. T., *General Principles of Law, International Due Process, and the Modern Role of Private International Law*, Duke Journal of Comparative & International Law, sv. 23, 2013., str. 426; Reed, L., *Ab(use) of due process: sword vs shield*, Arbitration International, sv. 33, 2017., str. 365.

223 Vidi: Kurkela, M.; Turunen, S., *Due Process in International Commercial Arbitration*, Oxford University Press, Oxford, 2010., str. 4.

224 Načelo jednakosti oružja prvi je razvio Europski sud za ljudska prava (ECHR). Prema ECHR-u načelo jednakosti oružja podrazumijeva da svaka stranka mora imati razumnu mogućnost da izloži svoj slučaj, uključujući i svoje dokaze, pod uvjetima koji je ne stavljaju u znatno nepovoljniji položaj *vis-à-vis* protivne stranke. Vidi: *Dombo Beheer B.V. v. The Netherlands*, App. no. 14448/88, ECHR, Judgment, 27 October 1993, str. 14, para. 33.

pendence and impartiality).²²⁵ Upravo se stoga pravičan postupak u međunarodnoj arbitraži može opisati kao štit koji štiti bitna procesna prava stranaka u arbitražnom postupku.

Nadalje, proceduralna pravičnost, jedno od načela koje proizlazi iz pravičnog postupka, također je među najvažnijim načelima međunarodnog arbitražnog postupka. Prema istraživanju provedenom među odvjetnicima i njihovim klijentima u međunarodnim arbitražama velika većina sudionika istraživanja rangirala je pošten i pravedan rezultat, koji je usko povezan s proceduralnom pravičnošću, odnosno temelji se na njoj, kao najvažniji atribut arbitražnog postupka.²²⁶ Štoviše, pošten i pravedan rezultat bio je gotovo dvostruko važniji od sljedećega rangiranog atributa.²²⁷

Naposljetku, jedno je od temeljnih načela međunarodne arbitraže neovisnost i nepristranost arbitara, drugim riječima, svaki arbitar mora biti i ostati neovisan i nepristran. Iako su "neovisnost" i "nepristranost" dva različita pojma, ona su snažno povezana, te ih treba promatrati kao dvije strane iste kovanice.²²⁸ Neovisnost se odnosi na odnos između arbitra i jedne od stranaka. Općenito se smatra da je neovisnost objektivniji pojam jer nema nikakve veze sa stanjem uma arbitra.²²⁹ S druge strane, nepristranost se odnosi na pristranost arbitra prema jednoj od stranaka. Upravo se stoga nepristranost smatra subjektivnijim i apstraktnijim pojmom od neovisnosti jer uključuje ponajprije stanje uma arbitra.²³⁰ U svakom slučaju, oba su pojma *conditio sine qua non* za vođenje arbitražnog postupka te donošenje poštene i pravedne presude.

Da spomenuta načela imaju ključnu ulogu u međunarodnom arbitražnom postupku te donošenju poštene i pravedne presude, svjedoči i činjenica da su implementirana u pravilima vodećih međunarodnih arbitražnih institucija²³¹, kao i

225 Vidi također: Fortese, F.; Hemmi, L., *Procedural Fairness and Efficiency in International Arbitration*, Groningen Journal of International Law, sv. 31, 2015., str. 111; Kurkela, Turunen, *op. cit.* u bilj. 223, str. 2; Reed, *op. cit.* u bilj. 222, str. 366; Cairns, D. J. A., *Oral Advocacy and Time Control in International Arbitration*, u: Berg, A. J. van den (ur.), *Arbitration Advocacy in Changing Times*, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2011., str. 187.

226 Vidi: Naimark, R. W.; Keer, S. E., *International Private Commercial Arbitration: Expectations and perceptions of Attorneys and Business People*, International Business Lawyer, sv. 30, br. 5, 2002., str. 203–205.

227 *Ibid.*

228 Vidi također: Jenkins, J.; Stebbings, S., *International Construction Arbitration Law*, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2006., str. 151.

229 Vidi: Redfern, A.; Hunter, M., *Law and Practice of International Commercial Arbitration*, Sweet & Maxwell, London, 2004., para. 4–55.

230 *Ibid.*

231 Vidi npr. čl. 6., st. 7. i čl. 17., st. 1. Arbitražnih pravila UNCITRAL-a; čl. 11., st. 1. i čl. 22., st. 4. Arbitražnih pravila ICC-a; čl. 13., st. 1. i čl. 20., st. 1. Međunarodnih arbitražnih pravi-

u *soft law* pravilima odvjetničkih komora.²³² Shodno tome, ona se nalaze i u Fakultativnim pravilima Stalnog arbitražnog suda za arbitražu u sporovima između dviju država prema kojima se vodio arbitražni postupak između Hrvatske i Slovenije.²³³ Tako Fakultativna pravila jasno ističu zahtjev za neovisnošću i nepristranošću arbitara²³⁴, kao i zahtjev za proceduralnom pravičnošću, odnosno procesnom jednakošću stranaka te potpunim ostvarenjem prava na saslušanje tijekom cijelog postupka.²³⁵ Osim toga, odjeljak 3. 4. Uvjeta imenovanja navodi da su “članovi Arbitražnog suda nepristrani i neovisni o strankama te da će tako i dalje ostati”, dok odjeljak 9. 1. Uvjeta imenovanja jasno predviđa da se “stranke neće upuštati u bilo koju usmenu ili pisanu *ex parte* komunikaciju s bilo kojim članom Arbitražnog suda u pogledu predmeta arbitraže ili bilo kojega proceduralnog pitanja povezanog s postupkom”.²³⁶

Naposljetku, zanimljivo je primijetiti da je i sam Arbitražni sud također prepoznao važnost, ali i dužnost zaštite procesnih prava obiju stranaka u sporu.²³⁷ Tako, prema Arbitražnom sudu, proceduralna pravičnost uključuje pravo na nepristranog i neovisnog suca, što je za Sud od najveće važnosti u arbitražnom postupku.

Unatoč svemu navedenomu Slovenija je *ex parte* komunikacijom u arbitražnom postupku svjesno i *mala fide* povrijedila temeljna načela arbitražnog postupka, koja su pak nužna za ostvarenje predmeta i svrhe Arbitražnog sporazuma. Uz to, *ex parte* komunikacija u potpunosti je nekompatibilna i s “načelom dobrosusjedskih odnosa”, koje je također trebalo poslužiti za rješavanje graničnog spora između Hrvatske i Slovenije. Upravo stoga, služeći se riječima Međunarodnog suda u slučaju *Nikaragva*, možemo zaključiti da su aktivnosti Slovenije “podrovale cijeli duh” Arbitražnog sporazuma usmjerenoga na rješavanje teritorijalnog spora između stranaka u skladu s pravilima i načelima međunarodnog prava, pravičnošću i načelom dobro-

la ICDR-a; čl. 11., st. 5. Pravila o administrativnoj arbitraži HKIAC-a; čl. 13., st. 6. Arbitražnih pravila SIAC-a; čl. 45. Arbitražnih pravila WIPO-a; pravilo 6., st. 2. Arbitražnih pravila ICSID-a; te čl. 5., st. 4., čl. 14., st. 4., čl. 14., st. 5. Arbitražnih pravila LCIA-a.

232 Vidi npr. smjernice 1. i 27. IBA-inih Smjernica o zastupanju stranaka u međunarodnim arbitražama. Vidi i pravilo 3.1. IBA-inih Etičkih pravila za međunarodne arbitre; Kanon III. ABA/AAA-inog Etičkog kodeksa za arbitre u komercijalnim sporovima iz 2004.

233 Za tekst Fakultativnih pravila Stalnog arbitražnog suda za arbitražu u sporovima između dviju država vidi: *supra* u bilj. 25.

234 Vidi čl. 6., st. 4. i članke 9.–12. Fakultativnih pravila.

235 Čl. 15., st. 1. Fakultativnih pravila jasno određuje da “arbitražni sud može voditi arbitražu na način koji smatra prikladnim, pod uvjetom da se prema strankama postupuje jednako i da u svakoj fazi postupka svaka stranka ima punu mogućnost da iznese svoj slučaj”.

236 Vidi: *Arbitration Between the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia*, PCA Case No. 2012-04, Partial Award, 30 June 2016, str. 44, para. 175.

237 *Ibid.*, str. 56, para. 227.

susjedskih odnosa kako bi se postigao pošten i pravedan rezultat. Naime, teško je razumjeti da tako teške povrede temeljnih načela arbitražnog postupka ne predstavljaju čin koji je sračunat da bi se porazio predmet i svrha Arbitražnog sporazuma s obzirom na to da su ta načela esencijalna za integritet arbitražnog postupka te donošenje poštene i pravedne presude. Shodno tome, djelovanje Slovenije, odnosno *ex parte* komunikacija predstavlja bitnu povredu Arbitražnog sporazuma u smislu članka 60., stavka 3., točke b) Bečke konvencije jer je porazila predmet i svrhu Arbitražnog sporazuma.²³⁸ U protivnom, zanemarivanje teških povreda temeljnih načela arbitražnog postupka i umanjivanje njihove ključne uloge u donošenju poštene i pravedne presude dovelo bi u pitanje smisao postojanja arbitraže kao sredstva za mirno rješavanje sporova.

Podvrgavanje postupku za utvrđivanje prestanka Arbitražnog sporazuma

Sukladno Zaključku Hrvatskoga sabora o obvezi Vlade Republike Hrvatske na pokretanje postupka za prestanak Sporazuma o arbitraži između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Slovenije potpisanoga 4. studenoga 2009., od 29. srpnja 2015.²³⁹, Vlada Republike Hrvatske na sjednici održanoj 30. srpnja 2015. donijela je Odluku o pokretanju postupka za prestanak Sporazuma o arbitraži između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Slovenije zbog njegove povrede²⁴⁰. Istog dana Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske uputilo je diplomatsku notu Sloveniji kojom joj je, sukladno članku 65., stavku 1. Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora²⁴¹, notificiralo hrvatski zahtjev za prestankom Arbitražnog sporazuma zbog toga što je Slovenija bila uključena u jednu ili više bitnih povreda Arbitražnog sporazuma.²⁴² Spomenutom notifikacijom Hrvatska je i formalno pokrenula postupak za utvrđivanje prestanka međunarodnog

238 Vidi također: Ilic, *op. cit.* u bilj. 74, str. 373–374.

239 Za tekst Zaključka vidi: *supra* u bilj. 98.

240 Vidi: Odluka o pokretanju postupka za prestanak Sporazuma o arbitraži između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Slovenije zbog njegove povrede, Vlada Republike Hrvatske, Klasa: 022-03/15-11/59, Urbroj: 50301-21/21-15-1, 30. srpnja 2015.

241 Čl. 65., st. 1. Bečke konvencije glasi: "Stranka koja se, na temelju odredaba ove Konvencije, pozove bilo na to da postoji mana u njezinu pristanku da bude vezana ugovorom, bilo na uzrok osporavanja valjanosti ugovora, njegova prestanka, povlačenja iz njega ili suspenzije njegove primjene, mora svoj zahtjev notificirati ostalim strankama. Notifikacija mora navesti mjeru koja se predlaže glede ugovora i razloge za to."

242 Za tekst hrvatske diplomatske note vidi: *supra* u bilj. 99.

ugovora zbog njegove bitne povrede koji je predviđen Bečkom konvencijom (članci 65. – 68.).

Prema mišljenju Hrvatske, *ex parte* komunikacijom Slovenija je prekršila odredbe Arbitražnog sporazuma koje su bile “bitne za ostvarenje predmeta i svrhe Arbitražnog sporazuma”, te je njihovo kršenje predstavljalo bitnu povredu Arbitražnog sporazuma u smislu članka 60. stavka 3. Bečke konvencije. Hrvatska je pri tome istaknula da snimke razgovora između zastupnika Slovenije, za kojeg je Slovenija međunarodno odgovorna, i arbitra kojega je imenovala Slovenija predstavljaju “gruba, sustavna i ponovljena kršenja najbitnijih načela arbitražnog postupka, uključujući načela proceduralne pravičnosti, pravičnog postupka, jednakosti oružja i neovisnosti” te da su, kao rezultat djelovanja Slovenije, “nepriistranost i integritet arbitražnog postupka bili nepovratno narušeni na štetu Hrvatske”. Upravo stoga Hrvatska je u svojoj notifikaciji konstatirala da su djelovanja, za koja je Slovenija međunarodno odgovorna, među ostalim prekršila članak 6. Arbitražnog sporazuma koji je predviđao povjerljivost postupka, kao i članak 10. Arbitražnog sporazuma koji je obvezivao stranke da se suzdrže od bilo kakvog postupka ili izjave koji mogu intenzivirati spor ili ugroziti rad Arbitražnog suda. S obzirom na to da su te odredbe bile bitne za ostvarenje predmeta i svrhe Arbitražnog sporazuma, Hrvatska je obavijestila Sloveniju da predmet i svrha Arbitražnog sporazuma, predviđeni člancima 3. i 4. Arbitražnog sporazuma, ne mogu biti ostvareni.²⁴³

Hrvatska je o svojoj notifikaciji istog dana diplomatskom notom obavijestila glavnog tajnika Ujedinjenih naroda u svojstvu depozitara Arbitražnog sporazuma.²⁴⁴ Također, 31. srpnja 2015. Hrvatska je uputila pismo i Arbitražnom sudu u kojemu ga je obavijestila da je sukladno članku 65. Bečke konvencije pokrenula postupak za utvrđivanje prestanka Arbitražnog sporazuma.²⁴⁵

243 Hrvatska je tako istaknula: “Cijeli arbitražni postupak je bio zagađen i kompromitiran, tako da mehanizmi dostupni u okviru Arbitražnog sporazuma i sredstva koja su stala na raspolaganju Arbitražnom sudu nisu mogli popraviti dalekosežnu i nepovratnu štetu koja je bila učinjena. Nepopravljiva šteta spriječila je Arbitražni sud u ostvarenju njegove glavne zadaće predviđene člancima 3. i 4. Arbitražnog sporazuma.”

244 Za tekst hrvatske diplomatske note vidi: *Note verbale* from the Permanent Mission of the Republic of Croatia to the United Nations to the Secretary-General of the United Nations, No. 137/2015, 30 July 2015, <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/2017/06%20lipanj/39%20sjednica%20Vlade%20Republike%20Hrvatske//39%20-%2016.2.pdf> (23. studenoga 2020.).

245 Za tekst hrvatskog pisma Arbitražnom sudu vidi: <http://www.mvep.hr/files/file/dokumenti/arbitraza/hr/150820-letter-from-fm-pusic-to-mr-pulkowski-pca-31072015.pdf> (23. studenoga 2020.).

S druge strane, Ministarstvo vanjskih poslova Republike Slovenije 5. kolovoza 2015. uputilo je diplomatsku notu Hrvatskoj u kojoj je, sukladno članku 65., stavku 2. Bečke konvencije, stavilo prigovor na hrvatsku notifikaciju od 30. srpnja 2015.²⁴⁶ O svome prigovoru na hrvatsku notifikaciju Slovenija je 13. kolovoza 2015. obavijestila Arbitražni sud.²⁴⁷

Bilo je očito da je između Hrvatske i Slovenije nastao novi spor o postojanju bitne povrede Arbitražnog sporazuma, a samim time i prava Hrvatske da se pozove na povredu kao na uzrok prestanka Arbitražnog sporazuma. S obzirom na to da je Slovenija u propisanom roku stavila prigovor na hrvatsku notifikaciju, sukladno članku 65., stavku 3. Bečke konvencije obje stranke spora morale su tražiti rješenje s pomoću sredstava mirnog rješavanja sporova navedenih u članku 33. Povelje Ujedinjenih naroda. Do rješenja spora nije došlo tijekom predviđenog roka od dvanaest mjeseci od stavljanja prigovora, te je strankama ostala mogućnost da na temelju članka 66. Bečke konvencije i pripadajućeg Priloga podnošenjem zahtjeva glavnom tajniku Ujedinjenih naroda pokrenu postupak mirenja pred *ad hoc* komisijom za mirenje. Premda su Hrvatska i Slovenija jednostranim zahtjevom mogle pokrenuti postupak mirenja, do njega nije došlo. Uzrok tomu s jedne strane možemo potražiti u činjenici da je Slovenija smatrala da je jedino Arbitražni sud ovlašten odlučiti o hrvatskom zahtjevu za prestankom Arbitražnog sporazuma²⁴⁸ te se istodobno protivila bilo kojemu drugom načinu mirnog rješavanja spora. S druge strane, uzimajući u obzir otvoreno protivljenje Slovenije i osjetljivi politički kontekst spora, jednostrano pokretanje postupka mirenja od strane Hrvatske, premda formalno moguće, imalo je malo smisla jer su preporuke komisije za mirenje neobvezujućeg karaktera te ne bi mogle obvezivati Hrvatsku i Sloveniju, odnosno ne bi dovele do rješenja spora u slučaju protivljenja jedne od stranaka spora. Ipak, Prilogom nije određen rok u kojemu stranka spora može pokrenuti postupak mirenja tako da još uvijek ostaje otvorenom mogućnost da ga pokrenu Hrvatska ili Slovenija.

246 Za tekst slovenske diplomatske note vidi: *Note verbale* from the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Slovenia to the Ministry of Foreign and European Affairs of the Republic of Croatia, No. 170/09, 5 August 2015, <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/2017/06%20lipanj/39%20sjednica%20Vlade%20Republike%20Hrvatske//39%20-%2016.2.pdf> (23. studenoga 2020.).

247 Vidi: *supra* u bilj. 103.

248 Vidi: *Arbitration Between the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia*, PCA Case No. 2012-04, Partial Award, 30 June 2016, str. 24, para. 102.

Djelomična presuda Arbitražnog suda

Premda Hrvatska više nije sudjelovala u arbitražnom postupku nakon svojega povlačenja iz njega, 25. rujna 2015. predsjednik Arbitražnog suda Guillaume imenovao je nove članove Arbitražnog suda, Nicolasa Michela iz Švicarske umjesto Vukasa te Rolfa Einara Fifea iz Norveške umjesto Abrahama. Tako rekonstituiran Arbitražni sud nastavio je postupak, ali bez sudjelovanja Hrvatske, te je 30. lipnja 2016. donio djelomičnu presudu (*Partial Award*) u vezi s hrvatskim zahtjevom za prestankom Arbitražnog sporazuma i s pravnim posljedicama događaja koji su doveli do takve odluke Hrvatske. U presudi je Arbitražni sud ustvrdio da, uzimajući u obzir poduzete korektivne mjere, povrede Arbitražnog sporazuma od strane Slovenije nisu onemogućile nastavak arbitražnog postupka te nisu povrijedile predmet i svrhu Arbitražnog sporazuma.²⁴⁹ Shodno tomu, Arbitražni sud presudio je da Hrvatska nije bila ovlaštena raskinuti Arbitražni sporazum na temelju članka 60., stavka 1. Bečke konvencije te da Arbitražni sporazum ostaje na snazi.²⁵⁰

Više je nego očito da Arbitražni sud pri donošenju presude nije uzeo u obzir teške povrede temeljnih načela arbitražnog postupka, već je umanjio njihovu ključnu ulogu u međunarodnome arbitražnom postupku i donošenju poštene i pravedne presude. Istovremeno, Arbitražni je sud mislio da će korektivnim mjerama – u prvom redu imenovanjem novih članova Arbitražnog suda umjesto Vukasa, koji je podnio ostavku, i Abrahama, koji je također podnio ostavku zamijenivši prethodno kompromitiranog Sekoleca – uspostaviti procesnu ravnotežu između stranaka koja je nužna za nastavak arbitražnog postupka te ostvarenje predmeta i svrhe Arbitražnog sporazuma.

U dijelu presude koji se odnosi na nastavak arbitražnog postupka neshvatljiva je, ali i neprihvatljiva, konstatacija Arbitražnog suda da stavovi Sekoleca (kao i Vukasa) izneseni tijekom dotadašnjih razmatranja nisu relevantni za rad Suda u novom sastavu:

“...their views expressed in prior deliberation meetings are of no relevance for the work of the Tribunal in its current composition.”²⁵¹

249 “Accordingly, and in view of the remedial action taken, the Tribunal determines that the breaches of the Arbitration Agreement by Slovenia do not render the continuation of the proceedings impossible and, therefore, do not defeat the object and purpose of the Agreement.” *Ibid.*, str. 55, para. 225.

250 *Ibid.*

251 “Moreover, the Tribunal notes, for the avoidance of doubt, that since Dr. Sekolec and Professor Vukas have resigned as arbitrators, their views expressed in prior deliberation meetings are of no relevance for the work of the Tribunal in its current composition. Accordingly, no account will be had of their various deliberation notes, which they had circulated at earlier stages of

Arbitražni je sud u potpunosti zanemario činjenicu da je *ex parte* komunikacija omogućila Sloveniji da preko arbitra Sekoleca, koji je djelovao *de facto* kao njezin zastupnik, utječe na formiranje stavova trojice od pet članova rekonstituiranog Arbitražnog suda – Guillaumea, Lowea i Simme, u pogledu konačnog rješenja spora na štetu Hrvatske.²⁵² Štoviše, zapisi *ex parte* komunikacije otkrili su čak i postojanje strategije kojom je Sekolec ciljano utjecao na formiranje stavova pojedinih članova Arbitražnog suda.

S druge strane, korektivne mjere Arbitražnog suda – zamjena kompromitiranog arbitra Sekoleca, odluka da neće uzimati u obzir njegove stavove, dostavljanje njegovih dvaju dokumenata strankama te spremnost na ponavljanje usmene rasprave – bile su u potpunosti neprimjerene i nisu otklonile činjenicu da je Slovenija preko arbitra Sekoleca utjecala na formiranje stavova većine članova rekonstituiranog Arbitražnog suda. Naime, informacije koje su arbitri dobili od Sekoleca nisu bile fizički “izbrisane”, odnosno uklonjene, već su naprotiv i dalje ostale zadržane u umovima arbitara i tako utjecale na njihove stavove o rješenju spora. Time je ponovno povrijeđeno načelo neovisnosti i nepristranosti arbitara koje je jedan od osnovnih predujeta za vođenje arbitražnog postupka te donošenje poštene i pravedne presude. Osim toga, Arbitražni sud zanemario je i činjenicu da je zahvaljujući “neformalnom kanalu komuniciranja s Arbitražnim sudom” Slovenija dobila pristup povjerljivim informacijama o razmatranju Arbitražnog suda, koja su uključivala i poglede arbitara (od kojih su trojica ostala i u rekonstituiranom Arbitražnom sudu) na određene činjenice i argumente u sporu, te da je na taj način ostvarila stratešku procesnu prednost nad Hrvatskom. Nejasno je stoga na što je Arbitražni sud mislio kad je ustvrdio da je “zadovoljan što je osigurana procesna ravnoteža između stranaka” jer s poduzetim korektivnim mjerama očito nije bila.²⁵³

Još je nejasnija tvrdnja Arbitražnog suda da “nije izražena nikakva sumnja u neovisnost i nepristranost rekonstituiranog Arbitražnog suda”. To je ujedno jedna od ključnih tvrdnja cijele presude s obzirom da se u njoj spominje čak tri puta:

*“No doubt has been expressed as to the independence or impartiality of the reconstituted Tribunal.”*²⁵⁴

Međutim, upravo je Hrvatska, jedna od stranaka u arbitražnom postupku, u više navrata izrazila sumnju u neovisnost i nepristranost rekonstituiranog Arbitraž-

these proceedings in their capacity as arbitrators.” *Ibid.*, str. 48, para. 193.

252 Usp. Ilic, *op. cit.* u bilj. 74, str. 376.

253 “The Tribunal is satisfied that, on the basis of all remedial action taken and such a further opportunity, the procedural balance between the Parties is secured.” *Arbitration Between the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia*, PCA Case No. 2012-04, Partial Award, 30 June 2016, str. 48, para. 194.

254 *Ibid.*, str. 49, para. 195, također i str. 46, para. 186, te str. 55, para. 224.

nog suda. Hrvatska je tako u svome pismu Arbitražnom sudu od 31. srpnja 2015. jasno upozorila da “nijedna razumna osoba ne bi zaključila da radnje koje su se dogodile možda nisu utjecale na ostale sudionike u arbitražnom postupku”²⁵⁵. Ti, “ostali sudionici u arbitražnom postupku”, bili su arbitri Guillaume, Lowe i Simma – članovi rekonstituiranog Arbitražnog suda. Osim toga, Hrvatska je u istom pismu izjavila da je “njezino povjerenje u rad Arbitražnog suda narušeno do razine da ne može dalje nastaviti postupak u dobroj vjeri”. Kao što je istaknuto, članovi “kompromitiranog” Arbitražnog suda, u čiji je rad Hrvatska izgubila povjerenje, predstavljali su većinu i u rekonstituiranom Arbitražnom sudu.

Štoviše, tadašnji predsjednik hrvatske vlade Zoran Milanović istoga je dana uputio pismo slovenskom kolegi Miru Ceraru u kojemu je istaknuo da je “Republika Hrvatska uvjerena da se postupak pred ovim Sudom ne može nastaviti bez obzira na izmjene u njegovom sastavu”.²⁵⁶

Nedugo zatim, 1. rujna 2015. ministrica vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske Vesna Pusić pri susretu s potpredsjednikom Europske komisije Fransom Timmermansom istaknula je da je “arbitražni postupak nepovratno kompromitiran u tolikoj mjeri da Arbitražni sud u tom sporu više nije sposoban nepristrano odlučiti te da je Hrvatska uvjerena da je nastavak arbitražnog postupka nemoguć i neodrživ”.²⁵⁷

Naposljetku, 16. ožujka 2016. Hrvatska je uputila diplomatsku notu svim državama članicama Ujedinjenih naroda, kao i svim entitetima koji imaju status promatrača pri Ujedinjenim narodima, u kojoj je, među ostalim, istaknula da je “nemoguće zaključiti da arbitri nisu bili pod utjecajem slovenskih postupaka i materijala koji su im učinjeni dostupnima od strane arbitra koji je služio kao kanal za Sloveniju” te da “teška šteta koja je nastala ne može biti popravljena prtljanjem s procedurom, ili samo zamjenom jednog ili dvoje arbitara”.²⁵⁸ Prema Hrvatskoj “cijeli postupak je bio duboko i nepovratno korumpiran i lišen osnovne vjerodostojnosti i integriteta potrebnog za rješavanje sporova pred trećom stranom”.

Uzimajući u obzir sve navedeno, zaključak Arbitražnog suda da ne postoji prepreka za nastavak arbitražnog postupka u potpunosti je činjenično neuteme-

255 “no reasonable person would conclude that the actions that have occurred may not have influenced other actors in the arbitration process.” Za tekst hrvatskog pisma Arbitražnom sudu vidi: *supra* u bilj. 101.

256 Za tekst pisma predsjednika hrvatske vlade Milanovića predsjedniku slovenske vlade Ceraru vidi: <http://www.mvvp.hr/files/file/dokumenti/arbitraza/hr/150820-pismo-pvrh-milanovica-pvrs-ceraru-31072015.pdf> (23. studenoga 2020.)

257 Vidi: <http://www.mvvp.hr/hr/mediji/priopcenja/ministrica-pusic-s-potpredsjudnikom-ek-timmermansom-o-arbitraznom-postupku,25455.html> (23. studenoga 2020.)

258 Za tekst hrvatske diplomatske note državama članicama Ujedinjenih naroda vidi: *supra* u bilj. 141.

ljen.²⁵⁹ Grubo zanemarivanje pravno relevantnih činjenica, a samim time i teških povreda temeljnih načela arbitražnog postupka od strane Arbitražnog suda, imalo je za posljedicu umanjivanje ključne uloge koju spomenuta načela imaju u donošenju poštene i pravedne presude. U takvim okolnostima, čak i uz poduzete korektivne mjere, ostvarenje predmeta i svrhe Arbitražnog sporazuma više nije bilo moguće. Upravo je stoga pogrešno stajalište Arbitražnog suda prema kojemu kršenja Arbitražnog sporazuma, odnosno povrede temeljnih načela arbitražnog postupka od strane Slovenije, nisu porazila predmet i svrhu Arbitražnog sporazuma.

259 "In conclusion, it appears that, save for the question of the validity of the termination of the arbitration agreement, there is no obstacle to the continuation of the proceedings under the Arbitration Agreement." *Arbitration Between the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia*, PCA Case No. 2012-04, Partial Award, 30 June 2016, str. 46, para. 196.

V. ZAKLJUČAK

“Činjenice imaju to neugodno svojstvo da postoje i dalje, bez obzira na to priznaje li ih se ili ne.”

Ivo Pilar

Što se uistinu dogodilo u arbitraži između Hrvatske i Slovenije? Nepobitna je činjenica da je u međunarodnoj arbitraži, kojom su dvije države htjele riješiti svoj dugogodišnji teritorijalni spor, jedna država – Slovenija, pokušala prevariti drugu državu – Hrvatsku. Štoviše, radilo se o neuspjeloj prijevare koja je bila javno razotkrivena pred očima cijelog svijeta. Pa ipak, potpuni odgovor na postavljeno pitanje zahtijevao je da rasvijetlimo i samo “srce” pokušaja prijevare – *ex parte* komunikaciju koja se dogodila u arbitraži između Hrvatske i Slovenije te da pri tome analiziramo njezine pravne posljedice.

Polazna točka razmatranja neuspjele prijevare u arbitraži između Hrvatske i Slovenije bio je hrvatsko-slovenski teritorijalni spor u kojemu se krije geneza Arbitražnog sporazuma, kao i geneza pokušaja prijevare. Ključni stav Slovenije o teritorijalnom razgraničenju s Hrvatskom na moru koncipiran je u Memorandumu o Piranskom zaljevu, te se zahtjevi koji iz njega proizlaze mogu jedino okarakterizirati kao teritorijalne pretenzije prema Hrvatskoj. Osim toga, jedan od tih zahtjeva u suprotnosti je s jednom od temeljnih norma međunarodnog prava te uopće nema uporište u međunarodnoj praksi – zahtjev za suverenosti nad čitavim prostorom zaljeva, dok je kod drugoga potpuno nejasno na temelju koje bi norme međunarodnog prava Hrvatska morala ustupiti dio svog državnog područja drugoj državi – zahtjev za izlazom na otvoreno more. S druge strane, Hrvatska svoja stajališta o utvrđivanju morske granice sa Slovenijom temelji isključivo na međunarodnom pravu i Konvenciji Ujedinjenih naroda o pravu mora iz 1982.²⁶⁰

260 Točka 4. Deklaracije o stanju međudržavnih odnosa Republike Hrvatske i Republike Slovenija tako glasi: “Polazeći od stanja na dan 25. lipnja 1991. godine i činjenice da su i Republika Hrvatska i Republika Slovenija stranke ugovornice Međunarodne konvencije UN o pravu mora iz 1982. godine, prilikom utvrđivanja granične crte na moru između teritorijalnih mora dviju država, hrvatski predstavnici (Vlada, Državna komisija za granice) dužni su zastupati stajališta u skladu s odredbama članka 2. spomenute Konvencije, dakle zauzimati se da granična crta na moru u Piranskom zaljevu bude utvrđena po kriteriju akvidistance (jednake udaljenosti od obale), sredinom zaljeva, a dok se ta crta na moru ne utvrdi obalne države su se dužne uzdržavati bilo kakvih oblika vršenja vlasti preko središnje crte na moru u zaljevu.” Za tekst Deklaracije vidi: *supra* u bilj. 59.

Činjenica da je jedna država svoje stavove o razgraničenju temeljila na međunarodnom pravu, dok ih je druga njemu pretpostavila, imalo je za logičnu posljedicu da je spor iz pravne sfere prešao u političku. Tako je Slovenija, čija stajališta o razgraničenju na moru s Hrvatskom nisu imala uporište u međunarodnom pravu, uporno nastojala izbjeći rješavanje spora sudskim putem, odnosno pravnim sredstvima. Njezin je cilj bio riješiti spor političkim sredstvima, odnosno pregovorima, kako bi se anulirala činjenica da njezina stajališta o razgraničenju na moru nisu utemeljena na međunarodnom pravu. Premda nije uspjela ostvariti svoj primarni cilj – rješavanje spora političkim sredstvima, Slovenija je ipak uspjela ostvariti jedan drugi cilj – izbjeći rješavanje spora pred Međunarodnim sudom, glavnim sudskim organom Ujedinjenih naroda i ujedno najuglednijim međunarodnim sudskim tijelom, koji podnesene sporove rješava po međunarodnom pravu.²⁶¹ Naime, svoj položaj države članice Europske unije Slovenija je iskoristila da bi blokirala hrvatske pristupne pregovore za ulazak u članstvo Europske unije, a deblokada pregovora bila je uvjetovana pristankom Hrvatske na rješavanje spora po slovenskim uvjetima. Plod te ucjene bio je Arbitražni sporazum “skrojen” većim dijelom prema slovenskim željama.

Međutim, čak ni takav Arbitražni sporazum nije mogao jamčiti Sloveniji da će Arbitražni sud donijeti presudu u njezinu korist jer je člankom 4. Arbitražnog sporazuma ipak bilo predviđeno da kao mjerodavno pravo Arbitražni sud, među ostalim, primjenjuje i međunarodno pravo.²⁶² Događaji koji su uslijedili to su i potvrdili. *Ex parte* komunikacija između Jerneja Sekoleca, člana Arbitražnog suda kojeg je imenovala Slovenija, i Simone Drenik, zastupnice Slovenije pred Arbitražnim sudom, obuhvaćala je prenošenje povjerljivih informacija o razmatranju Arbitražnog suda i vjerojatnom ishodu arbitraže, raspravu o tome kako utjecati na druge članove Arbitražnog suda da presude u slovensku korist te dogovaranje prijenosa dokumenata. Neosporna je činjenica da je ovakva *ex parte* komunikacija apsolutno zabranjena pravilima međunarodnih arbitražnih institucija, kao što je i neosporna činjenica da je *ex parte* komunikacijom Slovenija prekršila odredbe Arbitražnog sporazuma.

261 Članak 38. Statuta Međunarodnog suda tako glasi:

“1. Sud, kojemu je zadaća da njemu podnesene sporove rješava po međunarodnom pravu, primjenjuje:

- a) međunarodne konvencije bilo opće ili posebne, koje ustanovljuju pravila, izrijeком priznata od država u sporu;
- b) međunarodni običaj kao dokaz opće prakse, prihvaćene kao pravo;
- c) opća načela prava, priznata od civiliziranih naroda;
- d) uz rezervu odredbe članka 59., sudske rješidbe i naučavanja najpoznatijih publicista različitih naroda kao pomoćno sredstvo za utvrđivanje pravih pravila.

2. Ova odredba ne dira u ovlast Suda da odlučuje *ex aequo et bono*, ako se stranke o tome sporazumiju.” Za tekst Statuta vidi: *supra* u bilj. 3.

262 Vidi: *supra* u bilj. 217.

Jedna od prekršenih odredaba Arbitražnog sporazuma, članak 6., stavak 5., propisivala je povjerljivost postupka. Međutim, kršenje spomenutog članka ujedno predstavlja i povredu temeljnih načela arbitražnog postupka, uključujući načela pravičnog postupka, proceduralne pravičnosti, nepristranosti i neovisnosti. S obzirom na to da su ta načela ključna za ostvarenje predmeta i svrhe arbitražnog sporazuma – rješavanje teritorijalnog spora između Hrvatske i Slovenije primjenjujući pravila i načela međunarodnog prava, pravičnost i načelo dobrosusjedskih odnosa radi postizanja poštenog i pravednog rezultata – neizbježan zaključak je da *ex parte* komunikacija, odnosno djelovanje Slovenije, predstavlja bitnu povredu Arbitražnog sporazuma u smislu članka 60., stavka 3., točke b) Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora. Drugim riječima, zahtjev Hrvatske za prestankom Arbitražnog sporazuma bio je opravdan.

Ex parte komunikacijom nisu bile samo prekršene odredbe Arbitražnog sporazuma i temeljna načela arbitražnog postupka, već i odredbe Fakultativnih pravila Stalnog arbitražnog suda za arbitražu u sporovima između dviju država prema kojima se vodio arbitražni postupak između Hrvatske i Slovenije, Uvjeti imenovanja članova Arbitražnog suda, načelo dobrosusjedskih odnosa koje je trebalo poslužiti za rješavanje graničnog spora između Hrvatske i Slovenije te načelo *pacta sunt servanda* na kojemu se temelji cjelokupni međunarodnopravni poredak.

U svjetlu navedenih činjenica, jasno je da je neuspjela slovenska prijevara zadala težak udarac rješavanju hrvatsko-slovenskoga graničnog spora, ali i ozbiljno narušila povjerenje u međunarodnu arbitražu kao sredstvo mirnog rješavanja međunarodnih sporova. Pored toga, spor je ponovno iz pravne sfere prešao u političku. Očito je stoga da će upravo politika u konačnici morati riješiti, sad već skoro tridesetogodišnji, granični spor između dviju država. Međutim, činjenice koje su se dogodile u arbitraži između Hrvatske i Slovenije ne smiju se zaboraviti niti relativizirati. Naprotiv, one moraju biti opomena za budućnost jer, parafrazirajući Georgea Santayanu, narodi koji ne pamte svoju prošlost osuđeni su da je ponavljaju.²⁶³

263 "Those who cannot remember the past are condemned to repeat it." Santayana, G., *The Life of Reason*, Scribner's, New York, 1905., str. 284.

PRILOZI

PRILOG I.

Memorandum o Piranskom zaljevu*

Republika Slovenija polazi od činjenice da njena granica na moru s Republikom Hrvatskom, u okviru pravnog poretka nekadašnje SFR Jugoslavije, nije bila nikada određena i da je potrebno granicu na moru među novonastalim suverenim državama, nasljednicama bivše SFRJ – tj. Republike Slovenije i Republike Hrvatske – tek odrediti. Republika Slovenija će se u rješavanju problematike određivanja granice na moru sa susjednom prijateljskom državom Republikom Hrvatskom ustrajno i dosljedno zauzimati za postizanje sporazumnog i za obje strane pravednog rješenja, miroljubivim sredstvima u skladu s načelima osnivačke povelje Organizacije Ujedinjenih Naroda, Deklaracije o načelima međunarodnog prava o prijateljskim odnosima i suradnji među državama u skladu s Osnivačkom poveljom Ujedinjenih Naroda i u duhu načela Konferencije o sigurnosti i suradnji u Europi i drugih međunarodnih akata koje je Republika Slovenija prihvatila prigodom priznanja. Republika Slovenija naglašava važnost obostranih napora i suradnje u rješavanju navedene problematike i nužnost izbjegavanja incidenata u duhu jačanja dobrosusjedskih odnosa te političke i pravne stabilnosti u tom dijelu Jadrana. U tom smislu podržava stručni pristup kroz suradnju ekspertnih grupa poštujući načela i pravila međunarodnog prava. Republika Slovenija se zauzima za očuvanje cjelovitosti Piranskog zaljeva pod njenim suverenitetom i jurisdikcijom i za izlaz na otvoreno more na temelju dopuštenih kriterija međunarodnog prava te uvažavanja specifične situacije Republike Slovenije. Republika Slovenija polazi sa stajališta da je Piranski zaljev primjer sui generis, koji diktira isključivo uvažavanje s povijesnog naslova i drugih posebnih okolnosti i odlučno odbacuje uporabu kriterija crte sredine, koja bi značila u primjeru Piranskog zaljeva za Republiku Sloveniju nepravedno i beživotno rješenje, te bi bila potpuno u suprotnosti s povijesnim i stvarnim stanjem u Piranskom zaljevu. Treba uzeti u obzir činjenicu, da je Republika Slovenija izvršavala jurisdikciju i vlast u Piranskom zaljevu u bivšoj SFRJ i da je takvo stanje bilo i zatečeno pri proglašenju neovisnosti obiju država dana 25. lipnja 1991. Glede takvog stanja sigurno je najprimjerenija uporaba načela uti possidetis koje pravno potvrđuje stvarno izvršavanje vlasti Republike Slovenije kao bivše Republike u sastavu bivše SFRJ nad cjelovitim Piranskim zaljevom. Takvo rješenje također odgovara načelu teritorijalnog statusa quo, koji je jedno od temeljnih međunarodnopravnih načela,

* Ibler, V., *Međunarodno pravo mora i Hrvatska*, Barbat, Zagreb, 2001., str. 553–554. Izvorni tekst Memoranduma na slovenskom jeziku nije dostupan, već samo njegov prijevod na hrvatski jezik koji se nalazi u knjizi profesora Iblera.

na koje se oslanja sadašnje europsko teritorijalno uređenje i čiju uporabu je utvrdila i Arbitražna komisija u okviru Konferencije o bivšoj Jugoslaviji. Kod toga Republika Slovenija upozorava da je svoju državnu suverenost na dotičnom području uspostavila u skladu s pravilima međunarodnog prava. Republika Slovenije nije bila samo čuvar akvatorija Piranskog zaljeva u smislu nadzora policijskih organa, već je sve vrijeme gospodarski upravljala zaljevom i savjesno brinula za njegovu biološku ravnotežu i ekološku zaštitu u smislu očuvanja njegovih prirodnih bogatstava, te druga prirodna i kulturna nasljeđa Piranskog zaljeva kao cjeline. Piranski zaljev je kao nedjeljiva cjelina već povijesno pripadao Piranskoj općini i isključivo u svestranoj upotrebi tamo živućeg stanovništva koje je bilo u stoljetnoj povijesti naseljeno isključivo s piranske strane, odnosno područja solana, koje su bile neodvojivi dio piranske općine. Glede navedenih razloga Vlada Republike Slovenije predlaže Vladi Republike Hrvatske, da države na temelju ustanovljenih činjenica ekspertnih grupa nastave pregovore, pri čemu Republika Slovenija predlaže da se obje strane dogovore da Republika Slovenija s obzirom na povijesne činjenice i kriterije posebnih okolnosti sačuva suverenitet i jurisdikciju nad Piranskim zaljevom kao cjelinom. Istovremeno neka eksperti nastave s pregovorima glede modaliteta provođenja režima u Piranskom zaljevu i pograničnim morskim područjima, koji će se temeljiti na dobrosusjedskim odnosima, odgovarati najmodernijim europskim standardima i pripomoći daljnjem razvijanju prijateljske suradnje među državama. Glede granica na moru s Republikom Hrvatskom izvan Piranskog zaljeva Republika Slovenija isto tako zastupa stajalište da je s obzirom na specifičnost situacije potrebno uvažavati načelo pravednosti i s tim tzv. posebne okolnosti, koje donosi 12. članak Konvencije o teritorijalnom moru i vanjskom morskom pojasu iz godine 1958. Republika Slovenija nesumnjivo ispunjava uvjete za korištenje toga instituta, pa spada u skupinu tzv. geografsko-zakinitih država koje zbog gospodarskog položaja ne mogu proglasiti svoje ekskluzivne ekonomske zone. Radi se o životnom pitanju stjecanja dovoljnih količina prirodnih izvora za preživljavanje slovenskog naroda. Republika Slovenija zato smatra da je potrebno, u skladu s načelom pravednosti i uzimajući u obzir institut posebnih okolnosti, povući granicu s Republikom Hrvatskom tako da bi se teritorijalno more Republike Slovenije bar na uskom odsjeku doticalo s otvorenim morem Jadrana. Izlaz na otvoreno more bi Republici Sloveniji omogućavao nastavak nesmetanog izvršavanja međunarodno-pravno priznatog prava slobode ribolova na otvorenom dijelu Jadranskog mora i sprečavao mogućnost nastanka novih ribolovnih incidenata. Samo na taj način bi Republika Slovenija očuvala temelj za izvršavanje svog prava komuniciranja sa svijetom, koje je do sada uvijek imala i koje je jedno između osnovnih prava svake suverene države.

Ljubljana, 7. travanj 1993.

PRILOG II.

Deklaracija o stanju međudržavnih odnosa Republike Hrvatske i Republike Slovenije*

Polazeći od politike dobrosusjedstva i temeljnog opredjeljenja Republike Hrvatske da sva otvorena pitanja sa susjednim zemljama rješava pregovorima, a štiteći pritom legitimne interese Republike Hrvatske i njenih građana,

Vjerujući da se sva otvorena bilateralna pitanja između Republike Hrvatske i Republike Slovenije mogu riješiti na obostrano prihvatljiv način, pridonoseći daljnjem razvoju međusobnih prijateljskih odnosa, te ostvarenju težnji obiju država da se integriraju u europske i euroatlantske institucije,

Poštujući izraženu želju hrvatske javnosti da se što prije i na pravičan način, riješe sporna pitanja u odnosima Republike Hrvatske i Republike Slovenije,

Uvažavajući stavove zastupnika Hrvatskoga državnog sabora iznesene tijekom rasprave o stanju međudržavnih odnosa Republike Hrvatske i Republike Slovenije,

Potvrđujući Deklaraciju ovog Doma donesenu na sjednici održanoj 5. listopada 1994. godine kojom se Vlada Republike Hrvatske zadužuje da poduzme sve potrebne mjere u cilju zaštite teritorijalne cjelovitosti i suverenosti Republike Hrvatske na prostoru južno od kanala Sv. Odorika utvrđujući ništetnim za Republiku Hrvatsku odredbe Zakona o ustanovljenju općina i odluke o njihovim područjima, Parlamenta Republike Slovenije od 3. listopada 1994. godine, prema kojem su u sastav općine Piran uvrštena naselja Škudelini, Bužin, Mlini i Škrilje, a koja su sastavni dio Republike Hrvatske, Zastupnički dom Hrvatskoga državnog Sabora donosi

DEKLARACIJU

O STANJU MEĐUDRŽAVNIH ODNOSA REPUBLIKE HRVATSKE I REPUBLIKE SLOVENIJE

1. Podržava se izvješće Vlade Republike Hrvatske o stanju odnosa s Republikom Slovenijom.
2. Podržavaju se naponi Vlade Republike Hrvatske da se pregovorima s Vladom Republike Slovenije traže obostrano prihvatljiva rješenja za sva otvorena pitanja, na način da doprinesu uključivanju obje susjedne države u europske i euroatlantske integracije.
3. Vrednujući potrebu čuvanja ekoloških, marikulturnih i morfoloških osobitosti

* NN, br. 32/1999.

akvatorija Piranskog zaljeva ocjenjuje se da Sporazum o pograničnom prometu i suradnji, koji je potpisan od Hrvatske i Slovenije, ostvaruje potrebne pretpostavke za intenzivnu i konstruktivnu suradnju svih tijela susjednih država na obostranu korist i opću dobrobit, a osobito za unaprjeđenje uvjeta života stanovništva obiju država koje živi u pograničnom području.

4. Polazeći od stanja na dan 25. lipnja 1991. godine i činjenice da su i Republika Hrvatska i Republika Slovenija stranke ugovornice Međunarodne konvencije UN o pravu mora iz 1982. godine, prilikom utvrđivanja granične crte na moru između teritorijalnih mora dviju država, hrvatski predstavnici (Vlada, Državna komisija za granice) dužni su zastupati stajališta u skladu s odredbama članka 2. spomenute Konvencije, dakle zauzimati se da granična crta na moru u Piranskom zaljevu bude utvrđena po kriteriju akvidistance (jednake udaljenosti od obale), sredinom zaljeva, a dok se ta crta na moru ne utvrdi obalne države su se dužne uzdržavati bilo kakvih oblika vršenja vlasti preko središnje crte na moru u zaljevu.

5. Ukoliko se stavovi u pogledu granične crte na moru ne mogu uskladiti u roku od 12 mjeseci Vlada Republike Hrvatske je ovlaštena zatražiti savjetodavno mišljenje od Međunarodnog suda za pravo mora u Hamburgu ili druge odgovarajuće međunarodne institucije.

6. U odnosu na kopnenu granicu između Republike Hrvatske i Republike Slovenije gdje granična crta između Republike Hrvatske i Republike Slovenije izlazi na obalu u Piranskom zaljevu Vlada Republike Hrvatske i Državna komisija za granice obvezni su zastupati stajalište da se ona proteže na svojoj najzapadnijoj točki na mjestu gdje kanal Sv. Odorika (novi tok rijeke Dragonje) utječe u Piranski zaljev.

7. S obzirom da se vojarna bivše (agresorske) JNA na Sv. Geri nalazi nesporno na teritoriju Republike Hrvatske, Hrvatski državni sabor zahtijeva od Vlade Republike Hrvatske da od Vlade Republike Slovenije zatraži neodgodivo povlačenje preostalih vojnika iz spomenute vojarnice, (koja je skupa sa okolnim zemljištem u vlasništvu Republike Hrvatske) i na tom području osigura suverenitet Republike Hrvatske.

8. Hrvatski državni sabor podupire stajališta Vlade Republike Hrvatske glede vlasništva i uprave nad Nuklearnom elektranom Krško (NEK). Hrvatski državni sabor drži neprihvatljivim jednostrano proglašenje NEK javnim poduzećem Republike Slovenije, te akt obustave isporuke električne energije za HEP, protivno temeljnoj ugovornoj dokumentaciji.

9. Hrvatski državni sabor smatra problem štednje hrvatskih građana u Ljubljanskoj banci kao jedno od najtežih otvorenih pitanja. Hrvatski državni sabor podupire opravdane zahtjeve Republike Hrvatske da osigura svu potrebnu političku, pravnu i materijalnu potporu svojim državljanima - štedišama Ljubljanske banke, koji su oštećeni jednostranim potezima slovenske strane.

10. Hrvatski državni sabor upozorava na čestu pojavu otpuštanja radnika - hrvatskih državljana - u Republici Sloveniji, koji nakon otpuštanja ostaju bez potrebne zdravstvene, socijalne, pravne i druge zaštite. Hrvatski državni sabor obvezuje Vladu Republike Hrvatske da podnese izvješće Hrvatskom državnom saboru o ovome problemu, kao i mjerama koje Vlada Republike Hrvatske čini kako bi ublažila posljedice nastale uslijed gore navedene pojave.

11. Prije konačnog potpisivanja ugovora o utvrđivanju graničnih crta na moru i kopnu Vlada Republike Hrvatske obvezna je Zastupničkom domu Hrvatskoga državnog sabora podastrijeti na potvrdu usaglašeni tekst ugovora koji namjerava potpisati s vlastima Republike Slovenije.

12. Vlada Republike Hrvatske obvezuje se da u roku od 3 mjeseca izvijesti Zastupnički dom Hrvatskoga državnog Sabora o postignutim dogovorima ili neuspjehu dogovora s Vladom Republike Slovenije o svim pitanjima uređenja kopnene granice (u svim spornim slučajevima), granice na moru, nuklearne elektrane u Krškom, štednji hrvatskih građana u Ljubljanskoj banci i razrješenju imovinsko-pravnih pitanja između dvije države.

Klasa: 018-01/99-01/05

Zagreb, 26. ožujka 1999.

ZASTUPNIČKI DOM
HRVATSKOGA DRŽAVNOG SABORA

Potpredsjednik
Zastupničkog doma
Hrvatskoga državnog sabora
Vladimir Šeks, dipl. iur., v. r.

PRILOG III.

Sporazum o Arbitraži između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Slovenije*

Vlade Republike Hrvatske i Republike Slovenije (u daljnjemu tekstu “stranke”),
s obzirom na to da stranke u brojnim pokušajima nisu riješile svoj spor o granici na
kopnu i na moru u proteklim godinama,
podsjećajući na miroljubiva sredstva za rješavanje sporova navedena u članku 33.
Povelje UN-a,
potvrđujući svoju privrženost mirnom rješavanju sporova, u duhu dobrosusjedskih
odnosa, odražavajući njihove vitalne interese,
pozdravljajući pomoć koju je ponudila Europska komisija,
sporazumjele su se kako slijedi:

Članak 1.

USPOSTAVA ARBITRAŽNOG SUDA

Stranke ovime uspostavljaju Arbitražni sud.

Članak 2.

SASTAV ARBITRAŽNOG SUDA

- (1) Obje stranke će u roku od petnaest dana uzajamnim dogovorom imenovati predsjednika Arbitražnog suda i dva člana koji su priznati stručnjaci međunarodnoga prava s popisa kandidata sastavljenog od strane predsjednika i člana Europske komisije zaduženog za proširenje. U slučaju da se ne mogu dogovoriti u tom roku, predsjednika i dva člana Arbitražnog suda s toga popisa imenovat će predsjednik Međunarodnoga suda pravde.
- (2) Svaka od stranaka imenovat će još po jednoga člana Arbitražnoga suda u roku od petnaest dana nakon okončanja imenovanja spomenutih u stavku 1. U slučaju da imenovanje ne bude izvršeno u tom roku, tog će člana imenovati predsjednik Arbitražnog suda.
- (3) Ako, prije ili poslije početka postupka, dođe do upražnjenja nekoga od mjesta uslijed smrti, nesposobnosti ili ostavke člana, ono će biti popunjeno u skladu s postupkom opisanim za izvorno imenovanje.

* UNTS, sv. 2748, 2015., str. 3; hrv. prijevod u: NN – MU, br. 12/2009.

Članak 3.

ZADAĆA ARBITRAŽNOG SUDA

- (1) Arbitražni sud utvrdit će
 - (a) tijek granice na moru i kopnu između Republike Hrvatske i Republike Slovenije;
 - (b) vezu Slovenije prema otvorenom moru;
 - (c) režim za uporabu relevantnih morskih područja.
- (2) Stranke su dužne specificirati pojedinosti predmeta spora u roku od mjesec dana. Ako to ne učine, Arbitražni sud će koristiti podneske stranaka za utvrđivanje točnoga opsega spora na kopnu i na moru i zahtjeva između stranaka.
- (3) Arbitražni sud donosi odluku o sporu.
- (4) Arbitražni sud ovlašten je tumačiti ovaj Sporazum.

Članak 4.

PRIMJENJIVO PRAVO

Arbitražni sud primjenjuje

- (a) pravila i načela međunarodnoga prava za utvrđivanja navedena u članku 3. (1) (a);
- (b) međunarodno pravo, pravičnost i načelo dobrosusjedskih odnosa u svrhu postizanja poštenog i pravednog rezultata uključujući i sve relevantne okolnosti za utvrđivanja navedena u članku 3. (1) (b) i (c).

Članak 5.

MJERODAVNI DATUM

Nijednome dokumentu ni postupku poduzetome jednostrano od bilo koje strane nakon 25. lipnja 1991. neće biti pridani pravni značaj pri izvršavanju zadaća Arbitražnog suda niti će obvezivati bilo koju stranu u sporu, te ni na koji način ne može prejudicirati odluku.

Članak 6.

POSTUPAK

- (1) Svaka stranka podnijet će podnesak Arbitražnome sudu u roku od dvanaest mjeseci. Svaka stranka ima pravo odgovoriti na podnesak druge stranke unutar roka koji odredi Arbitražni sud.
- (2) Ako nije predviđeno drugačije, Arbitražni sud provodi postupak prema Fakultativnim pravilima Stalnog arbitražnog suda za arbitražu u sporovima između dviju država.
- (3) Arbitražni sud može zatražiti stručni savjet i organizirati usmene rasprave.

- (4) Arbitražni sud će, nakon konzultacija sa strankama, bez odlaganja odlučivati o svim postupovnim pitanjima većinom glasova svojih članova.
- (5) Postupak je povjerljiv i vodi se na engleskome jeziku.
- (6) Stranke određuju zastupnike koji će djelovati kao posrednici između njih i Arbitražnog suda. One mogu osigurati i pravnu potporu za svojega zastupnika.
- (7) Arbitražnom sudu pomaže tajništvo. Troškove Arbitražnog suda u jednakim dijelovima snose stranke. Stranke pozivaju Europsku komisiju da osigura tajničku pomoć Arbitražnom sudu. Mjesto arbitraže je Bruxelles, Belgija.
- (8) Arbitražni sud može, u bilo kojem stadiju postupka, uz pristanak obiju stranaka, pružiti im pomoć u postizanju prijateljskog rješenja.

Članak 7.

ODLUKA ARBITRAŽNOG SUDA

- (1) Arbitražni sud donijet će odluku bez odlaganja nakon što pažljivo razmotri sve relevantne činjenice vezane uz slučaj. Arbitražni sud donosi odluku većinom glasova svojih članova. U odluci se navode razlozi na kojima se ona temelji. Uz odluku neće biti priložena pojedinačna ili odvojena mišljenja.
- (2) Odluka Arbitražnog suda obvezujuća je za stranke te predstavlja konačno rješenje spora.
- (3) Stranke će poduzeti sve neophodne korake za provedbu odluke, uključujući, prema potrebi, i izmjenu nacionalnog zakonodavstva, u roku od šest mjeseci nakon donošenja odluke.

Članak 8.

DOKUMENTACIJA ZA PREGOVORE O PRISTUPANJU EU

- (1) Nijedan dokument jednostrano prezentiran u pregovorima o pristupanju EU nema prejudicirajući utjecaj na Arbitražni sud u izvršavanju njegovih zadaća niti obvezuje bilo koju od strana u sporu.
- (2) Naprijed navedeno se odnosi na sve dokumente i stajališta, bilo pisana ili usmena, uključujući, između ostalih, zemljovide, pregovaračka stajališta, pravne akte i druge dokumente u bilo kojemu obliku, koji su jednostrano podneseni, prikazani ili ih se spominje u okviru pregovora o pristupanju EU. To također vrijedi za sve dokumente i stajališta EU koji spominju ili sažeto prikazuju naprijed navedene dokumente i stajališta.

Članak 9.

NASTAVAK PREGOVORA O PRISTUPANJU EU U SKLADU S PREGOVARAČKIM OKVIROM

- (1) Republika Slovenija otklonit će svoje rezerve glede otvaranja i zatvaranja pregovaračkih poglavlja tamo gdje je prepreka povezana s ovim sporom.
- (2) Obje stranke uzdržat će se od bilo kakvog postupka ili izjave koja može imati negativan utjecaj na pristupne pregovore.

Članak 10.

STATUS QUO

- (1) Obje stranke uzdržat će se od bilo kakvog postupka ili izjave koji mogu intenzivirati spor ili ugroziti rad Arbitražnog suda.
- (2) Arbitražni sud ovlašten je narediti, ako smatra da to okolnosti zahtijevaju, sve privremene mjere koje smatra neophodnima za održanje *status quo*.

Članak 11.

- (1) Sporazum će obje strane ratificirati bez odlaganja u skladu s njihovim ustavnim uvjetima.
- (2) Sporazum stupa na snagu prvoga dana tjedna koji slijedi nakon razmjene diplomatskih nota kojima stranke izražavaju njihov pristanak biti vezane Sporazumom.
- (3) Svi procesni rokovi navedeni u ovom Sporazumu početak će se primjenjivati od datuma potpisivanja Ugovora o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji.
- (4) Sporazum se registrira kod Tajništva Ujedinjenih naroda u skladu s člankom 102. Povelje Ujedinjenih naroda.

Arbitration Agreement Between the Government of the Republic of Croatia and the Government of the Republic of Slovenia

The Governments of the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia (hereinafter referred to as “the Parties”),

Whereas through numerous attempts the Parties have not resolved their territorial and maritime border dispute in the course of the past years,

Recalling the peaceful means for the settlement of disputes enumerated in Article 33 of the UN-Charter,

Affirming their commitment to a peaceful settlement of disputes, in the spirit of

good neighbourly relations, reflecting their vital interests,
Welcoming the facilitation offered by the European Commission,
Have agreed as follows:

Article 1

ESTABLISHMENT OF THE ARBITRAL TRIBUNAL

The Parties hereby set up an Arbitral Tribunal.

Article 2

COMPOSITION OF THE ARBITRAL TRIBUNAL

(1) Both Parties shall appoint by common agreement the President of the Arbitral Tribunal and two members recognized for their competence in international law within fifteen days drawn from a list of candidates established by the President of the European Commission and the Member responsible for the enlargement of the European Commission. In case that they cannot agree within this delay, the President and the two members of the Arbitral Tribunal shall be appointed by the President of the International Court of Justice from the list.

(2) Each Party shall appoint a further member of the Arbitral Tribunal within fifteen days after the appointments referred to in paragraph 1 have been finalised. In case that no appointment has been made within this delay, the respective member shall be appointed by the President of the Arbitral Tribunal.

(3) If, whether before or after the proceedings have begun, a vacancy should occur on account of the death, incapacity or resignation of a member, it shall be filled in accordance with the procedure prescribed for the original appointment.

Article 3

TASK OF THE ARBITRAL TRIBUNAL

(1) The Arbitral Tribunal shall determine

(a) the course of the maritime and land boundary between the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia;

(b) Slovenia's junction to the High Sea;

(c) the regime for the use of the relevant maritime areas.

(2) The Parties shall specify the details of the subject-matter of the dispute within one month. If they fail to do so, the Arbitral Tribunal shall use the submissions of the Parties for the determination of the exact scope of the maritime and territorial disputes and claims between the Parties.

(3) The Arbitral Tribunal shall render an award on the dispute.

(4) The Arbitral Tribunal has the power to interpret the present Agreement.

Article 4 **APPLICABLE LAW**

The Arbitral Tribunal shall apply

(a) the rules and principles of international law for the determinations referred to in Article 3 (1) (a);

(b) international law, equity and the principle of good neighbourly relations in order to achieve a fair and just result by taking into account all relevant circumstances for the determinations referred to in Article 3 (1) (b) and (c).

Article 5 **CRITICAL DATE**

No document or action undertaken unilaterally by either side after 25 June 1991 shall be accorded legal significance for the tasks of the Arbitral Tribunal or commit either side of the dispute and cannot, in any way, prejudice the award.

Article 6 **PROCEDURE**

(1) Each Party shall submit a memorial to the Arbitral Tribunal within twelve months. Each Party has the right to comment on the memorial of the other Party within a deadline fixed by the Arbitral Tribunal.

(2) Unless envisaged otherwise, the Arbitral Tribunal shall conduct the proceedings according to the Permanent Court of Arbitration Optional Rules for Arbitrating Disputes between Two States.

(3) The Arbitral Tribunal may seek expert advice and organize oral hearings.

(4) The Arbitral Tribunal shall, after consultation of the Parties, decide expeditiously on all procedural matters by majority of its members.

(5) The proceedings are confidential and shall be conducted in English.

(6) The Parties shall appoint representatives to act as intermediary between them and the Arbitral Tribunal. They may retain counsels to support their representative.

(7) The Arbitral Tribunal shall be supported by a Secretariat. The costs of the Arbitral Tribunal shall be borne in equal terms by the two Parties. The Parties invite the European Commission to provide secretarial support to the Arbitral Tribunal. The place of arbitration shall be Brussels, Belgium.

(8) The Arbitration Tribunal may at any stage of the procedure with the consent of both Parties assist them in reaching a friendly settlement.

Article 7

THE AWARD OF THE ARBITRAL TRIBUNAL

- (1) The Arbitral Tribunal shall issue its award expeditiously after due consideration of all relevant facts pertinent to the case. The Arbitral Tribunal adopts the award by majority of its members. The award shall state the reasons on which it is based. No individual or dissenting opinions shall be attached to the award.
- (2) The award of the Arbitral Tribunal shall be binding on the Parties and shall constitute a definitive settlement of the dispute.
- (3) The Parties shall take all necessary steps to implement the award, including by revising national legislation, as necessary, within six months after the adoption of the award.

Article 8

EU ACCESSION NEGOTIATION DOCUMENTS

- (1) No document presented in the EU accession negotiations unilaterally shall prejudice the Arbitral Tribunal when performing its tasks or commit either side on the dispute.
- (2) The above applies to all documents and positions either written or submitted orally, including, *inter alia*, maps, negotiating positions, legal acts and other documents in whatever form, produced, presented or referred to unilaterally in the framework of the EU accession negotiations. It also applies to all EU documents and positions which refer to or summarize the above-mentioned documents and positions.

Article 9

THE CONTINUATION OF THE EU ACCESSION NEGOTIATIONS ACCORDING TO THE NEGOTIATING FRAMEWORK

- (1) The Republic of Slovenia shall lift its reservations as regards opening and closing of negotiation chapters where the obstacle is related to the dispute.
- (2) Both Parties shall refrain from any action or statement which might negatively affect the accession negotiations.

Article 10

STAND-STILL

- (1) Both Parties refrain from any action or statement which might intensify the dispute or jeopardize the work of the Arbitral Tribunal.
- (2) The Arbitral Tribunal has the power to order, if it considers that circumstances so require, any provisional measures it deems necessary to preserve the stand-still.

Article 11

- (1) The Agreement shall be ratified expeditiously by both sides in accordance with their respective constitutional requirements.
- (2) The Agreement shall enter into force on the first day of the week following the exchange of diplomatic notes with which the Parties express their consent to be bound.
- (3) All procedural timelines expressed in this Agreement shall start to apply from the date of the signature of Croatia's EU Accession Treaty.
- (4) The Agreement shall be registered with the Secretariat of the United Nations in accordance with Article 102 of the Charter of the United Nations.

PRILOG IV.

Zaključak slovenskog parlamenta glede dopune Prijedloga memoranduma Republike Slovenije o pitanju arbitraže prema Arbitražnom sporazumu između Vlade Republike Slovenije i Vlade Republike Hrvatske, potpisanog 4. studenog 2009.

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI ZBOR

Šubičeva ulica 4, 1000 Ljubljana
t: 01 478 94 00, f: 01 478 98 45, e: gp@dz-rs.si, www.dz-rs.si

Številka: 003-02 / 13 - 0003
Datum: 4. 2. 2013

Na podlagi drugega odstavka 3. člena Zakona o zunanjih zadevah (Uradni list RS, št. 113/03 - uradno prečiščeno besedilo 20-06- ZNOMCMO, 76/08, 108/09 in 80/10-ZUJD) in 112. člena Poslovnika državnega zbora (Uradni list RS št. 92/07 - uradno prečiščeno besedilo in 105/10) je Državni zbor Republike Slovenije na svoji seji dne 4. 2. 2013 sprejel naslednji

SKLEP

v zvezi z opredelitvijo Državnega zbora do dopolnitve Predloga memoranduma Republike Slovenije v zadevi arbitraže po Arbitražnem sporazumu med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Hrvaške, podpisanim 4. novembra 2009, z izhodišči kot so opisana v prilogi 1A

Državni zbor predlaga Vladi Republike Slovenije, da na arbitražno sodišče pošlje Memorandum Republike Slovenije v zadevi arbitraže po Arbitražnem sporazumu med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Hrvaške, kot je pripravljen s strani Ministrstva za zunanje zadeve v sodelovanju z odvetniško ekipo.

Republika Slovenija izjavlja, da je naloga arbitražnega sodišča določiti ozemeljski stik teritorialnega morja Republike Slovenije z odprtim morjem (stik Slovenije z odprtim morjem), torej ohranitev pravice Slovenije do stika z odprtim morjem, ki ga je imela na dan osamosvojitve 25. junija 1991.

Republika Slovenija bo kakršnokoli odločitev arbitražnega sodišča, ki ne bo zagotovila ozemeljskega stika teritorialnega morja Republike Slovenije z odprtim morjem v skladu s točko b prvega odstavka 3. člena in točko b 4. člena Arbitražnega sporazuma med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Hrvaške, ki zagotavlja uresničitev vitalnega interesa Republike Slovenije, štela kot odločitev *ultra vires* (v nasprotju z mandatom arbitražnega sodišča).

Jakob Presečnik,
podpredsednik

PRILOG V.

Pismo ministrice vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske Vesne Pusić tajniku Arbitražnog suda od 30. travnja 2015.

*Republic of Croatia
Ministry of Foreign and European Affairs
First Deputy Prime Minister and
Minister*

Mr Dirk Pulkowski
Registrar of the Arbitral Tribunal established
between the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia
PCA, The Hague

Zagreb, 30 May 2015

Dear Mr Pulkowski

Arbitration between the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia

I write to communicate to you a copy of Note Verbale 1482/2015 sent by the Ministry of Foreign and European Affairs of the Republic of Croatia to its counterpart in Slovenia, on 24 April 2015, and invite you to communicate this letter and a copy of the Note Verbale to the members of the Arbitral Tribunal. The Note Verbale concerns a recent statement made by the Minister of Foreign Affairs of Slovenia in which he indicates that he has unofficial information concerning the likely outcome of an aspect of the abovementioned proceedings. This is stated to be separate from the views of his counsel.

As recorded and reported, the statement by the Minister in Slovenian (an electronic recording of his words is attached) is as follows:

"Po informacijah, ki jih imam jaz, ki so sicer zelo neformalne, tudi na podlagi nekih občutkov, ki jih ima naša odvetniška skupina, ki je sestavljena iz najbolj uglednih svetovnih pravnika za pomorsko pravo, nekako imamo neki optimizem, da bo arbitražno sodišče določilo ta stih z odprtim morjem."

The English translation of the statement is:

"According to the information that I have, which is very much unofficial, as well as on the basis of a feeling that our legal team has, being composed of the world's best renowned scholars of the law of the sea, we are somehow optimistic in a way that the Arbitral Tribunal will determine that contact with the high seas."

You will appreciate that this intervention by the Minister of Foreign Affairs gives rise to serious concerns on the part of Croatia.

As you will see in the Note Verbale, these concerns are compounded by an earlier statement of the Slovenian Minister of Foreign Affairs, made on 7 January 2015 on the TV channel SLO 3. On that occasion, the Minister was reported to have stated that he

"had talks in The Hague last year ... And I made it very clear to the Arbitral Tribunal that if they do not fulfil this task - we in Slovenia shall consider that the Arbitral Tribunal has not executed its mandate. Because the contact with the high seas has not been determined ..." (a transcript of that statement is attached).

Croatia has reviewed the official transcript of the relevant meeting and notes that no reference is made to this matter.

Croatia is deeply troubled by language of both statements, which could be construed as implying that one of the Parties to the proceedings may have an informal channel of communication with the Tribunal that may compromise the arbitration procedure and its outcome.

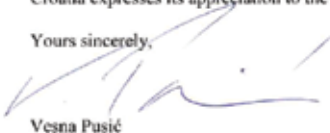
Moreover, taken together, these statements could also be seen as being intended to seek to bring pressure on the Tribunal. This has been a tendency also in the earlier phase of the proceedings when, on 4 February 2013, the Slovenian Parliament adopted the Conclusion according to which: *"The Republic of Slovenia declares that the task of the Arbitration Tribunal is to determine territorial contact of the territorial sea of the Republic of Slovenia with the High Seas (contact of Slovenia to the High Seas)"*, and also stated that Slovenia will consider any decision of the Arbitration Tribunal that would not ensure this as *"a decision ultra vires (in contravention of the mandate of the Arbitration Tribunal)"*.

In this regard, I recall that the Secretary General of the PCA, whom I met in September 2014 when he was a guest at the Bled Forum in Slovenia, offered assurances that both Parties would be treated equally in these proceedings. Such an approach is of the utmost importance to maintain the integrity of these arbitral proceedings, and to enhance the prospects for the peaceful settlement of other boundary disputes in southeast Europe.

I would be grateful for your confirmation that the Parties continue to be bound to "refrain from any actions or statements which might intensify the dispute or jeopardize the work of the Arbitral Tribunal", as required by Article 10(1) of the Arbitration Agreement.

Croatia expresses its appreciation to the Tribunal for its urgent attention.

Yours sincerely,

Vesna Pusić

PRILOG VI.

Pismo Arbitražnog suda Hrvatskoj i Sloveniji od 5. svibnja 2015.

DISCLOSED BY THE TRIBUNAL WITH THE CONSENT OF THE PARTIES

COUR PERMANENTE D'ARBITRAGE

PERMANENT COURT OF ARBITRATION

Professor Maja Seršić
Head of the Department of International Law
University of Zagreb, Faculty of Law
Trg maršala Tita 14
10000 Zagreb
Croatia

BY E-MAIL: MAJASERSIC@PRAVO.HR

H.E. Ambassador Andreja Metelko-Zgombić
Director-General
Directorate for European Law, International Law
and Consular Affairs
Ministry of Foreign and European Affairs
of the Republic of Croatia
Trg N.S. Zrinskog 7-8
10000 Zagreb
Croatia

BY E-MAIL:
ANDREJA.METELKO-ZGOMBIC@MVEP.HR

Professor Mirjam Škrk
Head of the Chair of International Law
Faculty of Law
University of Ljubljana
Poljanski nasip 2
1000 Ljubljana
Slovenia

BY E-MAIL: MIRJAM.SKRK@FF.UNI-LJ.SI

H.E. Ms. Simona Drenik, LL.M.
Minister Plenipotentiary
Legal Advisor, Cabinet of the Minister
Ministry of Foreign Affairs
of the Republic of Slovenia
Prešernova cesta 25
1001 Ljubljana
Slovenia

BY E-MAIL: SIMONA.DRENIK@GOV.SI,
SIMONA.DRENIK@GMAIL.COM

AG 144278

DETECT DEAL: +31 70 302 4260
E-MAIL: DULKOWSKI@PCA-CPA.ORG

5 May 2015

RE: ARBITRATION BETWEEN THE REPUBLIC OF CROATIA AND THE REPUBLIC OF SLOVENIA

Dear Agents,

I write on behalf of the Tribunal to acknowledge receipt of Croatia's letter of 30 April 2015 and Slovenia's letter of 1 May 2015.

The Tribunal is seriously concerned by the suggestion that one Party would have been privy to confidential information related to the Tribunal's deliberations. The Tribunal considers that such a meaning could be attributed to statements by the Slovenian Foreign Minister, and takes the view that such statements are unhelpful for the resolution of the present dispute.

In this regard, the Tribunal welcomes both Parties' unconditional acknowledgment of their obligations pursuant to Article 10(1) of the Arbitration Agreement. Accordingly, the Tribunal does not consider it necessary to make any specific order in this regard. The Tribunal however recalls the duty, incumbent on the arbitrators and the Parties' representatives alike, in Section 9.1 of the Terms of Appointment that "[t]he Parties shall not engage in any oral or written communications with any member of the Arbitral Tribunal *ex parte* in connection with the subject matter of the arbitration or any procedural issues that are related to the proceedings".

To the Tribunal, safeguarding the confidentiality of the deliberations until the issuance of an award is a matter of highest priority. While the Tribunal takes note of Slovenia's assurance that it has not received any information whatsoever as to any aspect of the outcome of the arbitration, the Tribunal has nonetheless examined the arrangements that it has put in place to ensure that no confidential information may be disclosed.

COUR PERMANENTE D'ARBITRAGE
Palais de la Paix, Carnegieplein 2, 2517 KJ La Haye, Pays-Bas
Téléphone: + 31 70 302 4165, Télécopie: + 31 70 302 4167
Courriel: bureau@pca-rga.org

PERMANENT COURT OF ARBITRATION
Peace Palace, Carnegieplein 2, 2517 KJ The Hague, The Netherlands
Telephone: + 31 70 302 4165, Facsimile: + 31 70 302 4167
E-mail: bureau@pca-rga.org

The Tribunal has also requested the PCA, serving as registry, to review the processes that it has put in place to protect confidential information and has found these to be satisfactory. In particular, access to electronic documents that contain elements of the Tribunal's deliberations is restricted to a small group of PCA staff with direct involvement in the case.

The Tribunal is therefore confident that no information about the likely outcome of any aspect of the arbitration has been disclosed. The Tribunal and the PCA shall continue treating information relating to the Tribunal's deliberations with the greatest care.

Yours sincerely,

Dirk Pulikowski

Senior Legal Counsel
-Registrar-

cc: Judge Gilbert Guillaume (by e-mail: g.m.guillaume@orange.fr)
Professor Vaughan Lowe QC (by e-mail: vlowe@essexcount.net)
Judge Bruno Simma (by e-mail: judgesimma@gmail.com)
Dr. Jeměj Sekolec (by e-mail: js@sekolec.com)
Professor Budislav Vukas (by e-mail: budislav.vukas@gmail.com)

PRILOG VII.

Transkripti razgovora Jerneja Sekoleca, člana Arbitražnog suda, i Simone Drenik, zastupnice Slovenije pred Arbitražnim sudom*

Transkript br. 1 Izvadak (1:20-3:05)

- Jernej Sekolec:** About the division of the Bay, a bigger part, a smaller part, we do not yet have a solution there. At one point, it was mentioned $\frac{1}{4}$ to $\frac{3}{4}$, but then the President¹ on more occasions mentioned $\frac{2}{3}$, $\frac{1}{3}$.
- Simona Drenik:** Yes.
- Jernej Sekolec:** Then, the line which would delimit the territorial sea would run from that point on the base line...
- Simona Drenik:** Yes.
- Jernej Sekolec:** ...of the Bay, where that line... In the worst example, it should not go below $\frac{1}{3}$.
- Simona Drenik:** Yes.
- Jernej Sekolec:** From there, the line would run towards the Italian boundary.
- Simona Drenik:** In which direction? In a straight line?
- Jernej Sekolec:** Ahh, that is still, we do not yet have..., it is still open. There are a few, we have a hyperbole, which is not good, because, you know, like a round line.
- Simona Drenik:** No, it is not... It is not pra...

* *Excerpts from Recordings of Conversations Between Dr. Jernej Sekolec, Member of the Arbitral Tribunal, and Ms. Simona Drenik, Agent of the Republic of Slovenia*, Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske, 2015., <http://www.mvep.hr/files/file/dokumenti/arbitraz/hr/150820-excerpts-from-recordings-between-dr-sekolec-and-mr-drenik-14082015.pdf> (23. studenoga 2020.). Tonske zapise dvaju telefonskih razgovora između Jerneja Sekoleca, člana Arbitražnog suda kojeg je imenovala Slovenija, i Simone Drenik, zastupnice Slovenije pred Arbitražnim sudom objavili su 22. srpnja 2015. mediji, prvo *Kurir* i *Newsweek Srbija* u Srbiji, a zatim i *Večernji list* u Hrvatskoj. Izvatci iz zapisa transkriptirani su i prevedeni sa slovenskog na engleski jezik od strane Ministarstva vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske. Jezik zapisa je slovenski sa sporadičnom upotrebom engleskog jezika, koji je označen kurzivom u tekstu.

1 Gilbert Guillaume, predsjednik Arbitražnog suda.

- Jernej Sekolec:** That is not practical, no, we all agreed, it has to be a straight line.
- Simona Drenik:** Yes.
- Jernej Sekolec:** The more to the south it would go, the shorter the corridor would be. The further to the north it would go, the longer it would be.
- Simona Drenik:** Yes, of course, that was also our concept.

Transkript br. 1 Izvadak (16:30-26:02)

- Simona Drenik:** Like Pellet,² Pellet said '*Knowing Guillaume*,³ we will get most of the Piran Bay, we will get the junction, *we will loose on Dragonja, we will lose on Dragonja.*'
- Jernej Sekolec:** Yes, that is from, he looks at it ...
- Simona Drenik:** He told that to the Minister,⁴ too, he told that to the Minister, he told that to everyone, you know, so I prepared our politicians that we are very pessimistic about Dragonja, so they know, but it would a positive *outreach* if we got something.
- Jernej Sekolec:** Yes, and now, of course, those two also, possibly, are not saying, who, we don't have a clear majority yet, those two are quiet, but those two are, I mean, I don't know, we will still discuss it, but when he was saying that, those two were quiet, it was almost ...
- Simona Drenik:** According to me, they already agreed amongst themselves. If you ask me.
- Jernej Sekolec:** I also think that. And ...
- Simona Drenik:** Because it is about (*inaudible*), as if... (*inaudible*) The three of them, and the two of you. Now the three of them have, according to me, already talked about it, have already agreed to a certain point, now they want to know what you two have to say. Actually, he is presenting you what they have agreed on, and what they still have questions about ...
- Jernej Sekolec:** Yes.
- Simona Drenik:** That is my opinion, I think.
- Jernej Sekolec:** When we had *coffee break*, Guillaume came to me and said, between us, in four eyes, '*you are pushing very hard, but you know, Croatia ...*' He said, '*you got what you needed in the sea.*'
- Simona Drenik:** That's true.
- Jernej Sekolec:** *You should not be pushing so hard.* And now, I mean.
- Simona Drenik:** Yes.

2 Alain Pellet, odvjetnik Slovenije.

3 Gilbert Guillaume, predsjednik Arbitražnog suda.

4 Karl Erjavec, ministar vanjskih poslova Republike Slovenije.

- Jernej Sekolec:** He said that. And I, I mean, I will still *push very hard on important issues*.
- Simona Drenik:** You know, just say.
- Jernej Sekolec:** But even here, I will, I have to say. I believe that Lowe⁵ and Simma⁶ can still... I don't have a feeling that they have already reached an agreement. I think, they developed a regime, I mean, I think, with respect to *junction*... With respect to *land*, they still... They still respect the possibility that they do not know all of it yet. For example, I started to explain which weird results the cadastral boundary would cause.
- Simona Drenik:** Yes.
- Jernej Sekolec:** That example of...
- Simona Drenik:** Yes. The problem is that the demarcation later on will be so complicated.
- Jernej Sekolec:** Yes, yes, for example, the train station on the other side of the Sutla. I mean, they were not aware of that, and now this is for them a little, you understand. He said, we have to be careful not to... I said you cannot, that is the Schengen boundary, it will criss-cross, a little bit to one side, a little bit to the other side.
- Simona Drenik:** The infrastructure, the roads, it is impossible.
- Jernej Sekolec:** The roads, the *power lines* and all. That they have to be careful. That is why I would now, I would say, because you and me have to meet anyway, to go through those questions of the cadaster along the Dragonja again, I still think that is an open question.
- Simona Drenik:** The best is if you come and see me once.
- Jernej Sekolec:** So that we have a *workable* and comprehensive overview of *effectivités* along the entire 500-600 kilometres...
- Simona Drenik:** 670.
- Jernej Sekolec:** ... so that I can easily present it to them.
- Simona Drenik:** Do you know what is important, according to me? Perhaps, tell to Guillaume on one occasion, one-on-one, that in a

5 Vaughan Lowe, član Arbitražnog suda.

6 Bruno Simma, član Arbitražnog suda.

nutshell you are *pushing*, as he said, on the land because it is not unimportant to us because it is *populated*, that in a nutshell, the really important are the four things. Those are the dykes on the Mura, which we built and which are important for the flooding protection of our area, that Brezovec-del settlement, Drage and the salt pans. Those four and say, conditionally, also the Tomšič plot. That one we could get just according to the law. They were placed in Istria, which means that the right was given to us. If it's in the central part, they would be given to Croatia.

Jernej Sekolec:

Yes, yes.

Simona Drenik:

Say that Trdinov vrh, you will not complicate.

Jernej Sekolec:

Yes, but, OK, I think...

Simona Drenik:

Say those things are important, that those four things are important. To minimize, maybe he is afraid that this will complicate things, those four things are important to us, to you, and it seems to me that they are not important to Croatia. We will lose those inhabitants, which will be a catastrophe for the people, and also, let him know that this is it.

Jernej Sekolec:

Yes.

Simona Drenik:

He understands it. He was a diplomat, and he is subtle to that 'you get *what you need*', right?

Jernej Sekolec:

Yes, yes. But, in addition...

Simona Drenik:

He is right, no?

Jernej Sekolec:

Yes, I think, to me it seemed, purely politically in Slovenia, I mean, you have to tell me this...

Simona Drenik:

Yes.

Jernej Sekolec:

The question that, for example, that on the Kupa and the Sutla, it would not be on the water, in the middle of the river.

Simona Drenik:

On the Kupa it is, Croatia retreated there.

Jernej Sekolec:

Alright.

Simona Drenik:

It runs in the middle.

Jernej Sekolec:

Yes, on the Sutla, too.

Simona Drenik:

On the Sutla, too, yes.

- Jernej Sekolec:** There it is still a little zig-zag, right?
- Simona Drenik:** It is still a little zig-zag. That is complicated.
- Jernej Sekolec:** That is complicated, and people would not understand that. They, I mean, the inhabitants.
- Simona Drenik:** For sure.
- Jernej Sekolec:** Right? We have to find ...
- Simona Drenik:** You know, also ...
- Jernej Sekolec:** I did not get that them to, in principle, conclude, to say '*rivers are the borders*', and then we can go, possibly, left or right, depending on the *effectivités*, or I don't know what else.
- Simona Drenik:** But, the cadaster. How do you treat the cadaster - as title or as *effectivités*?
- Jernej Sekolec:** Well, now, I first had the feeling that they, somehow, said the cadaster was the title. I said 'for God sakes, it is not the title, it is historically not the title', I mean, it was not the purpose, it was done in different periods ...
- Simona Drenik:** It is not aligned.
- Jernej Sekolec:** Different people did it.
- Simona Drenik:** It is not aligned. Tell them, you can't see how the demarcation will proceed if each comes with their cadaster, and won't be able to agree whose cadaster is valid. It will not be the *definitive solution*.
- Jernej Sekolec:** Yes, but, for example.
- Simona Drenik:** You have *gaps*, right? Croatia claims *gaps*, you know.
- Jernej Sekolec:** *Gaps*, for example. They say – '*gaps*', there we have to find something'. But, there what can you ...
- Simona Drenik:** *Gaps* are where ... We did not know how to identify them.
- Jernej Sekolec:** Yes.
- Simona Drenik:** You don't know, even we don't know where all the *gaps* are, because all of it was never examined.
- Jernej Sekolec:** Yes.
- Simona Drenik:** Croatia nowhere defines where the *gaps* are. It is clear. There may be even more. The entire cadaster was never compared, it were merely the major differences in the cadaster which were compared. Which means that in reality, where the

gaps are the boundary needs to be determined anew if you take cadaster as an excluded criterion, right? It is a problem.

Jernej Sekolec:

Now we are at a point that the cadaster is a sort of *effectivités*.

Simona Drenik:

Alright. An important one.

Jernej Sekolec:

And, and, we will (*inaudible*) *effectivités* (*inaudible*).

Simona Drenik:

Everything together. An important one.

Jernej Sekolec:

We will have to go precisely, from sector to sector, but ...

- Jernej Sekolec:** OK, you said you could easily prepare those ...
- Simona Drenik:** Yes, *effectivités*. I want to know, which way?
- Jernej Sekolec:** Hmm, OK, well, one possibility is... You could do it in two ways. One way is just a list of *effectivités*, if you have some ... and that list I would then give to Dirk⁷ so he can include it ...
- Simona Drenik:** Yes, I can give you that easily.
- Jernej Sekolec:** But, if you have something textual, for me, that would also be ...
- Simona Drenik:** Yes. You know what I meant. If you could come to me. When did you plan to be in Ljubljana?
- Jernej Sekolec:** You know, next week is that conference so I will be in Slovenia. But... So we could easily get together.
- Simona Drenik:** Great.
- Jernej Sekolec:** Already on Tuesday I will be at the conference, and on Wednesday I go back to Vienna. But ...
- Simona Drenik:** In the afternoon. In the afternoon.
- Jernej Sekolec:** Yes.
- Simona Drenik:** What about Wednesday morning?
- Jernej Sekolec:** On Wednesday, yes, I will see if I can, perhaps, possibly in the morning I can come to you.
- Simona Drenik:** You know, I could prepare that for you. But, one thing is that it would be good for all those documents that they are sent so that you brought along your computer.
- Jernej Sekolec:** Yes. I have a *file*.
- Simona Drenik:** And then we. And then on your computer we save a *file*, and just transfer the documents, you know, the text. That is just so that afterwards you are recorded as the author of the *file*.
- Jernej Sekolec:** I understand, I understand, yes, yes.

7 Dirk Pulkowski, viši pravni savjetnik Stalnog arbitražnog suda, ujedno i tajnik Arbitražnog suda osnovanog od strane Republike Hrvatske i Republike Slovenije.

- Simona Drenik:** If not, then it is nobody, or afterwards, someone there could find out that I am the author of the *file*. If I just opened the *file* with the key like on my computer, and transfer it to you into a new *file*, for each *effectivité*, we open a new one on your computer and save it, that is the best way, it would be good to do it that way.
- Jernej Sekolec:** Yes, alright. (...)

- Jernej Sekolec:** It seems to me, if we go into details, according to the cadaster, you can determine the entire boundary, not minding the...
- Simona Drenik:** The cadaster, but neither of the sides... Even Croats did not. You know, we did not provide our part of the cadaster. (*inaudible*) If we are later on asked to provide our cadaster...
- Jernej Sekolec:** I also said that, in fact...
- Simona Drenik:** We, you know, it is not only the cadastral line, but also the entire description.
- Jernej Sekolec:** Would it be, I am interested, is there anything useful in that descriptive part, if I looked at it?
- Simona Drenik:** For the cadaster?
- Jernej Sekolec:** Yes.
- Simona Drenik:** Yes, it is.
- Jernej Sekolec:** If part of the textual part would give me something useful.
- Simona Drenik:** The descriptive part, yes.
- Jernej Sekolec:** You know, so I would say – ‘Dear arbitrators, we have quite incomplete records here, we have this God forsaken Expert Group, you know, from year 1996, but this is incomplete and also problematic...’
- Simona Drenik:** But the Expert Group already at Kot, at Novi Kot, did not take the cadaster into account, they admitted it was not the cadaster, but that it was the demarcation. Even they did not...
- Jernej Sekolec:** But, I would say... ‘You know what’... I don’t think they will be too dogmatic. I will say ‘I went to look at the Slovenian description of the cadaster, I give you the following examples, here, here, here, here.’
- Simona Drenik:** Yes.
- Jernej Sekolec:** If there will be something useful for me therein, I would give that as my own record.
- Simona Drenik:** Yes, I understand. Yes. The hamlets, those four things, the dykes. The dykes, the hamlets.
- Jernej Sekolec:** On the Mura, Brezovec-del, Drage, and saltpans.
- Simona Drenik:** Saltpans, yes.

Transkript br. 1 Izvadak (44:13-47:18)

- Jernej Sekolec:** Now, if you can give me just that list of documents of *effectivités*, whenever you can, so I can then give it to Dirk,⁸ to send it to him...
- Simona Drenik:** I would like us to transfer it, to your computer.
- Jernej Sekolec:** Let's do it next week then.
- Simona Drenik:** OK, great.
- Jernej Sekolec:** If it will be needed, if it won't work other way, I cannot tell you now, but perhaps on Wednesday morning, perhaps...
- Simona Drenik:** OK.
- Jernej Sekolec:** Around eight. We can do it, because then I have to go.
- Simona Drenik:** OK.
- Jernej Sekolec:** So we can do it.
- Simona Drenik:** OK, great, fine with me.
- Jernej Sekolec:** Alright. Then we will work on the textual part, which will be in the form of my notes.
- Simona Drenik:** Yes. Yes. Great.
- Jernej Sekolec:** That they are also suitably, neutrally phrased, so to say, diplomatically.
- Simona Drenik:** What about (*inaudible*) ...*summary*.
- Jernej Sekolec:** With respect to the *summary* that Dirk prepared.
- Simona Drenik:** Yes.
- Jernej Sekolec:** Yes, that is to us, that is, they were content, there was duplication, for example, from the transcripts it was repeated what was in the *submissions*, so that needs to be corrected so that it reads more easily, so that there is no duplication.
- Simona Drenik:** Yes.
- Jernej Sekolec:** But in principle...
- Simona Drenik:** Yes, in principle it was alright.
- Jernej Sekolec:** It was useful. That will be, that will be, in part, it was not said...

8 Dirk Pulkowski, viši pravni savjetnik Stalnog arbitražnog suda, ujedno i tajnik Arbitražnog suda osnovanog od strane Republike Hrvatske i Slovenije.

Simona Drenik:

Yes. Yes.

Jernej Sekolec:

That will be part of the future award.

Simona Drenik:

Yes, I understand. Of the *award*. I think (*inaudible*) really limit to the most important matters. Possibly, I would not give it as a text, but rather as commentary which you could give them *to consider*.

Jernej Sekolec:

Yes, yes, correct.

Simona Drenik:

You know, so that it would not look like you want to give them some text, but merely as commentary *to consider this and this*. Just a few things. That with respect to the vital interest seems to me to be the main, the main commentary, others are less important, are OK. You know, but those few things, those are not that important, those seem to be actually, that he did not find the right balance.

Jernej Sekolec:

Yes, yes, alright.

Simona Drenik:

That is all. (*inaudible*) At the sea, it was meant that it would be patched, *the language*.

Transkript br. 2 Izvadak (4:10-6:16)

- Jernej Sekolec:** (...) Slovenia in the *Memorial*, in that first *submission*, went for all of it. Cadastral district Sečovelje, including Mlini.
- Simona Drenik:** Yes, yes. All.
- Jernej Sekolec:** Škrile, Škudelin, all.
- Simona Drenik:** Yes.
- Jernej Sekolec:** In that, really, you did not say that it was somewhat doubtful, Škudelin and ...
- Simona Drenik:** No, no, not at the beginning, we did that later.
- Jernej Sekolec:** You did that later. And I will press for it really forcefully.
- Simona Drenik:** How about, I am thinking, what if one day you got together with Bruno?⁹ With Simma.
- Jernej Sekolec:** Listen, I agreed to meet with Bruno for dinner at his home, in any case.
- Simona Drenik:** Aha, great! And, you know, you give him one or two (*murmur*), say, OK, you know 'I looked at this, so you know, I think ...' Not that you would give him 500 arguments. But you say 'I think, look at this...' He is not just anybody. Maybe he will then present it, but if you present it, he will look at it, Guillaume I mean. But if Simma says 'Oh, it seems to me, we could look at this again.'
- Jernej Sekolec:** Yes.
- Simona Drenik:** You know (*inaudible*), so for sure, Simma knows best, best understands this.
- Jernej Sekolec:** Yes. I will work on Simma, we have already agreed to have dinner. But, I said, this is about *title*, and if we say let us leave that question, this *typographical error*, Škudelin and all... but the old Austrian cadastral survey.
- Simona Drenik:** Cadastral district of Sečovelje.. Cadastral district of Piran.
- Jernej Sekolec:** Cadastral district of Piran, yes.

9 Bruno Simma, član Arbitražnog suda.

- Jernej Sekolec:** I think that the chances are good that the status, that the status will remain internal waters up to the base line. And that, of course, the division 25:75, or 33...
- Simona Drenik:** 33:66, yes. I wanted to say that, if it will be so, Vukas¹⁰ will very much jump because of that.
- Jernej Sekolec:** He, he was, he was going crazy. He was...
- Simona Drenik:** He will even more. I think you have to be very careful, as soon as he speaks (*inaudible*), they are on our side anyway. But, if Vukas will flip out a lot, you can easily say that 'If that would be easier for the Croatian colleague, it would probably also be OK if Slovenia gets 3/4 of the Bay and that they are not internal waters.'
- Jernej Sekolec:** Aha.

10 Budislav Vukas, član Arbitražnog suda.

PRILOG VIII.

Priopćenje za javnost Arbitražnog suda od 23. srpnja 2015.

PERMANENT COURT OF ARBITRATION Peace Palace, Carnegieplein 2, 2517 KJ The Hague, The Netherlands Telephone : +31 70 302 4165 Facsimile : +31 70 302 4167 E-mail : bureau@pca-cpa.org Website : www.pca-cpa.org		COUR PERMANENTE D'ARBITRAGE Palais de la Paix, Carnegieplein 2, 2517 KJ La Haye, Pays-Bas Téléphone : +31 70 302 4165 Télécopie : +31 70 302 4167 Courriel : bureau@pca-cpa.org Site Internet : www.pca-cpa.org
--	---	---

PCA PRESS RELEASE

ARBITRATION BETWEEN THE REPUBLIC OF CROATIA AND THE REPUBLIC OF SLOVENIA

THE HAGUE, 23 July 2015

Dr. Jernej Sekolec resigns from the Arbitral Tribunal

In the arbitration between the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia, Dr. Jernej Sekolec has resigned from the Arbitral Tribunal. The Tribunal notified the Parties of Dr. Sekolec's withdrawal as arbitrator today.

Pursuant to the Arbitration Agreement between the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia dated 4 November 2009, it now falls to the Government of the Republic of Slovenia to appoint an arbitrator to replace Dr. Sekolec as member of the Tribunal. Article 2, paragraphs 2 and 3, of the Arbitration Agreement provides:

(2) Each Party shall appoint a further member of the Arbitral Tribunal within fifteen days after the appointments referred to in paragraph 1 have been finalised. In case that no appointment has been made within this delay, the respective member shall be appointed by the President of the Arbitral Tribunal.

(3) If, whether before or after the proceedings have begun, a vacancy should occur on account of the death, incapacity or resignation of a member, it shall be filled in accordance with the procedure prescribed for the original appointment.

Once reconstituted, the Tribunal intends to resume its deliberations in the present arbitration without delay.

Further information about the proceedings is available on the PCA Case Repository (<http://www.pcacases.com>).

* * *

Contact: Permanent Court of Arbitration
E-mail: bureau@pca-cpa.org

Page 1 of 1

PCA 150083

**Pismo ministrice vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske
Vesne Pusić tajniku Arbitražnog suda od 24. srpnja 2015.**

*Republic of Croatia
Ministry of Foreign and European Affairs
First Deputy Prime Minister and
Minister*

Mr Dirk Pulkowski
Registrar of the Arbitral Tribunal established
between the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia
PCA, The Hague

Zagreb, 24 July 2015

Dear Mr Pulkowski:

Arbitration between the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia

I write on behalf of the Government of the Republic of Croatia in regard to the shocking development that calls into serious doubt the integrity and fairness of the entire arbitration proceedings.

Attached is a copy of the newspaper article published on 22 July 2015 in the Croatian daily newspaper. I also attach a link from the Serbian newsweek.rs with the link to the audio recording of the conversations described in it, as well as the audio from Croatian Television. I would also like to recall my letter sent to you on 30 April, Slovenia's reaction dated 1 May, as well as the response by the Tribunal dated 5 May 2015.

The conversations between Mr. Sekolec, the arbitrator appointed by Slovenia, and Ms. Simona Drenik, the Agent of Slovenia, reveal that the most fundamental principles of procedural fairness, due process, impartiality and integrity of the arbitral process have been systematically and gravely violated, to the prejudice of Croatia. As you will be aware, the Terms of Appointment provide in Section 9.1 that "(t)he Parties shall not engage in any oral or written communications with any member of Arbitral Tribunal *ex parte* in connection with the subject matter of the arbitration or any procedural issues that are related to the proceedings."

In the wake of the unprecedented situation that the publication of these materials has given rise to, we note the resignation of Arbitrator Sekolec, as noted by the Permanent Court of Arbitration. We understand that Ms. Drenik has also resigned as Agent of Slovenia.

The two resignations do not begin to address the gravity of the situation. The communications appear to reveal that Arbitrator Sekolec *inter alia* disclosed critical elements of the Arbitral Tribunal's deliberations to Slovenia's Agent; advised her on

the issues on which he believed the Tribunal was inclined to rule in Slovenia's favour, and on which issues it was not so inclined; requested that Ms. Drenik provide him with arguments and "facts" not already in the record so that he could use them in his discussions with other members of the Arbitral Tribunal as his own; conspired with Ms. Drenik to assure that the other members of the Tribunal would not know their true source; communicated these arguments and "facts" to the other members of the Tribunal on the basis that they were his own.

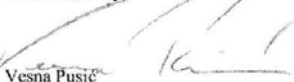
Croatia is deeply alarmed by these events. The apparent collusion between Arbitrator Sekolec and Ms. Drenik is without known precedent, reflecting a fundamental breach of professional ethics and dishonesty that gives rise to a violation of fundamental due process and prejudice to Croatia.

On the basis of what has been made publicly available, Croatia considers that the entire arbitral process has been tainted by the actions of Arbitrator Sekolec and Ms. Drenik. To our further dismay, arbitrator Sekolec appears to have had numerous conversations, dinners, and written communications with other members of the Tribunal, and with members of the PCA staff, during the more than 13 months that have passed since the end of the oral hearings, when the submission of argument and evidence by the Parties was closed. Croatia has difficulty understanding how it would be possible, at this juncture, for the other members of the Tribunal, or the PCA staff, to distinguish between the arguments and "facts" presented by Slovenia through Arbitrator Sekolec, and those developed solely by Arbitrator Sekolec on his own. The official records appear to have been corrupted by improper argument and "facts" submitted by one of the Parties after the close of the written proceedings and the hearings.

In these circumstances, Croatia asks that the Tribunal suspend the proceedings with immediate effect.

At the same time, I am bound to invite the remaining members of the Tribunal to review the totality of the materials presented, and reflect on the grave damage that has been done to the integrity of the entire proceedings, as well as to public perceptions of the legitimacy of the process. I express my appreciation to the remaining members of the Tribunal for their urgent attention in this matter.

Yours sincerely,

Vesna Pusic

Zaključak o obvezi Vlade Republike Hrvatske na pokretanje postupka za prestanak Sporazuma o arbitraži između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Slovenije potpisanoga 4. studenoga 2009.*

Na temelju članka 81. Ustava Republike Hrvatske i provedene rasprave o događajima povezanim uz Sporazum o arbitraži između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Slovenije, Hrvatski sabor na izvanrednoj sjednici 29. srpnja 2015. donio je

ZAKLJUČAK

**O OBVEZI VLADE REPUBLIKE HRVATSKE NA POKRETANJE POSTUPKA
ZA PRESTANAK SPORAZUMA O ARBITRAŽI IZMEĐU VLADE
REPUBLIKE HRVATSKE I VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE POTPISANOG
4. STUDENOGA 2009.**

Hrvatski sabor obvezuje Vladu Republike Hrvatske na pokretanje postupka za prestanak Sporazuma o arbitraži između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Slovenije potpisanog 4. studenoga 2009. u Stockholmu, koji je na snazi od 29. studenoga 2010., zbog bitne povrede njegovih odredbi od strane Republike Slovenije.

Klasa: 022-03/15-01/118

Zagreb, 29. srpnja 2015.

HRVATSKI SABOR

Predsjednik

Hrvatskoga sabora

Josip Leko, v. r.

* NN, br. 85/2015.

Odluka o pokretanju postupka za prestanak Sporazuma o arbitraži između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Slovenije

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE

Na temelju članka 31. stavka 2. Zakona o Vladi Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 150/2011 i 119/2014), a u vezi s člankom 60. Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora (Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 16/93 i 9/98) te u skladu sa Zaključkom Hrvatskoga sabora o obvezi Vlade Republike Hrvatske na pokretanje postupka za prestanak Sporazuma o arbitraži između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Slovenije potpisanog 4. studenoga 2009. godine, od 29. srpnja 2015. godine, Vlada Republike Hrvatske je na sjednici održanoj 30. srpnja 2015. godine donijela

ODLUKU

**o pokretanju postupka za prestanak Sporazuma o arbitraži
između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Slovenije
zbog njegove povrede**

I.

Pokreće se postupak za prestanak Sporazuma o arbitraži između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Slovenije, potpisanog u Stockholmu 4. studenoga 2009. godine, a koji je stupio na snagu 29. studenoga 2010. godine (Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 12/2009 i 9/2010), zbog njegove povrede od strane Republike Slovenije.

II.

Zadužuje se Ministarstvo vanjskih i europskih poslova da u ime Vlade Republike Hrvatske uputi diplomatsku notu kojom će obavijestiti Vladu Republike Slovenije kako su se zbog povrede odredaba Sporazuma iz točke I. ove Odluke od strane Republike Slovenije, koje su bitne za ostvarenje predmeta i svrhe spomenutoga Sporazuma, stekli uvjeti za njegov prestanak sukladno pravilima međunarodnog prava te da od datuma upućivanja spomenute note Republika Hrvatska prestaje primjenjivati Sporazum iz točke I. ove Odluke.

III.

Razrješuju se dr. sc. Maja Seršić dužnosti zastupnice Republike Hrvatske i Andreja Metelko-Zgombić, dužnosti su-zastupnice Republike Hrvatske, u postupku pred Arbitražnim sudom.

IV.

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Klasa: 022-03/15-11/59
Urbroj: 50301-21/21-15-1
Zagreb, 30. srpnja 2015.

PRILOG XII.

Diplomska nota Hrvatske Sloveniji od 30. srpnja 2015.

REPUBLIC OF CROATIA
MINISTRY OF FOREIGN
AND EUROPEAN AFFAIRS

Note No. 3303/2015

The Ministry of Foreign and European Affairs of the Republic of Croatia presents its compliments to the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Slovenia and has the honour to notify the following:

The Republic of Croatia considers that it is entitled to terminate the Arbitration Agreement between the Government of the Republic of Croatia and the Government of the Republic of Slovenia (signed on 4 November 2009 and entered into force on 29 November 2010). In accordance with Article 60, paragraph 1 of the Vienna Convention on the Law of Treaties, the Republic of Croatia considers that the Republic of Slovenia has engaged in one or more material breaches of the Arbitration Agreement. The Republic of Croatia hereby provides the notification pursuant to Article 65, paragraph 1 of the Vienna Convention that it proposes to terminate forthwith the Arbitration Agreement.

This notification is made pursuant to the *Ruling of the Croatian Parliament on the obligation of the Government of the Republic of Croatia to begin the procedure of termination of the Arbitration Agreement between the Government of the Republic of Croatia and the Government of the Republic of Slovenia signed on 4 November 2009, of 29 July 2015* and in accordance with the *Decision of the Government of the Republic of Croatia to begin the procedure of termination of the Arbitration Agreement between the Government of the Republic of Croatia and the Government of the Republic of Slovenia because of its breach, of 30 July 2015*.

By violating one or more provisions that are "essential to the accomplishment of the object or purpose of the [Arbitration Agreement], the Republic of Slovenia has materially breached the Arbitration Agreement within the meaning of Article 60, paragraph 3 of the Vienna Convention. The acts giving rise to the violations are evidenced in the actions recorded in publicly available conversations between the Agent of Slovenia, for which the Republic of Slovenia is internationally responsible, and the arbitrator appointed by Slovenia. These conversations record blatant, systematic and repeated violations of the most fundamental principles of arbitral procedure, including procedural fairness, due process, equality of arms and independence. As a result of the actions of the Republic of Slovenia, the impartiality and integrity of the arbitral proceedings have been irrevocably damaged, giving rise to a manifest violation of the rights of Croatia.

The actions for which Slovenia is internationally responsible have violated *inter alia* Article 6 of the Arbitration Agreement, by violating the agreed procedure and rules of confidentiality and Article 10 of the Arbitration Agreement, which obliges the parties to "refrain from any action or statement which might jeopardize the work of the Arbitral Tribunal".

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS
OF THE REPUBLIC OF SLOVENIA
Ljubljana

Trg Nikole Šubića Zrinskog 7-8, 10000 Zagreb, Phone: +385 (1) 456 99 64, Fax: +385 (1) 455 17 95

These provisions are essential to the accomplishment of the object and purpose of the Arbitration Agreement. The illegal and unethical activities of the Agent of Slovenia and the arbitrator appointed by Slovenia have corrupted the entire procedure, by seeking to integrate additional "evidence" and "arguments" after the close of the written proceedings and hearings. Publicly available material establishes that documents were given to an arbitrator by the Agent of Slovenia after the closure of the public proceedings, and were presented by that arbitrator to other arbitrators and the secretariat of the PCA as his own, or were inserted into the official record as a result of these actions by the Tribunal's secretariat. Such actions violate the most fundamental and basic tenets of fairness and integrity in international legal proceedings of this kind. As a result of these acts it is no longer possible to distinguish between evidence and material which is properly part of the official record, and evidence introduced by illicit, unlawful and unethical means.

As a consequence, the entire arbitral process has been tainted and compromised, such that the mechanisms available within the Arbitration Agreement and means at the disposal of the Arbitration Tribunal cannot repair the far-reaching and irreversible damage that has been done. The irreparable harm that has been done to the factual record before the Arbitral Tribunal precludes the Tribunal from accomplishing its main tasks, as provided for in Articles 3 and 4 of the Arbitration Agreement.

Principles of fairness and integrity having been violated, irreparable harm has been done to the legitimacy and prospects of the process. In the absence of any possibility that the arbitral process will now be seen to be fair and proper, and to meet all applicable standards, the object and purpose of the Arbitration Agreement cannot be accomplished.

Taking all this in account, Ministry of Foreign and European Affairs of the Republic of Croatia has the honor to notify its entitlement to propose the termination of the Arbitration Agreement between the Government of the Republic of Croatia and the Government of the Republic of Slovenia, signed on 4 November 2009 and entered into force on 29 November 2010.

The Ministry of Foreign and European Affairs of the Republic of Croatia also notifies the Republic of Slovenia that from the date of this note the Republic of Croatia ceases to apply the Arbitration Agreement.

The Ministry of Foreign and European Affairs of the Republic of Croatia shall communicate this notification to the Secretary – General of the United Nations in his capacity as the depositary of the Arbitration Agreement between the Government of the Republic of Croatia and the Government of the Republic of Slovenia, signed on 4 November 2009 and entered into force on 29 November 2010.

The Ministry of Foreign and European Affairs of the Republic of Croatia avails itself of this opportunity to renew to the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Slovenia the assurances of its highest consideration.

PRILOG XIII.

Pismo ministrice vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske Vesne Pusić tajniku Arbitražnog suda od 31. srpnja 2015.

*Republic of Croatia
Ministry of Foreign and European Affairs
First Deputy Prime Minister and
Minister*

Mr Dirk Pulkowski
Registrar of the Arbitral Tribunal established
between the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia
PCA, The Hague

Zagreb, 31 July 2015

Dear Mr Pulkowski

I write to you following my previous letter dated 24 July 2015, regarding the arbitration proceedings between the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia, with respect to actions of the former Slovenian Agent and the former Member of the Tribunal appointed by Slovenia.

Since my previous letter, and upon thorough examination of the available evidence, the Government of the Republic of Croatia concluded that the arbitration process has been totally and irreversibly compromised. In the view of Croatia, arbitral proceedings cannot produce an impartial decision, notwithstanding the nomination of a replacement Member of the Tribunal. Croatia considers itself bound to express its surprise that the person appointed appears to be the "appointing authority" within the meaning of Article 12(1)(b) of the PCA Optional Rules for Arbitrating Disputes between Two States: see Article 2(1) of the Arbitration Agreement.

The official record of the entire arbitration has been contaminated, for reasons set out in my previous letter. There is no tool available for repairing the damage that has been occasioned to the proceedings and the Arbitration Agreement. The official records appear to have been corrupted by unlawful and unethical submissions by one of the Parties after the close of written proceedings and hearings, and no reasonable person would conclude that the actions that have occurred may not have influenced other actors in the arbitration process.

The arbitration process as a whole has been compromised to such an extent that Croatia is confident that the arbitration process cannot continue in this or any similar form. Croatia has entered into the arbitration process *bona fide* and with full confidence in the work of the Arbitral Tribunal, its Members and technical staff. This confidence was violated to the level that Croatia cannot further continue the process in good faith.

On 29 July 2015, the Croatian Parliament considered this situation and reached the conclusion that the arbitration process has been totally and irreversibly compromised. By its unanimous decision, it instructed the Government to initiate the termination of the Arbitration Agreement between the Government of the Republic of Croatia and the Government of the Republic of Slovenia signed on 4 November 2009. Yesterday, the Government undertook several decisions to this end.

In accordance with the relevant provisions of the Vienna Convention on the Law of Treaties, the Government informed the other Signatory to the Agreement of its intention to terminate this Agreement, notifying at the same time that as of the date of the notification it ceased to apply the Arbitration Agreement. The Secretary-General of the United Nations, in his capacity of the depositary of the Agreement, has equally been informed.

Having acted to terminate the Arbitration Agreement, the procedure to be followed next will be governed by Article 65 of the Vienna Convention. In this regard, Croatia is bound to point out that the Arbitration Agreement contains no provision with regard to the settlement of disputes arising in relation to the validity and effect of the Arbitration Agreement and the Tribunal is without competence to express any views as to the requirements for the termination of the Arbitration Agreement. In the event that Slovenia objects to the termination, Article 65(3) of the Vienna Convention provides that the parties shall "seek a solution through the means indicated in article 33 of the Charter of the United Nations".

I would also like to take this opportunity to inform you that the Government of the Republic of Croatia relieved Maja Seršić and Andreja Metelko-Zgombić of their respective duties as Agent and Co-Agent of the Republic of Croatia in the arbitration proceedings before the Arbitral Tribunal. Counsels and assistants have also been relieved of their engagement in the case.

I would ask that further communication, if needed, is addressed by the Tribunal to the Ministry of Foreign and European Affairs of the Republic of Croatia.

Yours sincerely,

Vesna Pusić

PRILOG XIV.

Pismo predsjednika Vlade Republike Hrvatske Zorana Milanovića predsjedniku Vlade Republike Slovenije Miru Ceraru od 31. srpnja 2015.

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
PREDSJEDNIK

Zagreb, 31. srpnja 2015.

Poštovani gospodine predsjedniče Vlade,

nastavno na našu prethodnu razmjenu pisama, uslijed događaja nastalih nakon javnog objavljivanja razgovora između agencije Republike Slovenije i arbitra imenovanog od strane Republike Slovenije u arbitražnom postupku koji su otkrili njihovo protupravno i neetično djelovanje, želim Vas izvijestiti o aktivnostima koje su Vlada Republike Hrvatske i Hrvatski sabor poduzeli.

Hrvatski sabor naložio je Vladi Republike Hrvatske da pokrene postupak prestanka Arbitražnog sporazuma, što je ona na svojoj južerašnjoj sjednici i učinila. U skladu s tom odlukom, Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske uputilo je Ministarstvu vanjskih poslova Republike Slovenije odgovarajuću diplomatsku notu. Republika Hrvatska je na odgovarajući način izvijestila i Arbitražni sud te Glavnog tajnika UN u njegovom svojstvu depozitara Sporazuma o arbitraži.

U međuvremenu, kako smo izvijestili, Arbitar kojeg je imenovala Republika Hrvatska također je podnio ostavku. Hrvatska nema namjeru imenovati novog Arbitra u arbitražnom postupku.

Kao što sam već naveo u mojem prethodnom pismu, za Republiku Hrvatsku je ovaj arbitražni postupak nepovratno kompromitiran, te je stoga bilo nužno poduzeti navedene korake. Republika Hrvatska je uvjeren da se postupak pred ovim Sudom ne može nastaviti, bez obzira na izmjene u njegovom sastavu.

Poduzete aktivnosti, za koje Republika Hrvatska smatra da su bile neophodne, ne smiju biti nepremostiva prepreka nastavku traženja rješenja za utvrđivanje zajedničke granice.

U tom smislu, poštovani gospodine predsjedniče Vlade, mišljenja sam da zajednička nastojanja Republike Hrvatske i Republike Slovenije da pronađu novi način rješenja ovog pitanja nema alternative. Naše dvije susjedne države, koje su istinski saveznici i partneri u EU i NATO, imaju puno više zajedničkog od onoga što nas ponekad možda i razdvaja. Kako bismo raspravili buduće zajedničke korake u rješavanju našeg bilateralnog problema pred odgovarajući međunarodni forum, izražavam spremnost ugostiti Vas u Hrvatskoj čim to Vama bude moguće. Jednako tako, spreman sam i doputovati u Sloveniju ako se Vama čini da bi to bilo praktičnije.

Predlažem da naši Kabineti dogovore tehničke detalje o datumu i mjestu sastanka.

S poštovanjem,

Nj. E. dr. Miro Cerar
Predsjednik Vlade
Republika Slovenija

PRILOG XV.

Ostavka člana Arbitražnog suda Budislava Vukasa

Dear Mr President,

I am writing to you in order to inform you and the Members of the Arbitral Tribunal that I am resigning as a member of the Arbitral Tribunal established under the Arbitration Agreement between the Government of the Republic of Croatia and the Government of the Republic of Slovenia, done at Stockholm on 4 November 2009.

The reason for my resignation are the numerous acts of Mr Jernej Sekolec, the arbitrator appointed by Slovenia, and Ms Simona Drenik, the Agent of Slovenia, which have violated the basic principles of a fair arbitration proceeding. The substance of their wrongful behavior has been provided in the letter of the Minister of Foreign and European Affairs of Croatia, Ms Vesna Pusić to Mr Dirk Pulkowski, dated 24 July 2015.

Mr Sekolec and Ms Drenik, both obviously aware of the gravity of their wrongful behaviour, have resigned from their duties in the arbitration process between Slovenia and Croatia. However, as in my opinion their resignation cannot rectify the detriment they have caused to the arbitration proceeding, I have decided to resign, with immediate effect, as arbitrator in the Slovenia-Croatia border dispute.

With kind regards,

Budislav Vukas

Zagreb, 30 July 2015

Priopćenje za javnost Arbitražnog suda od 5. kolovoza 2015.

PERMANENT COURT OF ARBITRATION

Peace Palace, Carnegieplein 2,
2517 KJ The Hague, The Netherlands

Telephone : +31 70 302 4165
Facsimile : +31 70 302 4167
E-mail : bureau@pca-cpa.org
Website : www.pca-cpa.org

COUR PERMANENTE D'ARBITRAGE

Palais de la Paix, Carnegieplein 2,
2517 KJ La Haye, Pays-Bas

Téléphone : +31 70 302 4165
Télécopie : +31 70 302 4167
Courriel : bureau@pca-cpa.org
Site Internet : www.pca-cpa.org

PCA PRESS RELEASE

ARBITRATION BETWEEN THE REPUBLIC OF CROATIA AND THE REPUBLIC OF SLOVENIA

THE HAGUE, 5 AUGUST 2015

Republic of Croatia notifies its intention to terminate the Arbitration Agreement – Judge Ronny Abraham resigns from the Arbitral Tribunal

By letter of 31 July 2015, the Republic of Croatia informed the Arbitral Tribunal that Croatia "cannot further continue the process [of the present arbitration] in good faith". Accordingly, Croatia stated that, "[i]n accordance with the relevant provisions of the Vienna Convention on the Law of Treaties," it "informed the other Signatory to the Agreement of its intention to terminate" the Arbitration Agreement between the Government of the Republic of Croatia and the Government of the Republic of Slovenia signed on 4 November 2009, noting that "as of the date of the notification it ceased to apply the Arbitration Agreement".

On 3 August 2015, Judge Abraham resigned from the Tribunal. Judge Abraham informed the Tribunal that he had agreed to his appointment in the hope that this "would help restore confidence between the Parties and the Arbitral Tribunal and to allow the process to continue normally, with the consent of both Parties." Having realized that "the current situation cannot meet that expectation," Judge Abraham considered that it was "no longer appropriate" for him to serve as arbitrator in the present proceedings.

Pursuant to the Arbitration Agreement, it now falls to the Government of the Republic of Slovenia to appoint an arbitrator to replace Judge Abraham as member of the Tribunal. Article 2, paragraphs 2 and 3, of the Arbitration Agreement provides:

(2) Each Party shall appoint a further member of the Arbitral Tribunal within fifteen days after the appointments referred to in paragraph 1 have been finalised. In case that no appointment has been made within this delay, the respective member shall be appointed by the President of the Arbitral Tribunal.

(3) If, whether before or after the proceedings have begun, a vacancy should occur on account of the death, incapacity or resignation of a member, it shall be filled in accordance with the procedure prescribed for the original appointment.

Slovenia has also been invited to present its observations on the letter dated 31 July 2015 from the Republic of Croatia.

Further information about the proceedings is available on the PCA Case Repository (<http://www.pcacases.com>).

* * *

**Diplomska nota Hrvatske državama članicama Ujedinjenih naroda
od 16. ožujka 2016.**

PERMANENT MISSION OF THE REPUBLIC OF CROATIA TO THE UNITED NATIONS

820 Second Avenue, 19th Floor
New York, N.Y. 10017 USA

Tel: (212) 986-1585
Fax: (212) 986-2011

No. 55/2016

The Permanent Mission of the Republic of Croatia to the United Nations presents its compliments to the Permanent Missions and Permanent Observer Missions accredited to the United Nations and with reference to the arbitration between Croatia and Slovenia to resolve the two states' territorial and maritime border dispute at an *ad hoc* Arbitral Tribunal, has the honour to state the following position of the Croatian Government:

By its actions, the Republic of Slovenia has caused irreparable harm to the arbitration process and the work of the Arbitral Tribunal, committing at the same time material breach of the Arbitration Agreement. The Republic of Croatia, in order to protect its legitimate interests and rights, reacted to the breach by ceasing to apply the Arbitration Agreement and initiating its termination. The Republic of Croatia expects that the Arbitral Tribunal terminates its work without delay and expresses its willingness to work with the Republic of Slovenia in the spirit of good neighbourly relations to resolve the matter in accordance with international law.

The Arbitration Agreement between the Government of the Republic of Croatia and the Government of the Republic of Slovenia was signed on 4 November 2009. It entered into force on 29 November 2010. Following the appointment of the President of the Arbitral Tribunal and its members, the two States submitted three rounds of written pleadings – on 11 February 2013, 11 November 2013 and on 26 March 2014. Oral hearings were held in The Hague from 2 to 13 June 2014.

Throughout the proceedings Croatia has acted in good faith in carrying out and respecting all obligations under the Arbitration Agreement. Croatia invested significant resources to ensure that the proceedings would succeed and bring about a final determination of the state border between the two States. On the other hand, Slovenia has clearly breached the provisions of the Arbitration Agreement and undermined the role, the trustworthiness and the authority of the Arbitral Tribunal. Slovenia has irrevocably corrupted the proceedings and the sound administration of justice. As a result, the process has been fundamentally tainted and no award issued under these legally and ethically completely compromised proceedings could be considered as effective, authoritative or credible.

**Permanent Missions and Permanent Observer Missions
to the United Nations
New York**

This first indication of Slovenia's regrettable actions came as early as in February 2013, when the Slovenian Parliament, in authorising Slovenia's first written submission in the arbitration, adopted a public decision with the effect that Slovenia would not recognize an award that did not meet its expectations. (In express terms, Slovenia's parliamentary decision stated that Slovenia "will consider any decision of the (...) Tribunal that would not ensure [its] territorial contact (...) with the High Seas (...) as a decision *ultra vires* (in violation of the mandate of the Arbitral Tribunal).") This decision, while indicative of Slovenia's further intentions, was for all intents and purposes a negation of the Arbitration Agreement.

In April 2015, following reports throughout the Slovenian media that Slovenia had "unofficial" information about the Tribunal's award and that it had communicated certain messages to the Tribunal, which were not found in the official verbatim of the proceedings, Croatia approached the Arbitral Tribunal and informed it of its concerns that Slovenia might have a "separate channel" of communication with the Tribunal. The Tribunal investigated the matter and assured Croatia that there were no reasons for concern.

In July 2015, in manifest contradiction with those assurances, recordings of telephone conversations between a member of the Arbitral Tribunal and the Agent of Slovenia were made public. Transcripts of recordings plainly revealed that confidential information about the Tribunal's deliberations had been disclosed to Slovenia and that Slovenia had been continuously and meticulously informed about internal deliberations of the Arbitral Tribunal. Further, the transcripts and recordings demonstrated that the Member of the Tribunal had requested the production of additional arguments and evidence from the Agent of Slovenia, that Slovenia had provided such arguments and evidence, and that these were then made available to the Tribunal. In this way, the factual record of the case was changed well after the closing of the oral hearings. The Member of the Tribunal and the Agent of Slovenia also colluded to conceal the true source of these documents and the Member of the Tribunal presented to the Arbitral Tribunal these documents, prepared by the Slovenian side, as being produced by himself, thus including them into the official records of the proceedings.

Slovenia has neither denied, nor challenged acts revealed by these recordings.

These actions have irrevocably tainted and irreparably damaged the entire process. It is impossible to conclude that the arbitrators have not been influenced by Slovenia's actions and by materials made available to them through the actions of the arbitrator serving as a conduit for Slovenia. The grave wrong that has occurred cannot be repaired by tinkering with the procedure, or merely replacing one or two arbitrators. The entire process has been profoundly and irreversibly corrupted and stripped of basic credibility and integrity required for third party dispute settlement.

Such conduct amounts to a repudiation of the Arbitration Agreement, and a rejection of the most fundamental principles that govern the integrity of international proceedings such as this. Under international law, these acts, including those of the Agent of Slovenia, are directly attributable to Slovenia. In accordance with the Vienna Convention on the Law of Treaties, they constitute material breach of a treaty, entitling Croatia to seek its termination and suspend its operation.

Accordingly, and to protect its rights under international law, subsequent to a unanimous decision of the Croatian Parliament, on 30 July 2015 Croatia initiated the procedure to terminate the Arbitration Agreement, ceased to apply it and withdrew from the arbitration process. Slovenia objected and the question of termination of the Arbitration Agreement is to be resolved bilaterally "through the means indicated in article 33 of the Charter of the United Nations", as foreseen by the Vienna Convention on the Law of Treaties. The Convention also avails Croatia of another mechanism, i.e. conciliation, to resolve the question of termination of the Arbitration Agreement. Nevertheless, the Vienna Convention on the Law of Treaties does not provide a role for the Arbitral Tribunal in this process.

As for the arbitration process itself, Croatia submits that – to assure the sound administration of justice, and for legal and ethical reasons – the Arbitral Tribunal should terminate its work with immediate effect. An international adjudicatory process as tainted and compromised as this cannot reasonably continue in any form. Any award it might give would lack essential authority, and propel the parties to an interminable dispute. Such an award could never be implemented, or enforced. Consequently, any effort to continue this arbitration would be futile and counterproductive.

Immediate termination of these compromised proceedings is of paramount importance for peaceful settlement of disputes between states and the system of international adjudication as a whole, as it is for the bilateral relations between Croatia and Slovenia. It also has the potential of reassuring the many states with unresolved bilateral issues – in Southeast Europe and elsewhere – that their disputes shall indeed be resolved competently, independently and impartially, thus reaffirming their confidence in international adjudication that meets all appropriate legal and ethical standards. The adverse consequences of Slovenia's actions are widely recognised. In this context, Croatia notes that the prompt resignation of the President of the International Court of Justice (ICJ) from this Arbitral Tribunal confirms its concerns. The President of the ICJ, after initially accepting appointment by Slovenia to replace the Member of the Tribunal directly involved in the wrongdoing with the Agent of Slovenia – resigned on 3 August 2015, having served on the Tribunal for just six days. In resigning, he stated that he "agreed to be appointed to the Arbitral Tribunal (...) in the hope that this appointment would help restore confidence between the Parties and the Arbitral Tribunal and to allow the process to continue normally, with the consent of both Parties", but decided to resign when he came to appreciate that "the current situation cannot meet that expectation".

In December 2015, the Arbitral Tribunal requested further written submissions from the two States on the most recent developments and scheduled an additional oral hearing for 17 March 2016. Since Croatia withdrew from the proceedings, it did not formally react to these communiqués: it will not do so, and will not participate in the oral hearing. The Arbitral Tribunal is aware of Croatia's position. At the time when it initiated the termination of the Arbitration Agreement and ceased to apply it, Croatia provided the Tribunal with all the relevant information on the recent events, allowing it to decide on the termination of its work.

This arbitration cannot resolve the outstanding border issue between the two States. Croatia has invited Slovenia to discuss other modalities to settle the outstanding border issues in accordance with international law and in the spirit of good neighbourly relations stands ready to resolve the matter bilaterally, as many states have done so far, or refer it to a different international judicial body.

In the meantime, the border between the two States has existed as an international border for twenty-five years and normal everyday life of people living on both sides of the border functions well, with full local border cooperation. At sea, pursuant to the International Maritime Organization's navigational routes in the Northern Adriatic, all vessels enjoy unimpeded access to and from Slovenian ports, which register continuous rise in passenger and cargo throughput. The two States are members of the European Union and NATO. Therefore, there exist no pressing obstacles which should prevent the two States from creating conditions for a constructive exchange on the way forward, leaving behind a failed arbitration process which endangers their bilateral relations and the confidence of States in international adjudication.

The Permanent Mission of the Republic of Croatia to the United Nations avails itself of this opportunity to renew to the Permanent Missions and Permanent Observer Missions accredited to the United Nations the assurances of its highest consideration.

New York, 16 March 2016

Djelomična presuda Arbitražnog suda (paragrafi 169. – 231.)*

B. CONTINUATION OF THE PROCEEDINGS

169. On 22 July 2015, the Serbian and Croatian press published extracts from conversations between Dr. Sekolec, the arbitrator appointed by Slovenia, and Ms. Drenik, the Agent of Slovenia, which related to the deliberations of the Tribunal. According to Croatia, the conversations “reveal[ed] that the most fundamental principles of procedural fairness, due process, impartiality and integrity of the arbitral process have been systematically and gravely violated”.¹ Croatia adds that Dr. Sekolec “requested that Ms. Drenik provide him with arguments and ‘facts’ not already in the record so that he could use them in his discussions with other members of the Arbitral Tribunal as his own”.² It contends that Dr. Sekolec communicated such arguments and “facts” to the Tribunal. As a consequence, the official records “have been corrupted by unlawful and unethical submissions by one of the Parties after the close of written proceedings and hearings”.³ According to Croatia, “[t]here is no tool available for repairing the damage that has been occasioned to the proceedings”.⁴ In its view, therefore, the “arbitration process cannot continue”.⁵

170. For its part, Slovenia has expressed its “profound regret about the facts reported in the Croatian press”, “considered that this conduct was entirely inappropriate and intolerable” and conveyed its “sincere apologies to the President and the members of the Arbitral Tribunal for this regrettable and sad situation”.⁶

171. Slovenia accepts that “the course of the arbitral proceedings was affected by the conduct of one of the arbitrators and Slovenia’s former Agent”.⁷ Slovenia submits, however, that “this does not free the Arbitral Tribunal from its basic function—to

* *Arbitration Between the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia*, PCA Case No. 2012-04, Partial Award, 30 June 2016.

1 Letter from the First Deputy Prime Minister and Minister of Foreign Affairs of the Republic of Croatia to the Registrar of the Tribunal, p. 1 (24 July 2015) (Annex SI-1021).

2 *Ibid.*, p. 2.

3 Letter from the First Deputy Prime Minister and Minister of Foreign and European Affairs of the Republic of Croatia to the Registrar of the Tribunal, p. 1 (31 July 2015) (Annex SI-1040).

4 *Ibid.*

5 *Ibid.*

6 Letter from the Republic of Slovenia to the Registrar of the Tribunal (26 July 2015) (Annex SI-1023).

7 Written Submission, para. 4.21.

settle the dispute submitted to it”⁸ It is, in Slovenia’s view, incumbent on the Tribunal “to use the powers that are inherent to its judicial function in order to restore the trust and credibility in the arbitral process”.⁹ In particular, Slovenia argues, the Tribunal has the means to ascertain whether any document submitted by Dr. Sekolec to the Tribunal contained any new information, which apparently is not the case, and to take appropriate measures in this respect if necessary. For those reasons, Slovenia requests the Tribunal to declare that the proceedings “shall continue until the Tribunal issues a final Award”.¹⁰

172. Dr. Sekolec and Ms. Drenik had at least two conversations relating to the ongoing arbitration on 5 November 2014 and 11 January 2015. The Tribunal has had access to what appears to be the full record of those conversations and has had them translated into English; that translation was communicated to the Parties.¹¹ Slovenia provided minor, mainly editorial, comments.¹² Croatia did not comment.

173. It is not contested that the translated document provided to the Parties faithfully records these conversations. Nor does Slovenia contest the admissibility of the transcripts of the telephone conversations as evidence before the present Tribunal, although Slovenia does point out that the underlying recordings appear to have been procured in violation both of international law and of Slovenian law. The transcripts reveal that Dr. Sekolec provided Ms. Drenik with information on the Tribunal’s deliberations. Dr. Sekolec informed Ms. Drenik of the issues on which he believed that the Tribunal was inclined to rule in favour of or against Slovenia. He examined with her those issues and participated in discussions on the best means to improve the prospects of Slovenia. Finally, Dr. Sekolec requested Ms. Drenik to provide him with documents he could present and use as his own in discussions with other members of the Tribunal.

174. Having considered the transcripts of the telephone conversations, the Tribunal asked Croatia and Slovenia to inform it “of any other incidents in which information emanating from the Tribunal or the PCA was passed on to either Party”.¹³ It received no answer from Croatia. For its part, Slovenia informed the Tribunal that “draft summaries of the Parties’ arguments prepared by the PCA” were communi-

8 *Ibid.*

9 *Ibid.*

10 Written Submission, p. 56 (Conclusion and Submission).

11 Letter from the Registrar of the Tribunal to the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia (26 December 2015) (Annex SI-1055).

12 Letter from the Republic of Slovenia to the Registrar of the Tribunal (18 January 2016) (Annex SI-1056). Slovenia included its edits to the Registry’s translation as attachments to its letter.

13 Letter from the Registrar of the Tribunal to the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia, p. 1 (13 October 2015) (Annex SI-1052).

cated by Dr. Sekolec to Ms. Drenik, presumably to “ensure that they accurately reflected Slovenia’s position”.¹⁴ No comments had been made by Dr. Sekolec on those draft summaries.

175. The present arbitration is, by agreement of the Parties in Article 6, paragraph 1 of the Arbitration Agreement, conducted pursuant to the PCA Optional Rules. These Rules extend the same high standard of “impartiality or independence” to all arbitrators, regardless of their method of appointment (as do the arbitration rules of the United Nations Commission on International Trade Law, which contain a comparable provision). The Tribunal recalls that these Rules provide, in Articles 9 to 12, a mechanism for challenging arbitrators, so as to ensure the arbitrators’ independence and impartiality. All arbitrators in the present case accordingly submitted declarations on the PCA’s customary forms confirming their independence and impartiality upon accepting their appointment. Additionally, Section 3.4 of the Terms of Appointment specifies that the “members of the Arbitral Tribunal are and shall remain impartial and independent of the Parties”. Section 9.1 adds that “[t]he Parties shall not engage in any oral or written communications with any member of the Arbitral Tribunal *ex parte* in connection with the subject matter of the arbitration or any procedural issues that are related to the proceedings”. There is no doubt that Dr. Sekolec and Ms. Drenik acted in blatant violation of these provisions.

176. It remains to be determined whether, as alleged by Croatia, those breaches have tainted the proceedings in such a way that the proceedings cannot go further. In order to answer that question, the Tribunal will recall the existing law before considering the situation in the present case.

177. Domestic courts have had a number of opportunities to appreciate the consequences of wrongful behaviour of members of arbitral tribunals for the validity of arbitral awards. They have frequently considered whether a mandatory rule of arbitral procedure has been violated, and whether that violation had any bearing on the ultimate award.¹⁵ Thus, the Cour d’appel de Paris recently had to consider the validity of an arbitral award rendered in a case concerning the selling of shares

14 Letter from the Republic of Slovenia to the Registrar of the Tribunal, p. 2 (27 November 2015) (Annex SI-1053).

15 United States: HSN Capital LLC v. Productora y Comercializador de Television, S.A. de C.V., 2006 WL 1876941 (M.D. Fla. 5 July 2006); Scandinavian Reinsurance Company Limited v. Saint Paul Fire and Marine Insurance Company, 668 F.3d 60 (2d Cir. 2012). Canada: Schreter v. Gasmac Inc. (1992), 7 O.R. (3d) 608, at paras 47 et seq. Germany: OLG Brandenburg, Yearbook of Commercial Arbitration, Vol. 29, p. 697, at p. 699, para. 6 (2004); OLG Brandenburg, BeckRS 2005, 2036; OLG Cologne, Yearbook of Commercial Arbitration, Vol. 29, p. 715, at p. 718, para. 6 (2004); OLG Cologne, Yearbook of Commercial Arbitration, Vol. 30, p. 557, at p. 560, para. 5 (2005).

in a sports equipment company, Adidas, by an investor, Mr. Tapie. It found that the arbitrator appointed by Mr. Tapie maintained longstanding ties with him, as well as business interests which were concealed from the tribunal. The Paris court went on to state that the arbitrator in question “s’est employé, à seule fin d’orienter la solution de l’arbitrage dans le sens favorable aux intérêts d’une partie, à exercer au sein du tribunal arbitral un rôle prépondérant et à marginaliser ses co-arbitres poussés à l’effacement”.¹⁶ The court noted that the arbitrator in question thus consistently exerted a dominant influence on the panel, for instance in preparing terms of reference for the tribunal, drafting questions to be put to the parties by the tribunal and writing most of the award. For those reasons, the court annulled the award.¹⁷

178. The Tribunal will not have to enter into considerations of that kind, however. The common thread of all these decisions is that proceedings had been terminated, and an award or judgment had already been rendered, at the time when concerns regarding the independence or impartiality of an arbitrator or judge became known. The arbitral tribunals had no opportunity to address such concerns or to take any necessary remedial action. The validity of their awards had to be determined in light of unremedied procedural misconduct.

179. However, no arbitral award has been rendered in the present case with the participation of Dr. Sekolec. He resigned and was replaced; the case could be continued and be deliberated upon without his presence, with whatever additional procedural safeguards the Tribunal might consider necessary. Accordingly, no judgment need be passed on the validity of a final award.

180. International courts and arbitral tribunals have rarely been faced with situations comparable to the present one. Two cases may, however, be mentioned.

181. The first one was the arbitration organised in 1954 between Saudi Arabia and the United Kingdom concerning the Buraimi Oasis.¹⁸ After a number of procedural incidents, three of the five members of the tribunal, including the president, re-

16 Cour d’appel de Paris, Pôle 1-Chambre 1, Judgment of 17 February 2015 (No. 77), RG No. 13/13278 (“[the arbitrator in question] resorted, for the sole purpose of influencing the outcome of the arbitration in the favour of one party, to exercising a preponderant role within the arbitral tribunal, and marginalising his coarbitrators, who were pushed to effacement”) (translation of the Tribunal).

17 *Ibid.*

18 Arbitration Agreement between the Government of the United Kingdom (acting on behalf of the Ruler of Abu Dhabi and His Highness the Sultan Said bin Taimur) and the Government of Saudi Arabia, done in Jeddah on 30 July 1954, 201 U.N.T.S. 317; H. Fox, “Buraimi Oasis Dispute,” Max Planck Encyclopedia of Public International Law (December 2006); R. Goy, “L’Affaire de l’Oasis de Buraimi,” *Annuaire Français de Droit International*, Vol. 3, p. 188 (1957).

signed. The two remaining arbitrators were those who had been implicated in procedural misconduct. In those circumstances, it appeared impossible to reconstitute the tribunal, and no effort was made to that end. The situation is completely different in the present case, Dr. Sekolec having resigned and the tribunal having been recomposed.

182. The second case is the award rendered under the auspices of ICSID in the Victor Pey Casado et al. v. Chile case, whose topical relation to the present dispute is clearer. In that case, one of the arbitrators provided the party that had appointed him with a partial draft of the decision on jurisdiction prepared by the president. That arbitrator resigned, and a second arbitrator was successfully challenged on unrelated grounds. Two new arbitrators were appointed. To maintain equality between the parties, the tribunal communicated the draft to the other party.¹⁹ It then decided to hold a new hearing limited to questions previously communicated to the parties. Having taken those steps, the tribunal finally rendered its decision.

183. The Tribunal has not only the power, but also the duty to settle the land and maritime dispute which was submitted to it after lengthy and difficult negotiations between the two countries under the auspices of the European Union. But it also has the duty to safeguard the integrity of the arbitral process and to stop that process if it cannot ensure that integrity. The Tribunal must therefore examine whether that integrity can be preserved and, if so, how.

184. In this respect, the Tribunal will first recall that Dr. Sekolec resigned, with immediate effect, “as arbitrator in the Croatia-Slovenia border dispute” by letter dated 23 July 2015.²⁰ The Tribunal was informed on 26 July 2015 that Ms. Drenik had also resigned from her position as Agent of Slovenia.²¹ She is no longer employed by the Ministry of Foreign Affairs of Slovenia.²²

185. Professor Vukas, the arbitrator appointed by Croatia, also resigned by letter dated 30 July 2015.²³ In this letter, and in an interview which he gave the same day on Croatian national television, Professor Vukas justified his resignation with the same reasons as those given by Croatia to terminate the arbitration. In the interview, he added that “the fact that my country which appointed me and which is a party

19 Victor Pey Casado and Foundation “Presidente Allende” v. Republic of Chile, ICSID Case No. ARB/98/2, Award of 8 May 2008, paras 34–43.

20 E-mail from Dr. Jernej Sekolec to the Tribunal (23 July 2015) (Annex SI-1019).

21 Letter from the Republic of Slovenia to the Registrar of the Tribunal (26 July 2015) (Annex SI-1023).

22 Written Submission, para. 1.09.

23 Letter from Professor Budislav Vukas to the President of the Tribunal (30 July 2015) (Annex SI-1037).

and a citizen of which I am is withdrawing from this procedure clearly dictate[d]" his decision.²⁴

186. Under the relevant provisions of the Arbitration Agreement, the president of the Tribunal has appointed as new members of the Tribunal H.E. Mr. Rolf Einar Fife, Ambassador, and Professor Nicolas Michel. They replaced Dr. Sekolec and Professor Vukas. No doubt has been expressed on the impartiality or independence of the three remaining arbitrators or of the two new ones. The Tribunal is thus properly recomposed.

187. Croatia, however, considers that "[t]he two resignations do not begin to address the gravity of the situation".²⁵ It stresses that Dr. Sekolec communicated to the other members of the Tribunal arguments and "facts" originating with Ms. Drenik not already in the official record of the arbitration. Accordingly, Croatia suggests that the record "has been contaminated".²⁶ It asserts that the "damage that has been occasioned to the proceedings" cannot be repaired.²⁷ In its view, therefore, the proceedings cannot continue.

188. As initially proposed by Croatia,²⁸ the Tribunal has carefully reviewed the record in order to assess the situation. Dr. Sekolec submitted two documents to the Tribunal. In the interest of transparency, those documents have been released by the Tribunal to Croatia and Slovenia.²⁹ The first document is a written note entitled "Personal and confidential notes regarding the border on or around Dragonja". It was provided by Dr. Sekolec in January 2015 in the course of a deliberation meeting. The note had initially served as the basis for an oral intervention by Dr. Sekolec, who subsequently shared a copy with the other arbitrators.

189. The Tribunal observes that it is common practice for arbitrators to prepare notes during deliberations and to share them with their colleagues. It recalls that, in the present case, Professor Vukas proceeded in the same way and circulated two

24 Statement of Professor Budislav Vukas for Croatian National Television (HRT) (30 July 2015) (Annex SI-1038), available at <vijestihrt.hr/293634/izvanredna-sjednica-sabora-htv4-u-930-stream> "Vukas: The Tribunal Had an Intention to Take Away from Croatia a Part of Its Territorial Sea," Croatian News Agency (HINA) (31 July 2015) (Annex SI-1038).

25 Letter from the First Deputy Prime Minister and Minister of Foreign and European Affairs of the Republic of Croatia to the Registrar of the Tribunal, p. 1 (24 July 2015) (Annex SI-1021).

26 Letter from the First Deputy Prime Minister and Minister of Foreign and European Affairs of the Republic of Croatia to the Registrar of the Tribunal, p. 1 (31 July 2015) (Annex SI-1040).

27 *Ibid.*

28 Letter from the First Deputy Prime Minister and Minister of Foreign and European Affairs of the Republic of Croatia to the Registrar of the Tribunal, p. 2 (24 July 2015) (Annex SI-1021).

29 Letter from the Registrar of the Tribunal to the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia (1 December 2015) (Annex SI-1054).

notes relating to maritime issues. More importantly, the Tribunal observes that Dr. Sekolec's notes merely summarise his point of view on the basis of the Slovenian arguments and refer exclusively to documents annexed to the written memorials of the Parties and to facts already alleged. Professor Vukas's notes adopted the same approach.

190. The second document submitted by Dr. Sekolec is entitled "Mura River Sector: various effectivites by Slovenia". It lists references to documents that were all part of the written submissions. It was provided by Dr. Sekolec to the Registry of the Tribunal on 13 November 2014. At the time, the Registry was preparing, on the Tribunal's instructions, an index listing both Parties' evidence of title and effectivités in all sectors of the boundary area. The Registry's index was over 142 pages long. It was prepared independently of Dr. Sekolec's document, which was never communicated to the arbitrators. It thus appears that, contrary to Croatia's submissions, Dr. Sekolec did not communicate to the Tribunal new arguments or facts not already contained in the official record of the Tribunal, i.e. in the written and oral pleadings of the Parties.

191. It remains to be seen whether the actions of Dr. Sekolec, in blatant breach of his obligations, resulted in any procedural disadvantage to Croatia. The Tribunal has given careful consideration to what could have been, even hypothetically, the practical effects of those actions. Aside from questions of delay and additional costs, it is satisfied that the only advantage to Slovenia, or detriment to Croatia, that could have arisen is that Slovenia found a way, after the close of the hearing, in which Dr. Sekolec might be led to emphasise certain facts or arguments that were already in the record.

192. In this respect, the Tribunal's method of working is relevant. Specific issues were identified for discussion at each session of the deliberations, and members of the Tribunal studied the relevant materials in advance, aided by detailed indices prepared by the Registry that set out crossreferences to the relevant exhibits and submissions. The interventions by Dr. Sekolec during deliberations are most accurately characterised as expressions of his views on the weight to be given to various submissions, principles and interests, of all of which were well-known to the members of the Tribunal. Similarly, the members of the Tribunal were well aware of the range of evidence relevant to each individual decision that was to be taken. It is further noted that Professor Vukas participated in the deliberations, was in a position to present his views, and did so. The weight of Dr. Sekolec's interventions in the deliberations must be assessed in the light of those considerations.

193. Moreover, the Tribunal notes, for the avoidance of doubt, that since Dr. Sekolec and Professor Vukas have resigned as arbitrators, their views expressed in prior deliberation meetings are of no relevance for the work of the Tribunal in its

current composition. Accordingly, no account will be had of their various deliberation notes, which they had circulated at earlier stages of these proceedings in their capacity as arbitrators.

194. In any event, and in order to put to rest the question of any procedural disadvantage to Croatia resulting from the actions of Dr. Sekolec, the Tribunal would be ready to consider reopening the oral phase of the case and to give each Party a further opportunity to express its views concerning what it regards as the most important facts and arguments. The Tribunal is satisfied that, on the basis of all remedial action taken and such a further opportunity, the procedural balance between the Parties is secured.

195. Dr. Sekolec, as well as Professor Vukas, have resigned and have been replaced. No doubt has been expressed as to the independence or impartiality of the reconstituted Tribunal. The Tribunal has carefully reviewed its records and communicated to the Parties the two documents circulated by Dr. Sekolec during past deliberations. It has arrived at the conclusion that those documents do not contain any arguments or facts not already presented in the Parties' pleadings. It is also satisfied that the procedural balance between the Parties is secured.

196. In conclusion, it appears that, save for the question of the validity of the termination of the arbitration agreement, there is no obstacle to the continuation of the proceedings under the Arbitration Agreement.

C. VALIDITY OF THE TERMINATION OF THE ARBITRATION AGREEMENT

197. By note verbale dated 30 July 2015, Croatia informed Slovenia that "it is entitled to terminate the Arbitration Agreement . . . [i]n accordance with Article 60, paragraph 1 of the Vienna Convention on the Law of Treaties".³⁰ It accordingly provided Slovenia with "the notification pursuant to Article 65, paragraph 1 of the Vienna Convention that it proposes to terminate forthwith the Arbitration Agreement" and added that, "from the date of this note, the Republic of Croatia ceases to apply the Arbitration Agreement".³¹ By letter dated 31 July 2015, Croatia informed the Tribunal of the action thus taken and added that it had relieved its Agent, Co-Agent and Counsel of their engagement in the case.³²

30 Note verbale from the Ministry of Foreign and European Affairs of the Republic of Croatia to the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Slovenia, No. 3303/2015, p. 1 (30 July 2015) (Annex SI-1034).

31 *Ibid.*, p. 2.

32 Letter from the First Deputy Prime Minister and Minister of Foreign and European Affairs of the Republic of Croatia to the Registrar of the Tribunal (31 July 2015) (Annex SI-1040).

198. By letter of 31 July 2015, Slovenia informed Croatia that the action thus taken had, in its opinion, “no basis in international law” and that the Arbitration Agreement “is and remains the only valid legal basis for settling the border issue between the two countries.”³³

199. In the exercise of its jurisdiction (see paragraph 167 above), the Tribunal thus has to decide whether Croatia has validly expressed its intention to terminate the Arbitration Agreement and has validly ceased to apply it.

200. Croatia submits that the termination of the Arbitration Agreement is the result of “the actions recorded in publicly available conversations between the Agent of Slovenia, for which the Republic of Slovenia is internationally responsible, and the arbitrator appointed by Slovenia.”³⁴ It contends that those actions have violated, inter alia, Articles 6 and 10 of the Arbitration Agreement.³⁵ According to Croatia, such actions constitute material breaches of the Agreement under Article 60 of the Vienna Convention.

201. For its part, Slovenia submits that the conversations on which Croatia bases its arguments were “those of persons acting on their own volition without the authorization of the Government”³⁶ and that they were illegally recorded. Slovenia adds that it is not open to one party to an arbitration agreement to invoke a material breach under Article 60 as a ground for unilaterally terminating such an agreement.³⁷ It stresses that, in any event, there has been no material breach in the present case.³⁸

202. Croatia and Slovenia are both parties to the Vienna Convention on the Law of Treaties. Article 60 of that Convention provides, inter alia: 1. A material breach of a bilateral treaty by one of the parties entitles the other to invoke the breach as a ground for terminating the treaty or suspending its operation in whole or in part. [...] 3. A material breach of a treaty, for the purposes of this article, consists in: (a) A repudiation of the treaty not sanctioned by the present Convention; or (b) The violation of a provision essential to the accomplishment of the object or purpose of the treaty. 4. The foregoing paragraphs are without prejudice to any provision in the treaty applicable in the event of a breach. [...]

33 Letter from the Prime Minister of the Republic of Slovenia to the Prime Minister of the Republic of Croatia, No. 570-3/2015/4 (31 July 2015) (Annex SI-1041).

34 Note verbale from the Ministry of Foreign and European Affairs of the Republic of Croatia to the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Slovenia, No. 3303/2015, p. 1 (30 July 2015) (Annex SI-1034).

35 *Ibid.*

36 Written Submission, para. 10 (Introduction).

37 Written Submission, paras 5.04–5.08.

38 Written Submission, paras 5.09–5.35.

203. Slovenia submits that “it is not open to one party to invoke a material breach as a ground for terminating the Arbitration Agreement”.³⁹ Slovenia also appears to suggest that such a possibility would be incompatible with the object and purpose of the Agreement.

204. The Tribunal observes that Article 60, paragraph 1 of the Vienna Convention is drafted in general terms and applies to any treaty not covered by its paragraphs 4 and 5. The provision therefore applies to arbitration agreements. However, the specific object and purpose of such agreements must be taken into account when applying Article 60, paragraph 1. The Tribunal will revert to this consideration below.

205. Slovenia further submits that, pursuant to Article 60, paragraph 4, when a treaty contains provisions applicable in the event of a breach, Article 60, paragraph 1 is not applicable. Slovenia contends that the Arbitration Agreement contains such provisions, that these provisions are applicable in the present case, and that, in consequence, Article 60, paragraph 1 cannot be invoked by Croatia.⁴⁰

206. The Tribunal notes that the provisions of the Arbitration Agreement referred to by Slovenia concern the settlement of disputes relating to the interpretation and application of the Agreement. As stated in paragraph 167, those provisions empower the Tribunal to settle the dispute between the Parties relating to the validity of the termination of the Agreement by Croatia. They do not, however, determine which action may be taken by one Party in cases where the other Party violates the Arbitration Agreement. In fact, the Arbitration Agreement contains no provision in this regard. Accordingly, and contrary to Slovenia’s contention, paragraph 4 of Article 60 does not prevent the application of paragraph 1 of the same article.

207. For present purposes, the Tribunal must therefore consider whether there has been a ‘material breach’ of the Arbitration Agreement by Slovenia entitling Croatia to terminate the Agreement under Article 60, paragraph 1 of the Vienna Convention.

208. The Tribunal has already concluded that Ms. Drenik acted in blatant violation of various provisions governing the arbitration (see paragraph 175 above). In fact, Slovenia itself “does not seek to argue that the regrettable events reported in the media do not constitute a violation of the agreed procedures”.⁴¹

209. Even so, Slovenia submits that the breaches of the Arbitration Agreement “were those of persons acting on their own volition without the authorization of the Government”.⁴² “In acting as she did,” it suggests, “the former Agent of Slovenia was

39 Written Submission, p. 48 (heading to Section V.I).

40 Written Submission, para. 5.06.

41 Written Submission, para. 5.26.

42 Written Submission, para. 10 (Introduction).

exceeding her authority”.⁴³ Accordingly, Slovenia seems to imply that the conduct of Ms. Drenik is not attributable to it.

210. The Tribunal recalls that Ms. Drenik was Agent of Slovenia in the present proceedings. The conversations she had with Dr. Sekolec cannot, under any reasonable interpretation, be considered ‘private’ conversations from the perspective of attribution. Ms. Drenik was at the time acting in her capacity as Agent for her country; the Tribunal is therefore satisfied that the breaches evidenced by the aforementioned conversations are attributable to Slovenia.

211. Slovenia then observes that “the source of the information reported . . . consists of illegal recordings . . . that presumably took place in Slovenian territory in violation of international and domestic legal provisions”.⁴⁴ All the same, Slovenia recognises that the source is unknown. In other words, Slovenia has not contended that the recording is attributable to Croatia or that Croatia has also breached obligations under the Arbitration Agreement. In the absence of any evidence clearly establishing such a breach, the Tribunal is not in a position to take this point into account.

212. A ‘material breach’ within the meaning of Article 60, paragraph 1 of the Vienna Convention could consist either in the repudiation of a treaty (Article 60, paragraph 3, subparagraph (a)), or in the violation of a provision essential to the accomplishment of the object or purpose of the treaty (Article 60, paragraph 3, subparagraph (b)). In its notes verbales of 30 July 2015 and 16 March 2016, and in its letter of 31 July 2015 to the Tribunal, Croatia has contended that such a violation occurred in the present case. Slovenia denies it. It is therefore incumbent upon the Tribunal to interpret Article 60, paragraph 3, subparagraphs (a) and (b) of the Vienna Convention and to decide whether any breaches of the Arbitration Agreement attributable to Slovenia could entitle Croatia to terminate the Agreement.

213. Croatia’s argument that Slovenia’s conduct constitutes a repudiation of the Arbitration Agreement was made for the first time in its note verbale of 16 March 2016, and it is not further explained. To “repudiate” an agreement amounts to a “refus[al] to fulfil or discharge” it.⁴⁵ A repudiation of a treaty, as contemplated under Article 60, paragraph 3, subparagraph (a) of the Vienna Convention, involves the rejection of a treaty as a whole by the defaulting party.⁴⁶ In the Tribunal’s view, the right of a party to seek the termination of a treaty on the ground that the other party has repudiated it is closely related to the principle *inadimplenti non est adimplen-*

43 Written Submission, para. 5.21.

44 Written Submission, para. 11 (Introduction).

45 “To Repudiate,” Concise Oxford English Dictionary (11th ed., 2008).

46 M.E. Villiger, “Article 60,” in *Commentary on the 1969 Vienna Convention on the Law of Treaties*, p. 738, at p. 742, para. 14 (2009).

dum. To safeguard expectations of reciprocity underlying a treaty relationship, a party should not be required to perform a treaty that the other party has clearly and definitively rejected.⁴⁷

214. Against this yardstick, it cannot be said that Slovenia refused to apply the Arbitration Agreement or rejected that treaty as a whole. Quite to the contrary, Slovenia has argued that the Agreement continues to apply and has invited the Tribunal to assume its jurisdiction pursuant to the Agreement. Slovenia has also expressly recognised its continuing obligations under the Agreement. A repudiation of the Agreement as a whole must be distinguished from a purported breach of any of its provisions, which may constitute a material breach under Article 60, paragraph 3, subparagraph (b) of the Vienna Convention.

215. Turning, then, to Article 60, paragraph 3, subparagraph (b) of the Vienna Convention, the Tribunal first observes that Article 60, paragraph 3, subparagraph (b) does not refer to the intensity or the gravity of the breach, but instead requires that the provision breached be essential for the accomplishment of the treaty's object and purpose.

216. In international jurisprudence, very few decisions have undertaken a thorough analysis of Article 60, paragraph 3. However, two decisions of the ICJ may be mentioned. In its Advisory Opinion of 21 June 1971 relating to the Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia, the ICJ first identified the obligations of South Africa under the mandate given to it. Then, after having quoted Article 60, paragraph 3 of the Vienna Convention, the Court noted that a party to a treaty has "the right to terminate a relationship in case of a deliberate and persistent violation of obligations which destroys the very object and purpose of that relation".⁴⁸ It concluded that a violation of that nature had occurred in the case and declared that the continued presence of South Africa in that territory was illegal.

217. Some years later, the ICJ, in the Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua case, had to decide which of various actions undertaken by the United States in Nicaragua amounted to material breaches of a treaty of friendship, commerce and navigation concluded in 1956 between the two States. It undertook an analysis of the object and purpose of treaties of 'friendship'. In light of this analysis, the Court determined that the mining of Nicaraguan ports and direct attacks

47 Cf. B. Simma, "Reflections on Article 60 of the Vienna Convention on the Law of Treaties and Its Background in General International Law", *Österreichische Zeitschrift für öffentliches Recht*, Vol. 20, p. 5, at p. 20 (1970).

48 Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia (South West Africa) notwithstanding Security Council Resolution 276 (1970), Advisory Opinion, I.C.J. Reports 1971, p. 16, at p. 47, para. 95.

on those ports “undermined the whole spirit of the agreement” and thus defeated its object and purpose. In contrast, it decided that certain acts of economic pressure were “less flagrantly in contradiction with the purpose of the Treaty” and did not “constitute an act calculated to defeat the object and purpose of the Treaty.”⁴⁹

218. It results from the text itself of Article 60, paragraph 3, subparagraph (b) and from the jurisprudence thus recalled that a tribunal having to apply that provision must first determine the object and purpose of the treaty which has been breached. Termination of a treaty due to such a breach under Article 60, paragraph 1 is warranted only if the breach defeats the object and purpose of the treaty.

219. The treaty in question is of a specific kind. It is an arbitration agreement. As stated by the ICJ, “when States sign an arbitration agreement, they are concluding an agreement with a very specific object and purpose: to entrust an arbitration tribunal with the task of settling a dispute in accordance with the terms agreed by the parties, who define in the agreement the jurisdiction of the tribunal and determine its limits”.⁵⁰ In the present case, the Arbitration Agreement notes in its preamble that, “through numerous attempts, the Parties have not resolved their territorial and maritime dispute in the course of the past years”. It contemplates the constitution of an arbitral tribunal, fixes its composition and task and determines the applicable law and procedure to be followed. It finally states that “[t]he award shall be binding on the Parties and shall constitute a definitive settlement of the dispute”. The Arbitration Agreement, accordingly, is premised on a desire for the peaceful and definitive settlement of a dispute that had theretofore been incapable of amicable resolution.

220. However, this was not the only object and purpose of the Arbitration Agreement. At the time, negotiations were developing with respect to the accession of Croatia to the European Union. Slovenia had expressed reservations as regards the opening and closing of some of the negotiation chapters. It accepted, in Article 9 of the Arbitration Agreement, to lift those reservations. Indeed, the Agreement is intimately tied to the process of Croatia’s accession to the European Union; Article 11, paragraph 3, for instance, provided that “[a]ll procedural time limits expressed in this Agreement shall start to apply from the date of the signature of Croatia’s European Union Accession Treaty.” The Agreement was negotiated with the full support of the European Union, and the Presidency of the Council of the European Union witnessed the signature of the Agreement. Thus, a nexus was established between

49 Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America), Merits, Judgment, I.C.J. Reports 1986, p. 14, at pp. 135–138, para 270–276.

50 Arbitral Award of 31 July 1989 (Guinea-Bissau v. Senegal), Judgment, I.C.J. Reports 1991, p. 53, at p. 70, para. 49.

the settlement of the territorial and maritime dispute and the accession of Croatia to the European Union.

221. Croatia entered the European Union and the arbitral process started. It would have to be stopped if the breaches of the Arbitration Agreement by Slovenia entitled Croatia unilaterally to terminate the Agreement in accordance with Article 65 of the Vienna Convention. In such a case, only one of the ‘objects and purposes’ of the Agreement, as it were, would be achieved. However, as will appear later, this result does not arise in the present case.

222. The remaining object and purpose of the Arbitration Agreement is the settlement of the maritime and territorial dispute between the Parties in accordance with the applicable rules. The decisive question is whether the breaches of the Agreement by Slovenia rendered the accomplishment of this object and purpose impossible.

223. It was not possible for Croatia to answer that question in July 2015. In its first letter to the Tribunal of 24 July 2015, Croatia took note of the resignation of Ms. Drenik and Dr. Sekolec and, appropriately, invited “the remaining members of the Tribunal to review the totality of the materials presented, and reflect on the grave damage that has been done to the integrity of the entire proceedings, as well as to public perceptions of the legitimacy of the process”.⁵¹

224. The Tribunal has so proceeded. It has been recomposed, and no doubt has been expressed on the independence and impartiality of the Tribunal in its new composition. The records of the arbitration have been carefully reviewed, and the two documents submitted by Dr. Sekolec to the Tribunal in collaboration with Ms. Drenik have been communicated to the Parties. These documents contained no facts or arguments not already present in the written or oral pleadings. The Parties were provided an opportunity to identify any other breaches of confidentiality in the proceedings of which they were aware, and neither Party raised any further issues. The Tribunal is satisfied that the procedural balance between the Parties is secured.

225. Accordingly, and in view of the remedial action taken, the Tribunal determines that the breaches of the Arbitration Agreement by Slovenia do not render the continuation of the proceedings impossible and, therefore, do not defeat the object and purpose of the Agreement. Accordingly, Croatia was not entitled to terminate the Agreement under Article 60, paragraph 1 of the Vienna Convention. The Arbitration Agreement remains in force.

51 Letter from the First Deputy Prime Minister and Minister of Foreign Affairs of the Republic of Croatia to the Registrar of the Tribunal, p. 2 (24 July 2015) (Annex SI-1021).

D. FINAL CONSIDERATIONS

226. The Tribunal owes its existence to an agreement between Croatia and Slovenia—the Arbitration Agreement of 2009, which was concluded after years of negotiations in the context of Croatia’s accession to the European Union. Both Parties intended the Tribunal to resolve their long-standing dispute, peacefully and definitively, and in accordance with “the rules and principles of international law” as well as “equity and the principle of good neighbourly relations”, reflecting their “vital interests”.

227. If the Tribunal had any hesitation that the present process can achieve these noble goals, it would conclude that the proceedings must be terminated. However, the Tribunal has found no reason to consider that any aspect of its future decision on the merits would be affected by past events, for which none of its current members was responsible. In this situation, the Tribunal recalls that it is its duty to protect the procedural rights of both Parties. Procedural fairness includes the right to an impartial and independent judge, which the Tribunal agrees is of paramount importance, but also the right to a timely decision in respect of the matters consigned to the Tribunal under the Arbitration Agreement. As long as an impartial and independent decision-making process can be guaranteed, procedural fairness requires that the process be continued, rather than be put on hold with uncertain consequences for the ultimate resolution of the Parties’ dispute.

228. The Tribunal will now consider how to proceed, in its present composition, to a *de novo* consideration of all aspects of the case. In this regard, the Tribunal recalls that it has suspended any consideration of the merits of the case until a decision on whether or not the proceedings should continue is reached. That decision now having been made, the Tribunal shall now review the Parties’ written and oral pleadings, as well as the various cartographic and documentary annexes submitted by the Parties. Once it has done so, the Tribunal shall consult with the Parties in respect of any further procedural steps before rendering its final award.

229. Finally, the Tribunal observes that the events that have given rise to the present Partial Award have significantly increased the costs of the present proceedings. If these events had not occurred, the advances toward the costs of arbitration that both Parties have made would have sufficed until the rendering of a final award in these proceedings. It is evident that, under the present circumstances, further advances will be required.

230. While the Tribunal reserves its position on the ultimate allocation of costs in these proceedings until its final award, it considers that, for the time being, it is appropriate that Slovenia shall advance the sums necessary to cover costs that arise as a result of the prolongation of the proceedings beyond the originally envisaged timetable.

VII. DISPOSITIF

231. For the foregoing reasons, the Tribunal, affirming its jurisdiction, unanimously decides:

- (a) Slovenia has violated provisions of the Arbitration Agreement of 4 November 2009;**
- (b) The Arbitration Agreement remains in force;**
- (c) The arbitral proceedings pursuant to the Arbitration Agreement shall continue;**
- (d) After consultation with the Parties, the Tribunal shall determine the further procedural steps in this arbitration; and**
- (e) The Tribunal reserves any decision in respect of the ultimate allocation of costs until its final award; however, for the time being, Slovenia shall advance the sums necessary to cover costs that arise as a result of the prolongation of the proceedings beyond the originally envisaged timetable.**

Bečka konvencija o pravu međunarodnih ugovora (Dio V.)*

DIO V.

NIŠTAVOST, PRESTANAK I SUSPENZIJA PRIMJENE UGOVORA

Odjeljak 1.

OPĆE ODREDBE

Članak 42.

Valjanost i ostajanje ugovora na snazi

1. Valjanost ugovora ili pristanka države da bude vezana ugovorom može se osporiti samo primjenom ove Konvencije.
2. Do prestanka ugovora, njegova otkazivanja ili povlačenja neke stranke može doći samo primjenom odredaba ugovora ili ove Konvencije. Isto pravilo vrijedi za suspenziju primjene ugovora.

Članak 43.

Obveze koje nameće međunarodno pravo neovisno o ugovoru

Ništavost, prestanak ili otkaz ugovora, povlačenje neke stranke iz njega ili suspenzija njegove primjene, ako su posljedica primjene ove Konvencije ili odredaba ugovora, ni na koji način ne utječu na dužnost države da ispunjava svaku obvezu sadržanu u ugovoru, kojoj je podvrgnuta prema međunarodnom pravu neovisno o tom ugovoru.

Članak 44.

Djeljivost odredaba ugovora

1. Pravom da otkáže ugovor, da se iz njega povuče ili da suspendira njegovu primjenu, predviđenim u ugovoru ili koje proizlazi iz članka 56., stranka se može koristiti samo glede čitavog ugovora, osim ako ugovor određuje drukčije ili ako se stranke drukčije sporazumiju.
2. Na uzrok ništavosti ili prestanka ugovora, povlačenja neke stranke ili suspenzije primjene ugovora što ga priznaje ova Konvencija može se pozvati samo glede čitavog ugovora, osim pod uvjetima predviđenima u slijedećim stavcima ili u članku 60.

* UNTS, sv. 1155, 1980., str. 331; hrv. prijevod u: NN – MU, br. 16/1993.

3. Kad se uzrok o kojemu je riječ odnosi samo na neke određene klauzule, može se na njega pozvati samo glede tih klauzula:

- (a) ako se te klauzule mogu odijeliti od ostatka ugovora što se tiče njihove primjene;
- (b) ako iz ugovora proistječe ili je na drugi način ustanovljeno da prihvatanje tih klauzula nije za drugu stranku ili za ostale stranke ugovora bilo bitna osnova njihova pristanka da budu vezane ugovorom u cijelosti; i
- (c) ako nastavljanje izvršavanja ostatka ugovora ne bi bilo nepravedno.

4. U slučajevima koji potpadaju pod članke 49. i 50. država koja ima pravo da se pozove na prijevaru ili korupciju može to učiniti bilo glede čitavog ugovora ili, u slučaju navedenom u stavku 3., nekih određenih klauzula.

5. U slučajevima predviđenima u člancima 51., 52. i 53. odredbe ugovora nije dopušteno dijeliti.

Članak 45.

Gubitak prava pozivanja na uzrok ništavosti ugovora, njegova prestanka, povlačenja iz njega ili suspenzije njegove primjene

Država se, nakon što je upoznata s činjenicama, ne može pozvati na uzrok ništavosti ugovora, njegova prestanka, povlačenja iz njega ili suspenzije njegove primjene na temelju članaka 46. do 50. ili članaka 60. i 62.:

- (a) ako se ta država izrijekom suglasila, ovisno o slučaju, da je ugovor valjan, da ostaje na snazi ili da se dalje primjenjuje, ili
- (b) ako se zbog njezina ponašanja mora smatrati da je ta država pristala na to, ovisno o slučaju, da je ugovor valjan, da ostaje na snazi ili da se dalje primjenjuje.

Odjeljak 2.

NIŠTAVOST UGOVORA

Članak 46.

Odredbe unutrašnjeg prava o nadležnosti za sklapanje ugovora

1. Država se ne može pozvati na činjenicu da je njezin pristanak da bude vezana ugovorom izražen kršenjem neke odredbe njezina unutrašnjeg prava o nadležnosti za sklapanje ugovora kao na uzrok koji ništi njezin pristanak, osim ako je to kršenje bilo očito i tiče se nekoga bitnog pravila njezina unutrašnjeg prava.
2. Kršenje je očito ako je objektivno jasno svakoj državi koja se glede toga ponaša u skladu s uobičajenom praksom i u dobroj vjeri.

Članak 47.

Posebno ograničenje ovlasti za izražavanje pristanka država Ako je ovlast nekoga predstavnika da izrazi pristanak države da bude vezana određenim ugovorom bila predmet posebnog ograničenja, na činjenicu da taj predstavnik nije uzeo u obzir to ograničenje ne može se pozivati kao na uzrok koji ništi pristanak što ga je izrazio, osim ako je ograničenje, prije nego što je izrazio taj pristanak, notificirano ostalim državama pregovarateljicama.

Članak 48.

Bludnja

1. Država se može pozvati na bludnju u ugovoru kao na uzrok koji ništi njezin pristanak da bude vezana ugovorom ako se bludnja odnosi na činjenicu ili situaciju za koju je ta država pretpostavljala da postoji u trenutku kad je ugovor sklopljen i koja je bila bitna osnova njezina pristanka da bude vezana tim ugovorom.
2. Stavak 1. ne primjenjuje se ako je dotična država svojim ponašanjem pridonijela toj bludnji ili ako su okolnosti bile takve da je morala biti upozorena na mogućnost bludnje.
3. Bludnja koja se odnosi samo na redakciju teksta ugovora nije na štetu njegove valjanosti; u tom se slučaju primjenjuje članak 79.

Članak 49.

Prijevara

Ako je država prijevarnim ponašanjem druge države pregovarateljice navedena da sklopi ugovor, može se pozvati na prijevaru kao na uzrok koji ništi njezin pristanak da bude vezana tim ugovorom.

Članak 50.

Korupcija predstavnika države

Ako je izraženi pristanak država da bude vezana ugovorom posljedica korupcije njezina predstavnika izravnim ili neizravnim djelovanjem druge države pregovarateljice, prva se država može pozvati na tu korupciju kao na uzrok koji ništi njezin pristanak da bude vezana tim ugovorom.

Članak 51.

Prisila izvršena na predstavnika države

Izraženi pristanak država da bude vezana ugovorom koji je posljedica prisile izvršene na njezina predstavnika, činima ili prijetnjama upravljenima protiv njega, bez ikakvog je pravnog učinka.

Članak 52.

Prisila na državu izvršena prijetnjom ili upotrebom sile

Ništav je svaki ugovor koji je sklopljen kao posljedica prijetnje silom ili upotrebe sile protivno načelima međunarodnog prava utjelovljenima u Povelji Ujedinjenih naroda.

Članak 53.

Ugovori koji su suprotni imperativnoj normi općega međunarodnog prava (ius cogens)

Ništav je svaki ugovor koji je u trenutku sklapanja suprotan imperativnoj normi općega međunarodnog prava. U svrhe ove Konvencije, imperativna norma općega međunarodnog prava je norma što ju je prihvatila i priznala čitava međunarodna zajednica država kao normu od koje nije dopušteno nikakvo odstupanje i koja se može izmijeniti samo novom normom općega međunarodnog prava iste prirode.

Odjeljak 3.

PRESTANAK I SUSPENZIJA UGOVORA

Članak 54.

Prestanak ugovora ili povlačenje iz njega na temelju odredaba ugovora ili uz pristanak stranaka

Do prestanka ugovora ili povlačenja neke stranke može doći:

- (a) u skladu s odredbama ugovora; ili
- (b) u svako doba, uz pristanak svih stranaka, nakon konzultacije s ostalim državama ugovornicama.

Članak 55.

Smanjenje broja stranaka mnogostranog ugovora ispod broja potrebnog za njegovo stupanje na snagu

Ako ugovor ne određuje drukčije, mnogostrani ugovor ne prestaje s jedinog razloga što je broj stranaka pao ispod broja potrebnog za njegovo stupanje na snagu.

Članak 56.

Otkazivanje ugovora ili povlačenje iz ugovora koji ne sadrži odredbe o prestanku, otkazivanju ili povlačenju

1. Ugovor koji ne sadrži odredbe o svome prestanku i ne predviđa da se može ot-

kazati ili se iz njega povući ne može biti predmet otkazivanja ili povlačenja, osim:

(a) ako je ustanovljeno da je namjera stranaka bila da prihvate mogućnost otkazivanja ili povlačenja; ili

(b) ako se pravo otkazivanja ili povlačenja može izvesti iz prirode ugovora.

2. Stranka mora najmanje dvanaest mjeseci unaprijed notificirati svoju namjeru da otkáže ugovor ili da se iz njega povuče na temelju stavka 1.

Članak 57.

Suspenzija primjene ugovora na temelju njegovih odredaba ili uz pristanak stranaka

Primjena ugovora prema svim strankama ili nekoj određenoj stranki može se suspendirati:

(a) u skladu s odredbama ugovora; ili

(b) u svako doba, uz pristanak svih stranaka, nakon konzultacije s ostalim državama ugovornicama.

Članak 58.

Suspenzija primjene mnogostranog ugovora sporazumom samo između nekih stranaka

1. Dvije ili više stranaka mnogostranog ugovora mogu sklopiti sporazum kojim se suspendira, privremeno i samo između njih, primjena odredaba ugovora:

(a) ako ugovor predviđa mogućnost takve suspenzije; ili

(b) ako takva suspenzija nije ugovorom zabranjena i:

(i) nije na štetu uživanja prava što ih ostale stranke izvode iz ugovora, niti izvršavanja njihovih obveza; i

(ii) nije inkompatibilna s predmetom i svrhom ugovora.

2. Ako u slučaju predviđenom u točki (a) stavka 1. ugovor ne određuje drukčije, dotične stranke moraju ostalim strankama notificirati svoju namjeru da sklope sporazum i odredbe ugovora primjenu kojih namjeravaju suspendirati.

Članak 59.

Prestanak ili suspenzija primjene ugovora prouzročeni sklapanjem kasnijeg ugovora

1. Smatra se da ugovor prestaje ako sve stranke tog ugovora kasnije sklope ugovor o istom predmetu i:

(a) ako iz kasnijeg ugovora proistječe ili ako je na drugi način ustanovljena namjera

stranaka da predmet treba da bude uređen tim ugovorom; ili

(b) ako su odredbe kasnijeg ugovora inkompatibilne s odredbama prijašnjeg ugovora do te mjere da je nemoguće istodobno primjenjivati oba ugovora.

2. Smatra se da je primjena prijašnjeg ugovora suspendirana ako to proistječe iz kasnijeg ugovora ili ako je na drugi način ustanovljeno da je to bila namjera stranaka.

Članak 60.

Prestanak ili suspenzija primjene ugovora kao posljedica njegove povrede

1. Bitna povreda dvostranog ugovora od jedne stranke ovlašćuje drugu stranku da se pozove na povredu kao na uzrok prestanka ugovora ili suspenzije njegove primjene u cijelosti ili djelomice.

2. Bitna povreda mnogostranog ugovora od jedne stranke ovlašćuje:

(a) ostale stranke da jednoglasnim sporazumom suspendiraju primjenu ugovora u cijelosti ili djelomice ili da ga dokuinu:

(i) u odnosima između njih i države povrediteljice, ili

(ii) između svih stranaka;

(b) povredom osobito oštećenu stranku da se na povredu pozove kao na uzrok suspenzije primjene ugovora u cijelosti ili djelomice, u odnosima između nje i države povrediteljice;

(c) svaku stranku, osim države povrediteljice, da se pozove na povredu kao na uzrok suspenzije primjene ugovora u cijelosti ili djelomice u odnosu na samu sebe, ako je taj ugovor takve prirode da bitna povreda njegovih odredaba od jedne stranke korjenito mijenja položaj svake stranke što se tiče budućeg izvršavanja njezinih obveza na temelju ugovora.

3. U svrhe ovoga članka, bitnu povredu ugovora čini:

(a) odbacivanje ugovora koje nije predviđeno ovom Konvencijom; ili

(b) povreda odredbe bitne za ostvarenje predmeta ili svrhe ugovora.

4. Prethodni stavci ne diraju nijednu odredbu ugovora koja se primjenjuje u slučaju povrede.

5. Stavci 1. do 3. ne primjenjuju se na odredbe ugovora o zaštiti čovjeka što ih sadrže ugovori humanitarnog karaktera, osobito ne na odredbe koje zabranjuju svaki oblik represalija prema osobama koje su tim ugovorima zaštićene.

Članak 61.

Naknadna nemogućnost izvršenja

1. Stranka se može pozvati na nemogućnost izvršenja ugovora kao na uzrok njegova

prestanka ili povlačenja iz njega ako je ta nemogućnost posljedica konačnog nestanka ili uništenja predmeta prijeko potrebnoga za izvršenje ugovora. Ako je nemogućnost privremena, može se na nju pozvati samo kao na uzrok suspenzije primjene ugovora.

2. Stranka se ne može pozvati na nemogućnost izvršenja kao na uzrok prestanka ugovora, povlačenja iz njega ili suspenzije njegove primjene ako je ta nemogućnost posljedica kršenja, od te stranke, obveze iz ugovora ili bilo koje druge preuzete međunarodne obveze prema svakoj drugoj stranki ugovora.

Članak 62.

Temeljna promjena okolnosti

1. Na temeljnu promjenu okolnosti koja se zbila u odnosu na one koje su postojale u trenutku sklapanja ugovora, a koju stranke nisu predvidjele, ne može se pozivati kao na uzrok prestanka ugovora ili povlačenja iz njega, osim:

(a) ako je postojanje tih okolnosti bilo bitna osnova pristanka stranaka da budu vezane ugovorom; i

(b) ako je učinak te promjene korjenita promjena domašaja obveza koje prema ugovoru još treba izvršiti.

2. Na temeljnu promjenu okolnosti ne može se pozivati kao na uzrok prestanka ugovora ili povlačenja iz njega:

(a) ako se ugovorom ustanovljuje granica; ili

(b) ako je temeljna promjena posljedica kršenja, od stranke koja se na tu promjenu poziva, obveze iz ugovora ili bilo koje druge preuzete međunarodne obveze prema svakoj drugoj stranki ugovora.

3. Ako se, na temelju prethodnih stavaka, stranka može pozvati na temeljnu promjenu okolnosti kao na uzrok prestanka ugovora ili povlačenje iz njega, ona se također može na nju pozvati samo radi suspenzije primjene ugovora.

Članak 63.

Prekid diplomatskih ili konzularnih odnosa

Prekid diplomatskih ili konzularnih odnosa između stranaka ugovora ne utječe na pravne odnose ustanovljene ugovorom između tih stranaka, osim ako je postojanje diplomatskih ili konzularnih odnosa prijeko potrebno za primjenu ugovora.

Članak 64.

Nastanak nove imperativne norme općega međunarodnog prava (*ius cogens*)

Ako nastane nova imperativna norma općega međunarodnog prava, svaki ugovor koji je suprotan toj normi postaje ništav i prestaje.

Odjeljak 4.

POSTUPAK

Članak 65.

Podvrgavanje postupku glede ništavosti ugovora, njegova prestanka, povlačenja iz njega ili suspenzije njegove primjene

1. Stranka koja se, na temelju odredaba ove Konvencije, pozove bilo na to da postoji mana u njezinu pristanku da bude vezana ugovorom, bilo na uzrok osporavanja valjanosti ugovora, njegova prestanka, povlačenja iz njega ili suspenzije njegove primjene, mora svoj zahtjev notificirati ostalim strankama. Notifikacija mora navesti mjeru koja se predlaže glede ugovora i razloge za to.
2. Ako u roku koji, osim u slučajevima osobite hitnosti, ne smije biti kraći od tri mjeseca od primitka notifikacije, nijedna stranka ne stavi prigovor, stranka koja je izvršila notifikaciju može, na način predviđen u članku 67., poduzeti mjeru koju je predložila.
3. Ako je, međutim, prigovor stavila bilo koja druga stranka, stranke moraju tražiti rješenje pomoću sredstava navedenih u članku 33. Povelje Ujedinjenih naroda.
4. Ništa u prethodnim stavcima nije na štetu prava ili obveza stranaka prema svakoj odredbi koja je između njih na snazi, a koja se tiče rješavanja sporova.
5. Ne dirajući članak 45., činjenica da država nije izvršila notifikaciju propisanu u stavku 1., ne sprečava je da takvu notifikaciju izvrši kao odgovor nekoj drugoj stran-ki koja traži izvršenje ugovora ili se poziva na njegovo kršenje.

Članak 66.

Postupci sudskog rješavanja, arbitraže i mirenja

Ako tijekom dvanaest mjeseci nakon datuma stavljanja prigovora nije postignuto rješenje na temelju stavka 3. članka 65., primjenjuju se ovi postupci:

- (a) svaka stranka spora o primjeni ili tumačenju članka 53. ili 64. može tužbom podvrgnuti spor na rješavanje Međunarodnom sudu, osim ako stranke suglasno odluče spor podvrgnuti arbitraži;
- (b) svaka stranka spora o primjeni ili tumačenju bilo kojega drugog članka dijela V. ove Konvencije može pokrenuti postupak naveden u Prilogu Konvenciji, podnošenjem u tu svrhu zahtjeva glavnom tajniku Ujedinjenih naroda.

Članak 67.

Isprave kojima se proglašava ništavost ugovora, njegov prestanak, povlačenje iz njega ili suspenzija njegove primjene

1. Notifikacija predviđena u stavku 1. članka 65. mora se izvršiti u pismenom obliku.
2. Svaki čin kojim se proglašava ništavost ugovora, njegov prestanak, povlačenje iz njega ili suspenzija njegove primjene na temelju odredaba tog ugovora ili stavka 2. ili 3. članka 65., mora se putem isprave priopćiti ostalim strankama. Ako ispravu ne potpiše državni glavar, šef vlade ili ministar vanjskih poslova, predstavnika države koja daje priopćenje može se pozvati da podnese svoju punomoć.

Članak 68.

Opozivanje notifikacija i isprava predviđenih u člancima 65. i 67.

Notifikacija ili isprava koja je predviđena u člancima 65. i 67. može se, prije nego što proizvede učinak, opozvati u svako doba.

Odjeljak 5.

POSljedICE NIŠTAVOSTI, PRESTANKA ILI SUSPENZIJE PRIMJENE UGOVORA

Članak 69.

Posljedice ništavosti ugovora

1. Ništav je onaj ugovor ništavost kojega je ustanovljena na temelju ove Konvencije. Odredbe ništavog ugovora bez pravne su snage.
2. Ako su ipak na osnovi takvog ugovora izvršeni čini:
 - (a) svaka stranka može zatražiti od svake druge stranke da u njihovim međusobnim odnosima, koliko je to moguće, uspostavi stanje koje bi postojalo da ti čini nisu izvršeni;
 - (b) čini izvršeni u dobroj vjeri prije pozivanja na ništavost nisu postali protupravni samim tim što je ugovor ništav.
3. U slučajevima koji potpadaju pod članak 49., 50., 51. ili 52., stavak 2. ne primjenjuje se na stranku kojoj se pripisuje prijevara, korupcija ili prisila.
4. U slučaju kad je pristanak neke države da bude vezana mnogostranim ugovorom ništav, prethodna se pravila primjenjuju na odnose između te države i stranaka ugovora.

Članak 70.

Posljedice prestanka ugovora

1. Osim ako ugovor određuje drukčije ili ako se stranke drukčije sporazumiju, prestanak ugovora na temelju njegovih odredaba ili u skladu s ovom Konvencijom:

- (a) oslobađa stranke obveze da nastave s izvršavanjem ugovora;
- (b) nije na štetu nikakvog prava, obveze ili pravnog položaja stranaka nastalih izvršavanjem ugovora prije njegova prestanka.

2. Ako neka država otkáže mnogostrani ugovor ili se iz njega povuče, stavak 1. primjenjuje se na odnose između te države i svake od ostalih stranaka ugovora od datuma kada taj otkaz ili to povlačenje stupi na snagu.

Članak 71.

Posljedice ništavosti ugovora koji je suprotan imperativnoj normi općega međunarodnog prava

1. Ako je ugovor ništav na temelju članka 53., stranke su dužne:

- (a) otkloniti, koliko je to moguće, posljedice svakog čina izvršenog na temelju odredbe koja je suprotna imperativnoj normi općega međunarodnog prava; i
- (b) uskladiti svoje međusobne odnose s imperativnom normom općega međunarodnog prava.

2. Ako ugovor postaje ništav i prestaje na temelju članka 64., prestanak ugovora:

- (a) oslobađa stranke obveze da nastave s izvršavanjem ugovora;
- (b) nije na štetu nikakvog prava, obveze ili pravnog položaja stranaka nastalih izvršavanjem ugovora prije njegova prestanka; međutim, ta se prava, te obveze ili taj položaj mogu zadržati jedino ako njihovo zadržavanje samo po sebi nije suprotno novoj imperativnoj normi općega međunarodnog prava.

Članak 72.

Posljedice suspenzije primjene ugovora

1. Osim ako ugovor određuje drukčije ili ako se stranke drukčije sporazumiju, suspenzija primjene ugovora na temelju njegovih odredaba ili u skladu s ovom Konvencijom:

- (a) oslobađa stranke između kojih je primjena ugovora suspendirana obveza izvršavanja ugovora u njihovim međusobnim odnosima za razdoblje suspenzije;
- (b) ne utječe inače na pravne odnose između stranaka ustanovljene ugovorom.

2. Za vrijeme razdoblja suspenzije stranke se moraju suzdržavati od svih čina koji bi mogli priječiti ponovnu primjenu ugovora.

Bečka konvencija o pravu međunarodnih ugovora (Prilog)*

PRILOG

1. Glavni tajnik Ujedinjenih naroda sastavlja i vodi popis miritelja koji čine kvalificirani pravници. U tu svrhu, svaka je država članica Ujedinjenih naroda ili stranka ove Konvencije pozvana da odredi dva miritelja i imena tako određenih osoba čine popis. Mandat miritelja, uključujući one koji su određeni da popune slučajno ispražnjeno mjesto, traje pet godina i može se obnoviti. Miritelji čiji mandat istjeće nastaviti će obavljati svoje funkcije, za koje će biti odabrani sukladno slijedećem stavku.

2. Kad se zahtjev podnese glavnom tajniku na temelju članka 66, glavni tajnik iznosi spor pred komisiju za mirenje, koja se sastavlja ovako:

Država ili država koje su jedna stranka spora imenuju:

(a) jednog miritelja koji je državljanin te ili jedne od tih država, s popisa navedenog u stavku I. ili iz reda drugih osoba;

(b) jednog miritelja koji nije državljanin te ili jedne od tih država, s popisa.

Država ili država koje su druga stranka spora imenuju dva miritelja na isti način. Četiri miritelja koje su stranke odabrale moraju se imenovati u roku šezdeset dana od datuma kad glavni tajnik primi zahtjev.

U roku šezdeset dana od datuma posljednjeg imenovanja četiri miritelja imenuju s popisa petoga, koji će biti predsjedatelj.

Ako se imenovanje predsjedatelja ili nekog od ostalih miritelja ne obavi u gore propisanom roku za to imenovanje, izvršit će ga glavni tajnik unutar šezdeset dana od proteka tog roka. Glavni tajnik može za predsjedatelja imenovati bilo osobu s popisa ili nekog člana Komisije za međunarodno pravo. Svaki rok u kojemu se imenovanje mora izvršiti može se produžiti uz suglasnost stranaka spora.

Svako se ispražnjeno mjesto mora popuniti na način propisan za prvo imenovanje.

3. Komisija za mirenje sama propisuje svoj postupak. Komisija, uz pristanak stranaka spora, može pozvati svaku stranku ugovora da joj usmeno ili pismeno iznese svoje stajalište. Odluke i preporuke Komisije donose se većinom glasova njezinih pet članova.

4. Komisija može upozoriti stranke spora na svaku mjeru koja bi mogla olakšati priateljsko rješenje.

* UNTS, sv. 1155, 1980., str. 331; hrv. prijevod u: NN – MU, br. 16/1993.

5. Komisija sasluša stranke, razmatra zahtjeve i prigovore te daje prijedloge strankama kako bi se postiglo prijateljsko rješenje spora.
6. Komisija podnosi izvještaj u roku dvanaest mjeseci od njezina osnivanja. Taj se izvještaj polaže kod glavnog tajnika i dostavlja strankama spora. Izvještaj Komisije, uključujući sve zaključke glede činjenica i pravnih pitanja koji su u njemu sadržani, ne veže stranke i samo je iznošenje preporuka, koje se podnose strankama na razmatranje radi olakšavanja prijateljskog rješenja spora.
7. Glavni tajnik pruža Komisiji pomoć i olakšice koje su joj potrebne. Troškove Komisije snose Ujedinjeni narodi.

KARTE

KARTA 2.

Memorandum o Piranskom zaljevu, 1993.*

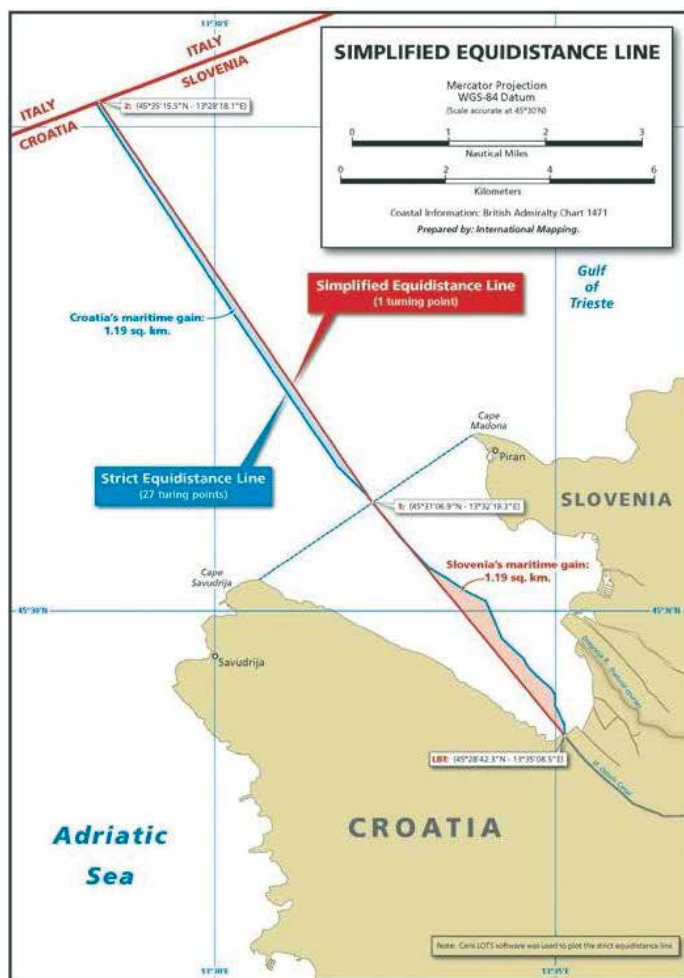
* Gržetić, Z.; Barić Punda, V.; Filipović, V., *O granicama u sjevernom Jadranu (1948.–2009.) s posebnim osvrtom na kronološki kartografski prikaz, Poredbeno pomorsko pravo*, sv. 49, 2010., str. 40.

KARTA 3.

Crta razgraničenja na moru između Hrvatske i Slovenije prema Deklaraciji Hrvatskog sabora, 1999.*

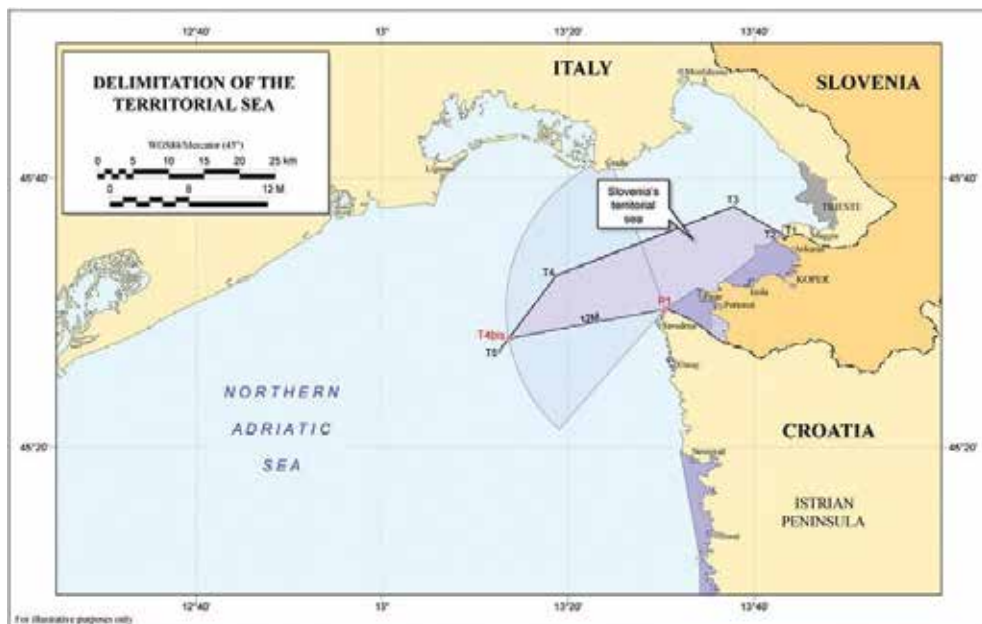
* Gržetić, Z.; Barić Punda, V.; Filipović, V., O granicama u sjevernom Jadranu (1948.–2009.) s posebnim osvrtom na kronološki kartografski prikaz, Poredbeno pomorsko pravo, sv. 49, 2010., str. 44.

KARTA 4.

Hrvatski podnesak (memorial) Arbitražnom sudu glede razgraničenja na moru.*

* *Arbitration Between the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia*, PCA Case No. 2012-04, Final Award, 29 June 2017, str. 308., para. 991.

KARTA 5.

Slovenski podnesak (memorial) Arbitražnom sudu glede razgraničenja na moru.*

* *Arbitration Between the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia*, PCA Case No. 2012-04, Final Award, 29 June 2017, str. 309., para. 992.

LITERATURA

Članci i knjige

1. Abramson, L. W., *The Judicial Ethics of Ex Parte and Other Communications*, Houston Law Review, sv. 36, 2000., str. 1343–1394.
2. Amerasinghe, C. F., *International Arbitral Jurisdiction*, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, 2011.
3. Andrassy, J.; Bakotić, B.; Seršić, M.; Vukas, B., *Međunarodno pravo 1*, Školska knjiga, Zagreb, 2010.
4. Aust, A., *Modern Treaty Law and Practice*, Cambridge University Press, Cambridge, 2000.
5. Avbelj, M.; Letnar Čeranič, J., *The Conundrum Of The Piran Bay: Slovenia V. Croatia – The Case Of Maritime Delimitation*, Journal of International Law & Policy, sv. V, 2007., str. 1–19.
6. Bickl, T., *Reconstructing the Intractable: The Croatia-Slovenia Border Dispute and Its Implications for EU Enlargement*, Croatian Political Science Review, sv. 54, 2017., str. 7–39.
7. Binder, C., *The Pacta Sunt Servanda Rule in the Vienna Convention on the Law of Treaties: A Pillar and its Safeguards*, u: Buffard, I.; Crawford, J.; Pellet, A.; Wittich, S. (ur.), *International Law Between Universalism and Fragmentation: Festschrift in Honour of Gerhard Hafner*, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, Boston, 2008., str. 315–342.
8. Bishop, D.; Stevens, M., *The Compelling Need for a Code of Ethics in International Arbitration: Transparency, Integrity and Legitimacy*, u: Berg, A. J., van den (ur.), *Arbitration Advocacy in Changing Times*, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2011., str. 391–407.
9. Boisson de Chazournes, L., *The Principle of Compétence de la Compétence in International Adjudication and its Role in an Era of Multiplication of Courts and Tribunals*, u: Arsanjani, M.; Cogan, J.; Weissner, S. (ur.), *Looking to the Future: Essays in Honor of W. Michael Reisman*, Martinus Nijhoff, Leiden, 2010., str. 1027–1064.
10. Brierly, J. L., *The Law of Nations*, Oxford University Press, New York, Oxford, 1960.
11. Briggs, H. W., *Procedures for Establishing the Invalidity or Termination of Treaties under the International Law Commission's 1966 Draft Articles on the Law of Treaties*, AJIL, sv. 61, 1967., str. 976–989.
12. Brownlie, I., *Principles of Public International Law*, Oxford University Press, Oxford, 2008.
13. Bryan, A. G., *Black's Law Dictionary*, West Group, Eagan, 2009.
14. Cairns, D. J. A., *Oral Advocacy and Time Control in International Arbitration*, u: Berg, A. J. van den (ur.), *Arbitration Advocacy in Changing Times*, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2011., str. 181–201.

15. Cassese, A., *International Law*, Oxford University Press, Oxford, New York, 2001.
16. Crnić-Grotić, V., *Načelo uti possidetis u međunarodnom pravu*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, sv. 16, 1995., str. 295–308.
17. Crnić-Grotić, V., *Pravo međunarodnih ugovora*, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2002.
18. Degan, V. Đ., *Međunarodno pravo*, Školska knjiga, Zagreb, 2011.
19. Degan, V. Đ., *Spor o granicama između Hrvatske i Slovenije*, Poredbeno pomorsko pravo, sv. 58, 2019., str. 11–66.
20. Dixon, M., *Textbook on International Law*, Oxford University Press, Oxford, 2000.
21. Fitzmaurice, M., *Material Breach of Treaty: Some Legal Issues*, Austrian Review of International and European Law, sv. 6, 2001., str. 3–44.
22. Fortese, F.; Hemmi, L., *Procedural Fairness and Efficiency in International Arbitration*, Groning Journal of International Law, sv. 31, 2015., str. 110–124.
23. Gago, S. F., *Border Dispute in the Adriatic Sea between Croatia and Slovenia*, Acta Universitatis Danubius Juridica, sv. 9, 2013., str. 5–17.
24. Garrett, J. L., *The Beagle Channel Dispute: Confrontation and Negotiation in the Southern Cone*, Journal of Interamerican Studies and World Affairs, sv. 27, 1985., str. 81–109.
25. Giegerich, T., *Article 60. Termination or Suspension of the Operation of a Treaty as a Consequence of its Breach*, u: Dörr, O.; Schmalenbach, K. (ur.), *Vienna Convention on the Law of Treaties: A Commentary*, Springer, Berlin, 2018., str. 1095–1125.
26. Gomaa, M. M., *Suspension or Termination of Treaties on Grounds of Breach*, Martinus Nijhoff, The Hague – Boston, 1996.
27. Goy, R., *L’Affaire de l’Oasis de Buraimi*, Annuaire Français de Droit International, sv. 3, 1957., str. 188–205.
28. Greig, D. W., *Reciprocity, Proportionality and the Law of Treaties*, Virginia Journal of International Law, sv. 34, 1995., str. 295–403.
29. Gržetić, Z.; Barić Punda, V.; Filipović, V., *Boundaries In The Northern Adriatic 1948-2009: With Particular Emphasis On Chronological Cartographical Analysis*, Comparative Maritime Law, sv. 49, 2010., str. 19–72.
30. Gusy, M. F.; Hosking, J. M.; Schwarz, F. T., *A Guide to the ICDR International Arbitration Rules*, Oxford University Press, Oxford, 2011.
31. Ibler, V., *Međunarodna zajednica*, Politička misao, sv. 4, br. 4, 1967., str. 671–676.
32. Ibler, V., *Međunarodno pravo mora i Hrvatska*, Barbat, Zagreb, 2001.
33. Ibler, V., *Rječnik međunarodnog javnog prava*, Informator, Zagreb, 1972.
34. Ibler, V., *Sporazum o arbitraži između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Slovenije*, Rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti: Razred za društvene znanosti, sv. 49, 2012., str. 145–175.

35. Ilic, M., *Croatia v. Slovenia: The Defiled Proceedings*, *Arbitration Law Review*, sv. 9, 2017., str. 347–382.
36. Jenkins, J.; Stebbings, S., *International Construction Arbitration Law*, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2006.
37. Kaufmann-Kohler, G., *Soft Law in International Arbitration: Codification and Normativity*, *Journal of International Dispute Settlement*, sv. 1, 2010., str. 283–299.
38. Kelly, J. B., *The Buraimi Oasis Dispute*, *International Affairs*, sv. 32, 1956., str. 318–326.
39. Kirgis Jr., F. L., *Some Lingering Questions about Article 60 of the Vienna Convention on the Law of Treaties*, *Cornell International Law Journal*, sv. 22, 1989., str. 549–573.
40. Krieger, H., *Annex to Article 66.*, u: Dörr, O.; Schmalenbach, K. (ur.), *Vienna Convention on the Law of Treaties: A Commentary*, Springer, Berlin, 2018., str. 1243–1252.
41. Kotuby, C. T., *General Principles of Law, International Due Process, and the Modern Role of Private International Law*, *Duke Journal of Comparative & International Law*, sv. 23, 2013., str. 411–443.
42. Kurkela, M.; Turunen, S., *Due Process in International Commercial Arbitration*, Oxford University Press, Oxford, 2010.
43. Lapaš, D., *Sankcija u međunarodnom pravu*, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2004.
44. Lapaš, D.; Šošić, T. M. (ur.), *Međunarodno javno pravo: izbor dokumenata*, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2005.
45. McNair, A., *Law of Treaties*, Clarendon Press, Oxford, 1961.
46. Mosk, R. M.; Ginsburg, T., *Becoming an International Arbitrator: Qualifications, Disclosures, Conduct, and Removal*, u: Chernick, R.; Kolkey, D. M.; Reeves Neal, B. (ur.), *Practitioner's Handbook on International Arbitration and Mediation*, JurisNet, LLC, Huntington, 2012., str. 367–423.
47. Naimark, R. W.; Keer, S. E., *International Private Commercial Arbitration: Expectations and perceptions of Attorneys and Business People*, *International Business Lawyer*, sv. 30, br. 5, 2002., str. 203–209.
48. Newman, L. W.; Zaslowsky, D., *When Arbitrators Stray: Ex Parte Communications*, *New York Law Journal*, 25 September 2015, <http://nysbar.com/blogs/Resolution-Roundtable/When%20Arbitrators%20Stray.pdf>
49. Oppenheim, L. F., *International Law: A Treatise*, sv. I, Longmans, Green and Co., London – New York – Bombay – Calcutta, 1912.
50. Park, W. W., *Arbitrators and Accuracy*, *Journal of International Dispute Settlement*, sv. 1, 2010., str. 25–53.
51. Prost, M., *Article 65: Procedure to Be Followed with Respect to Invalidity, Termination, Withdrawal from or Suspension of the Operation of a Treaty*, u: Corten, O.; Klein, P. (ur.), *The Vienna Conventions on the Law of Treaties: A Commentary*, sv. II, Oxford University Press, Oxford, 2011., str. 1483–1508.

52. Ralston, J. H., *International Arbitration from Athens to Locarno*, Stanford University Press, Stanford, 1929.
53. Reed, L., *Ab(use) of due process: sword vs shield*, *Arbitration International*, sv. 33, 2017., str. 361–377.
54. Redfern, A.; Hunter, M., *Law and Practice of International Commercial Arbitration*, Sweet & Maxwell, London, 2004.
55. Reisman, W. M., *Procedures for Controlling Unilateral Treaty Terminations*, *AJIL*, sv. 63, 1969., str. 544–547.
56. Reuter, P., *Introduction to the Law of Treaties*, Pinter Publishers, London, 1989.
57. Rosenne, S., *Breach of Treaty*, Cambridge University Press, Cambridge, 1985.
58. Rosenne, S., *Essays on International Law and Practice*, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, Boston, 2007.
59. Rosenne, S., *Settlement of Treaty Disputes under the Vienna Convention of 1969*, *Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht*, sv. 31, 1971., str. 1–62.
60. Ross, A., *Poisoned Waters: Croatia's Stance on the Sekolec Scandal*, *Global Arbitration Review*, sv. 10, 2015., str. 5–14.
61. Rudolf ml., D.; Kardum, I., *Sporazum o arbitraži između Hrvatske i Slovenije*, *Poredbeno pomorsko pravo*, sv. 49, 2010., str. 3–18.
62. Runjić, Lj., *Bitna povreda međunarodnog ugovora na primjeru Arbitražnog sporazuma između Hrvatske i Slovenije*, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, sv. 69, br. 4, 2019., str. 589–619.
63. Runjić, Lj., *Consequences of the Ex Parte Communications in the Arbitration between Croatia and Slovenia*, *Pécs Journal of International and European Law*, sv. 2019, br. 1–2, 2019., str. 6–28.
64. Sancin, V., *Slovenia-Croatia Border Dispute: From "Drnovšek-Račan" to "Pahor-Kosor" Agreement*, *European Perspectives – Journal of European Perspectives of the Western Balkans*, sv. 2, 2010., str. 93–111.
65. Santayana, G., *The Life of Reason*, Scribner's, New York, 1905.
66. Sarvarian, A., *Professional Ethics at the International Bar*, Oxford University Press, Oxford, 2012.
67. Schreuer, C., *Victor Pey Casado and President Allende Foundation v Republic of Chile: Barely an Annulment*, *ICSID Review - Foreign Investment Law Journal*, sv. 29, 2014., str. 321–327.
68. Seršić, M., *Međunarodnopravna odgovornost države*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2007.
69. Seršić, M., *Načelo "uti possidetis" u međunarodnom pravu*, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, sv. 53, 2003., str. 309–324.
70. Shaw, M. N., *International Law*, Cambridge University Press, Cambridge, 2014.

71. Shihata, I. F. I., *The Power of the International Court to Determine Its Own Jurisdiction*, Martinus Nijhoff, The Hague, 1965.
72. Simma, B., *Reflections on Article 60 of the Vienna Convention on the Law of Treaties and its Background in General International Law*, Österreichische Zeitschrift für öffentliches Recht, sv. 20, 1970., str. 5–83.
73. Sinclair, I. M., *The Vienna Convention on the Law of Treaties*, Manchester University Press, Manchester, 1973.
74. Simma, B.; Tams, C. J., *Article 60: Termination or Suspension of the Operation of a Treaty as a Consequence of its Breach*, u: Corten, O.; Klein, P. (ur.), *The Vienna Conventions on the Law of Treaties: A Commentary*, sv. II, Oxford University Press, Oxford, 2011., str. 1351–1378.
75. Simma, B.; Tams, C. J., *Reacting against treaty breaches*, u: Hollis, D. B. (ur.), *The Oxford Guide to Treaties*, Oxford University Press, Oxford, 2012., str. 576–604.
76. Sinha, B. P., *Unilateral Denunciation of Treaty Because of Prior Violations of Obligations by Other Party*, Martinus Nijhoff, The Hague, 1966.
77. Sussman, E., *Ethics in International Arbitration: Soft Law Guidance for Arbitrators and Party Representatives*, u: Newman, L. W.; Radine, M. J. (ur.), *Soft Law in International Arbitration*, JurisNet, LLC, Huntington, 2014., str. 239–256.
78. Turkalj, K., *Razgraničenje teritorijalnog mora između Hrvatske i Slovenije u sjevernom Jadranu (Piranski zaljev)*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, sv. 51, 2001., str. 939–979.
79. Van Aert, P., *The Beagle Conflict*, Island Studies Journal, sv. 11, 2016., str. 307–314.
80. Vidas, D., *Hrvatsko-slovensko razgraničenje: Međunarodno pravo je crta ispod koje se ne ide*, Školska knjiga, Zagreb, 2009.
81. Villiger, M. E., *Commentary on the 1969 Vienna Convention on the Law of Treaties*, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden – Boston, 2009., str. 738–751.
82. Von Glahn, G.; Taulbee, J. L., *Law Among Nations – An Introduction to Public International Law*, Longman, New York, 2010.
83. Wall, P. S., *Guide to Ethics of Ex Parte Communications*, Journal of Business Ethics, sv. 81, 2008., str. 555–559.
84. Whitton, J. B., *The Sanctity of Treaties (Pacta Sunt Servanda)*, International Conciliation, sv. 16, 1934./1935., str. 395–430.

Dokumenti

I. Međunarodne sudske i arbitražne presude i savjetodavna mišljenja

1. *Appeal Relating to the Jurisdiction of the ICAO Council (India v. Pakistan)*, Judgment, I.C.J. Reports 1972, str. 46.
2. *Application of the Interim Accord of 13 September 1995 (the former Yugoslav Republic of Macedonia v. Greece)*, Judgment, I.C.J. Reports 2011, str. 644.
3. *Arbitral Award of 31 July 1989 (Guinea-Bissau v. Senegal)*, Judgment, I.C.J. Reports 1991, str. 53.
4. *Arbitration Between the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia*, PCA Case No. 2012-04, Partial Award, 30 June 2016.
5. *Arbitration Between the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia*, PCA Case No. 2012-04, Final Award, 29 June 2017.
6. *Case concerning the Air Service Agreement of 27 March 1946 between the United States of America and France*, Decision of 9 December 1978, UNRIAA, sv. 18, str. 417.
7. *Case concerning the difference between New Zealand and France concerning the interpretation or application of two agreements, concluded on 9 July 1986 between the two States and which related to the problems arising from the Rainbow Warrior Affair (France v. New Zealand)*, Decision of 30 April 1990, UNRIAA, sv. XX, str. 215.
8. *Difference Relating to Immunity from Legal Process of a Special Rapporteur of the Commission on Human Rights*, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 1999, str. 62.
9. *Diversion of water from the Meuse (Netherland v. Belgium)*, Judgment, P.C.I.J. 1937 (Series A/B), No. 70, str. 3.
10. *Dombo Beheer B.V. v. The Netherlands*, App. no. 14448/88, ECHR, Judgment, 27 October 1993.
11. *Gabčíkovo-Nagymaros Project (Hungary v. Slovakia)*, Judgment, I.C.J. Reports 1997, str. 7.
12. *Fisheries Case*, Judgment, I.C.J. Reports 1951, str. 116.
13. *Frontier Dispute*, Judgment, I.C.J. Reports 1986, str. 554.
14. *Grisbadarna case (Norway v. Sweden)*, PCA Case No. 1908-01, Final Award, 23 October 1908.
15. *Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia (South West Africa) notwithstanding Security Council Resolution 276 (1970)*, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 1971, str. 16.
16. *Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America)*, Merits, Judgment, I.C.J. Reports 1986, str. 14.
17. *North Sea Continental Shelf*, Judgment, I.C.J. Reports 1969, str. 3.
18. *Tacna-Arica question (Chile v. Peru)*, Opinion and Award of 4 March 1925, UNRIAA, sv. II, str. 921.

19. *Victor Pey Casado and President Allende Foundation v. Republic of Chile*, ICSID Case No. ARB/98/2, Award of 8 May 2008.

II. Međunarodni ugovori

1. Bečka konvencija o pravu međunarodnih ugovora iz 1969.; UNTS, sv. 1155, 1980., str. 331, te NN – MU, br. 16/1993.
2. Bečka konvencija o sukcesiji država glede međunarodnih ugovora iz 1978.; UNTS, sv. 1946, 1996., str. 3, te NN – MU, br. 16/1993.
3. Briand-Kelloggov pakt iz 1928.; General Treaty for Renunciation of War as an Instrument of National Policy, LNTS, sv. 94, 1929., str. 57.
4. Haaška konvencija o mirnom rješavanju međunarodnih sporova iz 1899.; u: AJIL, sv. 1 (Suppl.), 1907., str. 107–129.
5. Haaška konvencija o mirnom rješavanju međunarodnih sporova iz 1907.; u: AJIL, sv. 2 (Suppl.), 1908., str. 43–81.
6. Konvencija Ujedinjenih naroda o pravu mora iz 1982.; NN – MU, br. 9/2000.
7. Povelja Ujedinjenih naroda; UNTS, sv. 1, 1945., str. XV, te NN – MU, br. 15/1993.; ispravak u: br. 7, 1994.
8. Sporazum između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Slovenije o osnivanju i nadležnosti zajedničkih tijela za identificiranje i označavanje državne granice; NN – MU, br. 3/1994.
9. Sporazum o arbitraži između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Slovenije; UNTS, sv. 2748, 2015., str. 3, te NN – MU, br. 12/2009.
10. Ugovor između Velike Britanije i Sjedinjenih Država iz 1871. (tzv. Washingtonskih pravila); https://www.trans-lex.org/502000/_/treaty-between-the-united-states-and-great-britain-1871-/

III. Ostalo

1. American Bar Association/American Arbitration Association, *The Code of Ethics for Arbitrators in Commercial Disputes*, 2004.; https://www.americanbar.org/content/dam/aba/migrated/dispute/commercial_disputes.authcheckdam.pdf
2. Deklaracija o načelima međunarodnog prava o prijateljskim odnosima i suradnji između država u skladu s Poveljom Ujedinjenih naroda iz 1970.; A/Res./2625(XXV) od 24. listopada 1970.
3. Deklaracija o stanju međudržavnih odnosa Republike Hrvatske i Republike Slovenije od 26. ožujka 1999.; NN, br. 32/1999.
4. *Excerpts from Recordings of Conversation Between Dr. Jernej Sekolec, Member of the Arbitral Tribunal, and Ms. Simona Drenik, Agent of the Republic of Slovenia*, Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske, 2015., <http://www.mvep.hr/files/file/dokumenti/arbitraza/hr/150820-excerpts-from-recordings-between-dr-sekolec-and-mrdrenik-14082015.pdf>

5. Fakultativna pravila Stalnog arbitražnog suda za arbitražu u sporovima između dviju država; <https://pca-cpa.org/en/services/arbitration-services/pca-arbitration-rules-2012/>
6. Harvardski nacrt konvencije o pravu međunarodnih ugovora iz 1935.; u: AJIL, sv. 29 (Suppl.), 1935., str. 657.
7. Hong Kong International Arbitration Centre, *Administered Arbitration Rules*, 1 November 2013; http://www.hkiac.org/sites/default/files/ck_filebrowser/PDF/arbitration/2013_hkiac_rules.pdf
8. International Bar Association, *IBA Guidelines on Party Representation in International Arbitration*, International Bar Association, London, 2013.
9. International Bar Association, *IBA Rules of Ethics for International Arbitrators* 1987; https://www.trans-lex.org/701100/_/iba-rules-of-ethics-for-international-arbitrators-1987/
10. International Centre for Dispute Resolution, *International Dispute Resolution Procedures*, 2016.; https://www.icdr.org/sites/default/files/document_repository/ICDR_Rules.pdf
11. International Centre for Settlement of Investment Disputes, *ICSID Convention, Regulations and Rules*, April 2006; https://icsid.worldbank.org/en/Documents/resources/2006%20CRR_English-final.pdf
12. International Chamber of Commerce, *Arbitration Rules, Mediation Rules*, International Chamber of Commerce, Paris, 2017.
13. International Chamber of Commerce, *Note to Parties and Arbitral Tribunals on the Conduct of the Arbitration under the ICC Rules of Arbitration*, 30 October 2017; <https://cdn.iccwbo.org/content/uploads/sites/3/2017/03/icc-note-to-parties-and-arbitral-tribunals-on-the-conduct-of-arbitration.pdf>
14. London Court of International Arbitration, *LCIA Arbitration Rules*, 1 October 2014; http://www.lcia.org/Dispute_Resolution_Services/lcia-arbitration-rules-2014.aspx#Article13
15. Mišljenje Banditerove komisije br. 3 (Conference on Yugoslavia-Arbitration Commission, Opinion No 3); u: International Legal Materials, sv. 31, 1992., str. 1499–1500.
16. Mišljenje Banditerove komisije br. 7 (Conference on Yugoslavia-Arbitration Commission, Opinion No 7); u: International Legal Materials, sv. 31, 1992., str. 1505–1507.
17. Nacrt članaka o odgovornosti država za međunarodno protupravne čine; Report of the International Law Commission on the work of its fifty-third session, 23 April – 1 June, 2 July – 10 August 2001, General Assembly Official Records, Fifty-sixth session, Supplement No. 10 (A/56/10) (2001)
18. *Note verbale* from the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Slovenia to the

- Ministry of Foreign and European Affairs of the Republic of Croatia, No. 170/09, 5 August 2015
19. *Note verbale* from the Ministry of Foreign and European Affairs of the Republic of Croatia to the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Slovenia, Note No. 3303/2015, 30 July 2015
 20. *Note verbale* from the Permanent Mission of the Republic of Croatia to the United Nations to the Permanent Missions and Permanent Observer Missions accredited to the United Nations, No. 55/2016, New York, 16 March 2016
 21. *Note verbale* from the Permanent Mission of the Republic of Croatia to the United Nations to the Secretary-General of the United Nations, No. 137/2015, 30 July 2015
 22. Odluka o pokretanju postupka za prestanak Sporazuma o arbitraži između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Slovenije zbog njegove povrede, Vlada Republike Hrvatske, Klasa: 022-03/15-11/59, Urbroj: 50301-21/21-15-1, 30. srpnja 2015.
 23. Osnovna ustavna povelja o samostalnosti i nezavisnosti Republike Slovenije; Uradni list RS, št. 1/1991.
 24. Ostavka člana Arbitražnog suda Budislava Vukasa; <http://www.mvep.hr/files/file/dokumenti/arbitraza/hr/150820-resignation-of-judge-vukas-30072015.pdf>
 25. *PCA Press Release, Dr. Jernej Sekolec resigns from the Arbitral Tribunal*, Permanent Court of Arbitration, The Hague, 23 July 2015; <http://www.pcacases.com/web/sendAttach/1310>
 26. *PCA Press Release, Permanent Court of Arbitration, The Hague, 28 July 2015*; <https://pcacases.com/web/sendAttach/1313>
 27. *PCA Press Release, Republic of Croatia notifies its intention to terminate the Arbitration Agreement – Judge Ronny Abraham resigns from the Arbitral Tribunal*, Permanent Court of Arbitration, The Hague, 5 August 2015; <https://pcacases.com/web/sendAttach/1389>
 28. *PCA Press Release, Slovenia demands continuation of arbitration proceedings – Arbitral Tribunal clarifies further procedural steps*, Permanent Court of Arbitration, The Hague, 19 August 2015; <https://pcacases.com/web/sendAttach/1403>
 29. *PCA Press Release, Tribunal reconstituted by appointment of Norwegian and Swiss arbitrators, H.E. Mr. Rolf Fife and Professor Nicolas Michel*, Permanent Court of Arbitration, The Hague, 25 September 2015; <https://pcacases.com/web/sendAttach/1468>
 30. Pismo Arbitražnog suda Hrvatskoj i Sloveniji od 5. svibnja 2015.; <http://www.pcacases.com/web/sendAttach/1307>
 31. Pismo ministrice vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske Vesne Pusić tajniku Arbitražnog suda od 30. travnja 2015.; <http://www.mvep.hr/files/file/dokumenti/arbitraza/hr/150820-letter-from-fm-pusic-to-mr-pulkowski-pca-30042015.pdf>

32. Pismo ministrice vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske Vesne Pusić tajniku Arbitražnog suda od 24. srpnja 2015.; <http://www.mvep.hr/files/file/dokumenti/arbitraza/en/150820-letter-from-fm-pusic-to-mr-pulkowski-pca-24072015.pdf>
33. Pismo ministrice vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske Vesne Pusić tajniku Arbitražnog suda od 31. srpnja 2015.; <http://www.mvep.hr/files/file/dokumenti/arbitraza/hr/150820-letter-from-fm-pusic-to-mr-pulkowski-pca-31072015.pdf>
34. Pismo predsjednika vlade Republike Hrvatske Zorana Milanovića predsjedniku vlade Republike Slovenije Miru Ceraru od 31. srpnja 2015.; <http://www.mvep.hr/files/file/dokumenti/arbitraza/hr/150820-pismo-pvrh-milanovica-pvrs-ceraru-31072015.pdf>
35. *Priopćenje, Ministrica Pusić s potpredsjednikom Timmermansom o arbitražnom postupku*, Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske; <http://www.mvep.hr/hr/mediji/priopcenja/ministrice-pusic-s-potpredsjednikom-ek-timmermansom-o-arbitraznom-postupku,25455.html>
36. Singapore International Arbitration Centre, *Arbitration Rules of the Singapore International Arbitration Centre*, 1 August 2016; <http://www.siac.org.sg/our-rules/rules/siac-rules-2016>
37. UN Doc. A/CONF.39/11 Add. 1.
38. United Nations Commission on International Trade Law, *UNCITRAL Arbitration Rules, UNCITRAL Rules on Transparency in Treaty-based Investor-State Arbitration*, United Nations, New York, 2014.
39. Ustav Republike Hrvatske; NN, br. 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14.
40. Ustavna odluka o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske; NN, br. 31/1991.
41. World Intellectual Property Organization, *WIPO Arbitration Rules*, 1 June 2014; <http://www.wipo.int/amc/en/arbitration/rules/index.html>
42. *Yearbook of the International Law Commission*, sv. II, 1957.
43. *Yearbook of the International Law Commission*, sv. II, 1963.
44. *Yearbook of the International Law Commission*, sv. II, 1966.
45. Zaključak slovenskog parlamenta glede dopune Prijedloga memoranduma Republike Slovenije o pitanju arbitraže prema Arbitražnom sporazumu između Vlade Republike Slovenije i Vlade Republike Hrvatske, potpisanog 4. studenog 2009.; <http://www.mvep.hr/files/file/dokumenti/arbitraza/hr/150820-sklep-drzavneg-zbora-04022013.pdf>
46. Zaključak o obvezi Vlade Republike Hrvatske na pokretanje postupka za prestanak Sporazuma o arbitraži između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Slovenije potpisanog 4. studenog 2009.; NN, br. 85/2015.

47. Zakon o potrđivanju Sporazuma o arbitraži između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Slovenije; NN – MU, br. 12/2009.
48. Zakon o ratifikaciji Arbitražnega sporazuma med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Hrvaške (BHRAS); Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 11/2010.

Bilješka o autoru

Dr. sc. Ljubo Runjić rođen je 12. travnja 1984. u Splitu. Godine 2002. završio je V. gimnaziju „Vladimir Nazor” iz Splita, a 2006. diplomirao je na Pravnom fakultetu u Splitu. Usavršavao se 2012. na Haaškoj akademiji za međunarodno pravo. Godine 2015. na Pravnom fakultetu u Zagrebu obranio je doktorsku disertaciju te stekao akademski stupanj doktora znanosti iz znanstvenog područja društvene znanosti, znanstvenog polja pravo, znanstvene grane međunarodno pravo.

Od 2008. do 2012. zaposlen je kao asistent na Upravnom odjelu Veleučilišta u Šibeniku, od 2012. do 2017. kao predavač, od 2017. do 2020. kao viši predavač, a od 2020. kao profesor visoke škole na istom Odjelu gdje izvodi sljedeće kolegije: Osnove međunarodnog prava, Upravni i pravni sustav EU, Pravo međunarodnih organizacija te Europske integracije i institucije Europske unije. Predavao je kao gostujući predavač na sveučilištima u Gdanjsku (Poljska), Istanbulu (Turska), La Coruni (Španjolska) i Ústí nad Labemu (Češka). Od 2019. obnaša dužnost dekana Veleučilišta u Šibeniku.

Autor je dviju knjiga: Pravo međunarodnih organizacija (2019.) i Međunarodnopravni subjektivitet međunarodnih organizama u suvremenom međunarodnom pravu (2016.) te više znanstvenih i stručnih radova iz područja međunarodnog prava: *Consequences of the Ex Parte Communications in the Arbitration between Croatia and Slovenia* (2019.), *Bitna povreda međunarodnog ugovora na primjeru Arbitražnog sporazuma između Hrvatske i Slovenije* (2019.), *Trendovi i statistika u razvoju e-uprave i uloga međunarodnih organizacija* (2017.), *Reform of the United Nations Security Council: The Emperor Has No Clothes* (2017.), *The Legal Nature and Status of INTERPOL in the Context of Contemporary International Law* (2017.), *Legal Personality of Subsidiary Organs of the United Nations and International Law* (2017.), *Transvladine i međuregionalne organizacije kao institucionalni okvir međunarodne suradnje javnopravnih subjekata unutarnjeg prava* (2016.), *Međunarodno pravo i borba protiv dječjeg seks turizma* (2015.), *Zloupotreba međunarodnopravne osobnosti međunarodnih organizacija od strane država članica* (2015.), *Međunarodnopravna odgovornost država članica za čine međunarodnih organizacija* (2014.), *Međuregionalne organizacije kao instrument za uključenje hrvatskih jedinica lokalne i regionalne samouprave u proces europske teritorijalne suradnje* (2014.), *Transvladine organizacije – nova vrsta međunarodnih organizama?* (2014.), *Međunarodne organizacije i međunarodnopravna odgovornost* (2013.), *Međunarodno pravo i svemirski turizam* (2013.), *Nove tendencije u razvoju međunarodnopravnog subjektiviteta* (2011.), *Reforma Ujedinjenih naroda* (2009.), *Organizacijska struktura Ujedinjenih naroda* (2009.). Član je Akademije pravnih znanosti Hrvatske, Hrvatske udruge za međunarodno pravo te International Law Association.

